

STORTINGET

Innst. 2 S

(2018–2019)

**Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen**

**Meld. St. 1 (2018–2019), Prop. 1 S (2018–2019) og
Prop. 1 S Tillegg 1–3 (2018–2019)**

Innhold

	Side
1. Innledning	1
2. Nasjonalbudsjettet 2019	2
2.1.1 Sammen drag fra Meld. St. 1 (2018–2019)	2
2.1.2 Komiteens merknader	12
2.1.2.1 Merknader fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre.....	12
2.1.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet	14
2.1.2.3 Merknader fra Senterpartiet	19
2.1.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	20
2.1.2.5 Merknader fra Kristelig Folkeparti.....	22
2.1.2.6 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	23
2.1.2.7 Merknader fra Rødt.....	25
3. Statsbudsjettet 2019	26
3.1.1 Sammen drag fra Prop. 1 S (2018–2019) Gul bok.....	26
3.1.2 Komiteens merknader	30
3.1.2.1 Avtale mellom Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2019.....	30
3.1.2.2 Merknader fra Arbeiderpartiet	40
3.1.2.3 Merknader fra Senterpartiet	78
3.1.2.4 Merknader fra Sosialistisk Venstreparti.....	107
3.1.2.5 Merknader fra Miljøpartiet De Grønne.....	134
3.1.2.6 Merknader fra Rødt.....	147
3.2 Oversikt over forslagene til rammevedtak.....	161
4. Budsjettets inntekter og utgifter etter art	162
4.2 Komiteens merknader	162
5. Utviklingstrekk på utvalgte områder i perioden 2009–2019	162
5.2 Komiteens merknader	162
6. Budsjettkonsekvenser 2020–2022	162
6.2 Komiteens merknader	162
7. Gjennomføringen av inneværende års budsjett	162
7.2 Komiteens merknader	162
8. Statens lånebehov	162
8.2 Komiteens merknader	162
9. Omtale av særskilte saker	162
9.1.1 Sammen drag.....	162
9.1.2 Komiteens merknader	162
9.2 Områdegjennomganger.....	163
9.2.1 Sammen drag.....	163
9.2.2 Komiteens merknader.....	164
9.3 Tydeliggjøring av innholdet i mellomværendet med statskassen	164
9.3.1 Sammen drag.....	164
9.3.2 Komiteens merknader	164
10. Forslag fra mindretall	164

	Side
11 Komiteens tilråding	168
VEDLEGG 1 Oversikt over regjeringens forslag til statsbudsjett 2019 fordelt på rammeområder	171
VEDLEGG 2 Brev fra finansministeren – rettebrev	188
VEDLEGG 3 Budsjettavtalen fordelt på kapittel og post. Alle tall i tusen kroner.....	191

STORTINGET

Innst. 2 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra finanskomiteen

Meld. St. 1 (2018–2019), Prop. 1 S (2018–2019) og Prop. 1 S Tillegg 1–3 (2018–2019)

Innstilling fra finanskomiteen om nasjonalbudsjettet 2019 og forslaget til statsbudsjett for 2019

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, Ingrid Heggø, Åsunn Lyngedal, Tove-Lise Torve og Rigmor Aasrud, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, lederen Henrik Asheim, Mudassar Kapur, Vetle Wang Soleim og Aleksander Stokkebø, fra Fremskrittspartiet, Sivert Bjørnstad, Jan Steinar Engeli Johansen og Helge André Njåstad, fra Senterpartiet, Sigbjørn Gjelsvik og Trygve Slagsvold Vedum, fra Sosialistisk Venstreparti, Kari Elisabeth Kaski, fra Venstre, Abid Q. Raja, fra Kristelig Folkeparti, Kjell Ingolf Ropstad, fra Miljøpartiet De Grønne, Une Bastholm, og fra Rødt, Bjørnar Moxnes, viser til at det i Stortingets forretningsorden § 43 bl.a. står følgende om finanskomiteens oppgaver:

«Senest 20. november skal finanskomiteen avgi innstilling om nasjonalbudsjettet og statsbudsjettet, med forslag til rammevedtak for bevilgninger i samsvar med inndelingen i rammeområder fastsatt av Stortinget. Forslag til bevilgningsvedtak som utformes i innstillingen eller fremsettes ved behandlingen av den, skal inneholde beløp for alle rammer, og kan ikke gå under rammenivå. I Stortinget kan det ikke votes særskilt over enkelte deler av et slikt forslag.»

Komiteen viser til at regjeringen Solberg la frem tre tilleggsproposisjoner, Prop. 1 S (2018–2019) Tillegg 1–3, 9. november 2018. Disse blir behandlet i de respektive fagkomiteer, men er også lagt inn som grunnlag i denne innstillingen. Komiteen viser til at regjeringspartiene Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre inngikk forlik med Kristelig Folkeparti om statsbudsjettet for 2019 20. november 2018. Stortinget vedtok å fravike forretningsordenens § 43, og avgivelsesdato for finansinnstillingen ble satt til 27. november 2018.

Komiteen har disponert innstillingen som følger:

I kapittel 2 behandles nasjonalbudsjettet for 2019, herunder hovedlinjer i den økonomiske politikken.

I kapittel 3 behandles regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 etter den vedtatte inndelingen i rammeområder (politikkområder), jf. Innst. 1 S (2018–2019) og vedtak i Stortinget 8. oktober 2018, supplert med vedtak 9. november 2018. I pkt. 3.1.2.1 presenteres budsjettavtalen mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti. Det vises til vedlegg 3, som viser budsjettforliket fordelt på kapittel og post. Merknadene fra hvert enkelt parti om forslaget til statsbudsjett for 2019 følger under pkt. 3.1.2.2–6. Det er i år ikke tatt inn merknader under hvert enkelt rammeområde. Det vises til de respektive fagkomiteenes innstillinger for denne gjennomgangen, jf. vedlegg 1.

Kapitlene 4–9 gjelder orienteringssaker om artsgruppering, utviklingstrekk 2009–2019, budsjettkonsekvenser 2020–2022, gjennomføringen av innværende års budsjett, omtale av særskilte saker og statens lånebehov. Lånebehovet vil behandles i Innst. 5 S (2018–2019).

Forslag fra komiteens mindretall er gjengitt i kapittel 10. Komiteens tilråding finnes i kapittel 11.

Det vises til brev fra finansminister Siv Jensen av 2. november 2018 om feil i Meld. St. 1 (2018–2019) Na-

sjonalbudsjettet 2019 og i Prop. 1 S (2018–2018) Gul bok. Brevet er lagt ved denne innstillingen som vedlegg 2.

2. Nasjonalbudsjettet 2019

2.1 Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi

2.1.1 Sammendrag fra Meld. St. 1 (2018–2019)

Det går godt i norsk økonomi. Den økonomiske veksten er solid. Bedriftene investerer mer, og stadig flere kommer i jobb over hele landet. Regjeringen vil bruke de gode tidene til å sikre et bærekraftig velferdssamfunn og et tryggere Norge.

Mange bedrifter etterspør arbeidskraft, og da må vi klare å inkludere flere som står utenfor, og styrke integreringen av innvandrere i arbeidslivet.

Klimagassutslippene går ned. Omstillingen av norsk økonomi må fortsette, slik at vi når klimamålene og får flere ben å stå på i fremtiden.

Konkurranseskraften må styrkes ved at næringslivet blir grønnere, smartere og mer nyskapende. Regjeringen legger til rette for at størstedelen av de nye arbeidsplassene kommer i private bedrifter. Derfor prioriterer regjeringen utbygging av vei og bane i hele landet, forskning, innovasjon og kompetanse.

Regjeringen prioriterer tiltak for å bekjempe kriminalitet, styrke beredskapen og øke Norges forsvarsevne.

Trygghet handler også om gode velferdsordninger; å få hjelp når du trenger det, og å delta i et samfunn der mulighetene er mange og forskjellene små. Regjeringen foreslår investeringer i sykehus, raskere behandling og bedre eldreomsorg. Budsjettet vil forbedre velferden ute i kommunene og styrke det sosiale sikkerhetsnettet ved å prioritere rusomsorg, psykisk helse og innsats mot fattigdom.

Vår trygghet skapes også utenfor Norges grenser. Betydelig innsats med høy kvalitet på den humanitære bistanden, som sikrer at hjelp kommer til mennesker med størst behov, bidrar til både utvikling og stabilitet og at vi løser globale utfordringer.

Regjeringen vil gi familier og bedrifter større økonomisk frihet ved å redusere skatter og avgifter. Slik blir det også mer attraktivt å skape arbeidsplasser og mer lønnsomt å jobbe.

Den 17. januar 2018 ble regjeringen Solberg utvidet ved at Venstre gikk inn i regjeringen. Den utvidede regjeringen Solberg baserer sin politikk på Jeløyplattformen av 14. januar 2018.

Norge er et land med store muligheter. Høy arbeidsinnsats og høy produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping i hele landet. Regjeringen baserer sin økonomiske politikk på at verdier må skapes før de kan deles. Regjeringen vil føre en ansvarlig økonomisk politikk, der den offentlige pengebruken tilpasses situasjonen i

økonomien innenfor handlingsregelens rammer. Den økte bruken av oljepenger skal vris i retning av investeringer i kunnskap og infrastruktur, samt vekstfremmende skattelettelser.

Regjeringen vil bidra til å skape et robust og mangfoldig næringsliv. Derfor vil regjeringen føre en økonomisk politikk som øker den fremtidige verdiskapingen. Verdien av vår fremtidige arbeidsinnsats utgjør den største delen av nasjonalformuen. Regjeringen vil derfor prioritere å styrke arbeidslinjen og investere i kompetanseheving.

På lang sikt er det vekstevnen i fastlandsøkonomien som bestemmer velferdsutviklingen i Norge. Regjeringen vil derfor prioritere tiltak som fremmer verdiskaping og økt produktivitet i norsk økonomi. Det gjelder både i privat og offentlig sektor.

Over tid vil etterspørselen etter varer og tjenester fra oljevirkosomheten avta. Norge trenger flere ben å stå på i årene som kommer. Vi må ha velfungerende markeder, og det må legges til rette for vekst og arbeidsplasser i konkurranseutsatt sektor. God omstillingsevne vil bidra til at norske virksomheter står godt rustet til å møte internasjonal konkurranse.

Skattesystemet må være vekstfremmende og legge til rette for styrket konkurransekraft og at det skapes flere nye og lønnsomme arbeidsplasser. Regjeringen ønsker et skattesystem som stimulerer til arbeid og innsats, og et lavere skattenivå for å gi mer valgfrihet til familier.

Klimaendringer er en av vår tids hovedutfordringer. Skatte- og avgiftspolitikken skal bidra til å redusere norske klimagassutslipp. Regjeringen vil bygge klimapolitikken på markedsbaserte og kostnadseffektive tiltak. Hovedvirkemidlene i norsk klimapolitikk er, og skal være, sektorovergrepene virkemidler i form av klimagassavgifter og omsettbare kvoter.

Effektiv ressursbruk innebærer både å gjøre tingene riktig og å prioritere de riktige formålene. Regjeringen vil gjennomføre strukturtiltak som bidrar til en mer effektiv bruk av samfunnets samlede ressurser. Dette kan gi gevinster i form av reduserte utgifter over statsbudsjettet, men effekten kan også komme i form av høyere kvalitet og bedre resultater uten at utgiftsnivået endres. Strukturtiltak kan også omfatte regelendringer som i første rekke gir gevinster i privat sektor, for eksempel gjennom økt produktivitet.

For å sikre et bærekraftig velferdssamfunn blir det stadig viktigere å gjennomgå offentlig ressursbruk og tilstrebe bedre bruk av skattebetalernes penger. Det innebærer klare prioriteringer av utgiftene i statsbudsjettet. Regjeringen vil arbeide for at overføringer til private støtter opp under arbeidslinjen, og for at offentlige investeringer i større grad brukes på samfunnsøkonomisk lønnsomme prosjekter. Samtidig må offentlig sektor

vide omstillingsevne og -vilje, og tiltak for å effektivisere og avbyråkratisere offentlig sektor må gjennomføres.

En effektiv offentlig sektor er også nødvendig for å møte behovet for velferdstjenester uten at dette reduserer tilgangen på arbeidskraft i privat sektor. Regjeringen vil legge til rette for høy kvalitet på tjenestene og ta i bruk konkurranse for å få bedre tjenester og en effektiv tjenesteproduksjon der forholdene ligger til rette for det. Private tilbydere bør kunne konkurrere om å levere offentlig finansierte tjenester på samme vilkår som offentlige virksomheter der det gir et godt tilbud til motakerne av tjenestene.

Velfungerende finansmarkeder er avgjørende for økonomiens vekstevne og folks hverdag ved at lønnsomme prosjekter får tilgang til kapital til priser som gjenspeiler risikoen, og at folk får tilgang til lån og investeringsmuligheter. Regjeringen vil legge til rette for et velfungerende kapitalmarked, trygge banker og en konkurransedyktig finansnæring.

Oljefondet er en suksess fordi norske politikere har basert seg på grundige faglige utredninger av investeringsstrategien med utgangspunkt i et mål om høyest mulig avkastning til moderat risiko og med etisk motiverte utelukkelseskriterier blant annet knyttet til våpen, menneskerettigheter og alvorlig miljøskade. Regjeringen vil også fremover basere forvaltningen på gjeldende retningslinjer og faglige vurderinger, med målsetting om en langsiktig investeringsstrategi med akseptabel risiko.

Det økonomiske opplegget for 2019 er et ansvarlig budsjett som sikrer fortsatt vekstkraft i norsk økonomi, og som møter utfordringene på kort og på lang sikt:

- Regjeringens politikk støtter opp under aktivitet, arbeid og omstilling. Etter kraftig økning i bruken av oljeinntekter i årene etter oljeprisfallet har regjeringen i de siste budsjettene lagt vekt på å normalisere finanspolitikken etter hvert som veksten i norsk økonomi har tatt seg opp. Det er nå en god økonomisk utvikling i hele landet. Budsjettet for 2019 har en nøytral innretning for å legge til rette for at veksten nå kan komme i næringslivet, og for å unngå å legge press på kronekursen og konkurranseutsatt sektor. Bruken av oljeinntekter tilsvarer 2,7 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland. Innenfor en ansvarlig ramme støtter regjeringen opp under vekst og omstilling ved å prioritere infrastruktur, kunnskap og vekstfremmende skattelettelser. Realveksten i statsbudsjettets underliggende utgifter anslås til 1,3 pst., som er klart under den anslåtte veksten i fastlandsøkonomien.
- Lavere skattesats på alminnelig inntekt for personer og selskap er særlig vekstfremmende. I tråd med enigheten i Stortinget om skattereformen har skattesatsen blitt redusert til 23 pst. i 2018, og regjeringen foreslår en videre reduksjon til 22 pst. i 2019.

Det foreslås også lavere marginalsatt på arbeid, og regjeringen fremmer flere forslag som bidrar til å utvide skattegrunnlagene og forbedre skattesystemet. For å motvirke at konsern flytter skattbart overskudd ut av landet, foreslås det endringer i rentebegrensningsregelen og innstramminger i kravene for at selskap regnes som hjemmehørende i Norge. Endringene i skattesystemet vil fremme investeringer i norsk næringsliv, legge grunnlag for økt sysselsetting og gi bedre beskyttelse av det norske skattegrunnlaget.

- Regjeringen vil bruke de gode tidene til å sikre et bærekraftig velferdssamfunn og et tryggere Norge. I tråd med regjeringens politiske plattform prioriteres tiltak for å omstille norsk økonomi for å skape nye arbeidsplasser og sikre flere ben å stå på, oppfylle Norges klimaforpliktelser, skape et inkluderende arbeidsliv, sikre gode velferdsordninger, redusere fattigdom og gjennomføre et integreringsløft. Mange bedrifter etterspør arbeidskraft, og da må vi klare å inkludere flere som står utenfor, og styrke integreringen av innvandrere i arbeidslivet. Regjeringen prioriterer også tiltak for å bekjempe kriminalitet, styrke beredskapen og øke Norges forsvarsevne.

GOD VEKST I NORSK ØKONOMI

Det går godt i norsk økonomi. Næringslivet ser lysere på fremtiden enn på lenge, sysselsettingen øker markert, og arbeidsledigheten har gått ned.

Tilbakeslaget som fulgte i kjølvannet av oljeprisfallet i 2014, er over, og fastlandsøkonomien er inne i en oppgangskonjunktur. Veksten er nå høyere enn sin langsiktige trend, og den er ventet å gå videre opp neste år. Bedre tider i petroleumsvirksomheten og sterke konjunkturer ute understøtter veksten. Økt kjøpekraft trekker opp forbruket i husholdningene, mens bedret konkurransevne og god vekst ute legger til rette for vekst i eksport og investeringer.

Den økonomiske politikken har bidratt til oppsvinget. Da oljeprisen begynte å falle, ble finanspolitikken lagt om i ekspansiv retning for å styrke etterspørselen etter varer og tjenester. Måltrettede tiltakspakker bidro til at arbeidsledigheten ikke fikk bite seg fast på et høyt nivå. Norges Bank reduserte i mars 2016 styringsrenten til rekordlave 0,5 pst. Samtidig har svakere krone og moderate lønnsoppgjør gjort norske bedrifter mer konkurransedyktige.

Den økonomiske utviklingen tilsier nå en gradvis strammere økonomisk politikk. Norges Bank økte styringsrenten med 0,25 prosentenheter på rentemøtet i september og har varslet videre renteøkninger fremover. En strammere pengepolitikk vil bidra til en mer balansert utvikling i norsk økonomi, med en mer stabil

utvikling i eiendomsmarkedet, etter mange år med svært lav rente.

Oppgangen hjemme understøttes av god vekst i internasjonal økonomi, til tross for en viss avdemping av veksten i euroområdet siden årsskiftet. Blant våre nærmeste handelspartnere er veksten særlig sterk i USA og Sverige. Usikkerheten om den videre utviklingen i internasjonal økonomi er noe større enn tidligere, særlig på grunn av de nye tollsatsene og uro om handelspolitikken. Det er også usikkerhet knyttet til effekter av Storbritannias utmelding av EU. På den positive siden har bedriftsinvesteringene endelig begynt å ta seg opp i mange land, og arbeidsmarkedene fortsetter å styrke seg. I flere land er ledighetsnivåene lavere enn på mange tiår.

Oljeprisen har økt markert det siste året og den siste tiden ligget over 75 dollar per fat. Gassprisene i Europa har også steget. Prisene i markedet for fremtidige leveranser av olje tyder på en viss nedgang de nærmeste årene. Gassprisen anslås å øke i år for så å gå litt ned igjen til neste år.

Fallet i petroleumsinvesteringene ser nå ut til å ligge bak oss for denne gang, og det ventes oppgang de nærmeste årene. Kostnadskutt og effektivisering gjør at de fleste prosjektene som er planlagt på norsk sokkel, vil være lønnsomme også med klart lavere priser på olje og gass enn i dag.

Det ligger også an til økte investeringer og høyere eksport fra fastlandet. Norske bedrifters konkurransevne er betydelig bedret de siste årene. Svekkelsen av kronen etter oljeprisfallet i 2014 har bidratt til å redusere forskjellen mellom kostnadsnivået i Norge og utlandet. Eksporten tok seg opp i fjor. Bedrifter over hele landet planlegger å investere mer ifølge Norges Banks regionale nettverk. Også konjunkturbarometeret og investeringstellingene fra Statistisk sentralbyrå (SSB) gir positive signaler fra bedriftene.

Boliginvesteringene vokste kraftig frem til i fjor, men har falt noe de siste kvartalene. Nivået er fortsatt svært høyt. Fra årsskiftet har boligprisene steget igjen etter fallet gjennom fjoråret. På landsbasis er boligprisene nå omtrent tilbake på toppnivået fra i fjor. Gjeldsveksten i husholdningene har avtatt noe de siste månedene, men er fortsatt betydelig høyere enn inntektsveksten. Høy og økende gjeld har økt sårbarheten i husholdningene. Regjeringen videreførte i sommer boliglånforskriften, som skal bidra til en mer bærekraftig utvikling i husholdningenes gjeld.

Flere forhold trekker i retning av økt forbruk fremover. Sysselsettingen øker markert, og ledigheten er lav. Kjøpekraften i husholdningene ligger an til å øke klart neste år, etter å ha blitt dempet av høy konsumprisvekst i 2018. Norske husholdninger ser generelt lyst på fremtiden.

En tørr og varm sommer bidro til lavere elektrisitetsproduksjon og mindre vann i norske vannmagasiner. Det gikk sammen med rekordhøye elektrisitetspriser, og konsumprisene i august var 3,4 pst. høyere enn i samme måned året før. Konsumprisene justert for avgifter og uten energivarer (KPI-JAE) var i august 1,9 pst. høyere enn i samme måned året før. Høyere elektrisitetspriser bidrar til at veksten i konsumprisene i år ligger an til å bli høyere enn tidligere ventet. Mye nedbør den siste tiden har gitt mer vann i norske vannmagasiner og har bidratt til å trekke elektrisitetsprisene ned igjen. Neste år ventes elektrisitetsprisene å gå videre ned mot mer normale nivåer og dermed trekke konsumprisveksten markert ned.

I arbeidsmarkedet er utviklingen klart bedre enn ventet. Både AKU-ledigheten og registrerte ledige ved Nav-kontorene har avtatt. Den registrerte ledigheten er nå godt under gjennomsnittet for de siste 20 årene. Nedgangen i ledigheten er kommet over hele landet, og de regionale forskjellene i ledigheten er blitt mindre.

Det er nå sterk vekst i sysselsettingen. I løpet av de to siste årene er det blitt 70 000 flere sysselsatte, og sysselsettingsandelen har igjen begynt å øke.

Fremover venter vi at sysselsettingsveksten dels vil komme i form av arbeidsinnvandring, og dels ved at de som er arbeidsledige eller står utenfor arbeidsmarkedet, kommer i jobb. Mens hele veksten i sysselsettingen var blant innvandrere i perioden fra 2008 til 2014, gjaldt det fem av ti det siste året frem til 1. halvår 2018. Mange av disse innvandrerne var allerede bosatt i Norge da de ble sysselsatt. Lønnsnivået i Norge er fortsatt attraktivt for arbeidstakere i andre europeiske land, men de siste årene har nettoinnvandringen gått ned, særlig fra Sverige, Polen og Baltikum. Nettoinnvandringen fra EU-land i Øst-Europa var noe over 2 000 per år i 2016 og 2017 mot over 20 000 i gjennomsnitt i årene 2010–2012.

Det er sannsynlig at et strammere arbeidsmarked vil føre til noe høyere lønnsvekst fremover. Hvor sterkt kostnadspresset blir, vil blant annet avhenge av tilgangen på arbeidskraft og i hvilken grad konkurranse fra arbeidskraft utenfra vil dempe lønnsveksten i enkelte bransjer her hjemme. Erfaringene fra blant annet Sverige kan tyde på at lønnsveksten ikke vil ta seg opp like lett som i tidligere konjunkturoppganger.

Samlet anslås veksten i BNP Fastlands-Norge til 2,3 pst. i år og 2,7 pst. neste år. Det er klart høyere enn trendveksten i norsk økonomi. Lavere elektrisitetsproduksjon som følge av den varme og tørre sommeren trekker veksten midlertidig ned i inneværende år og opp neste år.

Anslagene er usikre. Brexit-forhandlingene, økt proteksjonisme og økt konfliktnivå mellom land har potensial til å svekke den veksten i internasjonal økonomi fremover. Høyere investeringer, høyere sysselsetting og noe høyere lønnsvekst kan trekke i motsatt retning.

Den sterke kredittveksten i noen land, blant annet Kina, bidrar til usikkerhet om veksten der er bærekraftig på mellomlang sikt.

Her hjemme kan høy gjeldsbelastning føre til at mange husholdninger må stramme inn på forbruket ved renteøkninger eller dersom boligprisene skulle falle over en lengre periode. Det kan bremse oppgangen. På den annen side er det nå et sammenfall av mange gunstige drivkrefter for norsk økonomi, med høy oljepris, ny oppgang i petroleumsinvesteringene, god trekraft fra utlandet, god konkurransevne for norsk næringsliv og sterk vekst i sysselsettingen.

De økonomiske utsiktene er nærmere omtalt i kapittel 2 i meldingen.

EN GODT TILPASSET ØKONOMISK POLITIKK

Jeløyplattformen understreker at bruken av oljepenger skal tilpasses situasjonen i økonomien innenfor handlingsregelens rammer. Ekspansiv finanspolitikk kan motvirke nedgangskonjunkturer, men kan også forsterke svingningene i økonomien dersom politikken ikke strammes inn når konjunktorene er gode.

Den økonomiske politikken regjeringen førte i møte med oljeprisfallet, har virket. Sammen med lave renter, svakere kronekurs og bedret konkurransevne, brakte målrettede tiltak for aktivitet og sysselsetting norsk økonomi ut av konjunkturedgangen. Etter hvert som veksten i økonomien har tatt seg opp, har regjeringen i de siste budsjettene lagt vekt på å normalisere finanspolitikken. Veksten i oljepengebruken er redusert for å legge til rette for at nye jobber kan skapes i næringslivet og unngå å legge press på kronekursen og konkurranseutsatte virksomheter. Budsjettene for 2017 og 2018 har hatt en nær nøytral virkning på økonomien, mot en gjennomsnittlig budsjettimpuls på 0,7 pst. av BNP for Fastlands-Norge i årene etter oljeprisfallet.

Vi er nå inne i en ny oppgangskonjunktur. Veksten i fastlandsøkonomien anslås høyere enn den langsiktige trenden, sysselsettingen øker raskt, og arbeidsledigheten har kommet ned. Av hensyn til norsk økonomi og konkurranseutsatt sektor foreslår regjeringen et budsjett for 2019 som har en nøytral innretning.

Bedret konkurransevne gir det viktigste bidraget til omstilling i norsk økonomi ved å øke lønnsomheten i næringslivet og gjøre det mer attraktivt å investere i bedrifter som møter internasjonal konkurranse. Når etterspørselen fra petroleumsnæringen noen år frem i tid avtar, vil bedriftenes konkurransevne være avgjørende for at andre næringer kan vokse frem. Skulle en for høy utgiftsvekst på offentlige budsjetter føre til at pengepolitikken strammes til raskere enn det som nå er ventet, øker risikoen for at kronen brått styrker seg. Det ville i så fall undergrave bedringen i konkurransevnen.

Norsk økonomi vil trenge flere ben å stå på i årene som kommer. Vår fremste utfordring er å styrke det pri-

vate næringslivet og legge til rette for vekst og sysselsetting i konkurranseutsatt sektor. Dersom det ikke holdes igjen i finanspolitikken når konjunktorene er gode, kan det svekke konkurransevnen, hindre mobiliteten i arbeidsmarkedet og bremse tilførselen av arbeidskraft til konkurranseutsatt virksomhet. En slik utvikling er ikke et godt svar på de strukturelle utfordringene i norsk økonomi.

Vi står overfor en ny fase i finanspolitikken. Siden handlingsregelen ble innført i 2001, er bruken av oljeinntekter blitt trappet vesentlig opp. Nå er denne trenden brutt. Fremover anslås både petroleumsinntektene og realavkastningen i fondet å være lavere enn i årene vi har bak oss. Målt i forhold til verdiskapingen i fastlandsøkonomien anslås fondet bare å øke moderat i årene som kommer. Et drøyt tiår fra nå vil fondsavkastningen mest sannsynlig følge en nedadgående bane målt som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien, fordi veksten i fondskapitalen da ikke lenger vil holde følge med veksten i fastlandsøkonomien. Rommet for ytterligere økt bruk av oljeinntekter er dermed svært begrenset.

Da handlingsregelen ble innført, ble det forutsett at nye tilførsler av kapital til fondet en dag ville avta, og at inntektene fra investeringene i pensjonsfondet ville bli viktigere. Etter hvert som petroleumsreservene under bakken er blitt omgjort til finansformue, har usikkerhet i oljeprisen gradvis fått mindre betydning, mens usikkerhet om markedsverdien av fondets investeringer betyr mer for statens inntekter. Et markert fall i fondskapitalen ville isolert sett tilsi at bruken av oljeinntekter bør reduseres. Retningslinjene for bruken av oljeinntekter er fleksible nettopp for at finanspolitikken skal kunne håndtere slike situasjoner og støtte opp under en balansert utvikling i norsk økonomi. Konsekvensene for oljepengebruken av store endringer i fondskapitalen eller i det strukturelle underskuddet skal jevnes ut over flere år. Det gjelder ved svingninger både opp og ned.

Avkastning av Statens pensjonsfond utland (SPU) er anslått å være 3 pst. i gjennomsnitt på lang sikt. Det betyr at hvis vi bruker under 3 pst. av fondet i gode tider, vil vi stå bedre rustet til å møte dårlige tider. For 2019 innebærer regjeringens forslag at vi tar ut 2,7 pst. av fondet. Det er 30 mrd. kroner mindre enn om vi tok ut 3 pst. Regjeringen har holdt bruken av oljeinntekter under rettesnoren i hele perioden den har sittet – selv da oljeprisfallet rammet i 2014.

Dersom aksjene i fondet skulle falle med 25 pst. fra dagens verdi – noe vi må være forberedt på at kan inntruffe – og vi bruker like mye oljepenger som i regjeringens budsjettforslag, vil uttaket fra fondet bli 3,2 pst. i stedet for 2,7. Dette understreker at uttaket for 2019 bygger på en forsvarlig økonomisk politikk, der bruken av oljeinntekter selv med et fall i aksjekursene på 25 pst. vil være forholdsvis nær 3-prosentbanen.

Vår økonomi og konkurransevne påvirkes av hvor mye oljeinntekter vi bruker, men også av hvordan vi bruker dem. St.meld. nr. 29 (2000–2001) om retningslinjer for den økonomiske politikken fremhevet at økningen i bruken av petroleumsinntekter bør rettes inn mot tiltak som kan øke produktiviteten, og dermed vekstevnen, i resten av økonomien. Ved behandlingen av Perspektivmeldingen 2017 viste en enstemmig finanskomité til at Stortinget i 2001 understreket at oljeinntektene ikke måtte bli en unnskyldning for ikke å gjennomføre nødvendige systemreformer. En samlet finanskomité stilte seg også bak hovedprioriteringen fra 2001 om at pengebruken skal rettes inn mot infrastruktur, kunnskap og vekstfremmende skattelettelser. Regjeringen viderefører prioriteringen av disse områdene i budsjettet for 2019.

Skal vi opprettholde om lag den samme veksten i levestandard som vi har vennet oss til gjennom de siste 40 årene, må produktiviteten vokse raskere enn i de siste 10–12 årene. For å finansiere velferdsordningene på lang sikt må dessuten fellesskapets inntekter brukes fornuftig. Det krever at arbeidet med målrettede reformer i offentlig forvaltning og resten av økonomien fortsetter.

Høy arbeidsdeltakelse og produktivitet er viktig både for verdiskapingen i økonomien og bærekraften i offentlige finanser. I Norge har vi høy sysselsetting. Samtidig er det mange som mottar trygd. Andelen som står utenfor arbeidslivet som følge av sykdom og nedsatt arbeidsevne, er høyere i Norge enn i mange andre land. Å inkludere flere i arbeidslivet er en sentral prioritering for regjeringen.

Fremover vil aldring av befolkningen gi markert høyere utgifter til pensjoner og helse- og omsorgstjenester. Bare en mindre del av de økte utgiftene kan finansieres av inntektene fra pensjonsfondet. Pensjonsreformen er utformet for å gi langsiktige innsparinger og økt arbeidstilbud, men den er ikke tilstrekkelig til å lukke gapet mellom statens utgifter og inntekter på lang sikt. Det vil bli nødvendig med nye tiltak for å sikre finansiering av de velferdsordningene som allerede er etablert.

HOVEDTALL I BUDSJETTET FOR 2019

Regjeringens forslag til budsjett for 2019 innebærer en bruk av oljeinntekter på 231,2 mrd. kroner, målt ved det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet. Det svarer til 2,7 pst. av anslått kapital i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året. Bruken av oljeinntekter over statsbudsjettet anslås til 7,5 pst. av trend-BNP for Fastlands-Norge. Det utgjør 44 000 kroner per innbygger. Hver åttende krone som brukes over offentlige budsjetter, hentes nå fra pensjonsfondet. Realveksten i statsbudsjettets underliggende utgifter anslås til 1,3 pst., som er klart under den anslåtte veksten i fastlandsøkonomien.

Endringen i det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet brukes ofte som et enkelt mål for hvordan budsjettet virker på samlet etterspørsel etter varer og tjenester. Regjeringen har lagt opp til å øke bruken av oljeinntekter med 4,5 mrd. 2019-kroner fra 2018 til 2019. Det strukturelle, oljekorrigerede underskuddet anslås da å holde seg om lag uendret målt som andel av BNP for Fastlands-Norge. Det betyr at budsjettet virker nøytralt på aktiviteten i økonomien.

Den samlede satsingen på kunnskap, samferdsel og skattelettelser i perioden 2014–2019 har vært klart større enn i perioden 2006–2013 i tråd med denne regjeringens mål. For perioden sett under ett er 13 pst. av det samlede handlingsrommet i budsjettet brukt til skatte- og avgiftslettelser, mens 24 pst. er benyttet til satsing på kunnskap og samferdsel. I tillegg tilsvarer økte utgifter i folketrygden 22 pst. av handlingsrommet, mens knapt 21 pst. er blitt anvendt til å styrke kommuneøkonomien, medregnet satsinger på kunnskap og samferdsel i kommunal regi.

Budsjettpolitikken og utviklingen i offentlige finanser er nærmere omtalt i avsnitt 3.1 og 3.2 i meldingen.

SKATTE- OG AVGIFTSOPPLEGGET

Regjeringen prioriterer skatte- og avgiftsendringer som styrker vekstevnen i økonomien, letter omstillingene og skaper nye arbeidsplasser. Lavere skattesats på alminnelig inntekt for personer og selskap er særlig vekstfremmende. Derfor foreslår regjeringen å redusere skattesatsen fra 23 til 22 pst. Sammen med ytterligere økt verdsettelsesrabatt for aksjer og driftsmidler i formuesskatten vil det bli mer lønnsomt for norske eiere å investere i Norge. Marginalskatten på lønn reduseres for de aller fleste, og mest for dem med de laveste inntektene.

Regjeringen foreslår å utvide enkelte skattegrunnlag for å forbedre skattesystemet og bidra til å finansiere skattelettelser som styrker økonomiens vekstevne. Blant annet endres reglene for skattlegging av forsikrings- og pensjonsforetak. Det gjennomføres også målrettede tiltak for å motvirke overskuddsflytting, blant annet ved å endre rentebegrensingsregelen og skattereglene som bestemmer når et selskap anses hjemmehørende i Norge. Regjeringen foreslår at arbeidsgiver pålegges å innrapportere, foreta forskuddstrekk og betale arbeidsgiveravgift for lønn i form av tips. Tips er skattepliktig inntekt, men har i for liten grad vært oppgitt til beskatning.

For å begrense eiendomsskatten på bolig og fritidseiendom foreslår regjeringen blant annet å redusere den maksimale skattesatsen fra 7 til 5 promille fra 2020.

Klima- og miljøinnretningen av avgiftssystemet forsterkes. Regjeringen foreslår også at sjokolade- og sukervareavgiften reduseres til (prisjustert) 2017-nivå. Det

foreslås å redusere elavgiften med ett øre per kWh ut fra prisjustert sats.

Ny regnskapsstandard reduserer den samlede verdsettelsen av bankenes utlånsportefølje. Det foreslås at denne reduksjonen i sin helhet kan fradragsføres i innføringsåret 2018. Dette gir en engangs bokført lettelse på 550 mill. kroner i 2019.

Samlede nye skattelettelser i 2019 som følge av regjeringens forslag er om lag 1,1 mrd. kroner påløpt og 1,7 mrd. kroner bokført. Nesten 9 av 10 personlig skattytere får lavere eller uendret skatt med forslaget. Andelen personer som får skatteskjerpelse, er størst i de høyeste inntektsgruppene, hovedsakelig som følge av økt skatt på utbytte. Om lag 1,3 pst. av skattyterne får en skatteøkning på mer enn 2 000 kroner. Disse har i gjennomsnitt en bruttoinntekt på 1,7 mill. kroner og får i gjennomsnitt økt skatten med i overkant av 8 800 kroner.

Skatte- og avgiftsopplegget omtales nærmere i kapittel 4 i denne meldingen og i Prop. 1 LS (2018–2019) Skatter, avgifter og toll 2019.

REGJERINGENS SATSINGER

Regjeringen har i budsjettet for 2019 prioritert tiltak som fremmer flere jobber, bedre velferd og en trygg hverdag. Statsbudsjettet for 2019 støtter opp om regjeringens langsiktige mål om et bærekraftig velferdssamfunn. Tiltakene er tilpasset konjunktursituasjonen og legger til rette for at vi kan løse de store utfordringene Norge står overfor:

– *Omstille norsk økonomi*

Å omstille norsk økonomi for å skape vekst og nye arbeidsplasser og sikre flere ben å stå på står sentralt i regjeringens økonomiske politikk. Det er en hovedprioritet i skatte- og avgiftspolitikken. Hensynet til bedriftenes konkurransevne er en viktig grunn til at det nå er riktig å holde igjen på bruken av oljeinntekter, og at regjeringen foreslår et nøytralt budsjettopplegg for 2019. Bedret konkurransevne gir det viktigste bidraget til omstilling i norsk økonomi ved å øke lønnsomheten i det private næringslivet og gjøre det mer attraktivt å investere i bedrifter som møter internasjonal konkurranse.

Høy produktivitet gjør at levestandarden i Norge er blant de høyeste i verden. Det siste tiåret har produktiviteten i Norge og andre vestlige økonomier økt saktere enn før. Produktivitetsveksten her hjemme har likevel vært høyere enn i mange europeiske land og ser nå ut til å ta seg noe opp.

At vi lykkes med å få stadig mer ut av de ressursene vi bruker, er det viktigste grunnlaget for økt levestandard og gode velferdsordninger. Samtidig vil en god omstillingsevne bidra til at norske virksomheter står bedre rustet til å møte internasjonal konkurranse. Omstilling sikres ikke først og fremst gen-

nom enkelttiltak i de årlige budsjettforslagene, men gjennom langsiktig arbeid med å skape gode, generelle rammebetingelser. Regjeringen vil føre en fremtidsrettet næringspolitikk som legger til rette for verdiskaping og vekst i privat sektor, lønnsomme arbeidsplasser og omstilling av norsk næringsliv.

Budsjettforslaget legger til rette for at størstedelen av de nye arbeidsplassene kommer i private bedrifter. Regjeringen prioriterer utbygging av vei og bane i hele landet, forskning, innovasjon og kompetanse. Regjeringen viderefører den sterke satsingen på veier, jernbane og kollektivtrafikk. Bedre mulighet for rask og effektiv transport støtter opp under den nødvendige omstillingen og skaper en enklere hverdag for folk flest og for næringslivet.

Kunnskap, forskning og utvikling bidrar til et mer konkurransedyktig næringsliv og til å skape nye, vekstkräftige næringer. Regjeringen legger frem en revidert langtidsplan for forskning og høyere utdanning samtidig med statsbudsjettet for 2019. Her lanseres tre nye opptrappingsplaner på totalt 1,5 mrd. kroner i perioden 2019–2022, hvorav 800 mill. kroner skal gå til et teknologiløft og 450 mill. kroner til FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet.

Både Produktivitetskommisjonen og OECD har pekt på at økt produktivitet kan oppnås gjennom strukturreformer som styrker næringslivets vekstmuligheter, og tiltak for å effektivisere offentlig sektor. Skattereformen, med redusert skattesats på alminnelig inntekt for selskap og personer, gjør det mer lønnsomt å investere i Norge. Det fremmer økonomisk vekst, letter omstilling og skaper nye arbeidsplasser. Regjeringen vil modernisere offentlig sektor slik at velferdsordningene kan videreføres. Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen føres videre og vil frigjøre ressurser til prioriterte formål. Flere omfattende reformer er besluttet for å få bedre tjenester og mer ut av ressursene i offentlig sektor, herunder kommunereform, regionreform, jernbanereform, politireform, reform av universitets- og høyskolesektoren og etablering av selskapet Nye Veier AS. Arbeidet med reformer som bidrar til bedre bruk av samfunnets ressurser både i privat og offentlig sektor, fortsetter.

For å trygge velferden vil regjeringen fortsette moderniseringen og effektiviseringen av offentlig sektor. Det bidrar til et bærekraftig velferdssamfunn. I statsbudsjettet forsterkes arbeidet med innovasjon og digitalisering i offentlig sektor. Målet er å skape en enklere hverdag for innbyggerne og få mer velferd ut av hver skattekrone.

Regjeringens arbeid for en mer produktiv og effektiv økonomi er nærmere omtalt i kapittel 5 i meldingen.

– *Oppfylle Norges klimaforpliktelser*

Klimaendringer er en av vår tids hovedutfordringer. Regjeringen fører en ambisiøs klima- og miljøpolitikk. Klimautfordringen kan bare løses gjennom et globalt samarbeid, men også Norge må redusere egne utslipp. Regjeringen vil at Norge skal være en pådriver i det internasjonale klimaarbeidet, og vil forsterke klimaforliket.

Norges klimaforpliktelse for 2030 er å bidra med minst 40 pst. utslippsreduksjon sammenlignet med 1990. Vi er i dialog med EU om en avtale om felles oppfyllelse av utslippsmålet. Regjeringen vil bruke mulighetene i EU-rammeverket til å oppfylle norske klimaforpliktelser i ikke-kvotepiktig sektor, men samtidig ha en ambisjon om å ta så mye som mulig av forpliktelsen nasjonalt.

I budsjettet for 2019 foreslår regjeringen tiltak for å redusere klimagassutslippene både på kort og lang sikt. Det foreslås en betydelig satsing på klimavennlige transportløsninger. Bevilgningene til investeringer, drift og vedlikehold på jernbane foreslås økt med 2 mrd. kroner. Videre foreslår regjeringen nær en dobling av utgiftene til statlig delfinansiering av store kollektivprosjekter i de fire største byene.

Norge finansierer en rekke klimatiltak utenfor egne grenser, blant annet innen fornybar energi, tiltak som reduserer avskoging av tropisk skog og klimatilpasning i utviklingsland. Tiltakene bidrar til å redusere de globale utslippene av klimagasser. Denne typen støtte og samarbeid er en sentral del av det eksisterende rammeverket under FNs klimakonvensjon og oppfølgingen av Parisavtalen. Regjeringen foreslår å øke bevilgningene til klima- og miljørettet bistand, herunder fornybar energi, klima- og skogsatsingen og arbeidet mot marin forøpling, med over 1 mrd. kroner.

Regjeringen foreslår å øke overføringen til Enova. Enova er et viktig virkemiddel for utvikling og bruk av ny klimateknologi og støtter blant annet null- og lavutslippsløsninger innen skipsfarten og landtransporten. Tiltak som gir størst utslippsreduksjon i ikke-kvotepiktig sektor, skal prioriteres.

Regjeringen har opprettet investeringsselskapet Nysnø Klimainvesteringer AS (tidligere Fornybar AS). Selskapets formål er å bidra til utslippsreduksjoner ved å investere i ny klimateknologi. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til selskapet med 200 mill. kroner i 2019.

Arbeidet med CO₂-håndtering skal bidra til å utvikle og demonstrere kostnadseffektiv teknologi for fangst og lagring av CO₂ med et spredningspotensial. Regjeringen foreslår å videreføre satsingen på forskning og demonstrasjon, herunder drift av Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad. Planleggingen av fullskala CO₂-håndtering fortsetter, og

det foreslås å støtte forprosjektering av fangst, transport og lager.

Utslippene av klimagasser anslås å avta med i overkant av 7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter frem mot 2030 ved en fremskriving av dagens politikk. Det aller meste av nedgangen ventes å komme i ikke-kvotepiktige utslipp, der utslippene anslås å gå ned med 5,25 million tonn fra 2017 til 2030.

Klimapolitikken er nærmere omtalt i avsnitt 3.7 i meldingen.

– *Skape et inkluderende arbeidsliv*

Regjeringen vil legge til rette for at flest mulig skal kunne delta i arbeidslivet. For den enkelte betyr det å ha en jobb både stabil inntekt, personlig utvikling og deltakelse på en sosial arena. Samtidig er gode fellesfinansierte velferdsordninger avhengige av balanse mellom hvor mange som bidrar til inntektene, og hvor mange som mottar. At mange står utenfor arbeidslivet, er derfor en utfordring både for den enkelte og for samfunnet.

Regjeringen vil bruke oppgangen i norsk økonomi aktivt for å inkludere flere i arbeidslivet. Når flere bedrifter etterspør mer arbeidskraft, må vi inkludere flere som står utenfor, og som ønsker å delta i arbeidslivet. Derfor har regjeringen tatt initiativ til en inkluderingsdugnad. I budsjettet foreslår regjeringen 125 mill. kroner til tiltak som støtter opp under denne dugnaden. Det er en stor arbeidskraftreserve i utenforskapet som skal mobiliseres. Gjennom felles innsats fra offentlige og private aktører er målet å få flere med nedsatt funksjonsevne og/eller hull i CV-en over i faste, ordinære jobber. I Jeløyplattformen er det satt som mål at minst 5 pst. av nyansatte i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Inkluderingsdugnaden retter innsatsen mot støtte til arbeidsgivere som ansetter fra dugnadens målgrupper, å kvalifisere flere til arbeid samt en kombinasjon av helse- og arbeidsrettet oppfølging, særlig for personer med psykiske helse- eller rusproblemer. Personer med nedsatt arbeidsevne, ungdom, innvandrere fra land utenfor EØS-området og personer som har stått lenge uten arbeid, er grupper som er særlig prioritert for deltakelse i arbeidsmarkedstiltak. Flere personer med rusproblemer skal tilbys tiltaksplass. Bevilgningen til varig tilrettelagt arbeid økes.

Et sikkert og seriøst arbeidsliv bidrar til å skape et mer inkluderende arbeidsliv gjennom å sikre trygge rammer for arbeidstakere og arbeidsgivere. Regjeringen vil gjøre det enklere for de seriøse arbeidslivsaktørene og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet styrkes.

Høy produktivitet krever en arbeidsstyrke med høy kompetanse. Regjeringen har satt i gang en rekke

tiltak for å bedre kvaliteten i skolen. Innsatsen har blant annet vært rettet mot at elevene skal få best mulig opplæring tidlig i skoleløpet, og at frafall skal forebygges. Det gjøres en særskilt innsats for å øke kvaliteten i yrkesfagene. Regjeringen vil fortsette satsingen på kompetansehevingstiltak for ansatte i barnehage og skole. Flere voksne har fått rett til videregående opplæring, og voksne har fått lettere tilgang til fleksibel opplæring som kan kombineres med arbeid. Innsatsen for voksne foreslås økt ytterligere i 2019, både på grunnskolenivå og i videregående opplæring.

Arbeidslivet endrer seg, og kravene til kompetanse øker. Den teknologiske utviklingen utfordrer eksisterende arbeidsplasser og den enkeltes kompetanse, men skaper også muligheter for hjemflagging av arbeidsplasser. Regjeringen vil gjennomføre en kompetansereform for å hindre at arbeidstakere faller ut av arbeidslivet. Målet er at ingen går ut på dato eller slutter i jobben på grunn av manglende kompetanse. Reformen skal bedre tilgangen på etter- og videreutdanning. To viktige tiltak er utvikling av fleksible videreutdanningstilbud innenfor teknologi og digitale løsninger og bransjeprogram rettet mot bransjer som er særlig berørt av digitalisering, automatisering og omstilling.

– *Sikre gode velferdsordninger*

Regjeringen vil opprettholde og videreutvikle gode velferdsordninger og velferdstjenester. Gode velferdstjenester bidrar til å utjevne forskjeller og er viktige for den enkeltes mulighet til å lykkes, uansett bakgrunn. Gode velferds- og inntektssikringsordninger er viktige både for arbeidslivets omstillingsevne og for den enkelte. Velferdsordningene må stimulere til arbeid samtidig som de som ikke kan delta i arbeidslivet pga. helse eller alder, skal være sikret inntekt.

Velferdstjenestene styrkes gjennom regjeringens budsjettforslag. Vi vil investere i sykehus, raskere behandling og bedre eldreomsorg. Det vil forbedre velferden i kommunene og styrke det sosiale sikkerhetsnettet at vi prioriterer rusomsorg, psykisk helse og innsats mot fattigdom. Sykehusene får 1 350 mill. kroner i økte driftsbevilgninger for å legge til rette for økt pasientbehandling og korte ventetider. Kommunesektoren, som leverer viktige velferdstjenester, får en realvekst i sine frie inntekter på 2,6 mrd. kroner. Det legger til rette for at kommunene og fylkeskommunene kan tilby flere og bedre tjenester.

Det legges til rette for å gi tilskudd til 1 500 heldøgns omsorgsplasser og 450 dagaktivitetsplasser til hjemmeboende personer med demens. Regjeringen vil også videreføre og utvide forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Helsetje-

nestetilbudet innen rus og psykisk helse styrkes betydelig, blant annet ved å øke rekrutteringen av psykologer til kommunene med 120 nye årsverk. Regjeringen følger også opp eldrereformen Leve hele livet, der målet er å fremme kommunenes evne til omstilling og kvalitetsforbedring i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Regjeringen vil legge frem en ny nasjonal helse- og sykehusplan høsten 2019. Målet er å kunne levere pasientenes helsetjenester på en måte som er bærekraftig også i årene fremover. Bedre samhandling, bruk av teknologi og utvikling av kompetanse vil være sentrale temaer.

For å opprettholde bærekraften i sentrale velferdsordninger må flere delta i arbeidslivet og være yrkesaktive lenger. Det forutsetter en forsterket arbeidslinje og krav til aktivitet i velferdsordningene. Samtidig skal man opprettholde tilpassede inntektssikringsordninger for grupper som ikke kan delta i arbeidsmarkedet. Regjeringen har også gjort flere justeringer i inntektssikringsordningene for å motvirke passive stønadsløp og tilrettelegge for overgang til arbeid. Innføring av aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere og omleggingen av arbeidsavklaringspenger er eksempler på dette.

Hovedgrepene i pensjonsreformen er økt økonomisk bærekraft og sterkere insentiver til arbeid. I mars 2018 ble det inngått en avtale med partene i arbeidslivet om omlegging av offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor. Omleggingen vil bedre insentivene til å stå lenger i arbeid. Avtalen følges opp med forslag til lovendringer.

Regjeringen satser på videreutvikling av velferdsordningene gjennom å modernisere offentlig sektor. Arbeids- og velferdsetatens IKT-løsninger moderniseres for å utvikle gode selvbetjeningsløsninger for brukerne, gi innsyn i egen sak og muligheter for digital kommunikasjon med forvaltningen. Dette bidrar til gode brukeropplevelser, kortere saksbehandlingstid og økt kvalitet i ytelsesforvaltningen. Samtidig frigjøres ressurser for å forsterke oppfølgingen av brukere med behov for arbeidsrettet oppfølging.

– *Redusere fattigdom*

Norge er blant OECD-landene med minst økonomisk ulikhet. Inntekt, livskvalitet og levekår er jevnt fordelt i Norge. Forekomsten av vedvarende lavinntekt er forholdsvis liten. Personer på lavinntektsgrensen har et høyere inntektsnivå i Norge enn i mange andre land, og konsekvensene av lavinntekt dempes av det offentlige tjenestetilbudet. Å leve med lav inntekt kan likevel være en krevende situasjon som kan påvirke helse, utdanning og sosialt liv. Oppvekst i familier med lavinntekt kan begrense

valgmuligheter og øke faren for utenforskap og utfordringer senere i livet.

Regjeringens førsteprioritet i velferdspolitikken er å bekjempe fattigdom, særlig blant barnefamilier, slik at færre faller utenfor. Gjennom de siste årenes budsjetter har regjeringen styrket den nasjonale tilskuddsordningen mot barnefattigdom. I 2019 foreslår regjeringen å øke bevilgningen for å igangsette et pilotprosjekt for å dekke individuelle utgifter ved deltaking i organisert aktivitet for barn fra lavinntektsfamilier og til ferietiltak for barn og foreldre fra samme gruppe.

For å motvirke fattigdom og lavinntekt på lengre sikt må utdanningssystemet gi barn og unge kompetanse til å møte morgendagens arbeidsliv. I budsjettet for 2019 foreslår regjeringen at tilskuddet til oppfølgings- og losfunksjoner rettet mot ungdom som står i fare for å falle ut av utdanningsløpet, økes med 20 mill. kroner. Regjeringen foreslår også 46 mill. kroner til å utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehage til å gjelde toåringer, samt 9 mill. kroner for å få flere barn i utsatte byområder til å gå i barnehage. I statsbudsjettet for 2019 foreslår regjeringen å styrke tilskuddsordningen rettet mot områdesatsinger i byer med 20 mill. kroner. For å hjelpe husstander med lave inntekter og høye bostøtter foreslår regjeringen å øke bostøtten til barnefamilier og andre store husstander med 60 mill. kroner.

Å legge til rette for deltagelse i arbeidslivet står sentralt i arbeidet mot fattigdom og lavinntekt. Bruk av aktivitetskrav i inntektssikringsordningene kan bidra til færre passive mottakere og styrke arbeidsinsentivene. Regjeringen har tatt initiativ til en inkluderingsdugnad for å bidra til at flere kommer i arbeid. Ved å senke marginals-katten på arbeid ytterligere gjør regjeringen det litt mer lønnsomt å arbeide mer. Samtidig bidrar skattesystemet direkte til omfordeling. Regjeringens skattepolitikk kjennetegnes av vekstfremmende lettelsener som brede grupper av befolkningen har fått ta del i. Om lag halvparten av personskattelettelsene i 2019 går til dem med bruttoinntekt under 600 000 kroner.

Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om ulikhet og sosial bærekraft rundt årsskiftet 2018/2019.

Bærekraftsmålene markerer en global dugnad for utryddelse av ekstrem fattigdom. Internasjonalt vil regjeringen fremme økonomisk vekst og bekjempe fattigdom gjennom økt satsing på næringsutvikling, landbruk og fornybar energi. Regjeringen foreslår å øke bevilgningene til bistand med til sammen 2,5 mrd. kroner i 2019.

– *Gjennomføre et integreringsløft*

Regjeringen er i gang med et integreringsløft og vil gjennomføre en helhetlig reform av integreringsfel-

tet for å få raskere og bedre resultater. Særlig er det viktig at vi lykkes bedre med integreringen i arbeidslivet. Det er sentralt både for den enkelte og for bærekraften i våre velferdsordninger.

Selv om mye går i riktig retning, er det fortsatt vesentlige utfordringer på integreringsområdet. Innvandrere har mindre formell kompetanse og lavere sysselsetting enn resten av befolkningen. Innvandrere skårer gjennomsnittlig lavere på levekårsvariabler, og for mange opplever negativ sosial kontroll. Enkelte utsatte byområder har utfordringer som blant annet knytter seg til mangelfull integrering.

Det tas sikte på å legge frem en integreringsstrategi mot slutten av 2018 som skal gi tydelig retning for integreringsarbeidet fremover. Hovedmålet er å øke innvandreres deltagelse i arbeids- og samfunns-liv. For å øke måloppnåelsen er det viktig med en helhetlig og samordnet innsats, og strategien berører flere departementers ansvarsområder. Strategi-ens innsatsområder skal omfatte kvalifisering og utdanning, arbeid, hverdagsintegrering og negativ sosial kontroll.

En viktig del av strategien er å vurdere hvordan de samlede ressursene på integreringsområdet kan innrettes mest mulig effektivt for å oppnå de ønskede resultatene. Regjeringen foreslår til sammen 420 mill. kroner til en rekke tiltak som skal bidra til integreringsløftet i 2019. Det foreslås blant annet utvikling av moduler i introduksjonsprogrammet, områdesatsinger i Oslo, kompetansetiltak for lærere i norskopplæringen, forsøk med bruk av økonomiske insentiver i introduksjonsprogrammet og videreutvikling av Jobbsjansen. Utvidelse av ordningen med gratis kjernetid i barnehage til også å gjelde toåringer er et annet forslag som kan fremme integrering. Det samme gjelder økt tilskudd til tiltak og prosjekter på kulturområdet som skal stimulere til mangfold og integrering.

– *Trygghet og beredskap*

Regjeringen arbeider for et tryggere samfunn. Budsjettforslaget prioriterer tiltak for å bekjempe kriminalitet, styrke beredskapen og øke Norges forsvarsevne. Regjeringen følger opp langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP) med å foreslå en økning på 2,8 mrd. kroner til LTP-formål. Dette vil blant annet gå til økt aktivitet i Forsvaret, investeringer i nye ubåter, nye overvåkingsfly og nytt artilleri til Hæren, økt ambisjon for landmakten og forsert anskaffelse av nye kystvaktfartøyer.

Byggingen av politiets nasjonale beredskapssenter fortsetter. Senteret vil bidra til økt beredskap og gi en raskere og mer koordinert respons fra politiet når hendelser oppstår. I løpet av 2019 vil tre nye politihelikoptre være på plass. Regjeringen foreslår

også økt bevilgning til objektsikring i forsvarssektoren ved å fremskynde flere planlagte sikringsprosjekter til 2019 samt mer øving i Heimevernet.

Budsjettforslaget legger opp til bedre sikring av politiets og Politiets sikkerhetstjenestes (PST) skjermingsverdige objekter. Politidirektoratet har utarbeidet en helhetlig plan for objektsikring. Regjeringen følger opp ved å foreslå økte midler samt å etablere to sikrede datasentre for justissektoren. I tillegg vil byggingen av politiets beredskapssenter innebære sikring av fire av politiets skjermingsverdige objekter.

Regjeringen foreslår å legge til rette for fortsatt økt politidekning. Budsjettforslaget bidrar til ansettelse av nyutdannede fra Politihøgskolen i 2019 samt til å dekke helårsvirkningen av ansettelsene av nyutdannede i 2018.

For å øke innsatsen mot gjeng- og ungdomskriminalitet, særlig i Oslo, foreslår regjeringen å øke bevilgningen til politiet og konfliktrådene. Videre vil regjeringen styrke barnevernets innsats mot ungdomskriminalitet.

Budsjettforslaget legger opp til økt innsats på IKT-sikkerhet. Bevilgningen foreslås økt til PST og Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Regjeringen foreslår også å øke den nasjonale forskningen innen kryptologi, digital sikkerhet og beredskap.

I løpet av 2018 vil de seks første nye redningshelikoptrene være mottatt, og det er forventet levering av ytterligere seks helikoptre i 2019.

PENGEPOLITIKKEN

Den langsiktige oppgaven til pengepolitikken er å gi økonomien et nominelt ankerfeste, dvs. opprettholde en stabil pengeverdi. Lav og stabil inflasjon er det beste bidraget pengepolitikken kan gi for å fremme høy velferd, høy sysselsetting og økonomisk vekst over tid. Økonomien virker bedre ved lav og stabil inflasjon enn ved høy og varierende inflasjon.

Norges Bank har ansvar for den operative gjennomføringen av pengepolitikken etter retningslinjer fastsatt i forskrift. I mars i år ble det fastsatt en ny forskrift for pengepolitikken. Det operative målet for pengepolitikken er en årsvekst i konsumprisene som over tid er nær 2 pst. Inflasjonsstyringen skal være fremoverskuende og fleksibel, slik at den kan bidra til høy og stabil produksjon og sysselsetting samt til å motvirke oppbyggingen av finansielle ubalanser.

Renten har vært lav lenge. Det har bidratt til at veksten har tatt seg opp i norsk økonomi. Fremover venter markedet at renten skal ta seg litt opp både internasjonalt og i Norge. Norges Bank hevet styringsrenten på rentemøtet i september. Ifølge banken vil styringsrenten mest sannsynlig bli satt videre opp i første kvartal neste år, og deretter gradvis bli hevet til om lag 2 pst. ved

utgangen av 2021. Med en slik utvikling i styringsrenten vil rentene her hjemme øke noe raskere enn rentene ute.

Avsnitt 3.3 i meldingen redegjør nærmere for pengepolitikken.

FINANSIELL STABILITET OG BOLIGMARKEDET

Den positive utviklingen i norsk økonomi har bidratt til god inntjening i norske banker. Bankene har i årene etter finanskrisen styrket sin soliditet betydelig og har også bygget opp likviditetsbuffer som gjør dem mindre sårbare for markedsure.

Den vedvarende oppgangen i husholdningenes gjeldsbelastning kan være et tegn på at finansielle ubalanser har bygget seg opp. Renteendringer, inntektsbortfall eller kraftig fall i boligprisene kan føre til at husholdninger med høy gjeld vil måtte stramme inn på forbruket for å betjene gjelden.

Boligprisene steg kraftig i begynnelsen av året etter å ha falt gjennom fjoråret. De siste månedene har oppgangen vært mer moderat. På landsbasis er prisene tilbake på toppnivået fra i fjor, mens nivået i Oslo fremdeles er noe lavere. Også i markedet for næringsseiendom har prisveksten vært høy over flere år, noe som har bidratt til oppbygging av risiko i finanssystemet.

Regjeringen har satt inn en rekke tiltak for å dempe risikoen i det norske finanssystemet. I tillegg til økte krav til soliditet og likviditet i bankene er det fastsatt krav til utlånspraksis som bidrar til en mer bærekraftig utvikling i boliglånsmarkedet. Regjeringen har også gjennomført en rekke tiltak for å få markedet for forbrukslån til å fungere bedre.

Finansiell stabilitet er nærmere omtalt i avsnitt 3.4 i meldingen.

SYSSELSETTINGS- OG INNTEKTSPOLITIKKEN

Syssettingspolitikken skal støtte opp under høy verdiskaping ved å bidra til at flest mulig deltar i arbeidslivet. Høy sysselsetting og lav arbeidsledighet er sentrale mål for regjeringens økonomiske politikk og er avgjørende for å sikre et bærekraftig velferdssamfunn.

Utsiktene for norsk økonomi tilsier at det vil være et økende behov for arbeidskraft også neste år. Det er derfor viktig å få flest mulig ut i arbeidslivet. Det innebærer at de arbeidsmarkedspolitiske virkemidlene må tilpasses konjunktursituasjonen. Regjeringen arbeider på bred front for å inkludere flere i arbeidslivet og har tatt initiativ til en inkluderingsdugnad.

Etter oljeprisfallet i 2014 og den påfølgende svekkelsen i arbeidsmarkedet ble permitteringsregelverket endret for å gi bedriftene mulighet til å holde på kompetent arbeidskraft. Regjeringen vil bruke den oppgangstiden vi nå er inne i, til å inkludere flere i det ordinære arbeidslivet og fortsette omstillingen av norsk økonomi. Som følge av ringvirkningene i norsk økonomi av olje-

prisfallet ble maksimal periode med fritak fra lønnsplikt trinnvis utvidet til 49 uker i løpet av 2015 og 2016. Arbeidsgiver har ti dagers lønnsplikt i starten av permitteringsperioden. Etter 30 uker med dagpenger ved permittering inntreer en ny fem dagers lønnspliktperiode for arbeidsgiverne. Deretter er arbeidsgiver fritatt for lønnsplikt i ytterligere 19 uker. Det er viktig at inntektssikringsordningene understøtter høy sysselsetting. Arbeidsmarkedet er i bedring. Regjeringen foreslår derfor at maksimal periode med fritak fra lønnsplikt under permittering reduseres fra 49 til 26 uker for nye tilfeller. Samtidig faller den såkalte arbeidsgiverperiode II bort, der arbeidsgiver har fem dagers lønnsplikt etter 30 uker.

Arbeidsmarkedstiltak er viktig for å hjelpe dem som er arbeidsledige, med å komme raskt i jobb og for å unngå at personer med svak eller lite etterspurt kompetanse faller varig ut av arbeidslivet. Omfanget av arbeidsmarkedstiltak skal tilpasses situasjonen i arbeidsmarkedet. Etter oljeprisfallet i 2014 ble antallet tiltaksplasser rettet mot ledige trappet betydelig opp. I takt med at ledigheten har avtatt, er nivået på tiltak rettet mot ledige blitt redusert i år, og det legges opp til en ytterligere reduksjon neste år.

Bevilgningen til arbeidsmarkedstiltak sikrer et fortsatt godt tilbud til personer med nedsatt arbeidsevne og andre utsatte grupper. Det legges opp til å gjennomføre om lag 59 000 plasser i 2019. Personer med nedsatt arbeidsevne, ungdom, innvandrere fra land utenfor EØS-området og personer som har stått lenge uten arbeid, er grupper som er særlig prioritert for deltakelse i arbeidsmarkedstiltak. I tillegg økes innsatsen for personer som deltar i varig tilrettelagt arbeid.

Partene i arbeidslivet har ansvaret for gjennomføringen av lønnsoppgjørene. Oppgjørene koordineres slik at sentrale tariffområder i konkurranseutsatt sektor forhandles først. Det skal bidra til å holde lønnsveksten innenfor rammer konkurranseutsatt virksomhet kan leve med over tid. Myndighetene har ansvar for at lover og regler legger til rette for et velfungerende og fleksibelt arbeidsmarked. Det inntektspolitiske samarbeidet bidrar til at myndighetene og partene i arbeidslivet har en felles forståelse av den økonomiske situasjonen og av hvilke utfordringer norsk økonomi står overfor.

Sysselsettings- og inntektspolitikk er nærmere omtalt i avsnitt 3.5 i meldingen.

OPPFØLGING AV FNS BÆREKRAFTSMÅL

FNs medlemsland vedtok i 2015 2030-agendaen og bærekraftsmålene. Intensjonen bak målene er å legge til rette for et godt og trygt liv uten fattigdom for alle mennesker og samtidig ta vare på miljøet. Det er i alt 17 mål, blant annet knyttet til å ivareta menneskerettigheter og naturmiljøet, redusere ulikhet og oppnå likestilling og god og inkluderende utdanning for alle.

Regjeringens oppfølging av bærekraftsmålene er integrert i regjeringens ordinære politiske arbeid. For hvert av de 17 målene er det et departement som er ansvarlig for koordinering av oppfølgingen. Departementene rapporterer om oppfølgingen av målene de har ansvar for, i sine budsjett dokumenter. Finansdepartementet har koordineringsansvar for mål 8 om økonomisk vekst og sysselsetting og mål 10 om å redusere ulikhet.

Kapittel 6 i meldingen inneholder en sammenfatning av hvordan målene er fulgt opp, samt en nærmere omtale av mål 8 og 10.

STATENS PENSJONSFOND

Formålet med Statens pensjonsfond er statlig sparing for finansiering av folketrygdens pensjonsutgifter og å underbygge langsiktige hensyn ved anvendelse av statens petroleumsinntekter. En langsiktig og god forvaltning legger til rette for at petroleumsformuen kan komme både dagens og fremtidige generasjoner til gode. Statens pensjonsfond forvaltes med mål om høyest mulig avkastning innenfor et risikonivå som skal være akseptabelt. Forvaltningen skal være åpen, ansvarlig, langsiktig og kostnadseffektiv. Det er bred politisk enighet om at fondet ikke skal være et virkemiddel for å ivareta andre politiske hensyn.

Ved utgangen av første halvår 2018 var den samlede markedsverdien av Statens pensjonsfond 8 585 mrd. kroner, fordelt med 8 335 mrd. kroner i Statens pensjonsfond utland (SPU) og 251 mrd. kroner i Statens pensjonsfond Norge (SPN).

Sentralbanklovutvalget overleverte sin utredning om ny sentralbanklov og organiseringen av Norges Bank og forvaltningen av SPU til Finansdepartementet 23. juni 2017. Regjeringen tar sikte på å legge frem for Stortinget en egen melding om denne saken i oktober 2018.

På bakgrunn av et råd fra Norges Bank om å ta energisektoren ut av SPUs referanseindeks for aksjer oppnevnte Finansdepartementet en ekspertgruppe for å vurdere om fondet bør være investert i energiaksjer. Rådet fra Norges Bank, ekspertgruppens utredning og den offentlige høringen av disse vil danne grunnlag for en melding til Stortinget om saken tidlig i 2019.

Statens pensjonsfond er nærmere omtalt i kapittel 7 i meldingen.

2.1.2 Komiteens merknader

2.1.2.1 MERKNADER FRA HØYRE, FREMSKRITTPARTIET OG VENSTRE

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre understreker at det går godt i norsk økonomi. Den økonomiske veksten er solid. Bedriftene investerer mer, og stadig flere kommer i jobb over hele landet. Regjeringen vil bruke de gode tidene til å sikre et bærekraftig velferdssamfunn og

et tryggere Norge. Mange bedrifter etterspør arbeidskraft, og da må vi klare å inkludere flere som står utenfor, og styrke integreringen av innvandrere i arbeidslivet. Klimagassutslippene går ned. Omstillingen av norsk økonomi må fortsette, slik at vi når klimamålene og får flere ben å stå på i fremtiden. Konkurranseskraften må styrkes ved at næringslivet blir grønnere, smartere og mer nyskapende. Regjeringen legger til rette for at størstedelen av de nye arbeidsplassene kommer i private bedrifter.

Disse medlemmer viser til at Norge befinner seg i en høykonjunktur preget av lav arbeidsledighet, økt sysselsetting og økonomisk vekst. Disse medlemmer viser til nasjonalbudsjettet 2019, der det anslås at norsk fastlandsøkonomi vil vokse med 2,7 pst. i 2019, opp fra 2,3 pst. i 2018. Dette er en klart høyere vekst enn trendveksten i økonomien. Disse medlemmer registrerer samtidig at sysselsettingen har økt med 70 000 personer i løpet av de siste to årene, og at arbeidsledigheten har falt markert fra toppnivået for to år siden.

Disse medlemmer er fornøyd med at regjeringens økonomiske politikk legger til rette for økt økonomisk vekst og en bedring av norske konkurransevilkår. Norsk konkurransekraft har bedret seg i forhold til våre europeiske naboer. Disse medlemmer er opptatt av at de gode tidene brukes til å sikre et bærekraftig velferdssamfunn og et tryggere Norge.

Samtidig er disse medlemmer bekymret for konsekvensene av et internasjonalt økonomisk klima preget av tilløp til proteksjonisme og uforutsigbare markedsvilkår i årene framover. Storbritannias uttrekken av EU er en av de faktorene som skaper mest usikkerhet, sammen med gryende handelskonflikter mellom store handelspartnere.

Disse medlemmer understreker betydningen av en ansvarlig økonomisk politikk når veksten i den norske økonomien har tatt seg opp. Disse medlemmer mener regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2019 legger opp til et økonomisk opplegg godt tilpasset den økonomiske situasjonen, hvor bruken av oljeinntekter holdes om lag uendret målt som andelen av bruttonasjonalproduktet for den norske fastlandsøkonomien. Dette tilsvarer 231 mrd. kroner i 2019 målt ved det strukturelle, oljekorrigerte budsjettunderskuddet. Det tilsvarer 2,7 pst. av den anslåtte kapitalen i Statens pensjonsfond utland ved inngangen til året. En nøytral budsjettimpuls hindrer unødvendig oppheting av en norsk økonomi i oppgang, samtidig som den opprettholder Norges internasjonale konkurransekraft.

Disse medlemmer mener at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 bygger opp under Jeløyplattformen og de hovedsatsingsområdene som identifiseres i regjeringens plattformen.

Disse medlemmer mener det er regjeringens ansvar å legge til rette for fortsatt omstilling av norsk økonomi for å sikre bærekraftig økonomisk vekst og gjennomføringen av det grønne skiftet. En nøytral finanspolitikk kombinert med kloke prioriteringer vil være viktig for å oppfylle de målsettingene regjeringspartiene har satt seg i regjeringserklæringen sin.

Derfor prioriterer regjeringen utbygging av vei og bane i hele landet, forskning, innovasjon og kompetanse. Regjeringen prioriterer tiltak for å bekjempe kriminalitet, styrke beredskapen og øke Norges forsvarsevne. Trygghet handler også om gode velferdsordninger: å få hjelp når du trenger det, og å delta i et samfunn der mulighetene er mange og forskjellene små. Regjeringen foreslår investeringer i sykehus, raskere behandling og bedre eldreomsorg. Budsjettet vil forbedre velferden ute i kommunene og styrke det sosiale sikkerhetsnettet ved å prioritere rusomsorg, psykisk helse og innsats mot fattigdom.

Disse medlemmer vil understreke at 1,5-gradsrapporten til FNs klimapanel er en viktig påminnelse om at Norge må vise ambisjon og handlekraft for å oppfylle de forpliktelsene norske myndigheter har inngått internasjonalt. Disse medlemmer vil understreke at regjeringens forslag til statsbudsjett bidrar til å oppfylle disse forpliktelsene.

Disse medlemmer mener videre et av de beste virkemidlene for å bidra til en bærekraftig utvikling er å skape et inkluderende arbeidsliv som øker sysselsettingen og reduserer arbeidsledigheten. Regjeringens inkluderingsdugnad følges opp i forslaget til statsbudsjett for 2019.

Disse medlemmer vil også vise til at et mer inkluderende arbeidsliv må understøttes av velferdsordninger som er målrettede og treffsikre i sin innretning. I en tid som krever en mer tilbakeholden økonomisk politikk, er det viktig at prioriteringene i statsbudsjettet kommer dem som trenger det mest til gode, i tråd med regjeringspartienes målsetting i Jeløyplattformen.

Disse medlemmer er, ut over å forsterke arbeidslinjen, spesielt opptatt av at velferdsordninger bidrar til å redusere fattigdom, spesielt blant barnefamilier. Dette handler om å gi enkeltmennesker størst mulig valgfrihet til å skape en framtid for seg selv og sine barn.

Disse medlemmer vil understreke at integrering er nøkkelen til samfunnsmessig og økonomisk deltakelse for innvandrere og flyktninger. Disse medlemmer merker seg at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2019 følger opp regjeringens plattform ved å øke antallet kvoteflyktninger Norge vil ta imot, grunnet lavere asyltilkomster, blant annet som en følge av regjeringens restriktive, rettssikre og ansvarlige innvandringspolitikk. Disse medlemmer understreker at dette krever at regjeringens satsing på integrering og in-

kludring fortsetter, blant annet gjennom oppfølging av regjeringens integreringsstrategi.

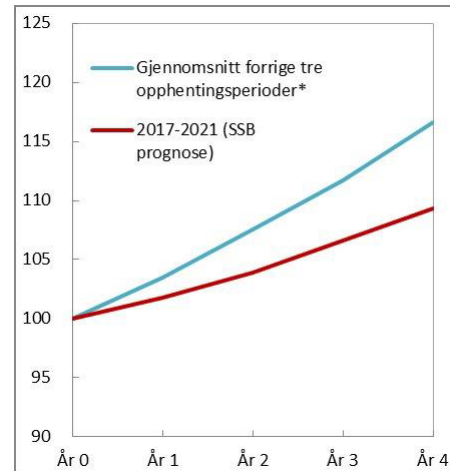
Disse medlemmer er også glade for at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 inneholder viktige satsinger for å skape et tryggere Norge. Dette gjelder spesielt satsingen på samfunnsikkerhet og beredskap og økt forsvarsevne.

Disse medlemmer mener dagens gode økonomiske situasjon legger opp til et statsbudsjett med en fornuftig pengebruk og tydelige prioriteringer. Budsjettets hovedformål er å opprettholde norsk økonomisk vekst, som igjen muliggjør regjeringens satsinger på viktige områder.

2.1.2.2 MERKNADER FRA ARBEIDERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at norsk økonomi er i bedring. Oljeprisfallet som begynte sommeren 2014, førte til redusert etterspørsel fra sokkelen, nedbemanning og økt arbeidsledighet. Norges Bank reagerte med å sette ned renten til historisk lave nivåer. På samme måte som regjeringen ikke kan lastes for at oljeprisen falt, kan de heller ikke ta æren for at pilene nå peker oppover. Renten har vært lav lenge, slik at husholdninger og foretak har hatt lave rentekostnader. Sammen med fornuftige lønnsoppgjør fra partene i arbeidslivet har det bidratt til at veksten har tatt seg opp i norsk økonomi. Kronekursen er betydelig svakere enn i årene før oljeprisfallet, selv om den har styrket seg litt hittil i år. En svak krone har bedret lønnsomheten for de konkurranseutsatte delene av norsk næringsliv.

Disse medlemmer viser til at Finansdepartementet forventer en økonomisk vekst på 2,7 pst. for 2019. Dette er atskillig høyere enn tidligere år. Sammenlignet med andre prognosemakere er Finansdepartementet den mest optimistiske. Figuren nedenfor viser den gjennomsnittlige økonomiske veksten i tidligere innhentingsperioder og den vi er i nå. Det er tydelig at denne oppgangskonjunktoren er svakere enn vi har vært vant med tidligere. Basert på SSBs prognoser for 2017–2021 vil norsk økonomi være 9 pst. større enn konjunkturbunnen i 2017 om fire år. Ser vi på tidligere oppgangskonjunkturer, har økonomien vokst seg 17 pst. større over like lang tid. Oppgangen drives av økte oljeinvesteringer og økt etterspørsel fra våre handelspartnere. Etterspørsel utenfra er under press fra økende proteksjonisme og er dermed en usikkerhetsfaktor. Bidraget til økonomisk vekst fra andre variabler som konsum og fastlandsinvesteringer er svakt.

Figur 1 Vekst i BNP Fastlands-Norge 0–4 år etter konjunkturbunnen.

Disse medlemmer viser til at på tross av den relativt høye økonomiske veksten forventer departementet kun en marginal nedgang i arbeidsledigheten for 2019, fra 3,8 pst. for inneværende år til 3,9 pst. SSB forventer en arbeidsledighet på 3,7 pst. for både 2019 og 2020, hvilket etter disse medlemmers mening er en stabilisering av arbeidsledighet på et altfor høyt nivå sammenlignet med tidligere nivå. I perioden 2009–2013 var ledigheten i gjennomsnitt 3,4 pst. Disse medlemmer mener den økonomiske oppgangen nå må utnyttes til å få de som er utenfor arbeidsmarkedet tilbake i arbeid. Disse medlemmer mener derfor det er svært uheldig å kutte i arbeidsmarkedstiltak, da denne gruppen risikerer å bli stående varig utenfor arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer viser til at bygg og anlegg over tid har vært en svært viktig driver i norsk økonomi. Fra 2014 til 2017 kom halvparten av økningen i antall sysselsatte innen denne bransjen, til tross for at bare 8,5 pst. av alle sysselsatte i Norge jobbet innen bygg og anlegg i 2017. Sysselsettingen har økt sterkt i blant annet bygg og anlegg og i forretningsmessig og teknisk tjenesteyting, hvor det har vært betydelig vekst i utleie- og bemanningsselskaper. Disse bransjene utgjorde 37 pst. av den samlede sysselsettingsveksten det siste året. Disse medlemmer mener en slik utvikling er urovekkende, fordi utleie ofte erstatter faste, hele stillinger.

Handlingsrom

Disse medlemmer mener det å holde orden i økonomien er en forutsetning for god velstandsutvikling i Norge. Finanspolitikken og pengepolitikken må spille på lag og bidra til en stabil utvikling. Handlingsrommet i budsjettpolitikken bestemmes i hovedsak av utvikling i skatteinntektene, avkastningen fra Statens pensjonsfond utland (SPU) og bindinger i budsjettet.

Handlingsrommet i budsjettet de nærmeste årene

	Mrd. 2019-kroner
Inntekter	16,5
Underliggende skattevekst	14,5
Økt bruk av oljeinntekter ¹	2
Utgifter	12
Folketrygden	9
Demografikostnader i kommuner og helseforetak	3
Handlingsrom før effektivisering og omprioritering	4,5

Kilde: Nasjonalbudsjettet

1) Ved uendret bruk av olje- og fondsinntekter som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge

Disse medlemmer viser til at ingen regjering har brukt så mye oljepenger som Solberg-regjeringen. De har også brukt oljepengene feil, blant annet til å finansiere store skattelettelser for de som har mest, i stedet for til framtidsrettede investeringer. I 2019 utgjør bruken av oljeinntekter 2,7 pst. av kapitalen i SPU og 7,5 pst. av norsk økonomi. Med lavere tilførsel i fondet fremover vil et eventuelt markert fall i fondskapitalen gjøre det nødvendig å redusere bruken av oljeinntekter. Hittil har handlingsregelen bare satt et tak på økningene i oljepengebruk over offentlige budsjetter. Det har aldri vært nødvendig å kutte. I budsjett for 2019 er veksten i oljepengebruken dempet, noe disse medlemmer mener er helt nødvendig. Likevel er omtrent hver sjette krone på statsbudsjettet nå oljepenger.

Disse medlemmer viser til at svingningene vi må være forberedt på å se i finansmarkedene, vil kunne gi betydelige og langvarige avvik mellom uttak fra fondet og rettesnoren på 3 pst. Flere forhold bidrar til at finansiell risiko knyttet til oljepengebruken har økt. I årene som kommer, vil hensynet til stabilitet være like viktig som før, men vanskeligere å følge opp. Dersom det strukturelle oljekorrigerte budsjettunderskuddet skal holdes uendret som andel av verdiskapingen i fastlandsøkonomien, gir det rom for en gjennomsnittlig årlig reell økning i bruken av oljeinntekter på 2 mrd. kroner de nærmeste årene. Som pekt på i Innst. 358 S (2016–2017) vil Arbeiderpartiet vurdere å formalisere en tilleggsregel til handlingsregelen som bidrar til å glatte innfasingen over tid, slik at svingninger i fondsverdi ikke resulterer i uønskede svingninger i pengebruken over statsbudsjettet.

Disse medlemmer mener derfor at det er nødvendig med en forsvarlig finanspolitikk fremover. Finanspolitikken må ikke bidra til å forsterke svingningene i økonomien. Med den høye gjeldsbelastningen i norske husholdninger blir dette ekstra viktig, slik at renteoppgangen ikke framskyndes unødvendig raskt.

Demografi

Disse medlemmer viser til at befolkningsutviklingen bestemmer både hvor mange som skal omfattes

av velferdsstaten, og størrelsen på den potensielle arbeidsstyrken som skal betale for den. De siste hundre årene har bedre helse bidratt til at forventet levealder ved fødsel har steget med mer enn to år per tiår. Fram til neste hundreårsskifte er det forventet at levealderen fortsetter å øke med vel ett år per tiår. Dette gjør at befolkningen eldes. Da øker også forsørgelsesbyrden på den yngre delen av befolkningen. Denne utviklingen forsterkes av lav fruktbarhet.

Disse medlemmer viser til at i enkelte land har fruktbarhetsratene de siste tiårene sunket til nivåer langt under det som må til for å opprettholde befolkningens størrelse på lang sikt uten nettoinnvandring. Det forsterker deres aldringsutfordring. Fruktbarheten er høyere i Norge enn i mange andre europeiske land, men også her har den begynt å falle. Det ble født 56 600 barn i 2017, 2 300 færre enn året før. Dette ga et samlet fruktbarhetstall på 1,62, det laveste som er målt i Norge noen gang.

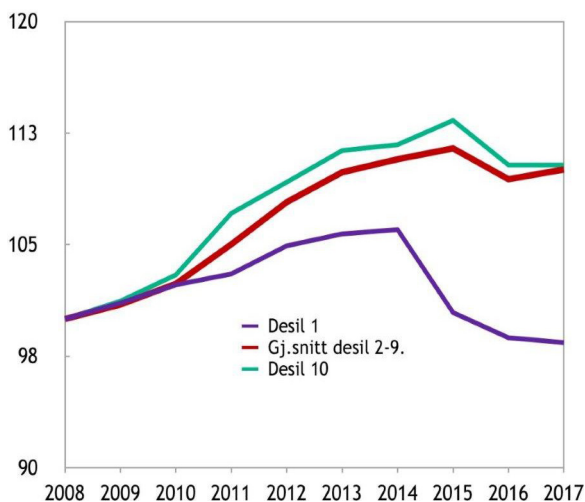
Disse medlemmer viser til at i 2017 var fruktbarheten ned i 1,62 barn per kvinne, og SSB forutsetter at den fortsetter ned til like under 1,60 barn per kvinne på kort sikt. Videre forutsetter SSB at fallet i fruktbarhet vil stoppe opp nå som gjennomsnittlig fødealder for norske kvinner har kommet opp på nivå med Sverige og Danmark. Årsakene til dette kan være mange, men i en rapport fra SSB finner forskerne det kan ha sammenheng med økt økonomisk usikkerhet i tiden etter 2009. SSBs resultater viser at å være i arbeid samt det å ha en del arbeidserfaring før man får sitt første barn, har fått økt betydning.

Disse medlemmer mener regjeringen gjør for lite for å snu denne utviklingen. Arbeiderpartiets medlemmer savner en større innsats for faste jobber og flere heltidsstillinger som gir økonomisk trygghet i arbeidslivet, større innsats for likelønn mellom menn og kvinner, lavere barnehagepriser og flere barnehageplasser.

Fallende lønnsandel

Disse medlemmer viser til flere ferske analyser fra SSB som viser at forskjellene mellom folk øker i Norge. Fra slutten av 1990-tallet og frem til i dag har avstan-

den mellom de høyeste og laveste månedslønningene blitt betydelig større. I 1997 var månedslønnen til de ti pst. best betalte 2,8 ganger større enn gjennomsnittslønnen til de ti pst. lavest lønte jobbene. I 2017 var tilsvarende forhold 3,8. Det tilsvarer en lønnsforskjell på 65 600 kroner. I gjennomsnitt må en person med jobb i laveste lønnsgruppe jobbe i nesten fire måneder for å motta like mye som en i høyeste lønnsgruppe mottar på bare en måned. I tillegg ser vi nå tendenser til at ikke alle får være med når lønnsveksten skal fordeles. De 10 prosentene med lavest lønn har hatt en spesielt svak utvikling etter 2015. Denne gruppen har fått redusert sin kjøpekraft med 1,6 pst. siden 2008.

Figur1: Reel lønnsutvikling i privat sektor 2008–2017.

Kilde: SSB

Disse medlemmer viser til en rapport fra Norges Bank som viser at norske lønnsstagers andel av verdiskaping faller i perioden fra 1987 til i dag. Tendensen er internasjonal, men utviklingen i Norge er nesten like sterk som i andre land, til tross for sterke fagforeninger.

Disse medlemmer mener endringene er oppsiktsvekkende, og at det er problematisk at kapitaleiere stadig skal få en større del av en voksende økonomi. En mulig årsak til denne utviklingen dreier seg om arbeidssparende teknologi, særlig i en globalisert økonomi der internasjonale selskaper har stor markedsrett. Arbeidssparende teknologi er ikke et nytt fenomen. Teknologisk fremgang er nærmest utelukkende positivt dersom veksten i uløste oppgaver er større enn veksten i ledig arbeidskraft. Disse medlemmer mener at det samme kan være tilfelle denne gangen, men flere urovekkende utviklingstrekk ved denne teknologiske revolusjonen krever politisk handling.

I stedet for at ny teknologi skaper økt konkurranse, ser vi en stor vekst i en form for konkurranse hvor vinnerne tar alt. Dette gjelder spesielt bedrifter som Google, Apple, Amazon, Facebook. Selskapene er blitt som monopoler å regne fordi de hadde et lite teknologisk

fortrinn. Disse medlemmer mener den nye teknologiske fremgangen krever en oppdatert lovgivning for at ikke inntektene skal forsvinne i enorme overskudd, investering i selskaper og skatteunndragelse. Teknologien har gitt oss bedre og billigere produkter, men også selskaper med så mye markedsrett at de kan sette prisene omtrent der de vil og ta ut enorm profit.

Disse medlemmer viser til at svakere forhandlingskraft også har ført til at arbeiderne sitter igjen med mindre. Det har foregått en maktforskyvning på arbeidsmarkedet parallelt med at stadig mindre av samlet inntekt går til å betale lønninger. Hvis ikke organisasjonsgraden og tariffdekningen holdes oppe, vil lønnsandelen falle ytterligere.

En styrking av arbeidstakers forhandlingskraft og en sterkere regulering av monopoler og markedskonsentrasjon vil kunne bidra til å få inntektsfordelingen tilbake på et produktivt og mer rettferdig spor. For å stimulere til økt organisasjonsgrad vil disse medlemmer øke fagforeningsfradraget med 1 000 kroner i 2019.

Disse medlemmer mener at et fall i lønnsandelen gir flere uheldige konsekvenser. Forskjellene øker, og tilliten i samfunnet svekkes, både mellom folk, mellom samfunnsgrupper og mellom folk og samfunnsinstitusjoner. Fallet i tillit er størst hos dem som føler seg utenfor i samfunnet: de som har dårligst råd, lite utdanning, som står utenfor arbeidsmarkedet, ikke lenger er i arbeidsfør alder, eller som står utenfor sosiale nettverk. Det skaper en opplevelse av avmakt. Folk blir mindre åpne for endringer, også de som ideelt sett vil bedre sin egen hverdag. Svekket tillit er en reaksjon på at gevinstene ved økonomisk framgang ikke kommer alle til gode. Det skaper igjen motvilje mot teknologisk framgang og frihandelsavtaler.

Disse medlemmer viser til at en slik motstand også begynner å manifestere seg i Norge. EU-skepsisen og EØS-motstanden øker. Disse medlemmer er bekymret for denne utviklingen. EØS-avtalen er en avtale som ivaretar norsk eksportindustri ved å sikre god markedstilgang, og er derfor avgjørende for norske arbeidsplasser og norsk økonomi. Disse medlemmer mener at konsekvensene av å utnytte en rekke kortsiktige gevinster er for kostbare dersom EØS-avtalen skulle ryke. Eksempler på slike kortsiktige gevinster for arbeidsgiverne er å presse norske lønns- og arbeidsvilkår ned, slippe arbeidsgiveransvar gjennom innleie eller å kreve at ansatte oppretter personlige foretak eller bruker tilreisende for å omgå norske krav. Næringslivets investeringer i Norge står i fare for å falle dersom det oppstår usikkerhet om norsk EØS-tilknytning.

Større konkurranse om jobber der det stilles mindre krav til kompetanse

Disse medlemmer viser til at de siste årene har vært en nedgang i andelen unge (20–29 år) som er i arbeid eller utdanning, særlig blant unge som bare har fullført grunnskolen. I denne gruppen var 74 pst. i arbeid eller utdanning i 2008, mot 64 pst. i 2016. Samtidig er det flere unge med lite utdanning som mottar helse-relaterede ytelser, og i 2016 mottok 40 pst. av dem som sto utenfor arbeid eller utdanning, helserelaterede ytelser. I samme periode har det bare vært marginale endringer i andelen som er i arbeid eller utdanning blant unge med fullført videregående opplæring og med universitets- og høyskoleutdanning.

Disse medlemmer viser til at denne utviklingen har sammenheng med at det har blitt større konkurranse om jobber som ikke krever formell kompetanse. Fire av fem sysselsatte unge med kort utdanning jobbet i 2016 innen varehandel, sosial-, pleie- og omsorgstjenester, bygge- og anleggsvirksomhet, overnattings- og serveringsvirksomhet, forretningsmessig tjenesteyting, industri og transport og lagring. Disse næringsgruppene kjennetegnes blant annet ved at det stilles mindre krav til formell kompetanse enn i andre næringer. I gjennomsnitt hadde disse næringene en svakere vekst i antall sysselsatte i perioden 2009–2016 enn landsgjennomsnittet totalt for alle næringer, og innen varehandel og industri var det en nedgang i antall sysselsatte. Samtidig økte antallet sysselsatte innvandrere i disse sju næringene, særlig blant innvandrere over 30 år.

Disse medlemmer viser til at andelen med høy utdanning i disse næringene samtidig har steget i årene etter 2009. Mens antall ansatte med utdanning på grunnskolenivå eller videregående skole gikk ned, ble det ansatt 16 pst. flere med universitets- eller høyskoleutdanning. Nesten 100 000, eller 57 pst. av unge i alderen 20–29 år med kort utdanning, var sysselsatt i 2016. Av disse var 37 pst. sysselsatt i varehandel (inkl. motorvognreparasjoner) og bygge- og anleggsbransjen. Som nevnt over er det forventet at bygge- og anleggsbransjen vil bidra mindre til sysselsettingsutviklingen i Norge i årene som kommer. Varehandelen er forventet å sysselsette færre i årene som kommer; en analyse fra Samfunnsøkonomisk analyse anslår at 10 pst. færre enn i dag vil være sysselsatt i denne bransjen i 2030.

Disse medlemmer viser til at dette innebærer at to av de viktigste inkluderingsmotorene for unge med kort utdanning forventes å virke mindre kraftfullt i årene som kommer, enn i årene vi har bak oss. Det er grunn til bekymring for at dette ytterligere vil forsterke utfordringene med å inkludere flere i arbeidslivet. Dette taler for en forsterket innsats for kompetanseheving.

Økt produktivitet med en kompetent arbeidsstokk

Disse medlemmer viser til at automatisering og digitalisering vil endre arbeidslivet fundamentalt og kreve at vi jobber på andre måter enn før. Dette er godt nytt for Norges konkurranseevne, få land i verden har en så kompetent arbeidsstyrke som oss. Samtidig betyr det at flere må mestre ny teknologi, og det innebærer både at kompetanse mer enn noen ganger ferskvare, og at flere vil bytte jobb oftere. Det forsterker det politiske ansvaret for at alle også får mulighet til å lære og oppdatere sin kompetanse.

Disse medlemmer viser til at arbeidstakernes tilgang på kompetansehevende tiltak har blitt redusert, og at de mange flere som står uten jobb, får enda mindre. Selv om overskuddene i næringslivet øker, går den samlede andelen som tar etter- og videreutdanning, ned, og er nå den laveste på ti år. Det er totalt 217 000 voksne som har deltatt i formell videreutdanning det siste året. Det utgjør åtte pst. av befolkningen i 2017, mot en deltakelse på elleve pst. i 2008. Utviklingen er spesielt negativ for de over 50 år. Nær én av fem NHO-virksomheter oppgir at manglende tid hos de ansatte er medvirkende til at bedriftene ikke benytter etter- og videreutdanningstilbud. Om lag samme eller litt lavere andel oppgir som årsak at opplæringskurs ville ha medført for høye kostnader for bedriften.

Disse medlemmer mener at svaret er livslang læring, og at dette skal være en sentral del av den norske modellen, slik at det ikke bare er den enkelte arbeidstaker som gis ansvar for å holde seg oppdatert, men også arbeidsgivere og staten. Utviklingen går i en retning der det blir mindre klare skiller mellom læring ved utdanningsinstitusjoner og læring i arbeidslivet, mellom «førstegangsutdanning» og det vi vanligvis tenker på som «etter- og videreutdanning». Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets satsing på kunnskap og ferdigheter er arbeidslivsnær, og skal gi vanlige arbeidstakere påfyll av relevant kompetanse i møte med nye behov i arbeids- og næringsliv.

Disse medlemmer vil derfor, sammen med partene i arbeidslivet, gjennomføre en bred kompetansereform som skal gi den enkelte rett til etter- og videreutdanning, og bedriftene og virksomhetene mer kompetanse samt bringe utdanningsinstitusjonene tettere på arbeidslivet. De som ikke er i jobb, må kvalifiseres for arbeidslivet, og de som er i jobb, må sikres kompetansen som trengs for et langt arbeidsliv. For nærmere omtale viser disse medlemmer til Arbeiderpartiets alternative budsjett for 2019.

En sterk offentlig sektor

Disse medlemmer viser til at en stor og effektiv offentlig sektor er en forutsetning for et inkluderende, nyskapende og velfungerende velferdssamfunn. Offentlig sektor må, som privat sektor, være i stadig omstilling

for å møte nye behov, utnytte ny teknologi og ta i bruk nye muligheter.

Disse medlemmer viser til at regjeringens flate kutt i norsk forvaltning, av regjeringen omtalt som avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen), markedsføres som et grep for å redusere offentlig byråkrati. Det ble introdusert i statsbudsjettet for 2015 og innebærer at alle offentlige virksomheter får redusert sine tildelinger med 0,5 pst. hvert år. Hensikten er at flate og forutsigbare kutt skal stimulere til kontinuerlig effektiviseringsarbeid gjennom å delegere myndighet til enheten til å prioritere selv. Gjennom budsjettforhandlingene har imidlertid presentsatsene variert tilfeldig mellom 0,6, 0,7 og 0,8 pst. i 2015, 2016 og 2017. Dette er lite forutsigbart og er uheldig.

Disse medlemmer viser til at det er bred enighet om nødvendigheten av å effektivisere offentlig sektor, men at flate ostehøvelkutt i budsjetttrammene er et lite egnet virkemiddel. Det forutsetter at det er en relativt jevn produktivitetsvekst i alle deler av offentlig forvaltning, og at gevinsten av denne kan hentes ut i form av sparte kostnader istedenfor flere eller bedre tjenester. Det er selvsagt ikke riktig.

Disse medlemmer mener denne metoden tvert imot kan svekke omstillingsevnen kontra større og mer systemiske endringer som krever tid og investeringer, men som kan gi langt større innsparinger på sikt. Det er stort potensial i mange offentlige virksomheter for å utvikle nye og bedre tjenester – med færre årsverk – gjennom ny teknologi og automatiserte prosesser, slik Skatteetaten er et godt eksempel på. En del slike endringer krever imidlertid investeringer i utstyr og kompetanse. Derfor er dette prosesser som kan ta noe lengre tid hvis resultatet skal bli vellykket. I noen tilfeller har vi sett at utøvelsen av tjenester har blitt svakere enn ellers ønsket og i direkte motsats til andre politiske mål. Et eksempel er forsinkelser i rettsaker på grunn av ostehøvelkutt i Domstoladministrasjonen, samtidig som saksmengden øker på grunn av økt ressursbruk i politiet. Det er heller ikke gitt at flate kutt, for eksempel i helseforetakene, fører til redusert byråkrati. Kuttene kan like gjerne skje i form av redusert pasientbehandling.

Disse medlemmer mener at effektivisering i offentlig sektor må skje med målrettede og godt planlagte effektiviseringsprosjekter som gir høyest mulig gevinst på sikt. Disse medlemmer mener at de flate ostehøvelkuttene ikke gjennomføres etter disse prinsipper. Kuttene er lite målrettet. Derfor mener disse medlemmer at ordningen må evalueres.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere ABE-reformen og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Disse medlemmer vil samtidig peke på den kjensgjerning at offentlige tjenester – særlig arbeidsintensive omsorgstjenester - ikke nødvendigvis lar seg gjennomføre med mindre menneskelige ressurser enn før. Tvert imot vil vi på flere områder, som eldreomsorg, opplæring og arbeidstrening, se en økende etterspørsel og stadig høyere forventninger og behov. De ansattes kunnskap og kompetanse er offentlig sektors fremste ressurs og må tas bedre i bruk. Brukernes behov og ansattes erfaringer må være utgangspunktet for videreutvikling av tjenestene til innbyggerne og fornyelse av forvaltningen.

Disse medlemmer vil videreutvikle offentlig sektor for å sikre god bruk av ressursene våre og tjenester som gir folk det de har behov for. Det gjør vi best gjennom at grunnleggende offentlige tjenester utføres i egenregi med folkevalgt styring.

Disse medlemmer ønsker en tillitsreform i offentlig sektor. Målene må bli færre og klart definerte. De ansattes kunnskap og kompetanse skal få større plass. Det må måles mer på samfunnsnytte og resultater i stedet for bare prosesser og arbeidsoppgaver. Færre ressurser skal brukes på kontroll og rapporteringsvirksomhet, og fagfolk skal få større frihet til å gjøre vurderinger av hvordan de overordnede målene best oppnås. Faglige beslutninger bør tas på et lavest mulig nivå. Gjennom økt handlingsrom i møte med innbyggerne kan det oppstå større rom for faglig utvikling og nytenkning. Et velfungerende trepartssamarbeid må være grunnlaget for arbeidet med tillitsreformen.

Finansiell stabilitet

Disse medlemmer viser til at når lave renter har vært brukt til å gjenskape vekst i norsk økonomi, følger høy gjeldsoppbygging. Det gjør norsk økonomi sårbar for finansielle forstyrrelser. Gjelden i husholdningene stiger fortsatt raskere enn inntektene. Det betyr at husholdningene må bruke mer av inntekten til å betale renter og avdrag på lån. Dersom boligprisene faller mye eller rentenivået øker markert, kan mange husholdninger måtte stramme sterkt inn på forbruket. Det kan igjen gi problemer for bedrifter som selger varer og tjenester til husholdningene, flere næringsbygg kan bli stående tomme og bankene kan tape penger på utlån til bedrifter som får økonomiske problemer. Disse medlemmer mener dette er en uheldig situasjon.

Disse medlemmer viser til at nordmenns forbrukslån øker. Selv om kun 3 pst. av gjelda er forbrukslån, utgjør renteutgiftene på forbrukslån 12 pst. Finanstilsynet fant i juni 2018 at retningslinjene for å gi forbrukslån kun ble fulgt i hvert tredje tilfelle. Regjeringen Stoltenberg II vedtok å opprette et gjeldsregister der også usikret gjeld ville framgått, men dette ble stanset av Solberg-regjeringen fordi den ville det skulle drives av private. Etter 5 år er registeret ikke på plass, og disse

medlemmer mener denne forsinkelsen bidrar til overdreven vekst i forbrukslån og er med på å øke den totale finansielle sårbarheten.

Disse medlemmer viser til at det i 2017 kom strengere regler for markedsføring av forbrukslån. Disse medlemmer støtter forslaget om at forbrukslånsbanker må betale mer til sikringsfondet, og samtidig at kredittkortselskaper pålegges å oppgi skyldig beløp på fakturaen. Dette kan dempe noe av veksten. Disse medlemmer støtter videre forslaget om utredning av en modell for rentetak og et forslag mot aggressiv markedsføring av forbrukslån.

Klimarisiko

Disse medlemmer viser til at klimarisiko kan ha betydning for finansiell stabilitet. For Norge kan en stor oljesektor innebære en særegen risiko knyttet til svakere framtidig oljeetterspørsel. Kostnadsanalyser, reguleringer og bilprodusentenes planer tyder på at veksten i oljeetterspørselen kan avta innen 2025. Usikkerhet om framtidig klimaregulering og teknologiutvikling gjør det krevende å anslå denne risikoen. I takt med at klimaproblemet blir mer presserende og klimatiltakene mer omfattende, kan investeringsprosjekter reduseres og bedrifters aksjer falle i verdi. Det kan få konsekvenser for forvaltningen av pensjonsfond. Mer tørke og annet ekstremvær øker risikoen for at eiendomsporteføljer blir utsatt for skade. Det har konsekvenser for bankene som finansierer kjøp av eiendom til eiere av eiendommene, og for forsikringsselskaper som forsikrer den.

Disse medlemmer mener at Finanstilsynet skal påse at bankene også stresstester klimarisikoen i sine investeringer og panteverdien av objekter som står som sikkerhet. Det er en nødvendig start på et langsiktig arbeid. Vi kan ikke risikere at samfunnets samlede finansformue faller i verdi ved at vi ikke tar høyde for disse varslede risikomomentene.

2.1.2.3 MERKNADER FRA SENTERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet er glad for at det på mange områder går godt i norsk økonomi for tiden. Dessverre bruker ikke regjeringen Norges unike økonomiske handlingsrom til å se hele Norge, men tvert om til å føre en politikk som bidrar til å øke sosiale og geografiske forskjeller. Disse medlemmer vil videre vise til flere utviklingstrekk som er svært bekymringsfulle med tanke på velferdsstaten og nasjonens velstand på mellomlang og lang sikt, og som regjeringen ikke evner å gi troverdige politiske svar på.

Disse medlemmer ser særlig tre forhold som er utfordrende i så måte: svært lave og synkende fødselstall, historisk sett lav sysselsettingsandel og høy gjeldsbelastning.

Disse medlemmer minner om at det viktigste målet på et lands økonomiske vellykkethet er om man er i stand til å ta vare på egen befolkning på lang sikt. Disse medlemmer viser til at det i 2017 kun ble født 56 600 barn i Norge. Dette ga et samlet fruktbarhetstall på bare 1,62 barn per kvinne – det laveste som er målt i Norge noen gang. Med så lave fødselstall vil man på mellomlang og lang sikt kunne få betydelige utfordringer med å finansiere dagens velferdsmodell. Fallet fra 2016 til 2017 er også blant de aller største man har registrert. Under dagens regjering har fruktbarhetstallet falt år for år og er nå altså nede på rekordlave 1,62. I den rød-grønne perioden lå fruktbarhetstallene i intervallet 1,8–2,0, noe som også er for lavt til å opprettholde befolkningen på lengre sikt, men likevel betydelig høyere enn dagens tall. Disse medlemmer erkjenner at det selvsagt ikke er slik at politikere hverken kan eller bør finstyre dette tallet, men gitt den svært negative utviklingen de siste årene er det forstemmende at regjeringen ikke er på banen og iverksetter tiltak som kan øke fødselstallet. Disse medlemmer finner det påfallende at man først i budsjettavtalen med Kristelig Folkeparti finner rom for tiltak for å møte denne meget alvorlige utviklingen. Men trolig vil heller ikke disse tiltakene være tilstrekkelige. Disse medlemmer mener regjeringen ikke tar de lave fødselstallene på alvor. Disse medlemmer viser til egne merknader i avsnitt 3.1.2.3, der det blant annet redegjøres for Senterpartiets tiltak i sitt alternative statsbudsjett i denne anledning.

Disse medlemmer er også bekymret for sysselsettingsandelen. Den norske velferdsmodellen er avhengig av høy yrkesdeltakelse, og det er i fellesskapets og den enkeltes interesse at det legges til rette for at flest mulig deltar i arbeidslivet. Til tross for dette har yrkesdeltakelsen falt samtlige av de siste ni år. SSBs tall viser en nedgang i sysselsettingsandel fra 74,8 pst. i 2008 til 69,9 pst. i 2017 for aldersgruppen 20–74 år. I det siste har det riktignok vært en forsiktig oppgang. Utviklingen kan likevel vanskelig karakteriseres som annet enn en stille katastrofe for bærekraften i velferdssamfunnet. Disse medlemmer har merket seg at regjeringen trekker frem synkende arbeidsledighet som et positivt tegn i norsk økonomi. Selv om arbeidsledigheten har vært på vei ned lenge, har imidlertid andelen sysselsatte fortsatt å gå ned. SSB skriver i sin rapport «Åtte år med nedgang i sysselsettingen» fra august 2017 at «nedgangen i ledigheten (...) altså ikke først og fremst [er] drevet av at flere ledige begynte å jobbe, men av at flere gikk ut av arbeidsstyrken». De «gode» arbeidsledighetstallene regjeringen presenterer, er således ikke først og fremst gode, men derimot urovekkende da de viser at stadig flere faller ut av arbeidsstyrken. For bærekraften i norsk økonomi er det sysselsettingsandelen og ikke arbeidsledigheten som er den relevante størrelsen. Disse medlemmer viser til at årsaken til det dramatiske fallet i

sysselsettingsandelen ikke er fullstendig klarlagt. Oljeprisfallet og finanskrisen er ikke alene årsaken til den negative utviklingen, noe det faktum at sysselsettingsandelen fortsetter å synke også i gode tider, vitner om. Heller ikke endring i alderssammensetningen kan forklare hele fallet i sysselsettingsandelen: Også i den såkalte kjernegruppen (personer i alderen 25–54 år) har sysselsettingsandelen falt dramatisk i perioden 2008–2016 (med 3,2 og 5,0 prosentpoeng for hhv. kvinner og menn). En annen betydelig endring i demografien, innvandring, synes å ha større innvirkning enn man har trodd tidligere. Innvandrere fra Asia og Afrika har ofte lav sysselsettingsandel. Tall Senterpartiet hentet inn i forbindelse statsbudsjettet for 2018, viste at mens sysselsettingen i kjernegruppen (25–54 år) for nordmenn uten innvandrerbakgrunn var 83,5 pst. i 2016, var den bare 56,4 pst. for nordmenn med ikke-vestlig bakgrunn i samme aldersgruppe. Blant nordmenn med bakgrunn fra Afrika var sysselsettingsandelen kun 48,6 pst. I tillegg til at sysselsettingsandelen er lavere, er antall timer arbeidet og verdiskaping per timeverk også betydelig lavere for disse gruppene, slik at forskjellen i verdiskaping og statsfinansielt bidrag er enda større enn tallene antyder. «Vekst i antall innvandrere fra disse landene, som vi har hatt i hele denne åtteårsperioden, har dermed isolert sett bidratt til lavere sysselsettingsprosent,» skriver SSB i sin rapport «Åtte år med nedgang i sysselsettingsprosenten». Nettoinnvandringen fra disse landene har ligget relativt stabilt på stort sett i overkant av ca. 20 000 personer årlig i regjeringsperioden og vil fortsette å trekke sysselsettingsandelen ned om det ikke gjøres politiske endringer (SSB tabell 07822). Samtidig meldes det at mange opplever at arbeidslivet blir stadig hardere. Regjeringens arbeidslivspolitikken har ikke bidratt til å senke terskelen for inntreden i arbeidslivet for utsatte grupper. Det samme er tilfellet med regjeringens politikk med fri flyt av arbeidskraft fra EØS, som så godt som har utradert nordmenn fra enkelte yrker, bl.a. på grunn av konkurranse fra arbeidere med et annet kostnadsbilde enn nordmenn. Samfunnsøkonomisk analyse påviste i en rapport fra 2016 at nordmenn skiftes ut med utenlandsk arbeidskraft i mange bransjer, og at det særlig er nordmenn med lav utdanning som presses ut av arbeidsstyrken. Disse medlemmer viser til at den negative utviklingen har pågått i hele den blå-blå regjeringens levetid, og at man øyensynlig ikke klarer å håndtere problemet. Disse medlemmer påpeker for øvrig at regjeringens forslag i årets reviderte nasjonalbudsjett om å gi skatterabatt til utenlandske arbeidstakere ytterligere vil gi press nedover for sysselsettingsandelen i den norske befolkningen. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett forslår å fjerne denne ordningen. Det vises til egne merknader under avsnitt 3.1.2.3 for en nærmere omtale av dette.

Disse medlemmer vil videre trekke frem en annen utfordring for bærekraften i norsk økonomi: stadig økende gjeld hos husholdningene. Mange husholdninger er nå svært sårbare både for boligprisfall og renteoppgang gitt den betydelige utlånsveksten som har funnet sted gjennom Solberg-regjeringens periode. Dette er en stor utfordring som ikke må undervurderes. Disse medlemmer mener derfor det er maktpåliggende at boligmarkedet følges kontinuerlig, og at regjeringen er villig til å gripe inn når det er nødvendig. Disse medlemmer forventer at regjeringen ikke foretar seg noe som vil gi ytterligere press oppover for boligprisene, men at man legger vekt på å oppnå en meget nøktern prisutvikling. En videre økning i boligprisene vil erfaringsmessig også resultere i en ytterligere økning i gjeldsbelastningen med fare for fortsatt risikooppbygging. Disse medlemmer påpeker at brå endringer i boligprisene ikke er ønskelig, og for øvrig at norske innbygges velstand alt annet likt er større ved relativt lave enn ved relativt høye boligpriser sammenlignet med inntekt. Disse medlemmer bemerker at de høye boligprisene og det høye gjeldsnivået ikke bare er en utfordring for finansiell stabilitet, men at det også kan ha innvirkning på det ekstremt lave fødselstallet Norge opplever under Solberg-regjeringen. Disse medlemmer påpeker at Norges Bank nå har begynt en forsiktig opptrapping av styringsrentenivået. Disse medlemmer ber regjeringen følge dette meget nøye for å unngå at enkeltpersoner og familier får problemer.

Disse medlemmer registrerer videre at regjeringen mener at det bør brukes mindre oljepenger i gode tider. Imidlertid synes det i liten grad å være slik at man klarer å gjennomføre dette i praksis. Oljepengebruken er nå på hele 7,6 pst. av BNP mot 5,2 pst. da regjeringen overtok. Oljepengebruken har økt hvert år under den blå-blå regjeringen og fortsetter å øke selv om det nå er gode tider. Disse medlemmer mener regjeringen bør utvise ansvarlighet i bruk av oljepenger og ha oppmerksomhet både på konjunkturstabilisering og solidaritet med fremtidige generasjoner i den forbindelse. Disse medlemmer påpeker at regjeringen i dette budsjettet foreslår å øke oljepengebruken med 4,5 mrd. kroner samtidig som man påpeker at norsk økonomi går meget godt.

For konkrete endringer i statsbudsjettet viser disse medlemmer til egne merknader under avsnitt 3.1.2.3 i denne innstillingen.

2.1.2.4 MERKNADER FRA SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Norge har fantastisk gode muligheter til å føre en fremtidsrettet politikk for fordeling og miljø. Vi bor i et land som har de beste forutsetninger for å vise vei i utviklingen mot nullutslippssamfunnet. Høy kompetanse, høy produktivitet og tillit mellom

folk er viktige ressurser vi kan trekke på i den omstillingen samfunnet må gjennom i årene som kommer. Mennesket er skapt for å løfte i flokk. Det er nettopp det vi må gjøre i årene som kommer.

Dette medlem viser til at fordeling og miljø henger tett sammen. Når forskjellene øker, svekkes limet i samfunnet som vi trenger for å omstille samfunnet raskt. Når fattigdommen øker, vil flere mennesker ha mer enn nok med å finne ut hvordan de skal få endene til å møtes. Derfor er det helt avgjørende at gevinstene av verdiskapingen i samfunnet kommer alle til gode, ikke bare en økonomisk elite på toppen. En politikk for fordeling av godene er derfor helt grunnleggende for å kunne føre en god miljøpolitikk.

Dette medlem vil derfor peke på at den sittende regjeringen tar Norge i feil retning. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor partiet viser at det er mulig å velge en helt annen vei. Vi kan skape et nytt og mer rettferdig Norge. Et Norge som er rustet for framtiden. Et Norge som er bærekraftig. Et Norge der makt og rikdom fordeles rettferdig. Der vi tar løftene sammen, ikke alene. Den framtiden kan vi bygge sammen.

Dette medlem viser til at forskjellene i Norge øker, og at det klimavennlige samfunnet ikke kommer nærmere med denne regjeringens politikk. Det er derfor behov for en ny kurs for landet. Dette medlem viser til at handlingsrommet for å ta Norge i en ny retning mot en bedre framtid finnes. Sosialistisk Venstreparti prioriterer å kutte klimagassutslipp og ta grep for å redusere de voksende ulikhetene.

Forskjellene må reduseres

Dette medlem viser til at små forskjeller gir oss frihet. Små forskjeller i makt og rikdom, en sterk velferdsstat og sterke fellesarenaer, og toleranse for forskjellighet har gjort Norge til et av verdens beste land å bo i. Samfunn med små forskjeller er gode samfunn for alle. Nå øker ulikhetene i Norge. Den rikeste prosenten eier en fjerdedel av all formue. De rikeste får en stadig større andel av inntektene. Samtidig har lønnsutviklingen for noen av landets lavest lønnede stått tilnærmet stille siden 2008.

Dette medlem viser til at barnefamilieene er blant dem med mest grunn til bekymring over ulikhetsutviklingen i Norge. Særlig småbarnsfamilier og enslige forsørgere taper på de økende ulikhetene. For unge barnefamilier vokser inntektene langsommere enn for resten. Samtidig har barnefamilier høyere gjeld og gjeldsvekst, høyere boutgifter og ekstra utgifter for å forsørge barna. Antall barn som lever i husholdninger med vedvarende lavinntekt, øker. Det er nå over 101 000 barn i fattige familier i Norge. Hvert tiende barn vokser opp i fattigdom i et av verdens rikeste land.

Dette medlem viser til at boligmarkedet har blitt mer urettferdig. Det forsterker ulikheten i Norge. Forskjellene øker mellom dem som får hjelp av foreldrene sine til å ta opp stadig høyere gjeld, og dermed kommer seg tidlig inn på boligmarkedet, og dem som ikke får den samme hjelpen. Færre av de med lavinntekt eier bolig nå sammenlignet med 2003. Samtidig øker husholdningsgjelden.

Dette medlem viser videre til at mange av landets eldre har opplevd å få stadig lavere inntekt, etter at regjeringen flere år på rad har lagt opp til trygdeoppgjør der pensjonister får en nedgang i sine realinntekter. Selv om mange eldre opplever å ha god inntekt er det mange som sliter med å få endene til å møtes. I tillegg til styrking av de økonomiske rammene er det derfor viktig at organisasjonene igjen får forhandlingsrett i trygdeoppgjøret. Organisasjonene sitter med stor kunnskap om hvordan endringer slår ut for deres medlemmer, og vil ha verdifull innsikt i hvordan en kan sikre bedre fordeling av inntektene hos blant annet pensjonistene.

Det må investeres i omstilling av Norge

Dette medlem viser til at investeringer vi gjør i dag avgjør om vi lykkes med å nå klimamålene og omstille Norge. En bygning som bygges i dag, kommer til å stå i 100 år eller mer. En ny fabrikk investerer i produksjonsmidler som er i drift i mange tiår fram i tid. En ny bil, kjøpt i dag, kjører fortsatt på veiene om 15 år. Derfor må et statsbudsjett i dag kunne forsvares i lys av Norges og verdens behov for å kutte utslipp i 2030 og 2050.

Dette medlem mener vi kan se til rød-grønne Oslo for å hente inspirasjon til hvordan omstillingen kan gjennomføres. Oslos klimabudsjett er en konkret plan og budsjett for Oslos klimagassutslipp, som fungerer som et styringsverktøy for alle deler av kommunen. Hele Norge bør få et slikt klimabudsjett, som legges fram sammen med statsbudsjettet, som viser hvor klimagassutslippene finnes, hvor store de er, og hvor, når og hvordan de skal kuttes.

Dette medlem vil også peke på at vi må omstille norsk økonomi fra tung oljeavhengighet til nye næringer som gjør oss konkurransedyktige i en verden som når klimamålene. Kapitalen må investeres i næringer vi kan leve av framover. Vi trenger statlige langsiktige rammevilkår som kan redusere risiko og tilrettelegge for både teknologiutvikling og markedsintroduksjon av ny grønn teknologi. Vi må satse på infrastruktur i hele landet, og vi må ha en omfattende etter- og videreutdanningsreform i arbeidslivet.

Dette medlem viser til at klimaendringene er i gang. Mer flom, styrtregn og ras er konsekvenser vi allerede merker i Norge. Derfor må vi framover også prioritere å tilpasse oss de klimaendringene som uansett kommer.

2.1.2.5 MERKNADER FRA KRISTELIG FOLKEPARTI

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti vil bygge samfunnet på det verdigrunnlaget som er nedfelt i vår kristne og humanistiske kulturarv. Dette verdigrunnlaget tar utgangspunkt i hvert enkelt menneskes uendelige verdi, i vårt kollektive og personlige ansvar for hverandre og ønsket om å ta vare på miljø og livsgrunnlag for kommende generasjoner.

Dette medlem viser til at Norge er et av verdens beste land å bo i. Samtidig står vi overfor flere utfordringer som krever sterkere politisk innsats for å skape et varmere samfunn: Behovet for bærekraftig verdiskaping i hele landet er stort. Mange barnefamilier opplever en krevende hverdag, og det fødes færre barn enn noen gang. Barnehage, skole og helsesektoren trenger målrettede løft. Ikke minst utfordrer menneskeverdstanden oss til å forebygge abort og motvirke sortering av mennesker.

Dette medlem støtter regjeringens hovedgrep for verdiskaping, blant annet redusert selskapsskatt og redusert formuesskatt på arbeidende kapital. Sistnevnte er særlig viktig for små bedrifter i distriktene som i mindre grad kan rette seg mot internasjonale kapitalmarkeder for finansiering. Samtidig er arbeidskraften vår viktigste ressurs. Det finnes ingen bedre måte å styrke fremtidens arbeidskraft på enn å investere i barns trygghet, utvikling og læring. Tidlig innsats i et barns liv er mer virkningsfullt enn arbeidsmarkedstiltak og skattelette for å realisere menneskers muligheter og forebygge fattigdom og utenforskap. De aller fleste familier er barnas første, viktigste og tryggeste fellesskap. Velfungerende familier gir velfungerende samfunn med høy livskvalitet for enkeltmennesker og sparte utgifter for samfunnet.

Blant annet derfor prioriterer dette medlem familiene. Dette medlem vil i dette budsjettet øke barnetrygden for å redusere barnefattigdom og styrke familienes valgfrihet, og dette medlem vil bedre barnehagenes kvalitet ved å styrke bevilgningen til barnehagenormen. Dette medlem styrker skolen med flere lærere tidlig i grunnskolen, når mulighetene for å lære er størst, og dette medlem foreslår en ny mentorordning for nye lærere. Dette medlem øker bevilgningene til sykehus, skolehelsetjenesten og eldreomsorgen. Dette medlem prioriterer menneskeverdstitak for å forebygge abort, særlig foreldrepengene for personer som har vært lite i arbeid (engangsstønaden).

Forslaget fra dette medlem vil gjøre budsjettet mer familievennlig, sosialt og grønt. Dette medlem foreslår satsinger på om lag 11,5 mrd. kroner. Dette dekker dette medlem inn gjennom utgiftsreduksjoner og omprioriteringer på om lag 2,5 mrd. kroner og økte skatter og avgifter – i første rekke trinnskatten sats 2–4 for å finansiere økt barnetrygd og økte grønne og folke-

helsefremmende avgifter – på om lag 9 mrd. kroner, sammenliknet med regjeringens forslag. Siden regjeringens forslag innebærer en netto skattelettelse på 4 mrd. kroner påløpt, innebærer Kristelig Folkepartis opplegg en samlet påløpt skatte- og avgiftsøkning fra 2018 til 2019 på om lag 6 mrd. kroner. Barnetrygdøkningen kan anses som en negativ inntektsskatt, altså i praksis en skattelette til barnefamilie, som finansieres med økt trinnskatt på en provenytnøytral måte. Holder vi økningen i barnetrygd/trinnskatt utenfor, gir Kristelig Folkepartis forslag en økning i skattenivået fra 2018 til 2019 på om lag 2 mrd. kroner. Oljepengebruken er om lag den samme som regjeringens forslag.

Kristelig Folkepartis alternative budsjett har følgende hovedsatsinger:

- Familie: Barnehagenormen styrkes (160 mill. kroner). Barnetrygden økes med 3 200 kroner (3,3 mrd. kroner). Far gis selvstendig uttaksrett til foreldrepermisjon (200 mill. kroner). Trygghet for barn mot vold og overgrep, herunder satsinger innen helsestasjon og skolehelsetjeneste, barnevern, familievern og justissektoren. Barnevernet gis ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere (268 mill. kroner).
- Skole: Tidlig innsats: Norm for lærertetthet på 15 elever fra 1.–4. trinn og 20 elever på 5.–10. trinn (300 mill. kroner). Mentorordning for nye lærere (56 mill. kroner).
- Menneskeverdstitak mot abort: Innføring av foreldrepenger for foreldre som har vært lite i arbeid, på 194 000 kroner (2 G), til erstatning for engangsstønad m.m. (243 mill. kroner). Utvidelse av ordningen med langtidsvirkende prevensjon for kvinner med ett årskull (10,9 mill. kroner).
- Helse og eldre: Sykehusene (500 mill. kroner), helsestasjon og skolehelsetjeneste (200 mill. kroner). Rusarbeid (200 mill. kroner). Økt legedekning på sykehjem (100 mill. kroner), flere dagtilbud til demente (100 mill. kroner) og flere sykehjemsplasser (100 mill. kroner). Økt minstepensjon for enslige minstepensjonister med 4 000 kroner (71 mill. kroner). Kristelig Folkeparti reverserer regjeringens kutt i støtten til kommunenes utgifter til multihandikappede, trafikkskadde og kronisk syke. Dette medlem legger til grunn Norsk Cøliakiforenings forslag for cøliakistøtten.
- Arbeid og verdiskaping i hele landet: Økt lærlingtilskudd til nivået for en skoleplass i videregående opplæring (45,5 mill. kroner). 1 000 flere tiltaksplasser og 500 flere plasser med varig tilrettelagt arbeid (190 mill. kroner). Regionale utviklingsmidler (223 mill. kroner) og bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene (50 mill. kroner). Bredbåndstilskudd (100 mill. kroner).
- Klima: Økte miljøavgifter for å vri forbruk og produksjon i grønn retning (om lag 3 mrd. kroner), her-

under forslag om å fjerne avgiftsfritak for biodrivstoff med høy avskogingsrisiko og utredning av endring i petroleumsskatteregimet slik at det ikke påvirker investeringsbeslutningene. Økte bevilgninger til Enova (150 mill. kroner), klimatiltak i kommunene (100 mill. kroner) og til gang- og sykkelveier (125 mill. kroner).

- Verdens fattige og forfulgte: Satsing på langsiktig bistand for å bidra til utvikling, særlig i Afrika. 1 000 flere kvoteflyktninger (120 mill. kroner).

2.1.2.6 MERKNADER FRA MILJØPARTIET DE GRØNNE

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at vi lever i en spennende tid. Som et lite land i verden har Norge store muligheter, men også enorme utfordringer. Ulikheten mellom fattige og rike i verden øker – også i Norge. Klimaet blir stadig varmere, ekstremvær øker og arter dør ut i rekordfart.

De neste 12 årene må verden halvere klimagassutslippene for å holde temperaturstigningen på jorda under 1,5 grader ifølge FNs klimapanel.

Klarer vi det, vil flere hundre millioner færre bli utsatt for fattigdom. Færre vil dø av hete. Nedgangen i matproduksjonen og fiskebestandene blir mindre. Halvparten så mange vil få problemer med tilgang på rent vann, og millioner av mennesker slipper å flykte fra hjemmene sine.

Klimaendringene har sin egen naturlov: de rammer alle, men jo fattigere du er, desto hardere rammes du. Derfor er klimasaken vår tids største solidaritets sak. Ved å begrense klimaendringene vil vi her i Norge kunne styre unna flere somre med ekstremtørke, skogbranner, förmangel og nedslakting av husdyr. Færre vil miste hus, kjeller og hjem til styrtregn, oversvømmelser, skred og flom. Flere vil kunne beholde jobbene sine langs kysten, når fiskebestandene likevel ikke trekker lenger nord.

De største utslippene i Norge kommer fra olje- og gassutvinning, industri og veitrafikk. Vi kan ikke frede noen av dem, eller andre sektorer i samfunnet, skal vi klare å halvere utslippene. Derfor foreslår Miljøpartiet De Grønne å fase ut produksjon og forbruk av olje og gass. Dette medlem vil skape et moderne transportsystem med rask jernbane og elektriske biler, busser, lastebiler, fly og båter. Og dette medlem vil foreslå å betale for rensing av utslipp fra industrien.

Skal vi klare å bremse klimaendringer, må hele landet med i klimakampen. Derfor foreslår dette medlem å ruste kommunene til å få kontroll på egne utslipp, og involvere alle som kan, til å bidra.

Dette medlem mener trygg styring i 2019 betyr å tenke nytt. Vi må bli mindre redde for endring og mer villige til å ta sjanser, til å velge, skal vi greie å møte vår tids største utfordring. Vi må være innovative, følge med utenfor våre grenser og lære av andre land. Vi må ta vare på det som fungerer, men våge å stake ut ny kurs, og set-

te ambisjoner for Norges rolle i en verden i rask endring. Det krever ledelse, ikke bare administrering. Med dette som bakteppe viser dette medlem til at Miljøpartiet De Grønne tar en rekke valg i sitt alternative statsbudsjett for 2019 for å stake ut en ny kurs og gripe mulighetene Norge har. Dette medlem mener Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett for 2019 viser at et grønt samfunn også er et bedre samfunn å leve i. Det som er bra for miljøet, er bra for menneskene.

En rettferdig økonomi

I USA og over hele Europa svekkes tilliten til de politiske systemene. Nasjonalisme og høyrepopulisme fester nytt grep i mange land. En viktig grunn til dette er etter dette medlems mening at de økonomiske og sosiale forskjellene mellom folk har økt dramatisk de siste tiårene. Mange vanlige folk har opplevd stagnert eller redusert levestandard mens de rikeste har økt sine inntekter og formuer. Denne utviklingen svekker tilliten mellom folk og ikke minst fremtidstroen til store grupper som opplever at de har færre muligheter enn sine foreldre. De siste årene har vi sett tendenser til at det samme skjer i Norge. Dette medlem viser til at regjeringen har redusert skattene med 25 mrd. kroner og målrettet skatte kuttene mot de som har mest fra før. I statsbudsjettet for 2019 foreslår regjeringen ytterligere skatte kutt, til tross for at den tidligere har varslet at statens inntekter ikke vil være tilstrekkelige til å dekke dagens velferdsgoder. Vi må belage oss på å jobbe lengre dager, har Erna Solberg sagt – samtidig som regjeringen reduserer skattene. Nylig la SSB frem en rapport som viser at milliardreduksjonene i skatt til selskaper og formuende ikke har gitt økte investeringer og flere arbeidsplasser i Norge. Dette medlem viser til at ytterligere skatte kutt til de rike er feil politikk når det Norge og verden trenger, er klimakutt.

For å beholde tilliten til myndighetene, også i Norge, må vi snu den voksende ulikheten mellom fattig og rik, og vi må sikre at måten fellesskapets verdier finansieres på, oppleves rettferdig.

Dette medlem vil bekjempe denne økende ulikheten og er derfor uenig i regjeringens forslag til reduserte skatter i årets budsjett. Dette medlem foreslår videre en skattepolitikk som både forebygger fremveksten av ulikheter og reduserer de ulikhetene som allerede er skapt. Dette medlem foreslår omfordelingsgrep gjennom både inntektsskatten og formuesskatten i dette statsbudsjettet som sikrer større skatte kutt til de som har minst.

Utdaterte skattesystemer gjør at stater i dag tappes for inntekter i møte med en globalisert og digitalisert økonomi. I stedet for å finansiere skoler, barnehager og sykehus havner nå stadig mer av fellesskapets midler i private lommer ved hjelp av kreativ skatteplanlegging. Også svart arbeid gjør at skatteinntektene krymper. Det

er på høy tid med en oppdatering av skattesystemet, både i Norge og internasjonalt. Dette, og økt innsats mot økonomisk kriminalitet, er en av satsingene i Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett.

Et reelt grønt skatteskifte

Et ekte grønt skatteskifte innebærer å bruke avgiftssystemet aktivt for å styre valgene våre i en ønsket og mer miljøvennlig retning. Norges elbilsatsing har hatt stor suksess fordi skattene og avgiftene har vært brukt for å gjøre det mer lønnsomt å velge utslippsfrie biler.

Det må bli dyrere å forurense både luft, hav og jord, og det må bli billigere å ta miljøvennlige og sunne valg som å velge klimavennlig transport og spise mer frukt og grønnsaker. Dette medlem foreslår endringer i avgiftssystemet som bidrar til dette.

Den vestlige verden har et materielt forbruk som tilsvarende ressursene til nesten tre jordkloder dersom alle skulle ha levd som oss. Mange av produktene vi har rundt oss, medfører store klimagassutslipp, og råvareutakene innebærer en stor miljøbelastning. En sirkulær økonomi må gjøre det dyrere å ta i bruk nye råvarer og premiere gjenbruk og reparasjoner. Dette medlem foreslår derfor å introdusere en særskatt som spesielt skal skattlegge bruk av jomfruelige og miljøskadelige komponenter i produkter. Målet er at vi på sikt skal få et skattesystem som reflekterer produkters økologiske fotavtrykk.

Robotisering vil føre til redusert etterspørsel etter arbeidskraft. Det er viktig å bidra til at arbeidskraften er konkurransedyktig. Dette medlem vil redusere kostnaden for arbeidskraft, ikke gjennom lavere lønninger, men ved å redusere arbeidsgiveravgiften.

Barnevennlige byer og bygder

En by som er bra for barna, er bra for alle. Byer og tettsteder har lenge blitt planlagt for å gi plass til bilene. Dette medlem viser til at tiden er inne for å prioritere sykkel, gange og et godt kollektivtilbud. Også på bygda der en må bruke bil, skal sentrum være trygt og inviterende for alle. Det skal også være lett å lade elbilen, uansett hvor du bor.

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne vil skape levende bysentre med plass til lekeplasser, parker og kultur. Barn skal kunne leke ute i ren luft og ha tilgang på skog og mark. Eldre skal kunne sette seg ned på en benk uten å betale. Skoleveiene skal være trygge og uten reklamepress.

Et reelt grønt skifte

I fremtiden skal Norge være et velfungerende samfunn med høy livskvalitet og et bærekraftig miljøavtrykk. Dette medlem viser til at forutsetningene er gode. Vi har allerede en høyt utdannet befolkning, et organisert arbeidsliv, sterke velferdsordninger, små øko-

nomiske forskjeller og vi er rike på naturressurser. Hovedutfordringen er likevel at verdiskapingen vår i dag er tett knyttet til eksport av forurensende olje og gass, og at vi har en økonomisk vekstmodell som forutsetter utnyttelse av billige naturressurser.

Å fortsette å satse på olje kan miljømessig bli katastrofalt både for Norge og for verden. I Norge løper vi i tillegg en stor økonomisk risiko. En rekke store og viktige land endrer nå sin energiforsyning fra fossil til fornybar energi. Om få år kommer ikke biler og busser til å gå på bensin, men på strøm eller annen fornybar energi. Dette medlem viser til at Det internasjonale pengefondet (IMF) allerede har advart om langvarig og høy arbeidsledighet dersom Norge ikke kommer seg ut av oljeavhengigheten.

Skal vi ta vare på jobbene, kloden og velferden vår i fremtiden, må vi flytte investeringer og arbeidskraft fra skitten til ren virksomhet. Fokus må flyttes fra arbeidsproduktivitet til ressursproduktivitet fordi det i dag er naturressurser – ikke arbeidskraft – vi har mangel på. Ved å skape velferd ved mindre bruk av ressurser kan vi gi folk bedre liv og samtidig bringe økonomien tilbake innenfor naturens tålegrenser.

Dette medlem vil at Norge skal bli verdens første utslippsfrie land i en sirkulær økonomi basert på fornybare naturressurser.

Klimaprosent

Norsk oljeproduksjon bidrar til klimaendringer, som rammer de fattigste hardest. Dette medlem mener Norge må ta sitt ansvar, og foreslår å innføre en klimaprosent. Én pst. av BNI skal gå til å gjøre utviklingsland bedre rustet til å møte klimaufordringer. Dette vil også bidra til en mer stabil verden fordi færre må flykte fra der de bor.

Fremtidfondet

Statens pensjonsfond utland (SPU) er verdens største statlige investeringsfond og dermed Norges viktigste verktøy for å endre verden. Dette medlem vil gjøre Oljefondet om til et Fremtidfond.

Det betyr å følge opp Norges Banks anbefaling om å trekke Oljefondet ut av alle investeringer i fossil energi. Dette medlem forutsetter at regjeringen så snart som mulig fremmer dette forslaget for Stortinget.

I tillegg bør Oljefondet få lov til å investere i unotert, fornybar infrastruktur, som vil bidra til en ytterligere spredning av Norges oljerisiko. Dette er også et marked i sterk vekst, og vi risikerer å tape penger dersom Oljefondet holdes unna slike investeringer.

Fondet bør også få et mandat som retter det inn mot å oppfylle FNs bærekraftsmål.

2.1.2.7 MERKNADER FRA RØDT

Komiteens medlem fra Rødt viser til at forskjellene i Norge har økt de siste tiårene, uavhengig av hvem som har sittet i regjering. Dette medlem mener at dagens regjering fører en politikk som har satt ytterligere fart på denne utviklinga, slik at både de økonomiske og geografiske forskjellene øker. Store økonomiske forskjeller truer demokratiet, rettferdigheten og fellesskapet. Derfor er det å bekjempe Forskjells-Norge den aller viktigste oppgaven i Rødts alternative budsjett.

Dette medlem viser til at forskjellene i Norge har økt jevnt siden 1980-tallet, og at over halvparten av den samlede private formuen nå er konsentrert hos de ti pst. rikeste. Så mange som to tredjedeler av Norges 100 rikeste er arvinger. Dette medlem mener at verdier skapt av mange i fellesskap ikke bør tilfalle et mindretall på toppen, og at våre felles naturressurser ikke bør utnyttes for å bygge formuer hos noen få. Dette medlem viser til at det under denne regjering har vært svært svak reallønnsvekst, at kommersielle aktører har blitt sluppet fri på stadig flere områder, og at skattene på formue og arv er kuttet. Samtidig som alt dette skjer, har folkevalgte politikere både nasjonalt og lokalt bevilget seg selv høyere lønninger, mot Rødts stemme.

Dette medlem mener at framveksten av Forskjells-Norge er et demokratisk problem fordi stadig større konsentrasjon av rikdom og eierskap på få hender medfører en systematisk skjevfordeling av makt. Dette medlem er bekymret for en utvikling hvor pengeseddelen får mer makt på bekostning av stemmeseddelen.

Klima og verdiskaping

Dette medlem viser til at Norge er et land rikt på naturressurser og kvalifisert arbeidskraft, og at vi i motsetning til andre land har en svært spredt bosetting. Dette medlem er derfor bekymret over at dagens regjering styrer bort fra en politikk som sikrer grunnleggende infrastruktur der folk bor. Dette medlem viser til at større enheter gir mulighet for mer konkurranse og flere markeder for kommersielle aktører, men konsekvensene er svekket lokaldemokrati og dårligere utnyttelse av Norges komparative fortrinn. Når avstandene øker, svekker det innflytelsen nedenfra og muligheten for å satse på lokalt, regionalt og nasjonalt forankret verdiskaping.

Dette medlem vil minne om at bakteppet for regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 var svært dramatisk, med ekstremtørke, skogbranner og krise i landbruket som har brakt klimaendringene nærmere hverdagen her hjemme. I tillegg kom FNs klimapanel med et budskap som ikke kan misforstås: Det trengs ekstreme tiltak for å hindre katastrofal temperaturøkning. Dette medlem er kritisk til at slike tiltak er totalt fraværende i regjeringens forslag til statsbudsjett, hvor det

istedenfor prioriteres store forurensende motorveier og oljeleting i nye havområder, samtidig som man dytter ansvaret over på folk flest gjennom blå-grønne avgifter som de rikeste kan kjøpe seg forbi uten problem. Dette medlem viser til at selv om klimakampen avhenger av at alle deltar i dugnaden, er det helt umulig for folk flest å gjennomføre den store omstillinga uten at politikere tar grep. Vi kan ikke bygge jernbane og ladestasjoner, landstrøm i havnene og utvikle ny industri på dugnad. Slik omstilling krever politisk handling på samme måte som omstillingen fra skipsnasjon til oljenasjon var avhengig av planmessige beslutninger om hvordan vi som samfunn skal bruke ressursene våre. Dette medlem mener vi trenger en ny industriell revolusjon, rettferdig og miljøvennlig.

Sterkere fellesskap

Dette medlem viser til at fellesskapet er vår største styrke, at vi har organisert samfunnet slik at mange av de viktigste tingene i livet løser vi sammen. Helsevesen, skole, høyere utdanning og omsorg, universelle velferdsgoder som ikke skiller mellom fattig og rik, og som finansieres i fellesskap. Dette medlem er bekymret over at borgerlige regjeringer lenge har hatt som hovedprosjekt å svekke fellesskapets finansiering, nemlig skattene. Under Bondevik II-regjeringen ble over 30 mrd. kroner overført fra felleskassa til private kontoer, under den rød-grønne regjeringa sto skattenivået stille, og under Solberg-regjeringen har nye 27 mrd. kroner forsvunnet ut. I sum har vi beveget oss bort fra fellesskapet de siste tiårene, fordi mindre ressurser gir mindre rom for felles løsninger. Dette medlem viser til at offentlig velferd blir satt under stadig sterkere press, samtidig som det dukker opp kommersielle alternativer for de som kan betale. Når flere med god råd velger vekk fellesskapet, svekkes også viljen til å bidra i spleiselaget. Derfor er solid finansiering til gode, universelle fellesløsninger viktig for samfunnet som helhet.

Utfordringer for norsk økonomi

Dette medlem viser til at organisasjonsgraden i Norge har sunket siden 1992. I sin regjeringsplattform la Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre vekt på at de «anerkjenner at mange arbeidstakere velger å være uorganisert». Som et motsvar til dette fikk dette medlem gjennomslag for at regjeringa må fremme forslag for Stortinget som bidrar til å øke organisasjonsgraden i arbeidslivet igjen. Når folk ikke organiserer seg, styrker nemlig eierne sin posisjon i kampen om fordelingen av verdiene som skapes, og forskjellene øker. Det samme er tilfellet hvis fagforeningene settes på gangen. Nylig fremmet derfor dette medlem forslag på Stortinget om lovendringer som kan forhindre fagforeningsknulling gjennom bruk av kompliserte selskapsstrukturer og konkursrytteri, slik vi ser stadig hyppigere tilfeller av.

Historisk sett har den største hindringen for ekstrem maktkonsentrasjon hos en liten overklasse vært arbeiderbevegelsens kamp, derfor spiller fagbevegelsen en viktig rolle når hovedmålet er å bekjempe Forskjells-Norge.

Dette medlem viser til at ikke alle problemer knytta til forskjeller i rikdom og makt kan løses over statsbudsjettet. Statsbudsjettet betyr mye for velferden og er viktig for økonomisk utjevning, men vi må også jobbe aktivt for å påvirke de grunnleggende forskjellene i makt og fordeling der de oppstår: gjennom eierskap og klasseskiller i arbeidslivet. Hvis ikke blir politikerne bare løpende etter for å forsøke å rydde opp og fordele det som er igjen etter at de rikeste og mektigste allerede har tatt sitt.

Dette medlem vil understreke at lite ved dagens politiske utvikling er naturgitt, og at framtida ikke er forutbestemt. Det gir mulighet for en annen politikk, og dette medlem viser til omtale av Rødts alternative budsjett i kapittel 3.1.2.6.

3. Statsbudsjettet 2019

3.1 Hovedtrekk og prioriteringer i budsjettet for 2019

3.1.1 Sammen drag fra Prop. 1 S (2018–2019) Gul bok

Den 17. januar ble regjeringen Solberg utvidet ved at Venstre gikk inn i regjeringen. Den utvidede regjeringen Solberg baserer sin politikk på Jeløyplattformen av 14. januar 2018. Norge er et land med store muligheter. Høy arbeidsinnsats og høy produktivitet er grunnlaget for høy verdiskaping i hele landet. Regjeringen baserer sin økonomiske politikk på at verdier må skapes før de kan deles. Regjeringen vil føre en ansvarlig økonomisk politikk, der den offentlige pengebruken tilpasses situasjonen i økonomien innenfor handlingsregelens rammer. Den økte bruken av oljepenger skal vris i retning av investeringer i kunnskap og infrastruktur, samt vekstfremmende skattelettelse.

Verdien av vår fremtidige arbeidsinnsats utgjør den største delen av nasjonalformuen. Regjeringen vil derfor prioritere å styrke arbeidslinjen og investere i kompetanseheving. Regjeringen har som mål å sikre høy selselsetting og lav ledighet.

Skattesystemet må være vekstfremmende og legge til rette for styrket konkurransekraft og at det skapes flere nye og lønnsomme arbeidsplasser. Regjeringen legger vekt på at skattereformen følges opp i tråd med enigheten i Stortinget.

Vi må bruke de gode tidene til å sikre et bærekraftig velferdssamfunn og et tryggere Norge. Effektiv ressursbruk innebærer både å gjøre tingene riktig og å prioritere de riktige formålene. Det blir stadig viktigere å

gjennomgå offentlig ressursbruk og tilstrebe bedre bruk av skattebetalernes penger.

Omstillingen av norsk økonomi må fortsette slik at vi når klimamålene og får flere ben å stå på i fremtiden. Etter kraftig økning i bruken av oljeinntekter i årene etter oljeprisfallet har regjeringen i de siste budsjettene lagt vekt på å normalisere finanspolitikken etter hvert som veksten i norsk økonomi har tatt seg opp. Det er nå en god økonomisk utvikling i hele landet. Budsjettet for 2019 har en nøytral innretning for å legge til rette for at veksten nå kan komme i næringslivet og for å unngå å legge press på konkurranseutsatt sektor. I regjeringens forslag til budsjett for 2019 er bruken av oljeinntekter på 231,2 mrd. kroner, som tilsvarer 2,7 pst. av kapitalen i Statens pensjonsfond utland.

Hovedlinjer i den økonomiske politikken og utsiktene for norsk økonomi er nærmere omtalt i Meld. St. 1 (2018–2019) Nasjonalbudsjettet 2019.

I tråd med regjeringens politiske plattform prioriteres i budsjettet for 2019 tiltak for å omstille norsk økonomi for å skape nye arbeidsplasser og sikre flere ben å stå på, oppfylle Norges klimaforpliktelser, skape et inkluderende arbeidsliv, sikre gode velferdsordninger, redusere fattigdom og gjennomføre et integreringsløft. Regjeringen prioriterer også tiltak for å bekjempe kriminalitet, styrke beredskapen og øke Norges forsvarsevne.

REGJERINGENS PRIORITERINGER I 2019

Omstille norsk økonomi

Å omstille norsk økonomi for å skape vekst, nye arbeidsplasser og sikre flere ben å stå på, står sentralt i regjeringens økonomiske politikk. Det er en hovedprioritet i skatte- og avgiftspolitikken. Hensynet til bedriftenes konkurransevne er en viktig grunn til at det nå er riktig å holde igjen på bruken av oljeinntekter, og at regjeringen foreslår et nøytralt budsjettopplegg for 2019. Bedret konkurransevne gir det viktigste bidraget til omstilling i norsk økonomi ved å øke lønnsomheten i det private næringslivet og gjøre det mer attraktivt å investere i bedrifter som møter internasjonal konkurranse.

Høy produktivitet gjør at levestandarden i Norge er blant de høyeste i verden. Det siste tiåret har produktiviteten i Norge og andre vestlige økonomier økt saktere enn før. Produktivitetsveksten her hjemme har likevel vært høyere enn i mange europeiske land og ser nå ut til å ta seg noe opp.

At vi lykkes med å få stadig mer ut av de ressursene vi bruker, er det viktigste grunnlaget for økt levestandard og gode velferdsordninger. Samtidig vil en god omstillingsevne bidra til at norske virksomheter står bedre rustet til å møte internasjonal konkurranse. Omstilling sikres ikke først og fremst gjennom enkelttiltak i de årlige budsjettforslagene, men gjennom langsiktig arbeid

med å skape gode, generelle rammebetingelser. Regjeringen vil føre en fremtidsrettet næringspolitikk som legger til rette for verdiskaping og vekst i privat sektor, lønnsomme arbeidsplasser og omstilling av norsk næringsliv.

Budsjettforslaget legger til rette for at størstedelen av de nye arbeidsplassene kommer i private bedrifter. Regjeringen prioriterer utbygging av vei og bane i hele landet, forskning, innovasjon og kompetanse.

Regjeringen viderefører den sterke satsingen på vei-er, jernbane og kollektivtrafikk. Bedre mulighet for rask og effektiv transport støtter opp under den nødvendige omstillingen og skaper en enklere hverdag for folk flest og næringsliv.

Kunnskap, forskning og utvikling bidrar til et mer konkurransedyktig næringsliv og til å skape nye, vekstkraftige næringer. Regjeringen legger frem en revidert langtidsplan for forskning og høyere utdanning samtidig med statsbudsjettet for 2019. Her lanseres tre nye opptrappingsplaner på totalt 1,5 mrd. kroner i perioden 2019–2022, hvorav 800 mill. kroner skal gå til et teknologiløft og 450 mill. kroner til FoU for fornyelse og omstilling i næringslivet.

Både Produktivitetskommisjonen og OECD har pekt på at økt produktivitet kan oppnås gjennom strukture reformer som styrker næringslivets vekstmuligheter, og tiltak for å effektivisere offentlig sektor. Skattereformen, med redusert skattesats på alminnelig inntekt for selskap og personer, gjør det mer lønnsomt å investere i Norge. Det fremmer økonomisk vekst, letter omstilling og skaper nye arbeidsplasser. Regjeringen vil modernisere offentlig sektor slik at velferdsordningene kan videreføres. Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen føres videre og vil frigjøre ressurser til prioriterte formål. Flere omfattende reformer er besluttet for å få bedre tjenester og mer ut av ressursene i offentlig sektor, herunder kommunereform, regionreform, jernbanereform, politireform, reform av universitets- og høyskolesektoren og etablering av selskapet Nye Veier AS. Arbeidet med reformer som bidrar til bedre bruk av samfunnets ressurser både i privat og offentlig sektor, fortsetter.

For å trygge velferden vil regjeringen fortsette moderniseringen og effektiviseringen av offentlig sektor. Det bidrar til et bærekraftig velferdssamfunn. I statsbudsjettet forsterkes arbeidet med innovasjon og digitaliseringen av offentlig sektor. Målet er å skape en enklere hverdag for innbyggerne og få mer velferd ut av hver skattekrone.

Oppfylle Norges klimaforpliktelser

Klimaendringer er en av vår tids hovedutfordringer. Regjeringen fører en ambisiøs klima- og miljøpolitikk. Klimautfordringen kan bare løses gjennom et globalt samarbeid, men også Norge må redusere egne utslipp. Regjeringen vil at Norge skal være en pådriver i det in-

ternasjonale klimaarbeidet, og vil forsterke klimaforliket.

Norges klimaforpliktelse for 2030 er å bidra med minst 40 pst. utslippsreduksjon sammenlignet med 1990. Vi er i dialog med EU om en avtale om felles oppfyllelse av utslippsmålet. Regjeringen vil bruke mulighetene i EU-rammeverket for å oppfylle norske klimaforpliktelser i ikke-kvotepliktig sektor, men samtidig ha ambisjon om å ta så mye som mulig av forpliktelsen nasjonalt.

I budsjettet for 2019 foreslår regjeringen tiltak for å redusere klimagassutslippene både på kort og lang sikt. Det foreslås en betydelig satsing på klimavennlige transportløsninger. Bevilgningene til investeringer, drift og vedlikehold på jernbane foreslås økt med 2 mrd. kroner. Videre foreslår regjeringen nær en doubling av utgiftene til statlig delfinansiering av store kollektivprosjekter i de fire største byene.

Norge finansierer en rekke klimatiltak utenfor egne grenser, blant annet innen fornybar energi, tiltak som reduserer avskoging av tropisk skog, og klimatilpasning i utviklingsland. Tiltakene bidrar til å redusere de globale utslippene av klimagasser. Denne typen støtte og samarbeid er en sentral del av det eksisterende rammeverket under FNs klimakonvensjon og oppfølgingen av Parisavtalen. Regjeringen foreslår å øke bevilgningene til klima- og miljørettet bistand, herunder fornybar energi, klima- og skogsatsingen og arbeidet mot marin forsøpling, med over 1 mrd. kroner.

Regjeringen foreslår å øke overføringen til Enova. Enova er et viktig virkemiddel for utvikling og bruk av ny klimateknologi og støtter blant annet null- og lavutslippsløsninger innen skipsfarten og landtransporten. Tiltak som gir størst utslippsreduksjon i ikke-kvotepliktig sektor, skal prioriteres.

Regjeringen har opprettet investeringsselskapet Nysnø Klimainvesteringer AS (tidligere Fornybar AS). Selskapets formål er å bidra til utslippsreduksjoner ved å investere i ny klimateknologi. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til selskapet med 200 mill. kroner i 2019.

Arbeidet med CO₂-håndtering skal bidra til å utvikle og demonstrere kostnadseffektiv teknologi for fangst og lagring av CO₂ med et spredningspotensiale. Regjeringen foreslår å videreføre satsingen på forskning og demonstrasjon, herunder drift av Teknologisenter for CO₂-fangst på Mongstad. Planleggingen av fullskala CO₂-håndtering fortsetter, og det foreslås å støtte forprosjektering av fangst, transport og lager.

Utslippene av klimagasser anslås å avta med i overkant av 7 millioner tonn CO₂-ekvivalenter frem mot 2030, ved en fremskriving av dagens politikk. Det aller meste av nedgangen ventes å komme i ikke-kvotepliktige utslipp, der utslippene anslås å gå ned med 5,25 million tonn fra 2017 til 2030.

Skape et inkluderende arbeidsliv

Regjeringen vil legge til rette for at flest mulig skal kunne delta i arbeidslivet. For den enkelte betyr det å ha en jobb både stabil inntekt, personlig utvikling og deltakelse på en sosial arena. Samtidig er gode fellesfinansierte velferdsordninger avhengige av balanse mellom hvor mange som bidrar til inntektene, og hvor mange som mottar. At mange står utenfor arbeidslivet, er derfor en utfordring både for den enkelte og for samfunnet.

Regjeringen vil bruke oppgangen i norsk økonomi aktivt for å inkludere flere i arbeidslivet. Når flere bedrifter etterspør mer arbeidskraft, må vi inkludere flere som står utenfor og som ønsker å delta i arbeidslivet. Derfor har regjeringen tatt initiativ til en inkluderingsdugnad. I budsjettet foreslår regjeringen 125 mill. kroner til tiltak som støtter opp under denne dugnaden. Det er en stor arbeidskraftreserve i utenforskapet som skal mobiliseres. Gjennom felles innsats fra offentlige og private aktører er målet å få flere med nedsatt funksjonsevne og/eller hull i CV-en over i faste, ordinære jobber. I Jeløy-plattformen er det satt som mål at minst 5 pst. av nyansette i staten skal være personer med nedsatt funksjonsevne eller hull i CV-en. Inkluderingsdugnaden retter innsatsen mot støtte til arbeidsgivere som ansetter fra dugnadens målgrupper, å kvalifisere flere til arbeid, samt en kombinasjon av helse- og arbeidsrettet oppfølging, særlig for personer med psykiske helse- eller rusproblemer.

Personer med nedsatt arbeidsevne, ungdom, innvandrere fra land utenfor EØS-området og personer som har stått lenge uten arbeid, er grupper som er særlig prioritert for deltakelse i arbeidsmarkedstiltak. Flere personer med rusproblemer skal tilbys tiltaksplass. Bevilgningen til varig tilrettelagt arbeid foreslås økt.

Et sikkert og seriøst arbeidsliv bidrar til å skape et mer inkluderende arbeidsliv gjennom å sikre trygge rammer for arbeidstakere og arbeidsgivere. Regjeringen vil gjøre det enklere for de seriøse arbeidslivsaktørene, og bekjempe arbeidslivskriminalitet. Innsatsen mot arbeidslivskriminalitet styrkes.

Høy produktivitet krever en arbeidsstyrke med høy kompetanse. Regjeringen har satt i gang en rekke tiltak for å bedre kvaliteten i skolen. Innsatsen har blant annet vært rettet mot at elevene skal få best mulig opplæring tidlig i skoleløpet, og at frafall skal forebygges. Det fremmes en særskilt innsats for å øke kvaliteten i yrkesfagene. Regjeringen vil fortsette satsingen på kompetansehevingstiltak for ansatte i barnehage og skole. Flere voksne har fått rett til videregående opplæring, og voksne har fått lettere tilgang til fleksibel opplæring som kan kombineres med arbeid. Innsatsen for voksne foreslås økt ytterligere i 2019, både på grunnskolenivå og for videregående opplæring.

Arbeidslivet endrer seg, og kravene til kompetanse øker. Den teknologiske utviklingen utfordrer eksis-

terende arbeidsplasser og den enkeltes kompetanse, men skaper også muligheter for hjemflagging av arbeidsplasser. Regjeringen vil gjennomføre en kompetansereform for å hindre at arbeidstakere faller ut av arbeidslivet. Målet er at ingen går ut på dato eller slutter i jobben på grunn av manglende kompetanse. Reformen skal bedre tilgangen på etter- og videreutdanning. To viktige tiltak er utvikling av fleksible videreutdannings-tilbud innenfor teknologi og digitale løsninger og bransjeprogram rettet mot bransjer som er særlig berørt av digitalisering, automatisering og omstilling.

Sikre gode velferdsordninger

Regjeringen vil opprettholde og videreutvikle gode velferdsordninger og velferdstjenester. Gode velferdstjenester bidrar til å utjevne forskjeller og er viktig for den enkeltes mulighet til å lykkes, uansett bakgrunn. Gode velferds- og inntektssikringsordninger er viktige både for arbeidslivets omstillingsevne og for den enkelte. Velferdsordningene må stimulere til arbeid, samtidig som de som ikke kan delta i arbeidslivet pga. helse eller alder, skal være sikret inntekt.

Velferdstjenestene styrkes gjennom regjeringens budsjettforslag. Vi vil investere i sykehus, raskere behandling og bedre eldreomsorg. Det vil forbedre velferden i kommunene og styrke det sosiale sikkerhetsnettet at vi prioriterer rusomsorg, psykisk helse og innsats mot fattigdom. Sykehusene får 1 350 mill. kroner i økte driftsbevilgninger for å legge til rette for økt pasientbehandling og korte ventetider. Kommunesektoren, som leverer viktige velferdstjenester, får en realvekst i sine frie inntekter på 2,6 mrd. kroner. Det legger til rette for at kommunene og fylkeskommunene kan tilby flere og bedre tjenester.

Det legges til rette for å gi tilskudd til 1 500 heldøgns omsorgsplasser og 450 dagaktivitetsplasser til hjemmeboende personer med demens. Regjeringen vil også videreføre og utvide forsøket med statlig finansiering av omsorgstjenestene. Helsetjenestetilbudet innen rus og psykisk helse styrkes betydelig, blant annet ved å øke rekrutteringen av psykologer til kommunene med 120 nye årsverk. Regjeringen følger også opp eldrefor reformen *Leve hele livet*, der målet er å fremme kommunenes evne til omstilling og kvalitetsforbedring i den kommunale helse- og omsorgstjenesten.

Regjeringen vil legge frem en ny nasjonal helse- og sykehusplan høsten 2019. Målet er å kunne levere pasientenes helsetjenester på en måte som er bærekraftig også i årene fremover. Bedre samhandling, bruk av teknologi og utvikling av kompetanse vil være sentrale temaer.

For å opprettholde bærekraften i sentrale velferdsordninger må flere delta i arbeidslivet og være yrkesaktive lenger. Det forutsetter en forsterket arbeidslinje og krav til aktivitet i velferdsordningene. Samtidig skal

man opprettholde tilpassede inntektssikringsordninger for grupper som ikke kan delta i arbeidsmarkedet. Regjeringen har også gjort flere justeringer i inntektssikringsordningene for å motvirke passive stønadsforløp og tilrettelegge for overgang til arbeid. Innføring av aktivitetsplikt for unge sosialhjelpsmottakere og omleggingen av arbeidsavklaringspenger er eksempler på dette.

Hovedgrepene i pensjonsreformen er økt økonomisk bærekraft og sterkere insentiver til arbeid. I mars 2018 ble det inngått avtale med partene i arbeidslivet om omlegging av offentlig tjenstepensjon og AFP i offentlig sektor. Omleggingen vil bedre insentivene til å stå lenger i arbeid. Avtalen følges opp med forslag til lovendringer.

Regjeringen satser på videreutvikling av velferdsordningene gjennom å modernisere offentlig sektor. Arbeids- og velferdsetatens IKT-løsninger moderniseres for å utvikle gode selvbetjeningsløsninger for brukerne, gi innsyn i egen sak og muligheter for digital kommunikasjon med forvaltningen. Dette bidrar til gode brukeropplevelser, kortere saksbehandlingstid og økt kvalitet i ytelsesforvaltningen. Samtidig frigjøres ressurser for å forsterke oppfølgingen av brukere med behov for arbeidsrettet oppfølging.

Redusere fattigdom

Norge er blant OECD-landene med minst økonomisk ulikhet. Inntekt, livskvalitet og levekår er jevnt fordelt i Norge. Forekomsten av vedvarende lavinntekt er forholdsvis liten. Personer på lavinntektsgrensen har et høyere inntektsnivå i Norge enn i mange andre land, og konsekvensene av lavinntekt dempes av det offentlige tjenestetilbudet. Å leve med lav inntekt kan likevel være en krevende situasjon som kan påvirke helse, utdanning og sosialt liv. Oppvekst i familier med lavinntekt kan begrense valgmuligheter og øke faren for utenforskap og utfordringer senere i livet.

Regjeringens førsteprioritet i velferdspolitikken er å bekjempe fattigdom, særlig blant barnefamilier, slik at færre faller utenfor. Gjennom de siste årenes budsjetter har regjeringen styrket den nasjonale tilskuddsordningen mot barnefattigdom. I 2019 foreslår regjeringen å øke bevilgningen for å igangsette et pilotprosjekt for å dekke individuelle utgifter ved deltaking i organisert aktivitet for barn fra lavinntektsfamilier og til ferietiltak for barn og foreldre fra samme gruppe.

For å motvirke fattigdom og lavinntekt på lengre sikt må utdanningssystemet gi barn og unge kompetanse til å møte morgendagens arbeidsliv. I budsjettet for 2019 foreslår regjeringen at tilskuddet til oppfølgings- og losfunksjoner rettet mot ungdom som står i fare for å falle ut av utdanningsløpet, økes med 20 mill. kroner. Regjeringen foreslår også 46 mill. kroner til å utvide ordningen med gratis kjernetid i barnehage til å gjelde to-

åringer, samt 9 mill. kroner for å få flere barn i utsatte byområder til å gå i barnehage. I statsbudsjettet for 2019 foreslår regjeringen å styrke tilskuddsordningen rettet mot områdesatsinger i byer med 20 mill. kroner. For å hjelpe husstander med lave inntekter og høye bostøtter foreslår regjeringen å øke bostøtten til barnefamilier og andre store husstander med 60 mill. kroner.

Å legge til rette for deltagelse i arbeidslivet står sentralt i arbeidet mot fattigdom og lavinntekt. Bruk av aktivitetskrav i inntektssikringsordningene kan bidra til færre passive mottakere og styrke arbeidsinsentivene. Regjeringen har tatt initiativ til en inkluderingsdugnad for å bidra til at flere kommer i arbeid. Ved å senke marginalskatten på arbeid ytterligere gjør regjeringen det litt mer lønnsomt å arbeide mer. Samtidig bidrar skattesystemet direkte til omfordeling. Regjeringens skattepolitikk kjennetegnes av vekstfremmende lettelsener som brede grupper av befolkningen har fått ta del i. Om lag halvparten av personskattelettelsene i 2019 går til de med bruttoinntekt under 600 000 kroner.

Regjeringen tar sikte på å legge frem en stortingsmelding om ulikhet og sosial bærekraft rundt årsskiftet 2018/2019.

Bærekraftsmålene markerer en global dugnad for utryddelse av ekstrem fattigdom. Internasjonalt vil regjeringen fremme økonomisk vekst og bekjempe fattigdom gjennom økt satsing på næringsutvikling, landbruk og fornybar energi. Regjeringen foreslår å øke bevilgningene til bistand med til sammen 2,5 mrd. kroner i 2019.

Gjennomføre et integreringsløft

Regjeringen er i gang med et integreringsløft og vil gjennomføre en helhetlig reform av integreringsfeltet for å få raskere og bedre resultater. Særlig er det viktig at vi lykkes bedre med integreringen i arbeidslivet. Det er sentralt både for den enkelte og for bærekraften i våre velferdsordninger.

Selv om mye går i riktig retning, er det fortsatt vesentlige utfordringer på integreringsområdet. Innvandrere har mindre formell kompetanse og lavere sysselsetting enn resten av befolkningen. Innvandrere skårer gjennomsnittlig lavere på levekårsvariabler, og for mange opplever negativ sosial kontroll. Enkelte utsatte byområder har utfordringer som blant annet knytter seg til mangelfull integrering.

Det tas sikte på å legge frem en integreringsstrategi mot slutten av 2018 som skal gi tydelig retning for integreringsarbeidet fremover. Hovedmålet er å øke innvandreres deltagelse i arbeids- og samfunnsnivå. For å øke måloppnåelsen er det viktig med en helhetlig og samordnet innsats, og strategien berører flere departementers ansvarsområder. Strategiens innsatsområder skal omfatte kvalifisering og utdanning, arbeid, hverdagsintegrering og negativ sosial kontroll.

En viktig del av strategien er å vurdere hvordan de samlede ressursene på integreringsområdet kan innrettes mest mulig effektivt for å oppnå de ønskede resultatene. Regjeringen foreslår til sammen 420 mill. kroner til en rekke tiltak som skal bidra til integringsløftet i 2019. Det foreslås blant annet utvikling av moduler i introduksjonsprogrammet, områdesatsinger i Oslo, kompetansetiltak for lærere i norskopplæringen, forsøk med bruk av økonomiske insentiver i introduksjonsprogrammet og videreutvikling av Jobbsjansen. Utvidelse av ordningen med gratis kjernetid i barnehage til også å gjelde toåringer er et annet forslag som kan fremme integrering. Det samme gjelder økt tilskudd til tiltak og prosjekter på kulturområdet som skal stimulere til mangfold og integrering.

Trygghet og beredskap

Regjeringen arbeider for et tryggere samfunn. Budsjettforslaget prioriterer tiltak for å bekjempe kriminalitet, styrke beredskapen og øke Norges forsvarsevne. Regjeringen følger opp langtidsplanen for forsvarssektoren (LTP) med å foreslå en økning på 2,8 mrd. kroner til LTP-formål. Dette vil blant annet gå til økt aktivitet i Forsvaret, investeringer i nye ubåter, nye overvåkingsfly og nytt artilleri til Hæren, økt ambisjon for landmakten og forsert anskaffelse av nye kystvaktfartøyer.

Byggingen av politiets nasjonale beredskapssenter fortsetter. Senteret vil bidra til økt beredskap og gi en raskere og mer koordinert respons fra politiet når hendelser oppstår. I løpet av 2019 vil tre nye politihelikoptre være på plass. Regjeringen foreslår også økt bevilgning til objektsikring i forsvarssektoren ved å fremskynne flere planlagte sikringsprosjekter til 2019 samt mer øving i Heimevernet.

Budsjettforslaget legger opp til bedre sikring av politiets og Politiets sikkerhetstjenestes (PST) skjermings-

verdige objekter. Politidirektoratet har utarbeidet en helhetlig plan for objektsikring. Regjeringen følger opp ved å foreslå økte midler samt å etablere to sikrede data-sentre for justissektoren. I tillegg vil byggingen av politiets beredskapssenter innebære sikring av fire av politiets skjermingsverdige objekter.

Regjeringen foreslår å legge til rette for fortsatt økt politidekning. Budsjettforslaget bidrar til ansettelse av nyutdannede fra Politihøgskolen i 2019 samt til å dekke helårsvirkningen av ansettelsene av nyutdannede i 2018.

For å øke innsatsen mot gjeng- og ungdomskriminalitet, særlig i Oslo, foreslår regjeringen å øke bevilgningen til politiet og konfliktrådene. Videre vil regjeringen styrke barnevernets innsats mot ungdomskriminalitet.

Budsjettforslaget legger opp til økt innsats på IKT-sikkerhet. Bevilgningen foreslås økt til PST og Nasjonal sikkerhetsmyndighet. Regjeringen foreslår også å øke den nasjonale forskningen innen kryptologi, digital sikkerhet og beredskap.

I løpet av 2018 vil de seks første nye redningshelikoptrene være mottatt, og det er forventet levering av ytterligere seks helikoptre i 2019.

3.1.2 Komiteens merknader

3.1.2.1 AVTALE MELLOM HØYRE, FREMSKRITTPARTIET, VENSTRE OG KRISTELIG FOLKEPARTI OM STATS- BUDSJETTET FOR 2019

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, viser til budsjettforliket inngått mellom partene 20. november 2018. Flertallet viser til at forliket medfører følgende endringer sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019:

Hovedinnretning	Alle tall i mill. kroner)	Påløpt endring	Bokført endring
Familie og oppvekst			1484,6
Velferd og trygghet			1582,1
Inkluderende lokalsamfunn			951,2
Bistand			285,0
Skattelettelser			25,0
Sum			4327,9
Inndekning			
Reduserte utgifter og økte inntekter			4327,9
Sum			4327,9

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
Familie og oppvekst					
BLD	840	70	Alternativ til vold, etablering av tilbud i Finnmark skal prioriteres		6,0
BLD	842	1	Styrke familievernet		20,0
BLD	842	70	Kapasitetsøkning i kirkens familievernstjeneste		5,0
BLD	845	70	Økes med 1 000 kroner i året fra 1. mars til 1 054 kroner i måneden	1 250,0	1042,0
BLD	846	60	Tilskuddsordning barn i storbyer		5,0
BLD	846	61	Økt støtte til Ferie for alle, FRI (Kirkens bymisjon) og Barnas stasjon		20,0
	846	70	Nasjonal grunnstøtte til barne- og ungdomsorganisasjoner		5,0
BLD	854	71	Kommunalt barnevern, øremerket SOS-Barnebyers 4-årige søskenprosjekt		3,5
BLD	854	71	Landsforeningen for barnevernsbarn		3,9
BLD	855	1	Rekruttering av fosterhjem		5,0
	856	1	Hurtigbosetting av EMA, prøveprosjekt		15,0
BLD	858	1	Fosterhjem – midler til støtte og veiledning		25,0
BLD	871	73	Styrke likestillingssenter		2,0
BLD	872	70	Tilskuddsordning fritidstiltak for mennesker med nedsatt funksjonsevne		5,0
BLD	872	72	Helt med – arbeid for utviklingshemmede		4,2
BLD	872	72	Tilskuddsordning levekår og livskvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne		1,0
BLD	2530	71	Øke engangsstøtten med 20 000 kroner til 83 140 kroner		317,0
BLD	2530	70	Utvidet foreldrepermisjon ved prematur fødsel		0,0
Sum					1484,6
JD	410	1	Økte midler til domstolene for å redusere saksbehandlingstiden		10,0
JD	430	1	Styrke bemanningen og innholdet i kriminalomsorgen og sikkerhetstiltak for ansatte og innsatte		10,0
JD	430	1	Kleivgrend fengsel		10,2
JD	440	1	Styrke etterforskningen av menneskehandel og vold og overgrep mot barn		37,0
JD	440	1	Barnefaglig kompetanse asylkjeden		2,0
JD	440	1	Statens barnehus		10,0
JD	440	70	Fullfinansiering av hjelpetelefon til ofre for menneskehandel (1,5 mill. kroner), Ecpat (2 mill. kroner). Steg for steg (Kristiansand og Blå Kors Norge) (4 mill. kroner)		10,0
JD	445	1	Styrke etterforskningen av menneskehandel og vold og overgrep mot barn		3,0
JD	474	70	Styrke arbeidet til frivillige organisasjoner som bekjemper vold og overgrep i nære relasjoner		2,0
JD	490	23	Barnefaglig kompetanse asylkjeden		6,0
JD	490	70	Stønad til familier i asylmottak, fjerne taket		1,1
JD	490	71	Styrke aktivitetstilbud for barn i asylmottak		5,0
ASD	612	1	Øke minstepensjon for enslige alderspensjonister med 4 000 kroner fra 1. september 2019		-9,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
ASD	2661	70	Grunnstønad ekstrautgifter for glutenfritt kosthold		200,0
ASD	2661	74	Bilstønad gruppe 2		32,0
ASD	2670	73	Øke minstepensjon for enslige alderspensjonister med 4 000 kroner fra 1. september 2019		71,0
KD	226	21	Øke bevilgning til skole/hjem-samarbeid, Islandsmodellen		5,0
KD	291	71	Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner. Herunder språkopplæringsprogrammet KIA Velferd (8 mill. kroner), Peacepainting (1 mill. kroner), SOS-barnebyer SAMAN-prosjekt (1 mill. kroner)		10,0
KD	231	60	Bemanningsnorm barnehage		160,0
KD	226	63	Øremerking av midler til lærernormen, midler 2019		285,0
KMD	575	60	Redusert innslagspunkt ressurskrevende tjenester		325,0
KMD	581	70	Bostøtte, økes slik at enslige alderspensjonister med minstepensjon ikke får redusert bostøtte ved økt minstepensjon med 4 000 kroner 1. september 2019		30,0
HOD	762	60	Jordmortjeneste i kommunene		20,0
HOD	762	63	Rekruttering av fastleger		25,0
HOD	708	1	Nasjonalt eldreombud, halvtårsvirkning		14,0
HOD	714	21	Frivillig.no. Rekruttering av frivillige bl.a. i eldreomsorgen		3,0
HOD	714	70	Frivillig rusforebyggende innsats. Herunder styrking Akan 2 mill. kroner, øremerking Juvente 1 mill. kroner		10,0
HOD	732	70	Medisinske undersøkelser på barnehusene finansiert av RHF		12,0
HOD	732	70	Styrke tilskudd til videreutvikling av avansert hjemmesykehus for barn		4,0
HOD	732	70	Tilskudd til etablering av hospitsprosjekt i Trondheim, Malvik		30,0
HOD	737	70	Ideelles pensjonskostnader, knekkpunkt 2019		18,0
HOD	761	21	Foreningen for barnepalliasjon, økt øremerking		1,0
HOD	761	21	Økt tilskudd for livsglede for eldre. Sertifisering av nye sykehjem i 10 kommuner		3,0
HOD	761	73	Reversere kutt, bo- og servicetilbud til nasjonale livs-synsminoriteter		0,4
HOD	761	21	Økt øremerking til Verdighetssenteret i Bergen (1 mill. kroner)		1,0
HOD	761	21	Øremerking til Senter for alders- og sykehjemsmedisin		1,0
HOD	761	21	Opplæring for seniorer i digitale tjenester, styrket satsing		3,0
HOD	762	60	Økt bemanning i helsestasjon og skolehelsetjenesten		100,0
HOD	762	74	Amathea, veiledning for gravide		3,6
HOD	765	21	Overdoseforebygging, økte midler til Nalokson-prosjekter for å hindre kutt i livreddende hjelp		5,0
HOD	765	72	Frivillige organisasjoner som driver med rusforebyggende arbeid		40,0
HOD	765	72	Sammen IOGT, rusavhengige tilbud og støtte til å komme ut av en rustilværelse, samt utdeling av mat til rusmiddelavhengige		5,0
HOD	765	71	Psykisk helse og rus, bruker- og pårørendearbeid		5,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
HOD	765	72	City changers, samtaletilbud til unge i Vest-Agder. Mental Helse, Kirkens SOS		2,4
HOD	765	73	Forandningsfabrikken		2,5
HOD	2751	70	Reversere kutt i blåreseptordningen vedrørende næringsmidler til pasienter med fenylketonuri		6,0
HOD	2790	70	Utvide ordningen med gratis langtidsvirkende prevensjon for kvinner med ett årskull		10,9
LMD	1142	60	Tilskudd til veterinærdekning		30,0
Sum					1582,1
KMD	577	70	Økt partistøtte		10,0
UD	118	72	Ican		2,0
UD	118	72	Leger mot atomvåpen		2,0
UD	118	72	Fredsrådet		2,0
KD	225	61	Midler som klasser kan søke på for å dekke inntil 1/3 av utgiftene til skoleturer i regi av «Hvite busser» el. som en del av strategi mot antisemittisme, fra skoleåret som starter i august 2019		15,0
KD	225	75	Frivillige organisasjoners arbeid mot mobbing. Forandningsfabrikken 2,5 mill. kroner. Barnevakten nettvettprogram til innføring av fagfornyelsen i 2020 2 mill. kroner		4,5
KD	226	21	Forsøksordninger med nye tiltak for ungdom som står utenfor arbeidslivet (Venneslabroen – 2,9 mill. kroner)		2,9
KD	226	61	Tilskuddsordning Mentorordning for nye lærere		60,0
KD	228	70	Jevne ut forskjellsbehandling av tilskudd til friskoler – midler til gjennomføring av lærernorm		15,0
KD	258	70	Lister Kompetanse		1,0
KD	260	50	Jordmorutdanning på UiS, etableringstilskudd		0,7
KD	260	70	Rekrutteringsstillinger VID		3,8
KD	260	50	30 studieplasser sykepleie, SH, i samarbeid med UiT		3,6
KD	260	50	Masterutdanning barnevern, 35 studieplasser UiA		1,5
KD	260	50	UiS+UiB utredningspakke 5 mill. kroner, planlegge en klinisk master i medisin gjennomført i Stavanger over 3 år. Oppstart høsten 2019		5,0
KD	260	70	Private høyskoler 100 studieplasser NLA, MF, HLT		4,4
KD	260	70	Stipendiatstilling Fjellhaug		0,8
KD	260	70	Professorat antisemittisme, halvtårsvirkning		0,5
KD	260	70	Høyskolen for dansekunst, halvtårsvirkning		1,0
KD	260	70	Senter for orientalske språkfag, MF halvtårsvirkning		2,6
KD	260	70	Bachelor barnehagelærer, ledelse i lærende organisasjoner, 30 studieplasser fra høsten 2019. Kristiansund		1,1
KD	287	57	Senter for klimaomstilling i Sogndal		10,0
KD	291	71	Antirasistisk senter		2,9
KUD	315	70	MVA-kompensasjon for frivillige organisasjoner		50,0
KUD	315	79	KRIK		1,3
KUD	315	86	Tilskudd til sykkelrittet Tour of Norway		5,0
KUD	322	70	Knertenparken, Anne Cath. Vestly-museet, engangsstøtte		5,0
KUD	323	78	Kirkemusikksenter Nord		0,5
KUD	323	73	OscarsborgOperaen		1,5

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
KUD	323	78	Musikk og scenekunst, øremerket Skuespiller- og dansealliansen		2,0
KUD	325	78	Norsk kulturforum		1,0
KUD	325	78	Melahuset		2,0
KUD	325	78	Fargespill i Bergen		1,0
KUD	326	78	KABB, reversere kutt		3,5
KUD	328	70	Formidlingsstilling tusenårsstaden Gulen		0,5
KUD	328	70	Hvalfangstmuseet (1,6 mill. kroner), Det angår også deg (0,9 mill. kroner), Norsk Borgsenter (2,5 mill. kroner), Porsgrund Porselen (1 mill. kroner)		6,0
KUD	328	78	Vestfossen kunstlaboratorium		1,0
KUD	329	78	Misjons- og diakoniarkivet, VID		1,5
KUD	334	73	Filmveksthuset, Tvibit		1,5
KUD	335	71	Produksjonstilskudd (pressestøtte, rette opp kuttet som ble overført til innovasjonsposten)		5,0
KUD	335	75	Samiske aviser		5,0
KUD	340	70	Økt driftstilskudd/rammetilskudd til Den norske kirke		70,0
KUD	340	70	Tros- og livssynssamfunn		12,9
KUD	340	71	Sjømannskirken		5,4
KUD	341	75	Tilskudd til private kirkebygg		5,0
KUD	342	60	Investeringsrammen for kirkebygg utvides til 1 mrd. kroner		0,3
JD	430	70	Retretten		1,5
KD	225	60	Landslinje sjømat ved Vardø VGS, oppstart høst 2019 – 1. august		0,5
KD	228	71	Studieretning, naturbruk, ulovfestet ekstratilskudd		13,4
KD	253	70	Folkehøgskolen HELSE 0,3 mill. kroner Setesdal folkehøgskule 0,5 mill. kroner, Sjunkehatten 0,75mill. kroner, Ørskog 0,75mill. kroner		2,3
KD	253	70	Kompensasjon for økt elevtall – faktisk elevtall – til folkehøgskolene		11,0
KD	258	21	Fangeleir Espeland		1,0
KD	260	50	Universitetet i Agder, senter for yrkesfag		3,9
KD	260	50	Senter for krisepsykologi, midler til sorgstudie, 22. juli-ofre		1,3
KD	260	50	Medisinsk utstyr og teknisk inventar SEARCH ved NMBU Høyland		10,0
KD	291	71	LIM		1,3
KD	291	71	Mirasenteret		1,1
KD	291	71	Født Fri		1,0
KD	291	71	Minotenk		1,0
KD	291	71	OMOD		0,6
KD	2410	50	Jordmorutdanning på UiS, etableringstilskudd		0,3
KD	2410	50	30 studieplasser sykepleie, SH, i samarbeid med UiT		0,5
KD	2410	50	Masterutdanning barnevern, 35 studieplasser UiA		0,5
KD	2410	50	Private høyskoler 100 studieplasser NLA, MF, HLT		1,5
KD	2410	50	Bachelor barnehagelærer, ledelse i lærende organisasjoner, 30 studieplasser fra høsten 2019. Kristiansund		0,5
JD	430	70	Wayback		3,2
LMD	1138	70	Matsentraler		7,0
LMD	1138	72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk		0,9

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
NFD	909	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk. Avvise forskrifts- endring som berører Color Line		35,0
NFD	919	71	Tilskudd til velferdsstasjoner		2,5
NFD	919	75	Tilskudd til nærings tiltak i fiskeriene		10,0
NFD	920	50	Tilskudd til forskning, styrking av MAROFF-program- met		25,0
NFD	923	1	Prosjektmidler til utvikling og etablering av Blått kom- petansesenter Sør		5,0
SD	1300	71	Trygg Trafikk (Barnas transportplan)		5,0
SD	1311	71	Flyplassen på Notodden og Gullknapp, drift av tårntje- neste		14,0
ASD	605	1	Administrative kostnader VTA		14,0
ASD	621	63	Forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge		10,0
ASD	634	77	500 VTA-plasser		44,5
KLD	1400	01	Styrket innsats for rapportering etter klimaloven		2,5
KLD	1400	21	Styrket innsats for rapportering etter klimaloven		2,5
KLD	1400	51	Den naturlige skolesekken, styrking		2,0
KLD	1400	76	Autorisasjon av Urnes verdensarvsenter		1,5
KLD	1410	22	Økologisk grunnkart, styrking		10,0
KLD	1420	1	Styrket innsats for rapportering etter klimaloven		5,0
KLD	1420	77	OMATT – bransjeforening for ideelle gjenbruksaktører		1,0
KLD	1420	71	Marin forsøpling i nord		5,0
KLD	1420	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpasning, Klimasats		50,0
KLD	1428	50	Enova: Overføring til klima- og energifondet		100,0
KLD	1429	70	Restfinansiering utgravinger på Kongsgårdprosjektet Avaldsnes, Rogaland		4,7
KMD	550	73	Merkurprogrammet		10,0
KMD	1420	81	Norske parker og flere geoparker		5,0
KUD	342	70	Klimasikring for utsatte og verneverdige kirkebygg		20,0
SD	1330	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov		45,0
SD	1380	71	Tilskudd til bredbånd		100,0
SD	1360	30	Stadt skipstunnel, prosjektering		20,0
Sum					951,2
FI	5501	72	Økt maksimalt inntektsfradrag for gaver til frivillige or- ganisasjoner til 50 000 kroner	15,0	9,0
FIN	5700	72	Øke grensen for når frivillige organisasjoner må betale arbeidsgiveravgift til 80 000 kr per ansatt og 800 000 kr per organisasjon	20,0	16,0
Sum					25,0
Bistand					
U D	152	70	Menneskerettigheter, funksjonshemmedes rettigheter og tros- og livssynsfrihet og beskyttelse av religiøse mi- noriteter		20,0
U D	160	70	Helse, øremerket Afrika sør for Sahara		30,0
U D	160	71	Verdens Helseorganisasjon WHO – arbeidet med hjel- pemidler til for funksjonshemmede og støtte til FCTC30 arbeid for å bekjempe tobakksrelaterte dødsfall og syk- dommer i utviklingsland		25,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
UD	161	70	Utdanning, øremerket Afrika sør for Sahara		30,0
UD	162	72	Fornybar energi, øremerket Afrika sør for Sahara		20,0
UD	162	71	Matsikkerhet og landbruk		100,0
UD	170	70	Øke støtten til sivil samfunn		50,0
UD	171	70	Kjernebidrag UNDP		10,0
Sum					285,0
BLD	2530	70	Mindre foreldrepenger som konsekvens av økning av engangsstønaden		46,0
UD	100	1	Administrasjon av utenrikspolitikken, UDs driftsutgifter		10,0
UD	118	21	Utenrikspolitiske satsinger, spesielle driftsutgifter		3,0
UD	151	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning		50,0
UD	159	70			25,0
UD	159	71	Midtøsten og Nord-Afrika		80,0
UD	159	72	Europa og Sentral-Asia		10,0
UD	159	76	Afghanistan		30,0
UD	159	77	Asia		30,0
UD	161	71	Latin-Amerika (reduksjon i økning)		10,0
UD	163	70	Forskning		10,0
UD	163	70	Miljø (grønn skipsfart og/el. biodiversitet)		15,0
UD	163	72	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette		15,0
UD	163	72	Andre tilskudd FN		5,0
KD	281	45	Utstyrsmidler		5,0
KUD	342	60	Rentekompensasjon, kirkebygg mindrebehov		18,0
JD	490	72	Neddimensjonering av returmidler til prosjekter i utlandet		6,4
JD	3490	1			-6,4
UD	179	21	ODA-godkjente utgifter som følge av nedjustering av returmidler til prosjekter i utlandet		6,4
KMD	500	50	Redusert refusjon av ODA-godkjente flyktningutgifter		5,0
KMD	500	50	IKTPLUSS		5,0
			Forkommune		
KMD	571	60	Øremerkes lærernorm (se utgiftsside)		200,0
KMD	580	70	Bostøtte, færre søknader		90,0
KMD	581	76	Utleieboliger		121,0
KMD	595	30	Geodesiobservatoriet i Ny-Ålesund, faseforskyvning		17,0
ASD	2541	70	Øke antall dager med lønnsplikt under permittering for arbeidsgiver fra 10 til 15		54,0
ASD	2650	73	Tilretteleggingstilskudd		25,0
OD	701	21	Modernisert folkeregister		20,0
HOD	709	1	Pasient- og brukerombud		4,0
HOD	714	60	Folkehelseprogrammet		5,0
HOD	732	82	Redusert lånebehov Helse Vest RHF		419,0
HOD	732	72	Redusere apotekavanse		7,8
HOD	732	73	Redusere apotekavanse		2,7
HOD	732	74	Redusere apotekavanse		2,1
HOD	732	75	Redusere apotekavanse		1,9
HOD	2751	70	Redusere apotekavanse		27,0
HOD	2752	70	Økt prisomregning egenandeler		29,0
NFD	909	73	Tilskudd for sysselsetting av sjøfolk, forskyvning av utbetaling av siste termin		300,0

Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
NFD	2421	76	Miljøteknologiordningen		16,4
NFD	5325	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordninger		10,0
LMD	1148	71	Naturskade – erstatninger		30,0
KD	226	22	Kvalitetsutvikling i grunnopplæringen, videreutdanning for lærere og skoleledere		25,0
KD	281	1	Felles tiltak for universiteter og høyskoler		5,0
SD	1320	31	E69 Skarvberg tunnelen, utsatt anleggsstart		50,0
SD	1320	36	E16 Filefjell		94,0
SD	1320	22	Vedlikehold vegdekker		100,0
SD	1360	34	Innseiling Leirpollen i Tana		15,0
KLD	1420	75	Vrakpant		50,0
KLD	1481	22	Kvotekjøp		25,0
FD	1710	47	Redusere investeringen i eiendom, bygg og anlegg		70,0
FD	1732	1	Reduksjon i vedlikehold og anskaffelse av reservedeler og beredskapsholdninger i Sjøforsvaret		20,0
OED	1840	70	Administrasjon, Gassnova		12,0
FIN	1610	45	ANPR i Tolletaten		5,0
FIN	2309	1	Ymse		83,4
FIN	2309	1	Ymse utgifter, jf. tilleggsprp. nr. 3. Dobbelføring av medisiner mot astma		145,0
Sum reduserte utgifter					2458,2
KLD	4481	1	Oppjustert kvotepris salg av CO ₂ -kvoter		438,7
NFD	5625	85	Utbytte lavrisikoordningen		25,0
NFD	5656	85	Utbytte Siva		50,0
NFD	5656	85	Økt utbytte Argentum		500,0
Sum økt utbytte					1013,7
FIN	5501	74	Tidfesting av implementeringseffekten av ny regnskapsstandard (fradrag og ev. inntektsføring) for banker og finansforetak utsettes til 2019		550,0
FIN	5501	70	Økt trinnskatt, innslagspunktet i trinn 4 reduseres med 28 500 kroner til 964 800 kroner	200,0	160,0
FIN	5501	72	Innføre samme satser for skattefri kostgodtgjørelse på tjenestereiser og pendleropphold i inn- og utland	115,0	95,0
FIN	5536	71	Avvikle fordel for drosjer i vektkomponenten i engangsavgiften	45,0	41,0
FIN	5541	70	Ordinær sats i el-avgift for datasenter som driver krypto-produksjon	13,0	10,0
Sum økte skatter og avgifter					856,0
Sum inndekning					4327,9
Under streken					
KD	2410	90	Studieplasser sykepleie, SH i samarbeid med UiT		1,5
KD	2410	90	Jordmorutdanning på UiS		0,8
KD	2410	90	Masterutdanning barnevern, 35 studieplasser UiA		1,7
KD	2410	90	Private høyskoler 100 studieplasser NLA, MF, HLT		5,0
KD	2410	50	Bachelor barnehagelærer, ledelse i lærende organisasjoner, 30 studieplasser fra H 2015, Kristiansund		1,5
Sum					10,5

Partene kan gjøre endringer i komiteene innenfor rammen der alle fire er enige. Eventuelle uenigheter i komiteen bringes frem for de parlamentariske lederne. Partiene søker også å danne flertall for revidert nasjonalbudsjett og nysalderings-/omgrupperingsproposisjonene i 2019, samt ikke danne andre flertall som har vesentlige budsjettmessige konsekvenser eller berører saker som er avtalt i budsjettenigheten i 2019.

Flertallet er enige om følgende anmodningsforslag, fullmakt, merknader og annen tekst som en del av enigheten om statsbudsjettet for 2019 og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 redegjøre for erfaringer med innfasing av bemanningsnormen i barnehagen.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 gi en helhetlig vurdering av støtteordningene for studenter med barn, herunder vurdere forholdet til tilgrensede ordninger som foreldrepenger.»

«Stortinget ber regjeringen avklare arbeidsdelingen mellom Nav og tiltaksarrangører for å sikre forutsigbarhet for aktørene. En avklaring bør komme i statsbudsjett for 2020.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens statlige ordninger for forebygging og reparasjon av skader på kommunal og fylkeskommunal infrastruktur i lys av økt forekomst av flom og ras.»

«Stortinget ber regjeringen gjennom Norges klimafinansiering i utviklingsland støtte opp om omlegging fra kullkraft til nye fornybare energikilder.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere om rådgivning for effektive særavgifter bør inkluderes i Skatt for utvikling-programmet i NORADs kunnskapsbank, og melde tilbake til Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjettet for 2019.»

«Stortinget ber regjeringen i styringsdialogen med de regionale helseforetakene vektlegge behovet for at pasientrettighetene til personer med sjeldne sykdommer ivaretas ved overføring av medikamentordningen til de regionale helseforetakene.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere barnehospice i Kristiansand som en pilot for videre å kunne styrke kompetansen og den palliative omsorgen for barn.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere opprettelsen av et profesjonelt kringkastingskor i tilknytning til NRK

som etter modell av Kringkastingsorkesteret skal ha institusjonelle forutsetninger til å drive stabil kunstnerisk virksomhet på høyt nivå.»

«Stortinget ber regjeringen i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet vektlegge arbeidsforberedende trening (AFT-tiltaket).»

«Stortinget ber regjeringen om å etablere en tydelig strategi for hvordan Norges helsebistand bør innrettes for også å fange opp forskyvningen i den globale sykdomsbyrden fra smittsomme til ikke-smittsomme sykdommer.»

«Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for, og komme tilbake med en vurdering av, en garantiordning for fornybar energi i utviklingsland, og redegjøre for dette senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 med en ny vurdering av størrelsen på kompensasjonsordningen for bortfall av eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner, basert på resultatet av kommunenes reaktivering.»

«Stortinget ber regjeringen utrede de økonomiske konsekvensene av å dekke de ideelle organisasjoners historiske pensjonskostnader for kommunal og fylkeskommunal sektor med sikte på at de dekkes av kommunene og fylkeskommunene. Utredningen bør også se på om dekningen bør gå gjennom å utvide den søknadsbaserte tilskuddsordningen som det er enighet om å etablere i budsjettavtalen for 2019.»

«Stortinget ber regjeringen om at forurensningen på statens grunn må håndteres i forbindelse med salget av statens eiendom på Rausand i Nesset kommune i Møre og Romsdal, og at det legges til rette for at gruvesjakter og avfallsdeponier på områdene sikres samtidig.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man kan utjevne nettleien for alle forbrukere gjennom et mest mulig effektivt organisert strømmnett. Utredningen skal omfatte virkemidler som frimerkeprinsippet, utjevning av ikke-påvirkbare faktorer og for øvrig tiltak som bedrer konkurransen og bidrar til likere priser og en sikker strømforsyning til lavest mulig kostnad for strømkundene. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med dette som en egen sak.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 fremme forslag om å fjerne avgiftsfritaket for varesendinger fra utlandet av mindre verdi (350-kronersgrensen) fra 1. januar 2020. I utformingen

av regelverket må man se hen til EUs vedtatte ordning med avgiftsfri grense, som skal iverksettes fra 2021.»

«Stortinget ber regjeringen utforme et helhetlig forslag til virkemidler og avgifter i biodrivstoffpolitikken for å utelukke biodrivstoff med høy avskogingsrisiko både innenfor og utenfor omsetningskravet. Disse rammebetingelsene skal legges frem i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 og innføres fra 1. januar 2020.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en utredning med sikte på at BPA utformes slik at ordningen bidrar til å oppnå likeverd, like muligheter uansett bosted, likestilling og samfunnsdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne, gode arbeidsforhold for assistentene og bærekraft i ordningen.»

«Stortinget ber regjeringen foreslå mulige endringer av fergeavløsningsordningen slik at kapitalkostnader i mer fleksibel grad enn i dag kan dekkes av staten for fylkesveisamband.»

Flertallet er videre enige om følgende merknader:

Flertallet vil understreke at styrkingen av innsatsen mot marin forsøpling i nordlige kystområder øker muligheten til samarbeid mellom offentlige og frivillige aktører for å dekke de områdene Skjærgårdstjenesten og andre ikke dekker i dag. Dette er særlig rettet inn mot avfall fra fiskeri- og annen næringsvirksomhet.

Flertallet viser til budsjettforliket og enigheten om å endre regjeringens forslag til endringer rundt grunnstønad til ekstrautgifter for glutenfritt kosthold. Forliket innebærer at personer med cøliaki og personer med non-cøliaki glutenintoleranse i alderen 5–30 år får sats 3, øvrige aldersgrupper får sats 2. Endringen vil gjelde fra 1. mars 2019.

Flertallet viser til budsjettforliket og enigheten om å kunne gi stønad til gruppe 2-bil til personer med så utagerende atferd at de må sikres mot førermiljøet i bilen.

Flertallet viser videre til anmodningsvedtak nr. 428, datert 30. januar 2018, som lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet 2019 fremme forslag om å gjeninnføre bilstønadsordningen for type 1-biler for personer i varig tilrettelagt arbeid.»

Flertallet merker seg at regjeringen nå gjennomfører en helhetlig gjennomgang av transportordningene for funksjonshemmede, og at denne utredningen, som etter planen skal være ferdigstilt i 2019, vil danne grunnlag slik at anmodningsvedtak nr. 428 følges opp.

Flertallet er enige om å øke taket i barnetillegget for uføre fra 95 til 99 pst. av tidligere inntekt med virkning fra 2020 og fremover.

Flertallet viser videre til at det i forliket er foreslått å øke Forandringsfabrikkens bevilgning under to poster med 2,5 mill. kroner til PsykiskhelseProffene ved Forandringsfabrikken, et utviklingsarbeid med unge og fagfolk i psykisk helsevern og 2,5 mil kr. til Forandringsfabrikkens arbeid mot mobbing.

Flertallet er enige om å endre satsstruktur i engangsvogiften for MC provenynøytralt gjennom å endre CO₂-komponenten slik at laveste sats økes med 8 pst. og høyeste økes med 15 pst. reelt, senke det øverste innslagspunktet med 5 gram, fra 140 til 135 gram CO₂ per km. Videre er flertallet enige om å redusere laveste sats i slagvolumkomponenten med 9 pst. og redusere høyeste sats med 3 pst. reelt.

Flertallet viser til at regjeringen har varslet at den vil utrede et krav om å tinglyse opsjonsavtaler som gjelder dyrket og dyrkbar jord. Formålet med dette er å sikre økt grad av åpenhet rundt avtalene. Flertallet mener det er viktig at det som en del av dette arbeidet også vurderes forhold knyttet til konsesjonsloven.

Flertallet er enige om å utvide perioden for foreldrepenger for foreldre med barn som er født senest ved utgangen av svangerskapets uke 32 fra 1. juli 2019, slik at permisjonen slutter samtidig som den ville gjort ved fødsel på termin.

Flertallet er bekymret for at indirekte arealbruks-effekter fra produksjon av palmeolje fører til avskoging. Flertallet mener derfor at bruken av palmeolje bør begrenses mest mulig. Flertallet påpeker at det er viktig med fokus på å finne løsninger for å begrense og fase ut palmeolje, og flertallet vil følge utviklingen nøye.

Flertallet viser til at det er enighet om å opprette et eldreombud. Flertallet mener det er viktig at det i mandatet til ombudet legges til rette for at eldre blir hørt, og at eldres rettigheter blir ivaretatt på ulike områder og samfunnsarenaer.

Flertallet viser til at det er enighet om å utvide den søknadsbaserte tilskuddsordningen for ideelle organisasjoners historiske pensjonskostnader som er foreslått etablert i statsbudsjettet for 2019, til påløpte pensjonskostnader til og med 1. januar 2019. Flertallet mener kommunene bør vurdere å dekke de historiske pensjonskostnadene til ideelle aktører som har levert tjenester til kommunal sektor.

Flertallet viser til at det er enighet om at de foreslåtte endringene i eiendomsskatten ligger fast, men det skal være valgfritt for kommunene å velge SSBs boligverdier eller lokale takster.

Flertallet viser til at det er foreslått bevilget 10 mill. kroner til prosjektmidler med formål om å utvikle et bevaringsprogram for steinkirkene, og 10 mill. kroner til klimasikring av utsatte og verneverdige kirkebygg.

Flertallet viser til at det er enighet om å bevilge 20 mill. kroner til å sikre videre fremdrift i prosjekteringen av Stad skipstunnel.

Flertallet viser videre til at det er foreslått en økning av tilskuddet til en rekke organisasjoner, slik det fremkommer av tabellen.

Flertallet vil videre utdype følgende innledningsforslag i forliket:

Flertallet viser til at det er foreslått å redusere rentekompensasjon for kirkebygg med 18 mill. kroner som et resultat av faseforskyvning og mindrebehov.

Flertallet viser til at det blir foreslått en innsparring på 90 mill. kroner til bostøtte som et resultat av færre søknader på ordningen.

Flertallet viser til at det blir foreslått en innsparring på 121 mill. kroner som en følge av færre søknader om bygging av utleieboliger.

Flertallet viser til at det blir foreslått en innsparring på 17 mill. kroner som et resultat av faseforskyvning for Geodesiobservatoriet i Ny-Ålesund.

Flertallet viser til at det blir foreslått en innsparring på 25 mill. kroner til tilretteleggingstilskudd. Utgiftsreduksjonen forventes ikke å forringe tilbudet.

Flertallet viser til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon på 419 mill. kroner som følge av redusert lånebehov hos Helse Vest RHF, en konsekvens av nye anslag for sykehusbygg i Haugesund og Førde.

Flertallet viser videre til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon under tilskudd for sysselsetting av sjøfolk på 300 mill. kroner. Dette gjøres ved at utbetalingstidspunktet for femte termin flyttes fra desember 2019 til januar 2020.

Flertallet viser til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon under tilbakeføring av landsdekkende innovasjonsordninger med 10 mill. kroner, som en følge av nye anslag.

Flertallet viser til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon på 30 mill. kroner under Naturskadeerstatninger, som en følge av nye anslag.

Flertallet viser til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon på 50 mill. kroner til E69 Skarvberg tunnelen, som en følge av utsatt anleggsstart, grunnet i behov for ny gjennomgang av kostnadsrammen.

Flertallet viser til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon på 94 mill. kroner som en følge av faseforskyvning på E16 Filefjell.

Flertallet viser til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon på 15 mill. kroner som en følge av forsinket prosjektoppstart på Innseiling Leirpollen i Tana.

Flertallet viser til at det blir foreslått en utgiftsreduksjon på 70 mill. kroner som en følge av redusert behov til investering i eiendom, bygg og anlegg under Forsvarsdepartementet.

Flertallet viser til budsjettforliket, som delvis baserer seg på økt utbytte gjennom engangssalg av CO₂-kvoter, gjennom lavprisrisikordningen, SIVA og Argentum.

3.1.2.2 MERKNADER FRA ARBEIDERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Norge er på sitt beste når vi løser de viktigste oppgavene i fellesskap. Disse medlemmer vil bruke over fem mrd. kroner mer enn regjeringen på vår felles velferd for å gi folk trygghet og like muligheter. Fortsatt står mer enn 100 000 mennesker utenfor arbeidslivet. Det er dårlig både for den enkelte og for landet. Derfor satser disse medlemmer over 2 mrd. kroner mer enn regjeringen på å få flere fra trygd til jobb.

Disse medlemmer mener Norge fungerer bedre som spleiselag. De som har mest, må bidra mer. Det betyr samtidig et mer omfordelende skattesystem, med mindre inntektsskatt til folk med vanlige inntekter. De ekstra inntektene gir blant annet muligheter for å gi flere behandling ved norske sykehus, ansette flere lærere i barneskolen, gjøre det billigere å pendle og gi enslige minstepensjonister mer å rutte med.

Disse medlemmer viser til at klimautfordringene eskalerer. 1,5-gradersrapporten fra FNs klimapanel er et alvorlig varsku om at det haster å kutte utslippene. Det er derfor på høy tid med et alvorlig taktskifte i klimapolitikken. Disse medlemmer mener det er på tide å satse på tiltak som monner i klimapolitikken, blant annet ved komme i gang med et CO₂-fond for næringstransport etter modell av NO_x-fondet. I tillegg foreslår disse medlemmer å bevilge mer til Enova for klimavennlig omstilling i industrien.

Arbeid for alle

Disse medlemmer viser til at den viktigste økonomiske skillelinjen i Norge går mellom de som er innenfor og de som er utenfor arbeidsmarkedet. Derfor er den viktigste utfordringen i årene fremover å få flere i arbeid og færre på trygd.

Disse medlemmer vil ha flere arbeidsmarkeds-tiltak og økt bruk av lønnsstilskudd som virkemidler og gjennomføre en bred kompetansereform i arbeidslivet, for å sikre livslang læring for arbeidstakerne og oppdaterte medarbeidere for bedriftene. Disse medlemmer vil gjennom en målrettet næringspolitikk skape fremtidsrettede arbeidsplasser i hele landet ved å satse på havnæringene, klimavennlig industri og digitalisering.

Disse medlemmer viser til at Norge tidligere var i verdenstoppen i sysselsetting, men har sakkert akterut de siste årene. Altfor mange blir stående utenfor arbeidslivet. Selv om den registrerte arbeidsledigheten er gått noe ned, viser tallene fra Statistisk sentralbyrå at ledigheten fortsatt ligger i overkant av gjennomsnittet for de siste 20 årene. Sysselsettingen for menn i alderen 25–54 år er lavere enn gjennomsnittet for OECD, og ikke minst er det alarmerende at mange unge står utenfor arbeidslivet. Dette gjenspeiles i uføretallene, hvor antall

unge uføre har økt drastisk siden 2013. Arbeidslivsforskere har beskrevet utfordringen som at arbeidsledigheten «biter seg fast som uførhet». En annen utfordring er at en stor andel av de nye jobbene kommer i form av utleie av arbeidskraft.

Disse medlemmer viser til at samtidig som altfor mange står utenfor arbeidslivet, mangler bedrifter kompetent arbeidskraft. Det bremser jobbskapingen. NHOs kompetansebarometer viser at seks av ti bedrifter mangler ansatte med rett kompetanse, den høyeste andelen i de fem årene undersøkelsen er gjennomført. Da er det alvorlig at andelen som tar etter- og videreutdanning er den laveste på ti år.

Dette krever en mye mer aktiv politikk slik at norsk næringsliv kan ta mulighetene i bruk og skape nye arbeidsplasser. Globalisering, ny teknologi og nødvendigheten av utslippskutt gir økte krav til utdanning og kompetanse i arbeidslivet. Ifølge arbeidslivsbarometeret til YS er fire av ti redde for at jobben deres blir digitalisert bort. I flere land rundt oss ser vi politikere velge et lavlønnspor, en utvikling hvor utrygge og lavt betalte jobber brer om seg. I Norge ser vi at den tidelen med lavest lønn har hatt en reallønnsnedgang siden 2008. Disse medlemmer vil bekjempe en slik utvikling og i stedet velge kompetansespor.

Disse medlemmer viser til at et avgjørende fortrinn er den norske arbeidslivsmodellen og ansattes kompetanse. Det sikrer høy produktivitet, stabilitet og lønnsoppgjør som sikrer norsk konkurransekraft. Dette må vernes om og videreutvikles for å sikre norsk næringsliv og verdiskaping også i fremtiden.

Disse medlemmer ønsker ikke en utvikling i retning av mer midlertidighet, innleie og andre utrygge former for tilknytning til arbeidslivet. Målet for disse medlemmer er trygge og faste jobber, vekst i produktivitet og små forskjeller mellom folk.

Disse medlemmer vil investere i folks kompetanse, sikre et seriøst arbeidsliv og der vi gjennom sterke fellesskap inkluderer flere. Slik legges både grunnlaget for næringslivet og deres behov for kompetent arbeidskraft, samtidig som standarden på lønns- og arbeidsvilkår opprettholdes. Det organiserte arbeidslivet er en bærebjelke for den norske modellen, samtidig som det er et konkurransefortrinn for norske bedrifter.

Disse medlemmer vil gjøre det mer attraktivt å være fagorganisert. For å få flere i arbeid foreslår disse medlemmer i sitt alternative budsjett å styrke virkemidlene for inkludering i arbeidslivet.

Investering i arbeidstakernes kompetanse

Den viktigste forutsetningen for flere jobber er arbeidstakere med riktig kompetanse. Uten en ekstraordinær innsats for å bygge nødvendig kompetanse i hele bredden av befolkningen, er risikoen stor for at teknolo-

giske endringer skyver hele yrkesgrupper ut av arbeidslivet og at både ledighet og lønnsforskjeller øker.

En god og trygg grunnopplæring der alle kan lykkes, og nok læreplasser og studieplasser, er startgrunnlaget. Faste ansettelser og et lite hierarkisk arbeidsliv som stimulerer til medarbeiderdrevet utvikling er viktig. Det må også utvikles en bred kompetansereform, i tett samarbeid med partene i arbeidslivet. En reform som sørger for nødvendig påfyll av kompetanse i et arbeidsliv i stadig raskere endring.

Yrkesfagmilliard for flere stolte fagarbeidere

Disse medlemmer vil utdanne flere stolte fagarbeidere. Faglig dyktige og selvstendige fagarbeidere med faste ansettelser er et konkurransefortrinn for norsk næringsliv, og et viktig bidrag til trygge og gode velferdstjenester. Analyser fra SSB viser at vi ligger an til å mangle over 90 000 fagarbeidere innen 2035. I dag slutter hver tredje yrkesfagelev før de har oppnådd fag eller svennebrev, og mellom 7 000–9 000 elever står uten tilbud om læreplass.

Disse medlemmer viser til at yrkesfagelever ofte møter utstyr og teknologi som for lenge er utdatert i arbeidslivet. Det gjør at elevene stiller dårligere forbedret til praksis og læretid. Altfor mange yrkesfagelever må også vente lenge før de får prøve seg i arbeidslivet, og det er altfor få som har tatt i bruk vekslingsmodeller der elevene veksler mellom læring på skolen og ute i praksis. I dag må bedrifter som gir elever praksis gjøre dette på ren dugnad.

Disse medlemmer vil investere i oppdatert og mer tilgjengelig utstyr, og innføre praksistilskudd til bedrifter for at flere elever skal få mer praksis fra første dag i opplæringen.

Disse medlemmer mener staten må bidra med en yrkesfagmilliard i stortingsperioden til moderne og oppdatert utstyr, høyere lærlingtilskudd og mer praksis. Alle yrkesfagelever må få en læreplass gjennom et mer forpliktende samarbeid mellom arbeidsliv, fylkeskommuner og staten for å få dette til. Som del av en slik forpliktelse vil disse medlemmer øke lærlingtilskuddet med mål om at opplæring i bedrift skal verdsettes likt som opplæring i videregående skole, og innføre et stipend for å få flere fagarbeidere til å bli yrkesfaglærere.

Disse medlemmer mener at en god yrkesfagopplæring må begynne med mer praktisk læring allerede i 1. klasse, og gi fagarbeidere gode muligheter til høyere yrkesfaglig utdanning ved fagskolene. At det venter et trygt og seriøst arbeidsliv med faste ansettelser og hele stillinger, er også viktig for at flere skal velge yrkesfag, gjennomføre utdannelsen og gå ut i arbeidslivet som stolte fagarbeidere.

Kompetansereform for arbeidslivet

Disse medlemmer viser til at automatisering og digitalisering vil endre arbeidslivet fundamentalt og kreve at man jobber på andre måter enn før. Dette er godt nytt for Norges konkurransevne. Få land i verden har en så kompetent arbeidsstyrke som oss. Samtidig betyr det at flere må mestre ny teknologi, og innebærer både at kompetanse mer enn noen gang er ferskvare og at flere vil bytte jobb oftere. Det forsterker det politiske ansvaret for at alle også får mulighet til å lære og oppdatere sin kompetanse.

For disse medlemmer er svaret at livslang læring skal være en sentral del av den norske modellen, slik at det ikke bare er den enkelte arbeidstaker som må ta ansvar, men også arbeidsgivere og staten. Utviklingen går i en retning der det blir mindre klare skiller mellom læring ved utdanningsinstitusjoner og læring i arbeidslivet, mellom «førstegangsutdanning» og det vi vanligvis tenker på som «etter- og videreutdanning».

Disse medlemmers satsing på kunnskap og ferdigheter er arbeidslivsnær, og skal gi vanlige arbeidstakere påfyll av relevant kompetanse i møte med nye behov i arbeids- og næringsliv. Derfor vil disse medlemmer, sammen med partene i arbeidslivet, gjennomføre en bred kompetansereform som skal gi den enkelte rett til etter- og videreutdanning, bedriftene og virksomheter mer kompetanse og bringe utdanningsinstitusjonene tettere på arbeidslivet. De som ikke er i jobb må kvalifiseres for arbeidslivet, og de som er i jobb må sikres kompetansen som trengs for et langt arbeidsliv. For å unngå økende forskjeller mellom de som er i arbeidslivet og de som vil inn, foreslår disse medlemmer et løft som innebærer at folk skal «lære på jobb» og «lære på vei til jobb».

Reformen skal utvikles i tett samarbeid med arbeidslivets parter og utdanningsinstitusjonene (fagskoler, høyskoler og universiteter). Grunnmuren er samarbeidet mellom partene i arbeidslivet og staten, og hovedansvaret for å heve kompetanse skal ligge hos staten og partene i arbeidslivet, ikke på hver enkelt arbeidstaker. Som en del av reformen foreslår disse medlemmer å opprette et kompetansefond som skal investere i befolkningens kunnskap og kompetanse. Nasjonale kompetansebehov ligger til grunn, men satsingene skal være tilpasset arbeidsplassenes regionale og lokale behov.

Disse medlemmer foreslår også et løft for at personer som står utenfor arbeidslivet skal kunne tilegne seg arbeidskvalifiserende kompetanse. Den enkeltes evner og kompetanse utgjør Norges mest verdifulle ressurs. En vellykket kompetansereform handler om helhet i tiltakene og samarbeid mellom partene i arbeidslivet, ulike tilbydere av kurs- og utdanningstilbud, med Nav og andre offentlige aktører.

Disse medlemmer vil stimulere kunnskapsinstitusjonene våre til å bidra mer til etter- og videreutdanning og utvide bransjeprogrammene til å gjelde transport og varehandel, og inkludere voksenopplæringen og ha flere desentraliserte utdanningstilbud.

Flere i arbeid og færre på trygd

Disse medlemmer mener altfor mange stenges ut fra arbeidslivet av ulike grunner, og vil derfor bruke mer av fellesskapets ressurser til å sikre at flere kommer i jobb, noe som igjen vil gi økte skatteinntekter og lavere trygdeutgifter.

Disse medlemmer vil ha en arbeidslivspolitik som stimulerer til arbeid. Det må gjøres blant annet med økt bruk av lønnstilskudd som reduserer arbeidsgivers risiko ved å ansette folk, opplæring som kvalifiserer til ledige jobber og arbeidstrening som gir arbeidssøkeren relevant arbeidserfaring.

Noen trenger ekstra støtte for å komme i jobb. Det kan være langtidsledige, unge uten fullført videregående og enkelte grupper innvandrere. Disse medlemmer vil inkludere flere i arbeidslivet gjennom en sterkere satsing på arbeidsmarkedstiltak, gjennomføre en betydelig satsing på inkludering, helse- og kompetanse tiltak overfor unge som per i dag står utenfor arbeidsliv og utdanning og øke antallet varig tilrettelagte arbeidsplasser.

Disse medlemmer vil at unge uten videregående opplæring som mottar dagpenger skal få mulighet til å fullføre videregående, samt at Nav skal benytte kompetansehevende tiltak i langt større grad enn i dag.

Altfor mange unge blir i dag 100 pst. uføretrygdet. Dette reduserer deres muligheter i livet, og det gir både økte trygdeutgifter og lavere skatteinntekter. En del av årsaken til at mange unge havner på 100 pst. uføretrygd er at det ikke finnes arbeidsplasser tilrettelagt for deres situasjon. Disse medlemmer foreslår at det settes i gang en aktivitets- og jobbreform for unge på gradert uføretrygd. Nav må få en forsterket plikt, i samarbeid med kommunen og private arbeidsgivere, til å sikre arbeid til denne gruppen.

Disse medlemmer er imot regjeringens kutt i dagpenger, endringer i reglene for opptjening av dagpenger og endringene i permitteringsregelverket. Disse grepene bidrar ikke til inkludering i arbeidslivet, tvert imot kan de ha motsatt effekt.

Altfor mange innvandrere står i dag utenfor arbeidslivet. Disse medlemmer stiller krav til at alle skal gjøre sitt for å komme i jobb, men mener også fellesskapet i større grad må stille opp. Disse medlemmer vil gi flere innvandrere muligheten i arbeidslivet gjennom å bygge ned og fjerne stengsler for å komme ut i arbeid.

Disse medlemmer går derfor inn for å bytte ut den integreringshemmende kontantstøtten med en

ventestøtte frem til man får tilbud om barnehageplass og foreslår å øke bevilgningene til tiltak for å bringe flere innvandrere ut i arbeid, slik som Jobbsjansen. Introduksjonsprogrammet må gjøres mer arbeidsrettet, med mer reell kvalifisering og individuell tilpasning. Disse medlemmer foreslår også nye tiltak for å starte integreringen av kvoteflyktninger allerede før ankomst til Norge og vil i større grad vektlegge mulighetene for arbeid i valg av bosettingskommune for å sikre integrering fra dag én.

Et seriøst og organisert arbeidsliv

Disse medlemmer viser til at den norske modellen er enestående fordi den har evnet å kombinere høy verdiskaping med rettferdig fordeling og sterke velferdsordninger. Sterke organisasjoner i arbeidslivet, trepartssamarbeid, et trygt og seriøst arbeidsliv og brede offentlige velferdsordninger er grunnlaget for dette. Disse medlemmer vil styrke og videreutvikle den norske modellen.

Arbeidstilsynet og arbeidstakerorganisasjonene er entydige i sin tilbakemelding om at arbeidslivskriminaliteten er blitt grovere, mer omfattende og sammensatt. Det avdekkes flere og alvorligere eksempler på sosial dumping, grov utnytting av arbeidstakere og kriminalitet i det norske arbeidslivet. Det har alltid vært en politisk oppgave, sammen med partene i arbeidslivet, å slå ring om et seriøst og organisert arbeidsliv.

Disse medlemmer mener myndighetene må ta sitt ansvar og foreslår en betydelig tiltakspakke mot arbeidslivskriminalitet med økte bevilgninger til Arbeidstilsynet, Petroleumsstilsynet og Økokrim, skarpere virkemidler og sanksjoner og bidrag til at flere skal bli fagorganiserte.

Det må slås hardere ned på ulovlig innleie av arbeidskraft. Disse medlemmer går inn for å bygge ut arbeidslivskriminalitetssentre for å nå målet om at hele landet skal dekkes av slike sentre. Disse medlemmer vil utvide ordningen med de regionale verneombudene til å omfatte transportbransjen og mener det bør etableres treparts bransjeprogram innen anleggsbransjen.

Høy organisasjonsgrad i arbeidsmarkedet er et bærende element i den norske modellen. Det bør være attraktivt for både arbeidstakere og arbeidsgivere å organisere seg.

Disse medlemmer går derfor inn for at en større del av fagforeningskontingenten skal kunne trekkes fra på skatten.

Fremtidsrettede arbeidsplasser i hele landet

Det er summen av hva vi skaper i hele landet som er grunnlaget for Norges velstand og velferd. Et land med arbeid og bosetting over hele landet er fundamentet for et sterkt fellesskap og grunnlag for vår felles identitet.

Derfor er disse medlemmer både byenes og distriktenes parti. I generasjoner har dette vist at Norge lykkes best når vi står sammen – by og land, hand i hand.

Et kjennetegn ved Norge er at det bor folk fra Lindesnes til Nordkapp, i små byer, i store byer og i utkantstrøk. Den viktigste grunnen til dette er at vi utnytter naturressursene som grunnlag for arbeid, verdiskaping og bosetting. Arbeid og velferd der folk bor er bærebjelkene i distriktspolitikken. Regionale utviklingsmidler gir fylkeskommunene muligheter til å legge til rette for arbeid og verdiskaping. Disse medlemmer vil derfor styrke midlene til regional utvikling.

Disse medlemmer viser til at Norge har mange muligheter for økt verdiskaping og økt sysselsetting. Skal dette potensialet realiseres, må næringspolitikken bli aktiv og målrettet, ikke nøytral og generell. Norge kan ikke bli best på alt, men med målrettet satsing kan Norge være verdensledende på områder hvor vi har spesielle fortrinn. Næringer som fornybar energi, maritime næringer, olje og gass og sjømat er eksempler på dette. I en tid hvor næringslivet møter store omstillinger som følge av globalisering, digitalisering og behovet for kraftig reduksjon av klimautslipp, kreves en mye mer aktiv politikk som bidrar til at våre ressurser, kunnskap og muligheter omsettes til nye arbeidsplasser.

Disse medlemmer viser til at norsk økonomi er inne i en oppgangskonjunktur, men den økonomiske innhenting etter oljeprisfallet går sakte. SSB forventer nå en relativt svak investeringsvekst i næringene fremover, på bare fem pst. I tidligere innhenningsperioder var investeringsveksten sterkere. En svakere vekst i investeringene krever en mer målrettet politikk.

Disse medlemmer foreslår en aktiv næringspolitikk med satsing på havnæringene, naturressurser fra jord og skog, klimavennlig industri og digitalisering, og mener staten skal være en stor eier i strategisk viktige deler av norsk næringsliv. Det statlige eierskapet skal forvaltes på en aktiv, dynamisk, og profesjonell måte, slik at det sikrer økt verdiskaping, industriell utvikling og trygge arbeidsplasser.

En strategisk satsing på havnæringene

Disse medlemmer foreslår et verdiskapingsprogram for havet, som skal gjøre veien fra kunnskap til verdiskaping kortere. Målet er å gi bedrifter innen disse næringene en dør inn i virkemiddelapparatet, der ansvaret samles for å mobilisere midler på tvers av eksisterende ordninger og skape så sømløse søknadsprosesser som mulig.

Disse medlemmer vil opprette et nytt forskningscenter for havet og kysten, som legger til rette for langsiktig samarbeid mellom næringsliv og forskning, innen områder som autonom skipsfart, bærekraftig forproduksjon, oppdrett av nye arter og høs-

ting lenger ned i næringskjeden og sikre økt kunnskap også om kysten og fjordene.

Disse medlemmer mener det er viktig å følge opp Senter for hav og Arktis i Tromsø med bevilgninger og ressurser som står i forhold til mandat og forventninger til senteret.

Color Line/NIS

Disse medlemmer har høye ambisjoner for arbeidsplasser og verdiskaping basert på ressursene i havet. Skal det lykkes, må det være vilje til å satse på gode lønns- og arbeidsvilkår for norske sjøfolk. Disse medlemmer vil sikre arbeidsplassene til de om lag 700 norske sjøfolk på Color Lines Kiel-ferger som nå står i fare for å miste jobben. Arbeiderpartiet går derfor imot regjeringens forslag til å endre fartsområdet for NIS.

Framtidsrettet, klimavennlig industri

Disse medlemmer viser til at Arbeiderpartiets historie viser en sterk vilje til å satse på og utnytte tilgjengelige ressurser til verdiskaping over hele landet.

Naturressurser i kombinasjon med ny teknologi, høy kompetanse og en aktiv politikk for å møte klimamålene gir store muligheter for framtiden.

Miljøteknologiordningen

Disse medlemmer vil legge til rette for at det utvikles, testes og implementeres teknologi som kan ta oss inn i lavutslippssamfunnet på en måte som utvikler næringer og skaper arbeidsplasser. Norge har gode forutsetninger for å bli en viktig leverandør av miljøteknologiske løsninger. Derfor vil disse medlemmer ha en kraftfull styrking av miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge og inkludere en målrettet satsing på havbasert fornybar energi. Ordningen bidrar til utvikling av demonstrasjons- og pilotanlegg av teknologi som er nær kommersialisering.

Klimavennlig skipsfart

Skipsfart er både en del av klimaproblemet, en del av løsningen og en stor mulighet for norsk næringsliv. Den er en del av problemet, fordi nesten 3 millioner tonn av Norges innenriks klimautslipp kommer fra skipsfarten. Den er en del av løsningen, fordi skipsfarten kan kutte utslippene betydelig – f.eks. ved at det flyttes mer gods fra vei til sjø og den er en stor mulighet for norsk næringsliv, fordi resten av verden skal kutte sine utslipp. Paris-avtalen er forpliktende. Det betyr at etter spørsele etter klimavennlige løsninger vil øke.

For å sikre at Norge fortsatt er verdensledende innen klimavennlig skipsfart, vil disse medlemmer styrke bevilgningene gjennom forskningsprogrammet MAROFF og øke bevilgningene til Miljøteknologiordningen, som også vil bidra til mer klimavennlig skipsfart. For å bidra til flåtefornyelse ønsker disse med-

lemmer også å opprettholde kondemneringsordningen for skip.

Bioøkonomisatsing

Overgangen til et lavutslippssamfunn innebærer også å erstatte fossile ressurser med fornybare, biobaserte ressurser. Disse medlemmer vil at Norge griper mulighetene som ligger i å ta våre rike og mangfoldige bioressurser fra jord, skog og havet i bruk til å skape nye produkter fra fornybare råvarer. Satsingen retter seg inn mot marin sektor og jord/skog, og også inn mot helseindustrien, der det også er et stort potensial for å skape nye arbeidsplasser.

Bioøkonomiordningen i Innovasjon Norge er et viktig virkemiddel, men regjeringens satsing er for svak. Disse medlemmer foreslår derfor en dobling av bevilgningen til denne ordningen for å legge til rette for nye bærekraftige arbeidsplasser basert på ressursene fra jord, skog og hav.

Disse medlemmer vil også styrke budsjettene til Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), som er vårt største tverrfaglige forskningsinstitutt innen landbruk og miljø. Gjennom en kraftfull styrking av miljøteknologiordningen i Innovasjon Norge vil det bl.a. også legges til rette for å pilotere ny teknologi for virksomheter innen bioøkonomien.

Økt bearbeiding av fisk

Disse medlemmer vil ha mer norsk bearbeiding av fisk for å øke verdiskapingen og skape flere arbeidsplasser, og mener det må investeres mer i utvikling og innovasjon for lønnsomhet i fiskeindustrien. Disse medlemmer vil ha en egen satsing på hvitfisknæringsen gjennom en egen industristrategi.

Disse medlemmer vil styrke føringstilskuddet som sikrer at fisk kan leveres også til mindre fiskemottak langs kysten. Samtidig må opptrappingen av ressurs- og bestandsforskningen fortsette, for å sikre bærekraftig forvaltning og ny kunnskap. For å øke kunnskapen om fjordene og kysten foreslår disse medlemmer et eget forskningssenter for hav og kyst, og disse medlemmene vil også styrke forskningen på fiskehelse.

Veterinærinstituttet

Disse medlemmer reverserer kuttene regjeringen gjør inn mot velferdsstasjonene for fiskere, og vil også satse på tiltaket «Sett sjøbein» som er viktige arenaer for rekruttering og kompetanseheving.

Mineralkartlegging

Norge har betydelige mineralressurser, ressurser verden vil trenge når samfunnet skal digitaliseres og elektrifiseres. Mineralkartlegging er en nødvendig forutsetning for leting og investeringer. Disse medlem-

mer vil legge til rette for en framtidsrettet og bærekraftig mineralnæring og vil derfor styrke satsingen på denne næringen.

Digitalisering og nye næringer

Disse medlemmer viser til at digitaliseringen går stadig raskere, og det er avgjørende at norsk næringsliv er i front med å ta i bruk ny teknologi. Norge har et godt utgangspunkt: Vi har et organisert og høykompetent arbeidsliv og en befolkning som tidlig tar i bruk ny teknologi, men vi må i større grad satse sammen dersom vi fortsatt skal være ledende i en konkurranse hvor mange land satser stort. Norsk næringsliv består av mange små og mellomstore bedrifter, og det er stor variasjon i hvor stor grad mulighetene i digitalisering tas i bruk. Samarbeid er avgjørende for å lykkes bedre enn i dag.

Disse medlemmer følger opp forslaget om et toppindustrisenter og Digital21 med konkrete bevilgninger og vil etablere forskningsentre for næringsrettet digitalisering, som både kan være landslag innenfor viktige teknologiområder, som kunstig intelligens (AI) og autonome systemer, men også bidra til å løfte de små og mellomstore bedriftene (SMB).

Disse medlemmer foreslår også økt bevilgning til klyngeprogrammet, målrettet mot å støtte SMBer i å ta i bruk ny digital teknologi.

En sterkere ordning for risikoavlastning for innovative offentlige innkjøp skal bidra til at mer av de 500 mrd. kronene det offentlige bruker på innkjøp av varer og tjenester, kan brukes til å drive frem nye, innovative løsninger fra norsk næringsliv.

Flere oppstartsbedrifter som lykkes med å vokse

Disse medlemmer viser til at en fersk rapport fra World Economic Forum (WEF) viser at Norge faller ned på 16. plass i kåringen av verdens mest konkurransedyktige land, 7 plasser bak Sverige, som havnet tett i tett med Danmark og Finland. Ifølge WEF handler konkurransedyktighet om faktorer som land iverksetter for å øke produktiviteten og dermed vokse. Norge gjør det godt på makroøkonomisk stabilitet, men kommer dårligere ut på andre variabler. Tilgangen på venturekapital er en av dem, hvor vi havner på 21. plass.

Disse medlemmer viser til at det startes mange bedrifter i Norge, men at for få lykkes med å vokse seg store og skape et betydelig antall arbeidsplasser. Disse medlemmer vil gi disse bedre vekstvilkår, og vil opprette et regionalt akseleratorprogram hvor investeringer fra private investorer i oppstartsbedrifter utløser tilsvarende investering gjennom offentlige midler. Med mer kapital kan flere bedrifter lykkes.

Norge trenger økte eksportinntekter, og disse medlemmer foreslår derfor å opprette et eget eks-

portprogram for fremme av norsk eksport i viktige markeder.

Styrke regionene

Ulike deler av landet har ulike fortrinn. Regjeringens kutt i regionale utviklingsmidler rammer regional og lokal verdiskaping.

Disse medlemmer vil prioritere næringsrettede midler til regional utvikling og vil intensivere utbyggingen av høyhastighetsbredbånd over hele landet, også der utbygging ikke er bedriftsøkonomisk lønnsomt.

Disse medlemmer satser på reiselivet, som har stor betydning for sysselsetting over hele landet. Reiseliv er en av de raskest voksende næringene globalt. Også i Norge har næringen stort potensial for å vokse. Disse medlemmer vil legge til rette for flere helårs arbeidsplasser innen norsk reiseliv og en mer bærekraftig reiselivsnæring.

Jord- og skogbruk

Disse medlemmer vil øke matproduksjonen basert på norske ressurser. Det betyr å legge til rette for et landbruk med variert bruksstruktur over hele landet. Verdikjedene innen jord- og skogbruk vil være en del av løsningen knyttet til globale utslipps- og ressursutfordringer.

Gjennom virkemiddelbruken vil disse medlemmer legge til rette for produksjon av god og trygg mat som forbrukerne etterspør.

Disse medlemmer viser til at klimaendringene krever at landbruket rustes for tider med mer ekstremvær. Disse medlemmer viser til sin opptrappingsplan for trygg matproduksjon på norske ressurser fra våren 2018, hvor det ble lagt særlig vekt på investeringene som må gjøres på klimatilpassning de neste årene. Det haster med å komme i gang med dette viktige arbeidet. I budsjettet for 2019 øker disse medlemmer satsingen på klimatilpassning av landbruket.

Disse medlemmer viser til at den langvarige tørken og sviktende kornavlinger over store deler av Europa og Norge sommeren 2018 viste hvor viktig det er at kornberedskapen sikres. Stortinget har vedtatt at det skal etableres nasjonale beredskapslagre for korn, men så langt har ikke regjeringen valgt å følge opp dette. Disse medlemmer foreslår å bevilge mer midler til dette på neste års budsjett, for å legge til rette for at det kan opprettes beredskapslagre for matkorn, såkorn og grasfrø.

Disse medlemmer viser til at Mattilsynet sikrer at maten vår er trygg og overvåker plante- og dyrehelse, smitterisiko og sikrer god dyrevelferd for både husdyr og bløtdyr i marin sektor. Dette er elementære samfunnsoppgaver som tilsynet må være i stand til å utføre. Disse medlemmer styrker Mattilsynets budsjett og

foreslår også en egen satsing rettet mot matkultur og barn.

Disse medlemmer viser til at Norge har betydelige skogressurser som gir store industrielle muligheter og foreslår derfor en styrket satsing på skogplanting/planteforedling, forskning på bruk av skogressursene, samt legge til rette for økt satsing på teknologi, utvikling og industriell anvendelse av skogen som råstoff.

Disse medlemmer vil bygge opp under det viktige arbeidet fjellstyrene gjør, med å legge til rette for aktivitetstilbud for allmennheten i statsallmenningene, og gi tilgang til rimelig og godt tilrettelagt jakt og fiske for folk. Det foreslås derfor å styrke basisbevilgningen til fjellstyrene på budsjettet.

Disse medlemmer viser til at hestenæringen er en viktig, landsdekkende distriktsnæring som står overfor utfordringer, og det nødvendig å bidra til utvikling og omstilling i næringen.

Mer velferd i kommunene

Disse medlemmer mener at barnehage, skole, eldreomsorg og helsetjenester er viktige tjenester i folks hverdag og det viktigste vi kan bruke fellesskapets penger på. I forslag til statsbudsjett for 2019 legger regjeringen opp til en svært lav vekst i kommunesektorens frie inntekter, med en realvekst på kun 0,7 pst. ifølge regjeringens egne tall. Økte renter gjør også kommuneøkonomien strammere. Dette er for lite når kommunene har store uløste oppgaver innenfor sentrale velferdsområder. Etter disse medlemmers syn setter regjeringen ikke kommunene i stand til å løse sine oppgaver.

Disse medlemmer styrker derfor kommunesektorens inntekter i 2019 med 3,5 mrd. kroner ut over regjeringens forslag. Da kan kommunene tilby flere barnehageplasser, styrke kvaliteten i barnehagene, sørge for flere lærere og tidlig innsats i skolen, og styrke eldreomsorgen og forebyggende helsearbeid blant barn og unge.

Disse medlemmer vil sette fylkeskommunene bedre i stand til å styrke innsatsen på viktige områder det regionale folkevalgte nivå har ansvaret for. Med disse medlemmers økonomiske opplegg vil fylkeskommunene kunne fornye og ruste opp fylkesveinettet, gi et bedre tilbud innenfor kollektivtransporten, styrke videregående opplæring med vekt på yrkesfagene og fylle rollen som regional utviklingsaktør på en bedre måte.

Bedre barnehager

Disse medlemmer mener at et godt og tilgjengelig barnehagetilbud er viktig for barn, foreldre og for arbeidslivet. I barnehagen skal barn få leke fritt og utforske verden sammen med andre barn og trygge voksne. I dag går nesten alle barn i barnehage, en viktig fellesare-

na for tidlig innsats og sosial læring og inkludering, der alle barn skal oppleve at de er del av et fellesskap.

Nok ansatte med riktig kompetanse er den viktigste forutsetningen for at alle barnehagebarn blir sett og for at lek og læring skjer på barnas premisser. Disse medlemmer vil ha en bemanningsnorm som sikrer at barna møter nok trygge voksne og en mer ambisiøs pedagognorm med krav om at halvparten av de voksne skal være barnehagelærere og samtidig arbeide systematisk for flere fagarbeidere.

Disse medlemmer vil ikke være med på høyre-regjeringens forslag om å øke barnehageprisen for tredje år på rad, fordi det gjør barnehage stadig dyrere for vanlige småbarnsfamilier.

En reform for tidlig innsats og mer tid til læring

Disse medlemmer vil ha en sterk offentlig fellesskole der alle elever opplever læring, trivsel og mestring. Fellesskolen er en nøkkel til å motvirke økt ulikhet og sosiale forskjeller. Disse medlemmers mål er en skole der alle barn kan lykkes, uavhengig av foreldrenes økonomi og bakgrunn, og der alle barn får et grunnlag for videre utdanning, arbeid og kunne leve gode liv. Trygge barn lærer best, i gode læringsmiljøer med mindre stress og press og mer tid til læring.

Elevene som begynner på skolen i år, skal være i arbeidslivet også om 60 år. Disse medlemmer vil ha en moderne skole som gir barn og unge den kompetansen og de ferdighetene som trengs for fremtiden, og gjennomføre et digitalt taktskifte i skolen i tett samarbeid med lærerne.

Disse medlemmer viser til at mye er bra i norsk skole, men at det også er store utfordringer: Én av fire elever fullfører ikke videregående opplæring innen fem år. Det er 15 000 elever i hvert kull som forlater skolen uten formelle kvalifikasjoner. Frafall har store konsekvenser, både for den enkelte og for samfunnet når det blir stadig færre arbeidsmuligheter uten utdanning. Å falle ut av skolen øker sjansen for å bli langvarig arbeidsledig, ufør eller få dårlig helse. Årsakene til frafall begynner for de fleste tidlig i skoleløpet. Elever som ikke lærer å lese, skrive og regne godt i de første skoleårene, får også problemer med å mestre andre fag.

Slik fører svake grunnleggende ferdigheter til store kunnskapshull – og frafall.

Derfor vil disse medlemmer gjennomføre en reform for tidligere innsats i barnehage og skole.

Disse medlemmer viser til at det er over ti år siden Stoltenberg-regjeringen introduserte begrepet tidlig innsats, men målet om tilpasset opplæring for hver enkelt elev er ikke oppfylt. Lærerne melder at de ikke har tid til å gi god nok oppfølging, og mange kommuner forteller at de sliter med å skaffe nok lærere for å oppfylle lærernormen. Nok kvalifiserte voksne er nøkkelen til å lykkes med tidlig innsats, både i skole og barnehage.

Disse medlemmer vil gi elevene bedre grunnlag for læring og mestring, og vil gi kommunene mulighet til å ansette 500 flere lærere i 2019, særlig i 1. til 4. klasse.

Disse medlemmer vil sikre en god innføring av lese-, skrive- og regneargatiene ved å opprette innsats-team med spesialpedagoger og andre fagfolk som vil gi et sterkere lag rundt elevene i 1.–4. klasse. Slik skal alle elever få den oppfølgingen de trenger for å mestre skolen.

Norsk skole går mot en varslet lærermangel. Både søkingen til og gjennomføringen i lærerutdanningen er for lav. For smale opptakskrav frarøver gode framtidige lærere muligheten til å søke. Disse medlemmer vil erstatte det rigide mattekravet med mer tilpassede opptakskrav, og starte en nasjonal rekrutteringskampanje for flere kvalifiserte lærere, særlig rettet mot flere menn. I tillegg vil disse medlemmer øke studieintensiteten ved å bedre oppfølgingen av lærerstudentene og gi tilskudd til en forsøksordning med utvidet praksis.

Disse medlemmer vil også innføre en tillitsreform i skolen. Når lærerne får tid til å være lærere og tillit til å gjøre jobben, tror disse medlemmer flere vil bli lærere.

Disse medlemmer vil gjenopprette rentekompensasjonsordningen for skoler og svømmebasseng, og utvide denne slik at barnehagene også skal få nødvendige oppgraderinger i bygg og utstyr.

Bedre trivsel i skolen: Trygge elever lærer best

Disse medlemmer mener for mye av ansvaret for å bekjempe mobbing skyves over på kommuner og skoler. Vår brede folkehelsesatsing innen skole og helse bidrar til trygge og stimulerende oppvekstforhold for alle barn. Disse medlemmer har et bredere syn på hva som trengs for å fremme god læring, med større fokus på trivsel, helse og antimobbetiltak.

Elevundersøkelsen for 2017 viste at over 6 pst. av elevene blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Mobbing går ut over barns livsglede, helse og trygghet, det hindrer læring og kan gi langvarige, alvorlige helseproblemer. Disse medlemmer mener at alle barn og unge skal ha et godt skolemiljø, og at ingen skal være redde for å oppleve mobbing verken på skoleveien, i friminuttene eller i timen. Derfor må alle skoler arbeide kontinuerlig, kunnskapsbasert og målrettet med å forebygge og oppdage mobbing og trakassering – og raskt håndtere det når det oppstår.

I 2015 trakk Djupedal-utvalget frem kompetanseheving for ansatte i skolen blant de viktigste tiltakene mot mobbing.

Disse medlemmer vil gjennomføre et større kompetanseløft for alle ansatte i skolen, styrke skoler med store læringsmiljøutfordringer med flere miljøarbeidere og innføre det vellykkede prøveprosjektet med beredskapsteam mot mobbing for alle kommuner.

Samfunnet må ta på større alvor at så mange unge opplever at skolerelatert stress og press gjør dem syke. Disse medlemmer vil ha mer kunnskap om psykisk helse inn i skolen, og fornye seksualundervisningen for at ungdom skal lære mer om grensesetting, samtykke og ansvar.

Et digitalt taktskifte og en mer praktisk skole

Skole- og utdanningssystemet vårt skal gi barn og unge den kunnskapen de trenger i et samfunn i sterk endring. Selv om barna våre i mange tilfeller skal forbedres på et arbeidsliv og jobber vi enda ikke kjenner, er det ferdigheter vi vet de vil trenge: Elevene må lære å lære, bli gode på problemløsning, kommunikasjon og samarbeid, og opplæringen må stimulere til kreativ og kritisk tenkning.

Disse medlemmer mener skolen er blitt for akademisert, og vil ha en mer praktisk skole fra første klasse.

Disse medlemmer vil innføre den praktiske skolesekken for at alle elever skal få prøve seg i praktiske ferdigheter og lære mer om fagarbeid og praktiske yrker, gjennomføre et krafttak for lek og mer praktisk læring i 1.–4.klasse og innføre et utstyrløft for ungdomstrinnet.

Skolefritidsordningen (SFO) er en stor del av mange barns hverdag, og disse medlemmer foreslår en satsing på mer kompetanse til de ansatte og bedre innhold.

Disse medlemmer viser til at det å kunne bruke IKT og digitale tjenester godt blir en stadig viktigere kompetanse i arbeidslivet og i samfunnet for øvrig. For at elevene skal lære best mulig må det legges til rette for at barn og unge ikke bare er i stand til å bruke, men også skape digitalt innhold og digitale tjenester. Det forutsetter at lærerne har tid til å følge opp hver enkelt elev, og at lærere får bedre tilbud om etter- og videreutdanning i god pedagogisk bruk av digitale læremidler.

Derfor vil disse medlemmer ha et teknologiløft som starter i grunnskolen, inkludert en ny ordning for utvikling og innkjøp av digitale læremidler.

Flere studentboliger og tettere studentoppfølging

Disse medlemmer viser til at utdanning av kunnskapsrike studenter handler både om kvalitet i utdanningen og rammevilkårene for å være student. Lik rett til utdanning er en av grunnpilarene i det norske utdanningssystemet, men altfor mange studenter er avhengige av økonomisk hjelp og ekstrajobb for å kunne studere.

Studentboliger er et sentralt virkemiddel for å styrke studentøkonomien og sikre studentene tilpassede boforhold under studietiden. Disse medlemmer mener det er behov for å bygge 3 000 studentboliger i regi av studentsamskipnadene.

Disse medlemmer viser til at det er dokumentert at hele én av fire studenter opplever alvorlige psy-

kiske symptomplager i studietiden, og dette gjør studenter mer utsatt enn befolkningen for øvrig. Disse medlemmer vil styrke det forebyggende arbeidet med studenters psykiske helse, gjennom landets studentsamskipnader.

For å sikre en solid og omstillingsdyktig universitets- og høyskolesektor, og for å tiltrekke oss dyktige studenter og forskere i årene framover, er det helt sentralt med en god infrastruktur og en tilrettelagt bygningsmasse. Disse medlemmer er skuffet over at langtidsplanen for forskning og høyere utdanning ikke leverer en tydelig prioritert liste for bygg og infrastruktur, og vil ha en større satsing, tydeligere prioriteringer og mer forutsigbarhet for dette i universitets- og høyskolesektoren.

Disse medlemmer støtter ikke høyreregjeringens foreslåtte innstramming i konverteringsordningen for studielån. Det vil straffe studenter som enten ikke fullfører en grad eller bytter retning underveis i studiene, og det vil være et disinsentiv for å få til mer etter- og videreutdanning. Det er også tvilsomt om det vil føre til bedre gjennomføring.

Disse medlemmer vil isteden satse mer på etter- og videreutdanning, og prioritere bedre studiekvalitet og tettere oppfølging.

Studieplasser innen strategisk viktige områder for nasjonen

Disse medlemmer viser til at det i sommer stod rekordmange 26 657 kvalifiserte søkere uten tilbud om studieplass. Fra 2013 til 2017 har dette tallet økt med rundt 70 pst. Men tross høye søkertall, og der mange under 30 år står utenfor studier eller arbeid, har høyreregjeringen knapt foreslått nye studieplasser.

Disse medlemmer foreslår en kraftig økning på i alt 3 000 nye studieplasser, særlig innen utdanninger som er strategisk viktig for norsk arbeidsliv, som lærerutdanning, helse- og sosialfagene, IKT, teknologi og realfag. Det vil gjøre at flere får muligheten til å studere, og bidrar til at arbeidsledige og andre som står utenfor arbeidslivet lettere kan sikre seg kompetansen som trengs for å komme i arbeid.

Samfunnet har stort behov for den kompetansen fagskolene tilbyr. Disse medlemmer mener at det er viktig med en større opptrapping innen fagskolesektoren og en videreutvikling av tilbudet, og prioriterer også etter- og videreutdanning av fagskolelærere for å sikre god pedagogisk kvalitet.

Studenter

Disse medlemmer viser til at mange fulltidsstudenter jobber i ferier. Studenter med barn har ikke samme mulighet. Derfor mener disse medlemmer at studiestøtten skal utvides til 12 måneder for studenter som har barn.

Forskning for samfunnets utfordringer

Forskning er en forutsetning for videre utvikling og vekst, og helt nødvendig for å møte de store, sammensatte utfordringene Norge og verdenssamfunnet står overfor. Disse medlemmer etterlyser særlig en sterkere satsing på forskning innen IKT og datasikkerhet, samfunnssikkerhet og beredskap, og mener også det er nødvendig å sikre bedre rammevilkår for fagmiljøene som skal utdanne og utvikle samfunnet og institusjonene våre, samt mer forskning innen bioøkonomi, de marine og maritime næringene, og klima/energi-området.

For å styrke forskningsinnsatsen og den kunnskapsbaserte samfunnsutviklingen foreslår disse medlemmer å opprette tre nye forskningsprogrammer for profesjonsforskning, IKT og datasikkerhet og samfunnssikkerhet og beredskap.

Disse medlemmer foreslår også en satsing på nye rekrutteringsstillinger i universitets- og høyskolesektoren. Stillingene skal bidra til å utvikle profesjonene, øke omfanget av og kvaliteten på forsknings- og innovasjonsarbeidet i helse- og omsorgssektoren, bidra til en god innføring av 5-årig lærerutdanning og til å utvikle flere solide fagmiljøer innen IKT, teknologi og realfag.

God helse for alle

Disse medlemmers mål for helsepolitikken er god helse og livskvalitet for alle. Det betyr god behandling når man blir syk, men også å kunne mestre livet hvis man må leve med sykdom og helseplager. Tilgangen til helsetjenester skal være likeverdig over hele landet og ikke avhenge av den enkeltes lommebok.

Det må satses på folkehelse for å forebygge at flere blir kronisk syke og stående utenfor arbeidslivet. Det vil tappe samfunnet for arbeidskraft, inntekter til fellesskapet og øke utgiftene til sykdomsbehandling og stønader. Kosthold, fysisk aktivitet, rusbruk, sosiale relasjoner og nærmiljøet påvirker vår helse. Morgendagens helseutfordringer har også sammenheng med dagens tilbud av kultur, idrett, naturopplevelser, fellesskap og sunne matvaner.

Disse medlemmer ønsker et samfunn der alle kan delta. Arbeid er en viktig faktor for å ha god psykisk helse. Både kortvarig og langvarig arbeidsledighet kan gi store helseeffekter. Derfor må vi ha en sterk felles helse-tjeneste som gir rask behandling og rehabilitering når sykdom oppstår, og gode ordninger som gjør at man kan delta i arbeidslivet med kroniske sykdommer.

Et folkehelseløft for barn og unge

Vi har alle et ansvar for egen helse, men som fellesskap har vi ansvar for alles helse. Hvis sunne vaner etableres tidlig, er det større sjans for at de videreføres videre i livet. Disse medlemmer vil at alle barn skal få én time fysisk aktivitet hver dag i skolen, fordi det er bra

for både barns helse og læringsutbytte, og styrker derfor arbeidet som vil legge til rette for én times fysisk aktivitet.

Evalueringsene fra skolefruktordningen som ble innført under regjeringen Stoltenberg II, viser at sunn mat i skolen har god effekt på barns matvaner. Så fort Høyre og Fremskrittspartiet tok over ble den fjernet. Disse medlemmer vil gjeninnføre frukt- og grøntordningen i ungdomsskolen, og i tillegg tilby alle et enkelt skolemåltid.

Å tilrettelegge for friluftsliv vil fremme fysisk aktivitet i hele befolkningen. Friluftsliv byr på opplevelser som binder oss tettere sammen, men er også en viktig bidragsyter for bedre integrering og utjevning av sosiale helseforskjeller. Derfor er det viktig å sikre gode friluftslivstilbud som er lett tilgjengelig for alle, særlig barn og unge. Skal det lykkes med målene om å få flere i aktivitet, bør støtten til organisasjonene og friluftaktiviteter styrkes.

Disse medlemmer vil øke bevilgningen til sikring, tilrettelegging og vedlikehold av bynære naturområder og grønne lunger i nærmiljøet for det enkle friluftslivet samt til forskning, for å øke kunnskapen om hva som fungerer av folkehelseiltak.

Dagens sukkeravgifter er rene inntektsposter, og har usikre helseeffekter. Avgiftene rammer både varer med og uten sukkerinnhold, og tar derfor ikke hensyn til produsenter som reduserer sukkerinnholdet i sine produkter. Da fremmer ikke avgiften folkehelsen. Derfor ønsker disse medlemmer en utredning av en sukkeravgift som kan regnes ut fra varenes sukkerinnhold, for eksempel slik man har fått på sukkerholdig drikke i Irland og Storbritannia.

Tobakksbruk er den viktigste enkeltårsaken til kreft. Ifølge Kreftforeningen dør nesten 6 000 personer hvert år av tobakksrelaterte sykdommer. Likevel lar regjeringen være å bruke avgiftssystemet for å få folk til å slutte å røyke. I statsbudsjettet for 2019 prisjusteres avgiftene på tobakk, noe disse medlemmer mener er for defensivt, og foreslår derfor å øke tobakksavgiftene med 5 pst.

En trygg voksen for en trygg oppvekst

Det er all grunn til å være optimistisk på vegne av norsk ungdom. Tallene viser nedgang i bruk av rusmidler, tobakk og alkohol, og det er mindre vold og kriminalitet blant ungdomsskoleelever. Forholdet til foreldrene er jevnt over svært godt. Samtidig vet vi at stadig flere unge opplever psykiske helseplager, som i økende grad er årsak til frafall i skolen og i arbeidslivet. Psykiske plager og lidelser kan komme av mange forskjellige ting. For noen er det snakk om stress, press og ensomhet. For andre kan det være mobbing eller vold og overgrep i nære relasjoner. Vi må ha gode forebyggende tjenester

og hjelpetilbud tilgjengelige, som kan brukes uavhengig av foreldrenes ressurser eller hvor i landet man bor.

Disse medlemmer vil styrke tilbud som gir barn og ungdom en trygg voksen å snakke med og gjøre det gratis for 16- og 17-åringer å gå til fastlegen. Med disse medlemmers opplegg for kommunesektoren vil det være rom for å bruke 100 mill. kroner mer enn regjeringen på lavterskel psykisk helsetilbud i alle kommuner, av typen Ung Arena i Oslo eller Hjelper'n i Ski.

Disse medlemmers kommuneopplegg gir rom for å bruke 50 mill. kroner mer på skolehelsetjenesten enn regjeringen, noe som vil kunne gi 68 flere helsesykepleiere. Skolehelsetjenesten spiller en viktig forebyggende rolle. Den kan fange opp elever i risikogrupper og gi hjelp og støtte gjennom vanskelige valg.

Disse medlemmer vil ha en skolehelsetjeneste som er tilgjengelig for alle elever hver dag, som har kompetanse på psykisk helse og som også er tilgjengelig digitalt for ungdommen gjennom å foreslå å bevilge 50 mill. kroner til digitalisering av skolehelsetjenesten, kompetanseheving for de som jobber der og til å utvikle digital ungdomshelse i Norge.

I tillegg har disse medlemmer satt av 93 mill. kroner til vold og overgrepssarbeid i sykehusene, for å øke kompetansen om vold og overgrep, for å sikre god oppfølging på overgrepsmottak, økt tilgang på medisinske undersøkelser og et tilbud til unge overgripere ved barnehusene. Disse medlemmer styrker også bevilgningene til seksualundervisningen i skolen.

Bedre stønadsordninger til dem som trenger det

Grunnstønad er en skattefri trygdeytelse som skal bidra til at mennesker får dekket ekstrautgifter på grunn av sykdom eller skade, blant annet til mennesker med cøliaki. Regjeringen foreslår i budsjettet et kraftig kutt i denne stønaden. Faktagrunnlaget som regjeringen bygger sine kutt på, har mottatt sterk kritikk for ikke å gi et godt bilde av de faktiske merutgifter personer med cøliaki har. Disse medlemmer går inn for å styrke stønaden til mennesker med cøliaki med 200 mill. kroner sammenlignet med regjeringens forslag.

Regjeringen har tidligere kuttet i bilstønadsordningen for mennesker som ikke kan bruke kollektiv transport på grunn av varig funksjonsnedsettelse, til kun å omfatte personer som er under utdanning eller i jobb. Dette gjør at mennesker står i fare for å få en isolert tilværelse. Disse medlemmer foreslår at bilstønadsordningen styrkes med 70 mill. kroner.

De nære tjenestene

Den kommunale helse- og omsorgstjenesten er nær folk flest og skal gi et trygt tilbud der folk bor og lever. Norge er en befolkning i vekst, men gjennomsnittsalderen øker. Det betyr at flere vil trenge hjelp, og at flere pasienter vil ha sammensatte sykdommer som krever

avansert behandling over tid. Kommunene spiller en viktig rolle for at du som pasient skal oppleve et godt, sammenhengende og helhetlig helsetilbud enten du kommer fra sykehus, skal på sykehjem, har behov for rehabilitering eller skal ha oppfølging som kroniker.

Disse medlemmer prioriterer en sterkere kommuneøkonomi, slik at kommunene kan fortsette å bygge ut gode primærhelsetjenester. Disse medlemmer ønsker flere jordmødre til å ta vare på nybakte mødre, og foreslår 15 mill. kroner til rekruttering av jordmødre. Disse medlemmer vil ha flere ansatte i den kommunale rusomsorgen, for å følge opp de som har vært i behandling, og setter av 100 mill. kroner mer enn regjeringen til dette formålet.

Kommunale omsorgstjenester er svært viktige for folk med store omsorgsbehov og deres familier. Slike tjenester må være enkle å ta i bruk, og det må finnes nok kommunale omsorgsboliger til at unge personer ikke blir stuet bort på sykehjem. En stabil fastlegeordning og en styrket kommunehelsetjeneste er viktig spesielt for kronikere og det økende antallet personer med et sammensatt sykdomsbilde.

Ny teknologi er kostbart, og investeringer kan ta mye plass i allerede stramme kommunale budsjetter. Derfor foreslår disse medlemmer å sette av 100 mill. kroner til en helseteknologiordning i kommunene, der kommuner som vil investere i ny helseteknologi får støtte til å prøve ut nye og innovative løsninger. Slike løsninger kan gjøre det lettere for barn med funksjonsnedsettelse å delta i fritidsaktiviteter, de kan hjelpe eldre demente med å orientere seg i hverdagen, eller det kan gi en kroniker muligheten til å overvåke egen helse sammen med sin lege. Slik kan det legges til rette for gode pasientforløp, bedre kronikeroppfølging og samhandling mellom kommuner og sykehus.

Strakstiltak for fastlegeordningen

Fastlegeordningen ble innført av regjeringen Stoltenberg I og er grunnmuren i helsetjenesten. Hele 85 pst. av alle pasientene blir ferdigbehandlet hos fastlegen. Fastlegene ser den enkelte, gir behandling og råd, og er koblingen videre til spesialisert behandling eller stønader. En slik jobb krever mye, i form av medisinsk kompetanse, medmenneskelige evner og kjennskap til velferdssamfunnets ordninger og tilbud. Nå er fastlegeordningen i krise. Halvparten av kommunene sliter med å rekruttere fastleger.

Regjeringen vil vente helt til neste års evaluering med å ta tak. Men allerede i 2019-budsjettet er det behov for strakstiltak for å sikre rekrutteringen til fastlegeordningen.

Derfor vil disse medlemmer ha 400 nye stillinger for allmennleger i spesialisering (Alis) i 2019, og ønsker i tillegg en økning på 100 flere turnusstillinger (LIS1-stillinger) enn regjeringens forslag, for å øke antal-

let kvalifiserte leger. Investeringen lønner seg. Tre av fire av dagens fastleger sier de føler seg lite eller ikke kompetente til å følge opp kreftpasienter.

Vi kan derfor ikke vente et helt år før tiltak kommer på plass. Derfor setter disse medlemmer av 10 mill. kroner mer enn regjeringen til kompetansehevingstiltak blant fastleger i sitt alternative budsjett.

Tannhelse for dem som trenger det mest

Tannhelse kan være dyrt for familier med lite ressurser eller for de som på grunn av sykdom eller alder ikke har mye å rutte med.

Disse medlemmer har mål om en gradvis utvidelse av den offentlige tannhelsetjenesten, og vil særlig skjerme grupper med spesielle diagnoser, svak økonomi og dårlig tannhelse for store tannlegeutgifter. Disse medlemmer er bekymret for at regjeringens kuttpolitikk fører til økte sosiale forskjeller i tannhelse og reverserer derfor kuttene i tannhelse som regjeringen har foreslått i årets budsjett.

Unge voksne er en gruppe som ofte sliter med å dekke tannhelseregninger mens de fortsatt studerer eller ikke har en fast fot innenfor arbeidslivet. Derfor ønsker disse medlemmer å utvide ordningen med gratis tannleger til 19-, 20- og 21-åringene, og starter en opptrapping for tannhelse ved at 22- til 25-åringene vil få dekket 50 pst. av sin tannbehandling. I tillegg settes det av 50 mill. kroner til en tilskuddsordning for tannbehandling for kreftpasienter.

Arbeiderpartiet holder sitt sykehusløfte

Våre offentlige, felles sykehus er et av fundamentene for velferdsstaten. Gjennom gode økonomiske rammer for sykehusene vil disse medlemmer sørge for at du alltid er trygg på å få den beste behandlingen når du blir syk. Disse medlemmer holder sitt sykehusløfte og foreslår totalt 3 mrd. kroner til sykehusene. Det er 1,65 mrd. kroner mer enn regjeringens forslag.

Det må være en god arbeidsdeling mellom sykehus og kommuner, tilgang på de beste behandlingsmetoder og legemidler, og investeringer i moderne utstyr og digitalisering. Det må være en fødselsomsorg som tar vare på kvinners behov og et bedre utbygd psykisk helsevern. Sterke fagmiljøer må dyrkes, og det må bli enkelt å ta i bruk ny teknologi.

Dette må til for at man skal få raskere hjelp, og for at den faktiske ventetiden skal gå ned.

Disse medlemmer vil bruke operasjonsstuer større deler av døgnet, ha flere kvelds åpne poliklinikker og bruke avtalespesialistenes kapasitet bedre, og gjøre det lettere å investere i bygg og utstyr ved å øke låneandelen ved store sykehusinvesteringer fra 70 pst. til 80 pst., slik at sykehus raskere kan realisere bygg og kjøpe inn medisinsk-teknisk utstyr.

Disse medlemmer skal gi handlingsrommet som trengs for å bygge opp strålesentre flere steder i landet. Den beste kreftbehandlingen skal man få i den offentlige helsetjenesten. Dette innebærer også å få på plass systemer og kapasitet til å implementere persontilpasset medisin, som kan bidra til at stadig flere får vellykket kreftbehandling. Nye metoder og medisiner må kunne vurderes raskt og effektivt.

Gjennomsnittlig behandlingstid for hurtige metodevurderinger er i dag 191 dager, noe som er altfor lenge. Disse medlemmer setter derfor av 50 mill. kroner på sykehusbudsjettet og 5 mill. kroner til Statens legemiddelverk og Folkehelseinstituttet for raskere metodevurderinger i sitt alternative budsjett.

Samtidig er det viktig for folks trygghet at det eksisterer gode, moderne prehospitaltjenester. Stadig flere behandlingsforløp kan begynnes lokalt eller i ambulansen hvis det er vilje til å investere også utenfor sykehusene. Dette gjelder helsehus, hjemmesykehus og ambulante sykehusteam, som politikken må understøtte og styre. Da må de mulighetene ny teknologi gir tas i bruk, og lokalmedisinske sentre og helsehus prioriteres.

Fordi helsepersonell må ha tid til å drive pasientbehandling, vil disse medlemmer ansette flere dyktige leger, sykepleiere og helsefagarbeidere, og de må tilbys faste heltidsstillinger. Utdanningen av nytt helsepersonell er i dag ikke i takt med behovet. Disse medlemmer vil sette av penger til flere spesialiseringstiltinger og sikre videre- og etterutdanning til helsepersonell i sykehusene. De kommende store oppgavene kan ikke løses ved å be de ansatte løpe fortere.

Hver dag møter helsepersonell mye plunder og heft knyttet til IKT og digitale verktøy. Gammel teknologi og utdaterte systemer preger hverdagen. Mange pasienter opplever å bli overlatt til seg selv i et stort system det er vanskelig å navigere i. Samtidig finnes det digitale verktøy som muliggjør bedre behandling og mer effektive tjenester. Men det krever store investeringer å ta dem i bruk.

Disse medlemmer setter av 110 mill. kroner mer enn regjeringen i sitt alternative budsjett til å få forgang i de digitale satsingene innenfor sykehusene. Norge har en voksende nasjonal helsenæring som har et internasjonalt konkurransefortrinn, fordi vi har gode helsedata og en sterk offentlig helsetjeneste. Denne helsenæringen må det samarbeides med for å modernisere vår helsetjeneste.

Privatisering

Etterspørselen etter helsetjenester vokser, mens tilgangen på helsepersonell bremser opp. I fellesskap må det finnes gode løsninger som møter mangelen på personell, samtidig som tilbudet til pasientene ivaretas. Da er ikke løsningen mer privatisering. Regjeringen har gitt rom for et større innslag av private aktører som stiller

seg på utsiden av den helsetjenesten som er bygget opp, den offentlige tjenesten der alle får hjelp uavhengig av hvem de er eller hvor de kommer fra. Private tilbud har fått et økonomisk sugerør inn i vår felles helsetjeneste og henter ut både penger og personell.

Disse medlemmer vil avvikle ordningen med nøytral merverdiavgift i helseforetakene, fordi den bidrar til privatisering og dermed fragmentering av sentrale sykehustjenester.

Eldre – sjef i eget liv

Det blir flere eldre i Norge. De skal leve mange friske og gode år som pensjonister. Mange vil likevel trenge helsehjelp og omsorg i deler av denne livsperioden. Dagens og framtidens eldre stiller større krav og vil bestemme mer selv enn tidligere eldregenerasjoner.

Fellesskap og trygghet i alderdommen

Disse medlemmer er bekymret for at vi ikke er rustet for oppgavene vi som fellesskap nå står overfor i eldreomsorgen og vil ha en eldreomsorg som gir hjelp tilpasset den enkeltes behov, styrt og betalt av fellesskapet. Bare slik kan vi sørge for en god alderdom til alle. Hvis fellesskapet ikke stiller opp, vil noen kunne betale selv, men mange vil falle utenfor.

Derfor styrker disse medlemmer kommuneøkonomien i sitt budsjettforslag, og har blant annet satt av 50 mill. kroner mer enn regjeringen i sitt alternative budsjett til opplevelser for eldre, fritidskontakt for personer med demens, den kulturelle spaserstokken, kompetanseheving i sektoren og inkludering av pårørende i eldreomsorgen.

Flere på jobb og moderne eldreboliger

Disse medlemmer vil utdanne og videreutdanne flere helsearbeidere. Ansatte i kommunens helse- og omsorgstjenester må ha trygge, faste og hele stillinger. Derfor vil disse medlemmer bruke 10 mill. kroner mer enn regjeringen på heltidsprosjekter som kan øke andelen faste heltidsstillinger i kommunene, slik Arbeiderpartiet i Bergen, Malvik og Sauherad har gjennomført.

Disse medlemmer vil sørge for at flere kan bo trygt hjemme, og vil bygge moderne sykehjem som er tilpasset bruk av velferdsteknologi. Disse medlemmer vil sørge for at eldre får delta i beslutninger og bli hørt i saker som angår dem. Det krever kompetente ledere i eldreomsorgen, og disse medlemmer vil utvikle nasjonal lederutdanning for primærhelsetjenesten.

Disse medlemmer vil prøve ut nye boformer, som for eksempel ordninger med studentboliger på sykehjemmene, der studenter kan leie rimelig hybel mot å delta på for eksempel sosiale aktiviteter med beboerne. Disse medlemmer setter av penger slik at kommu-

nene kan ta i bruk teknologi for å gjøre hverdagen enklere og tryggere for eldre, ansatte og pårørende. Samtidig skal det jobbes for at eldre tar del i den digitale utviklingen, og bistå hvis noen føler på et digitalt utenfor-skap.

Det er stor variasjon i de nasjonale kvalitetsindikatorne for eldreomsorgen. Hvorvidt beboere på sykehjem får vurdering av kostholdet og risiko for underernæring, får gjennomgang av legemidlene sine, har eget bad/WC, får jevnlig besøk av legen eller mottar god tannhelse, varierer mye fra fylke til fylke, fra kommune til kommune. Derfor er det nødvendig å innføre en standard for hvilken kvalitet det skal være på omsorgen i norske kommuner. Egne innsatsteam bør følge opp kvaliteten i omsorgstjenestene og gi kommunene bistand og veiledning slik at alle gir hjelp og omsorg av høy kvalitet.

Disse medlemmer foreslår derfor å sette av 50 mill. kroner til utprøving av nye boformer, omsorg ved livets slutt og nasjonale innsatsteam i tilknytning til sitt forslag om kvalitetskrav i eldreomsorgen. Disse medlemmer vil avslutte forsøket med statlig eldreomsorg.

Stanse klimaendringene

Klimautfordringene eskalerer. FNs klimapanel 1,5 °C-rapport er et alvorlig varsku om at verden må handle enda raskere og enda mer kraftfullt for å redusere klimautslippene. Derfor haster det med å styrke innsatsen både hjemme og ute.

Rapporten viser at det kan være for sent å begrense den globale oppvarmingen til 1,5 grader. Gjennomføring av de foreløpige nasjonalt fastsatte bidragene er anslått til å gi en global oppvarming på rundt 3 °C i 2100. For oss i Norge vil oppvarmingen bli enda høyere. En middeltemperaturøkning på 1,5 på kloden kan bety 3–3,5 i Norge og kanskje over 5 grader i Nord-Norge.

Uten handling styrer vi mot fire graders økt gjennomsnittstemperatur ved slutten av dette århundret. Verden har de siste tiårene opplevd endringer i klimasystemet ved at den globale gjennomsnittstemperaturen øker, snø og is smelter, og havet stiger og blir surere. Hetebølger, tørke, flom, sykkloner og skogbrann viser hvor utsatte økosystemene og menneskene er for endringer i klimaet.

Artsmangfoldet i naturen reduseres år for år, det samme gjør naturens egen evne til å kompensere for konsekvensene av klimaendringene.

Disse medlemmer mener at klimautfordringene må løses gjennom forpliktende internasjonalt samarbeid, men også at de medfører et tungt nasjonalt ansvar. Alle land må redusere sine utslipp så mye og så raskt som mulig om vi sammen skal unngå irreversible klimaendringer. For faktisk å nå målet om et nullutslippssamfunn i 2050, mener disse medlemmer at

innsatsen i klimapolitikken må styrkes betraktelig både innenlands og utenlands.

Derfor er disse medlemmer klare på at vi både må og skal nå klimamålene: Norge skal redusere utslippene med 40 pst. innen 2030. I 2050 skal vi slippe ut 80–90 pst. mindre CO₂ enn i dag. Samtidig skal et sterkt fellesskap med velstand og trygg velferd ivaretas. Det må sikres at omstillingen blir rettferdig og inkluderende.

Disse medlemmer peker på fem områder hvor det er stort potensial for utslippskutt som omtales nærmere nedenfor:

- Omstilling i industrien, karbonfangst og -lagring
- Nullutslippsteknologi i veitransporten
- Kollektivsatsing og lokale klimatiltak
- Bedre ressursutnyttelse med sirkulærøkonomi
- Bevare naturmangfoldet og menneskenes livsgrunnlag

Klimautslippsbudsjett 2021–2030

Ifølge klimaloven skal det legges fram en plan over hvordan Norge skal nå sine klimamål og gjennomføringen – et utslippsbudsjett. Dette skal følge de vanlige budsjettprosessene og tiltakene som settes inn og som vil bidra til å redusere CO₂-utslippene fram mot 2030.

Disse medlemmer mener kuttene skal tas i ikke-kvotepiktig sektor i Norge og legger i dette alternative budsjettet frem sin plan for hvor utslippskuttene i ikke-kvotepiktig sektor skal tas og hvilke tiltak som skal prioriteres for å få det til, basert på Miljødirektoratets beskrivelse av klimatiltak inkludert i klimalovrapporteringen for 2018. Klimautslippsbudsjettet publiseres som vedlegg.

Klimavennlig industri

Deler av norsk industri går allerede foran i det grønne skiftet, men for å bevare og skape nye norske arbeidsplasser, må vi sørge for raskere utslippskutt i industrien. Derfor vil disse medlemmer gjennom Enova sette av 100 mill. kroner mer enn regjeringen til omstilling av industriprosesser.

Karbonfangst, -transport og -lagring er nødvendig for at verden skal nå klimamålene. Norge har alle forutsetninger for å levere det verden trenger her, samtidig som det kan sikre en stor og viktig næring for Norge. Olje og gass har vært og er en viktig næring for Norge som fortsatt vil prege samfunnet i mange år fremover.

Disse medlemmer har i flere år vært opptatt av at de kommersielle aktørene må ha forutsigbarhet for at prosjektene skal kunne realiseres, og er urolige over de mange forbeholdene regjeringen legger for CCS. Mange av aktørene i bransjen konstaterer at en ytterligere utsettelse av investeringsbeslutning med ett år, vil føre til tap av kompetanse og økte kostnader, noe som igjen vil sette hele prosjektet i fare.

Disse medlemmer vil prioritere et program for fullskala CCS med investeringsbeslutning i 2020 og mener det er avgjørende med minst to prosjektanlegg for å gjøre norsk CCS mulig.

Bedre rammebetingelser for investeringer i fornybar vannkraft

Norge har over 1 500 vannkraftverk som leverer 98 pst. av den fornybare og rene strømmen vår. Nær halvparten av kapasiteten ble bygget for over 50 år siden og nærmer seg sin tekniske levetid. Det er av stor verdi for kraftsystemet at vannkraften som allerede er bygd ut, opprettholdes og videreutvikles. Insentivene for investeringer i eldre kraftanlegg må bedres, slik at man kan opprettholde og videreutvikle den store verdien som ligger i allerede utbygde kraftanlegg, da det er et betydelig behov for vedlikehold og reinvesteringer i tiden fremover.

Utslippsfri transport

Transportsektoren står for mer enn 30 pst. av de nasjonale utslippene av klimagasser, og her er mulighetene for utslippskutt særlig store. Disse medlemmer vil derfor halvere utslippene fra transportsektoren fra dagens nivå innen 2030, noe som fordrer en rask overgang til nullutslippstransport.

Personbiler

Stortinget har satt som mål at alle nye biler som selges etter 2025 skal være nullutslippsbiler. For å oppnå dette målet, må vi bruke avgifter til å påvirke folks beslutning om hvilken bil de skal kjøpe. Disse medlemmer mener Enova fortsatt må støtte utbygging av ladestasjoner, særlig i de deler av landet der markedet foreløpig ikke kan tilby dette selv. Det er et viktig mål at nullutslippsbiler blir et reelt alternativ over hele landet. Det skal også arbeides videre med fyllestasjoner for hydrogenkjøretøyer.

CO₂-fond for næringslivet

Næringstransporten står for dobbelt så store utslipp som privatbilene. Nullutslippsløsninger blir i stadig større grad tilgjengelige også innenfor områder som tungtransport og skipsfart, men det finnes i dag ingen omfattende virkemidler for å stimulere til å bytte ut gammel teknologi med klimariktig teknologi. Utfordringen er at mens næringslivet står for 2/3 av utslippene i transportsektoren, er det få insentiver på plass for et grønt skifte.

Næringsorganisasjonene har foreslått å etablere en markeds mekanisme for raskere utrulling av null- og lavutslippsløsninger i næringstransporten. I 2017 inviterte regjeringen næringslivet med på et samarbeid for å utforme et CO₂-fond slik at vi når klimamålene og samtidig klarer å skape verdier og jobber fremover. Forslaget

fra næringslivet innebærer at det inngås en bindende miljøavtale med myndighetene, hvor næringslivet forplikter seg til konkrete ambisiøse utslippskutt. Motsatsen fra myndighetene er at bedrifter som omfattes av avtalen unntas for CO₂-avgift på drivstoff i avtaleperioden, og i stedet betaler medlemsavgift til et CO₂-fond. CO₂-fondet sørger for reduserte utslipp ved å mobilisere bedriftene og tilby støtte til gjennomføring av miljøtiltak.

Disse medlemmer mener det haster med å få CO₂-fondet for næringstransporten på plass. Fondet bør operere etter samme modell som NO_x-fondet, slik at næringslivet til gjengjeld skal stille opp med forpliktelser på betydelige utslippskutt i en juridisk bindende avtale.

For at klimagassreduksjonene i næringstransporten kan komme i gang, forventer disse medlemmer fortgang i forhandlingene, slik at et CO₂-fond kan være oppe og å gå i løpet av 2019. Regjeringen har foreslått å øke Enovas budsjett med 395 mill. kroner for 2018. For å komme i gang med fondet, omdisponerer disse medlemmer denne økningen til å gå inn i et CO₂-fond for næringstransport etter modell av NO_x-fondet, i tillegg til å sette av 305 mill. kroner ekstra, slik at det til sammen blir satt av 700 mill. kroner til CO₂-fondet.

Dersom forhandlingene med næringslivet om innretting og opprettelse av fondet ikke skulle føre fram, skal avsetningene til CO₂-fondet i sin helhet bli overført til Enova for bruk på klimatiltak i transportsektoren.

Biodrivstoff

Biogass som drivstoff for tungtransport er avgjørende for å redusere klimautslippene fra transportsektoren. Ved å legge til rette for økt satsing på biogass gjennom rammebetingelsene, vil det bidra til å nå målene om å se på avfall som en ressurs, samtidig som forpliktelser om vesentlig å redusere utslippene i ikke-kvotepiktig sektor innen 2030 innfris. Våtorganisk avfall er viktig råstoff i produksjon av biogass, som også er et kostnadseffektivt og viktig bidrag for å redusere klimautslippene, samtidig som det gir god utnyttelse av både matavfall og husdyrgjødsel.

Palmeoljeindustrien er en av hovedårsakene til at regnskogen ødelegges. Etterspørselen etter den billige palmeoljen har gjort den til en stor eksportvare til blant annet produksjon av biodrivstoff som hverken er bra for det biologiske mangfoldet eller for klimaet.

Disse medlemmer mener det haster med å fase ut bruk av palmeolje i biodrivstoff, og det er avgjørende å få til en rask overgang bort fra palmeolje og over til klimavennlig biodrivstoff som ikke har avskogingseffekt.

Disse medlemmer mener det må innføres en avgift som effektivt ekskluderer biodrivstoff med høy avskogingsrisiko (som palmeolje). Regjeringen må utrede dette og legge fram et forslag i forbindelse med revi-

dert statsbudsjettet for 2019, slik at avgiften kan innføres 1. juli 2019.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede en avgift som effektivt ekskluderer biodrivstoff med høy avskogingsrisiko (som palmeolje), og legge fram et forslag i forbindelse med revidert statsbudsjett i 2019, med ikrafttredelse 1. juli 2019.»

Jernbane

Skal vi nå målene om at flere skal reise kollektivt, er vi avhengige av et pålitelig jernbanetilbud. Dessverre fører regjeringen en jernbanepolitikk som går i gal retning. Vedlikeholdsetterslepet på jernbanen øker, det fraktes stadig mindre gods på jernbanen, og den viktige InterCity-utbyggingen skyves fram i tid. Regjeringen setter av for lite penger til drift og vedlikehold av jernbanen, men oppretter likevel et nytt aksjeselskap som får ansvaret.

Disse medlemmer foreslår en styrking av bevilgningene til jernbaneformål i sitt alternativbudsjett.

Lokale klimatiltak

Disse medlemmer vil bruke samferdselspolitikken som et verktøy til å redusere klimautslippene. Skal avtalen holdes, må en stor del av kuttene skje innen transportsektoren, og biltrafikken må ned. Reduksjon i biltrafikken må følges av større satsing på kollektivreiser, samt bedre fremkommelighet for de som går og sykler. Dette minsker kjøring og lokal luftforurensning i tettstedene og gir nye muligheter til å utvikle bedre og mer miljøvennlige offentlige rom.

Siden det bor mest folk i og rundt de store byene, kommer de mest merkbare tiltakene der. Belønningsavtaler, bymiljøavtaler og byvekstavtaler er ordninger som har nullvekst for persontransport med bil som overordnede mål. Disse medlemmer mener at disse avtalene også bør gjøres tilgjengelig i flere byer, og at staten skal finansiere inntil 70 pst. av investeringene i kollektivprosjekter i de store byene. Fortetting rundt kollektivknutepunkter, reduserte klimagassutslipp og bedre framkommelighet er betingelser for at staten skal delta med finansiering. Disse ekstra midlene vil bidra til en ytterligere satsing på kollektivtilbudet i byene.

Disse medlemmer vil jobbe for en ordning med rettferdig vegprising som erstatning for bompenggeordningen. GPS-teknologien har gjort tiden moden for å starte utprøving. Med vegprising er det mulig å regulere trafikken gjennom at trafikantene betaler for å benytte bestemte deler av vegnettet til bestemte tider. Inntektene kan knyttes opp mot transportformål i det berørte området og kan brukes til kollektivtransport, trafikksikkerhets- og miljøtiltak.

Økt satsing på klimatilpasning i kommunene

Kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet med omstilling til lavutslippssamfunnet og en sirkulær økonomi. Det offentlige har en særdeles viktig rolle i dette arbeidet som en stor innkjøper ved å stille strenge krav til hele livsløpet for et produkt eller en tjeneste. Økt kunnskap og kompetanse hos innkjøper er avgjørende, og det er behov for veiledning om de ulike ordningene som finnes og at det legges til rette for en bedre samordning mellom disse.

Klimasatsordningen bidrar til å utløse lokale klimatiltak som kan framskynde utslippskutt i kommunene og bidra til omstilling til lavutslippssamfunnet. Det kan søkes om tilskudd til bl.a. klimavennlig areal- og transportplanlegging, ladeinfrastruktur og fossilfrie byggeplasser.

De siste årene har vi fått en forsmak på hvordan ekstremværet som følger med klimaendringene vil påvirke oss: Et varmere, våtere og villere vær i Norge gir mer flom, ras og skred. Det må erkjennes at klimaendringene gjør oss mer utsatte, og vi må planlegge, tilpasse og forebygge.

Disse medlemmer vil øke bevilgningene til klimatilpasning og flomdemping: Vi må gjøre det lettere for vannet å finne vei igjennom og ned til jorda med grønne, åpne områder, la trær forsinke vannet og ha et ledningsnett som tar nedbøren unna. Disse medlemmer vil styrke NVE, regional og kommunal forvaltning.

Mer nedbør og ekstremvær medfører også økt press på vann og avløpssektoren, hvor det allerede er et stort etterslep i vedlikehold og opprusting. Disse medlemmer foreslår at det settes av 60 mill. kroner ut over regjeringens forslag til klimatiltak og klimatilpasning i kommunene.

Bedre utnyttelse av ressursene

Overgang fra en lineær til en sirkulær økonomi bør gjenspeiles både i virkemiddelapparatet og i skattesystemet. I et sirkulært perspektiv er det en grunnleggende forskjell mellom å gjenbruke ressurser som allerede er en del av det økonomiske systemet og som kan gjenbrukes uten at det belaster naturen – og beslag av nye ressurser som medfører både økte klimautslipp og økologisk fotavtrykk.

Det må utarbeides en bred nasjonal strategi for en sirkulær økonomi hvor de langsiktige utfordringene avklares. Krav om avfallsforebygging, gjenvinning og økt bruk av gjenbrukte materialer er en viktig vei til et grønt skifte og den sirkulære økonomien i tillegg til å legge til rette for virkemiddelapparatet og prising av uttak av jomfruelige naturressurser. Dette vil gjøre sirkulære løsninger mer lønnsomt i alle ledd i verdikjeden og bidra til teknologiutvikling og arbeidsplasser samtidig som det gir miljøgevinst.

Disse medlemmer foreslår at det settes av 45 mill. kroner gjennom Enova for å gi bedrifter insentiver til å komme i gang med sirkulære tiltak som også reduserer klimautslippene.

Bevare menneskenes livsgrunnlag

Det biologiske mangfoldet utgjør livsgrunnlaget for oss mennesker. Å bevare og sikre bærekraftig bruk av naturlige økosystemer er nødvendig for menneskets framtid og en forutsetning for vekst og velferd i alle samfunn.

Disse medlemmer vil følge opp de nasjonale målene for naturmangfold som er vedtatt i «Natur for livet – Norsk handlingsplan for naturmangfold». Denne sier at det skal være god tilstand i økosystemene, at ingen arter eller naturtyper skal utrykkes og at et representativt utvalg av norsk natur skal ivaretas. Dette sikres gjennom Nasjonalparkplanen, fylkesvise verneplaner, verning av vassdrag, nøkkelbiotoper i skog og beskyttelse av korallrevne. Verdiene i disse områdene må opprettholdes gjennom god forvaltning og skjøtsel.

Disse medlemmer vil følge opp målet om at 10 pst. av skogsområdene skal vernes gjennom frivillig skogvern. Skogvernarbeidet er langsiktig og må derfor videreføres også etter 2020. Målet med skogvernet er å bidra til et representativt vern for effektivt å fange opp de viktigste arealene for kritisk truede arter og naturtyper.

Disse medlemmer vil styrke arbeidet med å sikre en bærekraftig bruk av naturen gjennom å øke bevilgningene til miljøovervåking, økt kunnskap og forskning på klima og natur, utarbeide et helhetlig økologisk grunnkart, sikre truede arter og naturtyper og styrke skogvernet.

Mindre plast i havet

Den globale tilførselen av plast til havet er raskt økende. I 2010 ble det anslått at det er mellom 4,8 og 12,7 millioner tonn plast i havet. Plastforsøplingen som følge av ødelagt havmiljø, tette avløp og klimagassutslipp ved produksjon av plast, er estimert av FNs miljøprogram til å være 40 mrd. dollar årlig.

Marin forsøpling i verdenshavene kjenner ingen landegrenser. Disse medlemmer mener Norge bør ha som ambisjon å være et internasjonalt knutepunkt for innhenting av kunnskap og overvåking av havets helsetilstand. Her må det etableres internasjonale forsknings- og utviklingsprosjekter. Norge er i posisjon til å ta en internasjonal lederrolle i opprydning av plast i havet. Disse medlemmer mener vi bør bruke tilgjengelige ressurser fra offshore-sektoren til å kartlegge og å utvikle teknologi for å rydde opp plastsøppel fra havbunnen på en biologisk forsvarlig måte. Dette kan gi nye muligheter for innovasjon, nyetablering og grønn vekst.

Disse medlemmer mener det bør være gratis å levere marint avfall i havner. Ordninger basert på prosjektet «Fishing for Litter» bør gjøres permanent.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i løpet av første halvår 2019 legge til rette for at det gratis og enkelt kan leveres inn marint avfall i havner fra ordningen 'Fishing for Litter'.»

Det er et økende frivillig engasjement over hele Norge for å redusere plastforsøplingen. Det er viktig å styrke bevilgningene til frivillige organisasjoner og andres viktige engasjement og dugnadsarbeid til opprydning. Disse medlemmer øker derfor bevilgningene til tiltak mot marin forsøpling med 30 mill. kroner ut over regjeringens forslag i sitt alternativbudsjett.

Justis

Trygghet for alle – økt samfunnsikkerhet

Disse medlemmer vil forebygge og bekjempe kriminalitet. Forbrytelser skal oppklares raskt, og lovbrutere skal straffes med straff som virker og de skal rehabiliteres. Ofre for alvorlig kriminalitet og deres pårørende skal tas vare på. Kriminalpolitikken må forebygge bedre, oppklare mer, reagere raskere og rehabiliterer mer effektivt. Disse medlemmer vil føre en politikk som er tøff mot kriminelle gjenger og organisert kriminalitet. Vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep er alvorlig kriminalitet og et stort samfunnsproblem. Disse medlemmer vil styrke arbeidet mot vold og overgrep ytterligere.

Disse medlemmer har høye ambisjoner for justissektoren, for økt beredskap og et tryggere Norge og øker derfor rammene til justissektoren med 630 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag i sitt alternativbudsjett. Det skal satses på politiet og den sivile beredskapen, kriminalomsorgen skal løftes og rettsikkerheten styrkes for alle. Disse medlemmer vil føre en politikk som setter politiet i stand til å møte morgendagens kriminalitetsbilde som er i endring.

Et løft for politidistriktene og den viktigste beredskapsressursen

Disse medlemmer står fast ved forliket om «Nærpolitireformen», men mener at regjeringen ikke følger opp enigheten i forliket. Grunnleggende premisser og enighet om et styrket nærpoliti, klare krav til lokale prosesser og tiltak for kultur og ledelse er brutt. Hovedproblemet for gjennomføringen av politireformen er underfinansieringen.

Disse medlemmer foreslår derfor 440 mill. kroner mer enn regjeringen til politiet hvorav 340 mill. kro-

ner er øremerket politidistriktene i alternativt budsjett for 2019.

Gjørøv-kommisjonen var tydelig på at den viktigste beredskapsressursen er det ordinære politiet. Økte rammer til politidistriktene er derfor nødvendig også for å styrke landets beredskap. En styrking av landets politidistrikter er særlig viktig for å gi politiet økt handlingsrom og dermed mulighet til å drive sin kjernevirksomhet og utøve sitt samfunnsoppdrag. Økte ressurser til politidistriktene gir større rom for å forebygge kriminalitet og radikalisering, bekjempe kriminalitet på nett og er viktig for å få raskere og økt beredskap lokalt nært folk. Dette må til for å styrke folks rettssikkerhet og trygghet i hele landet.

Sammenheng i straffesakskjeden gir bedre rettssikkerhet

Disse medlemmer vil styrke folks rettssikkerhet. Det betyr at ofre for kriminalitet ikke skal måtte vente i flere år for å få sin straffesak oppklart, eller oppleve at en voldtekstssak henlegges på grunn av ressursmangel. Dette svekker rettssikkerheten og den alminnelige rettsoppfatning.

Disse medlemmer vil derfor sørge for at domstolene settes i bedre stand til å behandle både sivile saker og straffesaker raskere enn i dag og foreslår å øke bevilgningen med 34 mill. kroner mer enn regjeringens forslag i sitt alternative statsbudsjett for å få det til.

Straff som virker

Disse medlemmer mener det svekker samfunnsikkerheten ikke å sørge for best mulig rehabilitering og best mulig straffegjennomføring. Sulteføringen av norske fengsler og friomsorg må stanses. Innholdet i soningen må styrkes. Det må opprettholdes et straffeforløp som gjør den domfelte i stand til å komme ut til et liv uten ny kriminalitet.

Regjeringens forslag om å bygge ned det åpne soningsalternativet varsler et linjeskift i norsk kriminalomsorg. Disse medlemmer vil ha mer trygghet og satser derfor på et soningsforløp og et innhold i soningen som virker, vel vitende om at innsatte en dag skal bli noens nabo.

Disse medlemmer øker derfor driftsmidlene til kriminalomsorgen med 97 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag.

Innsats mot vold og overgrep

Overgrep og vold i nære relasjoner er et samfunnsproblem, og er grov kriminalitet som må forebygges langt bedre enn i dag. Det er også et folkehelseproblem. Overgrep og vold gjør barn og voksne syke, og har alvorlige konsekvenser for livskvaliteten til de som rammes. Disse medlemmer er bekymret for at mange faller

ut av skole og arbeidsliv på grunn av vold. Kostnaden for den enkelte og for samfunnet er betydelig.

Det finnes en rekke politiske grep for å bekjempe vold og overgrep. Det øker behovet for hjelpetiltak i skolen, psykisk og fysisk helsehjelp, barnevernstiltak, bistand fra krisesenter og økt behov for politiresurser.

Disse medlemmer viser til Vista Analyses tall fra 2012 som viste at vold i nære relasjoner koster det norske samfunnet mellom 4,5 og 6 mrd. kroner årlig. Det anslås at mellom 75 000 og 150 000 mennesker i Norge årlig utsettes for vold i en nær relasjon.

Overgrep over Internett er et økende problem. Disse medlemmer foreslår å gi mer til slettmeg.no for å forebygge overgrep på nett i sitt alternative budsjett.

For å forebygge og hjelpe flere foreslår disse medlemmer å styrke budsjettet for 2019 på om lag 1 mrd. kroner, i tillegg til å øke kommunesektorens handlingsrom med 3,5 mrd. kroner, noe som vil sette kommunene i bedre stand til å bistå dem som er utsatt for vold og overgrep. De økte overføringene til kommunene legger for eksempel til rette for et bedre krisesenter-tilbud, barnevern og lavterskel helsetilbud.

Samfunnet må stille opp i tilfeller der hvor volden eller overgrepene skjer i familien, slik at ingen skal måtte stå alene. De som er utsatte for vold og overgrep, skal få hjelp til å leve livet videre, også der hvor det er krevende på grunn av dårlig økonomi, manglende bolig eller et svakt nettverk. Disse medlemmer foreslår at de som har blitt utsatt for vold og overgrep skal få styrket hjelp innenfor helse, Nav, kommunale tilbud, barnevern og på justisfeltet. I tillegg trengs det et krafttak i det forebyggende arbeidet, for å hindre nye overgrep.

Innvandring og integrering

Norge har ansvar for å hjelpe mennesker som flykter fra krig og forfølgelse. Kvoteflyktninger er den sikreste og mest rettferdige ordningen for å ta imot mennesker som skal ha varig beskyttelse. Antallet kvoteflyktninger må til enhver tid vurderes opp mot anbefalingene fra FN, mot hvor mange asylsøkere som kommer til landet, og mulighetene for rask og god integrering i Norge. Med bakgrunn i reduserte asylankomster over flere år og lavere familiegjennforening støtter disse medlemmer regjeringens forslag om 3 000 kvoteflyktninger i 2019.

For mennesker som får avslag på sin asylsøknad, er det minst belastende både for dem det gjelder og samfunnet med frivillig retur. De siste årene har det vært svært få med avslag som velger frivillig assistert retur. Manglende tillit til myndighetene og manglende realitetsorientering etter avslag kan være forklaringer på dette. Disse medlemmer foreslår derfor et fast veiledningsprogram for assistert retur fra en uavhengig aktør.

Integrering

Den norske modellen og måten vi har organisert det norske samfunnet på er hovedårsaken til at Norge er et av verdens beste land å bo i. Den er også en av hovedgrunnene til at vi har lyktes bedre med integrering enn de fleste andre land. Høy sysselsetting, et trygt, seriøst og organisert arbeidsliv basert på faste stillinger og gode velferdsordninger; fellesskolen og lik rett til utdanning har gjort Norge til et land med små forskjeller, høy sosial mobilitet og høy grad av tillit og samhold. Denne samfunnsmodellen er det viktigste verktøyet vi har for å lykkes enda bedre med integreringspolitikken i Norge.

Altfor mange av dem som flytter til landet vårt står utenfor arbeidslivet eller faller ut etter kort tid. Det er variasjoner i sysselsetningsgraden innvandrergupper imellom, men generelt er den betydelig lavere enn befolkningen for øvrig. Det samme gjelder utdanningsnivået.

I en situasjon med stadig færre jobber som ikke krever formell utdanning, er dette alvorlig. Arbeid til alle er prioritert nummer én for disse medlemmer. Nøkkelen til integrering er arbeid, og veien til arbeid går via utdanning og kvalifisering.

Flere i arbeid: kvalifisering og bosetting

For å starte integreringen så tidlig som mulig, foreslår disse medlemmer at det for kvoteflyktninger som venter på å reise til Norge skal gjennomføres intensivkurs i demokrati, likestilling og norsk arbeidsliv, en grundig kompetansekartlegging som kan danne grunnlag for valg av bosettingskommune, jobb og et kvalifiseringsløp, samt oppstart av fjernundervisning i norsk. Det skal gjennomføres et prøveprosjekt for dette i landet Norge henter flest kvoteflyktninger fra. Regjeringen har kuttet i norskopplæringen i asylmottak. Disse medlemmer vil gjeninnføre 250 timer med norskopplæring.

Når flyktninger skal bosettes, må fremtidige jobbmuligheter veie tungt i valget av kommune. Flyktningskompetanse og kommunens arbeidsmarked og tilgang på utdanningstilbud må matches bedre enn i dag. Disse medlemmer setter av penger til å utvikle bedre matchingsmodeller for bosetting. Spredt bosetting av flyktninger er en viktig forklaring på at Norge lykkes bedre med integreringen.

Disse medlemmer mener kvalitetskriterier, ikke innbyggertall, skal avgjøre hvilke kommuner som får bosette flyktninger.

Introduksjonsprogrammet må bli mer arbeidsrettet. Det må føre til mer reell kvalifisering og være mer individuelt tilpasset, slik at vi får mindre variasjon i resultatene mellom kommunene. I tillegg vil vi ha kraftig satsing på arbeidsmarkedstiltak og mer bruk av utdanning og kompetanseheving som arbeidsmarkedstiltak.

Gode nabolag og reduserte sosiale forskjeller

Skal Norge lykkes med integreringen, må vi også lykkes i de store byene. For å håndtere og forebygge levekårsutfordringer i disse områdene, er det nødvendig med en fortsatt områdesatsing for å gi alle like muligheter og forebygge sosiale forskjeller. Områdesatsingen i byene har vært en suksess. Områder med store levekårsutfordringer bidrar til å reproducere forskjeller i samfunnet og i reduserte muligheter resten av livet for dem som vokser opp i utsatte nabolag – den såkalte nabolageffekten. Disse medlemmer vil utjevne levekårsforskjeller, sikre sosial mobilitet, forebygge fattigdom og gi folk mulighet til å leve de livene de selv ønsker.

Disse medlemmer ønsker å være en pådriver i dette arbeidet og mener at denne satsingen må styrkes betydelig i 2019.

Nei til negativ sosial kontroll

Mange av dilemmaene vi møter i integreringsdebatten knytter seg til en viktig del av vår tids store frihets- og likestillingskamper, nemlig balansen mellom friheten til å leve sitt liv på forskjellige måter, og det sosiale og kulturelle presset som mange står overfor når de skal velge hvordan de vil leve sine liv. Det er et felles ansvar å bekjempe sosial kontroll. Alle skal ha frihet til å være seg selv, til å delta og til å bryte dersom de opplever begrensninger i sin frihet. Alle i Norge skal ha frihet og mulighet til å delta i sosiale sammenkomster, fritidstilbud, arbeid og annet samfunnsliv.

Derfor foreslår disse medlemmer å styrke bevilgningen til nasjonale organisasjoner som bekjemper sosial kontroll eller gir enkeltmennesker mulighet til å delta i organisasjonsliv og samfunnsdebatten.

Disse medlemmer foreslår at hvert fylke skal ha rådgivere som kan arbeide for å avdekke sosial kontroll og hjelpe ofre med å bryte ut. Rådgiverne skal styrke kompetansen til ulike etater som har kontakt mot unge, som skole, barnevern, helsemyndigheter, helsesøstre og samarbeide tett med minoritetsrådgiverne som arbeider ut mot skolene.

Familie og kultur

Barnevern

Disse medlemmer vil ha et barnevern som driftes i offentlig eller ideell regi. Private, kommersielle aktører og anbudssystemer er ikke egnet til å ivareta de mest sårbare barn og familier i samfunnet. Disse medlemmer vil ha et barnevern som kan sikre hjelp gjennom lavterskeltilbud, et styrket tjenestetilbud og økt rettssikkerhet.

Antall stillinger i det kommunale barnevernet har stått stille de siste fem årene. Dette til tross for at flere barn trenger mer hjelp. Samtidig øker kjøp av private

barnevernstjenester, i strid med Stortingets vedtak om at barnevernsveksten må komme blant ideelle og offentlige tilbud.

For å bøte på dette foreslår disse medlemmer i sitt alternative budsjett å øke bevilgningene slik at flere ansatte kan hjelpe barn og familier i vanskelige situasjoner. I tillegg økes tilskuddet til barnevernsfaglig videreutdanning og styrker brukerorganisasjonenes muligheter til å bidra til utviklings- og opplysningsarbeid.

Disse medlemmer legger også opp til en betydelig satsing på forskning og kompetanseutvikling og ønsker å sette i gang flere forsøk med nye modeller for barnevern og oppveksttilbudet i flere kommuner, etter modell fra Stange kommune.

Likestilling

Norge er ikke lenger det klare foregangsland for likestilling. Samfunnsdebatten har det siste året vært preget av #Metoo-kampanjen, noe som viser at det er behov for en særlig økt innsats for likestilling.

Disse medlemmer mener det er oppsiktsvekkende at regjeringen har fjernet likestillingsloven som egen lov. Det er bekymringsfullt at regjeringen heller ikke gjennom budsjettene kompenserer for denne typen nedprioritering eller får på plass viktige tiltak som redegjøringsplikten i arbeidslivet.

For å styrke arbeidet med likestilling foreslår disse medlemmer i sitt alternative budsjett å bevilge mer til likestillingssentrene. Det er viktig at organisasjonene Reform og Fokus kan bidra ytterligere med kompetanse på feltet.

Disse medlemmer setter av mer penger til et forsterket trepartssamarbeid og et kommuneprogram for økt likestilling over hele landet. Likestillings- og diskrimineringsombudet får også økt handlingsrom. Det samme får arbeidet for lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og interkjønn.

Disse medlemmer vil også styrke likestillingsinnsatsen over kulturbudsjettet, med en ekstra bevilgning til Balansekunst.

Tiltak mot ufrivillig deltid

Faste hele stillinger er mye av grunnlaget for den norske arbeidslivsmodellen. Mange arbeidstakere, særlig i kvinnedominerte yrker innen helse og sosial, har en daglig og ukentlig kamp for å sikre seg vakter og stillingsbrøker som til sammen nærmer seg en hel stilling. Dette er etter disse medlemmers syn ikke akseptabelt, og disse medlemmer mener vi må forsterke innsatsen for å skape en heltidskultur.

Disse medlemmer foreslår å opprette en støtteordning til tiltak og forsøk for heltid og mot deltid, en statlig heltidspott, og setter av 30 mill. kroner til tiltaket.

Kirken

Vedtaket om å skille kirke og stat krever en god omstillingsprosess i kirken. Kirken som arena for trosutøvelse og formidler av kultur og tradisjon er som før. Disse medlemmer går imot regjeringens forslag om å redusere bevilgningen til drift, noe som forutsetter en effektivisering på 46 mill. kroner, som kommer i tillegg til ABE-reformen og foreslår derfor å øke tilskuddet til Den norske kirke med 70 mill. kroner.

Tilstandsundersøkelser viser et betydelig vedlikeholdsetterslep på kirkebygg. Disse medlemmer er imot avvikling av ordningen med rentekompensasjon. For å ivareta vanlige kirkebygg foreslår disse medlemmer derfor å øke lånerammen med 1 mrd. kroner og tilskuddet med 5 mill. kroner til vedlikehold av kulturhistorisk verdifulle kirker, og til videreføring av arbeidet med flomsikring og tiltak for å hindre forfall og ødeleggelser av kirkebygg, gravplasser og krigsgravene i Norge.

Frivillighet

Frivilligheten er av stor betydning for enkeltmennesker og våre lokalsamfunn. Arbeiderpartiet støtter frivillighetens ønske om flere frie midler, mindre føringer og byråkratiske ordninger. Disse medlemmer øker derfor bevilgningene til barne- og ungdomsorganisasjonene og sørger for flere frivilligsentraler i sitt alternativbudsjett.

Refusjon av merverdiavgift til idrettsanlegg bør fortsatt innfris fullt og helt. Disse medlemmer forventer at refusjonen til organisasjonene fortsetter å øke i påvente av regjeringens oppfølging av stortingsvedtak om en opptrappingsplan.

Ungdom og deltakelse

Storbysatsingen og nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom er viktige bidrag for å sikre bedre oppvekstvilkår for barn og unge. Disse medlemmer vil styrke innsatsen for å inkludere flere i positiv aktivitet i sine nærmiljøer.

BUA er et fellesprosjekt som bidrar til å profesjonallisere og tilgjengeliggjøre gratis fritids- og idrettsutstyrsordninger. Om lag 60 kommuner har hittil benyttet seg av ordningen. Å sørge for økt fysisk aktivitet, inkludering og dessuten smart ressursbruk er formålet. Disse medlemmer vil sørge for at BUA-prosjektet får fortsette sitt gode og imponerende pådriverarbeid, og at de derfor støttes gjennom statsbudsjettet.

Gjennom kulturbudsjettet vil disse medlemmer legge til rette for kulturkort for ungdom.

Kultur

Kultursektoren representerer en liten og beskjeden del av statsbudsjettet. I hverdagen betyr den imidlertid mye for mange, og for disse medlemmer er det et

naturlig satsingsområde. Henvendelsene fra hele landet viser tydelig at det er et stort engasjement for kulturlivet i Norge.

Disse medlemmer mener alvor med å ville bruke 1 pst. av statsbudsjettet til kulturformål, og foreslår derfor å styrke kulturbudsjettet betydelig. Et kulturkort for ungdom er ett eksempel på et forslag som vil gi flere adgang til kulturtilbudene.

I tillegg omprioriteres 40 mill. kroner til kulturkort for ungdom ved at tilskuddet til gaveforsterkningsordningen på spillemidlene omdisponeres.

Medie- og filmformål

Mangfold i mediene og differensiert presse er en forutsetning for ytringsfrihet, åpenhet og demokrati. Det er et nødvendig tilbud for at alle innbyggere skal kunne orientere seg om samfunnsutviklingen og for selv å kunne delta i den offentlige samtalen. Fortsatt har mediene betydelige økonomiske utfordringer og omstillingsbehov, som kan legge press på journalistikken og redusere mangfoldet.

Disse medlemmer foreslår å øke produksjonsstøtten, øke tilskuddet til lokale lyd- og bildemedier og forsterke grunnlaget for samiske aviser og tilskuddet til minoritetsspråklige aviser.

Urbefolkningen og nasjonale minoriteter

Disse medlemmer vil sikre gode rammevilkår for samisk språk, kultur, næringsliv og samfunnsnivå. Samene skal ha reell mulighet til å lære samisk, bruke det i hverdagen og kunne overlevere det til neste generasjon. Det er viktig å sikre gode rammevilkår for de tradisjonelle samiske næringene. Samtidig må vi legge til rette for vekst også innen annen næringsvirksomhet og bidra til ny vekst i områder med nedgang i befolkningen.

Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningene til samiske formål med 71 mill. kroner. Midlene går i sin helhet til Sametinget i tråd med ny budsjettordning. Økningen legger til rette for at Sametinget i større grad kan gjennomføre tiltak på sine prioriterte områder. I tillegg økes tilskuddet til samiske aviser med 5 mill. kroner og 5 mill. kroner til samiske filmfond. Det foreslås også å sette av 10 mill. kroner til forprosjekt av Beavvas sitt nye bygg.

Disse medlemmer foreslår at ordningene for nasjonale minoriteter får til sammen 3,5 mill. kroner mer i 2019 i sitt alternativbudsjett. I tillegg settes det av 10 mill. kroner til Skogfinsk museum.

Transport og kommunikasjon

Regjeringen Stoltenbergs satsing på jernbanen har gitt resultater. Flere reiser med toget, kundetilfredsheten er høyere og punktligheten bedre. Disse medlemmer sier et klart nei til regjeringens oppsplitting og privatisering av norsk jernbane, og disse medlem-

mer vil si nei til EUs fjerde jernbanepakke når regjeringen forsøker å få dette igjennom i Stortinget.

Regjeringen setter av for lite penger til drift og vedlikehold av jernbanen, men oppretter likevel et nytt aksjeselskap som får ansvaret. Disse medlemmer foreslår en styrking av bevilgningene til jernbaneformål.

Bredbåndsdekningen i Norge varierer veldig, både mellom bygd og by, men også mellom kommuner i én og samme region. Disse medlemmer mener dette er uheldig og skaper unødvendige forskjeller mellom folk i Norge. Markedet bygger ikke bredbånd der det ikke er lønnsomt. Derfor må staten ta ansvar der dekningen er lav. Disse medlemmer tror ikke det er mulig å bygge Norge videre uten å ha digitale ambisjoner, og går derfor inn for en markant opptrapping av bredbåndsutbyggingen i grisgrendte strøk.

Klimaendringer skaper nye utfordringer for trygg og sikker ferdsel. Disse medlemmer er kritiske til at rassikring ikke prioriteres høyere. Skredsikring av riks- og fylkesveier var en av disse medlemmers prioriteringer i NTP 2018–2029, og disse medlemmer foreslår derfor en styrking av dette området også i 2019. Dette vil gi mulighet til å starte opp planleggingen av en rekke nye skredsikringsprosjekter for å gi folk en trygge hverdag.

Innen fiskeri og havbruk, skipsfart og maritim næring, petroleum og fornybar energi ligger det et stort potensial for framtidig verdiskaping og nye lønnsomme arbeidsplasser langs hele kysten. Frakt av gods langs kysten kommer til å øke. Da må fiskerihavner og kystinfrastruktur prioriteres i 2019. Disse medlemmer følger opp sitt alternative opplegg for NTP 2018–2029 med en betydelig økning til investeringer i fiskerihavner og andre tiltak i havn.

Forsvar og utvikling

En nødvendig styrking av Forsvaret

Forsvarets grunnleggende oppgave er å ivareta Norges sikkerhet og trygghet, våre interesser og verdier. De siste årene har trusselbildet og det sikkerhetspolitiske landskapet endret seg. Norge trenger et sterkt forsvar tilpasset den nye situasjonen, moderne utrustet og med høykompetent personell.

Norge har forpliktet seg i NATO til å øke forsvarsbudsjettet opp mot 2 pst. av brutto nasjonalprodukt. Regjeringens budsjettforslag risikerer tvert imot å bevege Norge lenger vekk fra toprosentmålet. Disse medlemmer vil derfor øke forsvarsbudsjettet med 368 mill. kroner for å sørge for at også BNP-andelen til forsvar øker.

Hæren har de siste årene blitt nedprioritert. Viktige veivalg og investeringer har blitt skjøvet ut i stadig nye utredninger. Disse medlemmer vil styrke Hærens budsjett med 220 mill. kroner ut over regjeringens for-

slag og setter av 75 mill. kroner til å sikre egen helikopterstøtte for Hæren, 50 mill. kroner til Hærens etablering på Garnisonen i Porsanger og 50 mill. kroner til nye stridsvogner.

Disse medlemmer foreslår å øke Heimevernets budsjett med 88 mill. kroner for å ivareta objektsikring og forbedre både trening, øving og utstyr i heimevernet i sitt alternativbudsjett.

Utdanningssystemet i Forsvaret er modent for endringer, men regjeringens reform er underfinansiert. Disse medlemmer legger derfor inn 50 mill. kroner mer til utdanning i Forsvaret.

Disse medlemmer mener Forsvarsdepartementet har reagert for sent og for svakt i den viktige omstillingen på Andøya og vil bruke 30 mill. kroner ekstra på omstillingstiltak for å hindre tap av kritisk kompetanse.

Utvikling

Kvinneres rettigheter og skatt for utvikling

Norges utenrikspolitikk skal ivareta norske interesser og være forankret i grunnleggende sosialdemokratiske verdier: frihet, internasjonal solidaritet og samarbeid, demokrati, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling. Disse medlemmers mål for vårt eget samfunn kan best realiseres om vi bidrar til å sikre internasjonale normer, organisasjoner og kjøreregler.

Hovedveien ut av fattigdom går gjennom økonomisk vekst, jobbskaping og rettferdig fordeling innenfor rammen av stabile stater.

Likestillingen har gjort viktige framskritt i mange land, men det skyller nå en konservativ bølge over verden med mål om å innskrenke kvinners rett til å bestemme over egen kropp. Mens USA tidligere har vært en viktig alliert i arbeidet for kvinners rettigheter, har Trump-administrasjonen kuttet drastisk i støtten til dette arbeidet. Når amerikanerne reduserer sin innsats, må Norge trappe opp sin. Disse medlemmer mener at Norge må ta større globalt ansvar for å fremme kvinners rettigheter.

Disse medlemmer vil derfor styrke bevilningene til seksuell og reproduktiv helse med 150 mill. kroner.

Skal økonomisk vekst bidra til å bekjempe urettferdighet og fattigdom, må det skapes gode jobber, og veksten må komme det brede lag av befolkningen til gode. Disse medlemmer vil derfor øke satsingen på skatt for utvikling med 50 mill. kroner og den internasjonale innsatsen for anstendig arbeid med 10 mill. kroner.

De siste årene har det blitt kuttet milliardbeløp i bevilningene til fornybar energi i utviklingspolitikken. Disse medlemmer vil styrke denne viktige klimasatsingen med 80 mill. kroner.

Disse medlemmer øker også finansieringen av FN's flyktningkommissær med 50 mill. kroner.

Arbeiderpartiet legger til grunn Stortingets vedtak om at utviklingsbudsjettet skal utgjøre minst 1 pst. av brutto nasjonalinntekt. Regjeringens forslag ligger dessverre under 1 pst. av BNI. Disse medlemmer foreslår derfor å øke bistandsbudsjettet med 190 mill. kroner.

I tillegg vil disse medlemmer styrke innsatsen for kultur og norgesfremme med 20 mill. kroner.

Skatter og avgifter

Disse medlemmer viser til at forskjellene i Norge øker og at de 10 prosentene med lavest lønn, har hatt en spesielt svak utvikling etter 2015. Denne gruppen har fått redusert sin kjøpekraft med 1,6 pst. siden 2008. Flere ferske analyser fra SSB viser at forskjellene mellom folk øker i Norge. Fra slutten av 1990-tallet og frem til i dag har avstanden mellom de høyeste og laveste månedslønnene blitt betydelig større. I gjennomsnitt må en person med jobb i laveste lønnsgruppe jobbe i nesten fire måneder for å motta like mye som en gjennomsnittsperson mottar på bare én måned i høyeste lønnsgruppe. I tillegg ser vi nå tendenser til at ikke alle får være med når lønnsveksten skal fordeles.

Disse medlemmer viser til at skatteuttak for de rike er feil medisiner. Samtidig som forskjellene øker i Norge, har regjeringen sørget for at skattesystemet og velferdsytelsene blir mindre omfordelende. De samlede skatte- og avgiftsendingene under regjeringen Solberg, inkludert budsjettforslaget for 2019, summerer seg til om lag 25 mrd. kroner. De med over 100 mill. kroner i formue har i gjennomsnitt fått et skatteuttak på 540 000 kroner. For vanlige folk med boliglån og netto formue under 1 mill. kroner tilsvarer skatteuttakene over samme fireårsperiode 3 000 kroner. Samtidig er barnehageprisene økt og pendlerfradragene kuttet, noe som rammer dem med de laveste inntektene hardest.

Disse medlemmer viser til at også for 2019 legger regjeringen fram et budsjett som favoriserer de rike. Dette er spesielt overraskende, siden regjeringen selv har satt i gang et arbeid med en egen stortingsmelding om ulikhet. Dette vitner om en begynnende erkjennelse av utfordringene ved de økte forskjellene, men politikken som skaper større forskjeller, fortsetter som før. Også i år fremmer regjeringen forslag om skatteøkning for norske sjøfolk, noe disse medlemmer går imot.

Disse medlemmer er uenige i det som har vært hovedprioriteten i skatteuttakpolitikken til regjeringen Solberg, kutt i formuesskatten for dem som har mest. Disse skattegevinstene til dem som har mest, har ikke ført til økte investeringer og nye arbeidsplasser. Regjeringen hevder at skatteuttakene er selvfinansierende. I skatteproposisjonen for 2015 sier regjeringen:

«Det er ikke grunnlag for å budsjettere med dynamiske effekter i 2015 av forslagene til skatteendringer.»

I nasjonalbudsjettet for 2015 sier regjeringen:

«Siden kapitalmarkedene i Norge i det store og hele fungerer godt, vil formuesskatten antagelig først og fremst påvirke sparingen.»

Disse medlemmer peker på at ettersom regjeringen viser manglende evne eller vilje til å framskaffe dokumentasjon på at skattepolitikken fungerer, har Arbeiderpartiet tidligere bedt Statistisk sentralbyrå beregne virkningen av ulike innretninger av finanspolitikken. Beregninger viser at skatteutt er et svært kostbart og lite effektivt tiltak for økt sysselsetting: For kostnaden av å generere én arbeidsplass gjennom skatteutt, kunne vi fått 15 arbeidsplasser i privat sektor ved heller å prioritere offentlige investeringer. Vi kunne fått nær 70 ganger så mange arbeidsplasser dersom vi heller prioriterte kjøp av varer og tjenester som inngår i offentlig produksjon. Det «koster» 64,7 mill. kroner det første året å skape én ny arbeidsplass gjennom skatteutt.

Disse medlemmer viser til at ulikhetene i formue øker i Norge, og at formuesskatt reduserer forskjellene. De 10 pst. rikeste i Norge eier nå mer enn halvparten av all formue. Det betyr at de 10 pst. med størst formue hadde 5,8 ganger så stor formue som gjennomsnittsformuen. Under regjeringen Solberg er formuesskatten redusert med om lag 6,9 mrd. kroner. De 1 000 rikeste i Norge har i gjennomsnitt betalt 900 700 kroner mindre i formuesskatt i perioden 2013–2017. Med regjeringens forslag til ytterligere kutt i 2019 beregner Finansdepartementet at hver av de 1 000 rikeste personene i Norge i gjennomsnitt kommer til å bidra med 180 000 kroner mindre til fellesskapet neste år, bare på grunn av lettelsen i formuesskatt. Tabellen nedenfor viser totale endringer i formuesskatt i den tilbakelagte perioden og forslaget for neste år under ett. Innen 2019 er omme, vil de tusen rikeste personene i Norge i gjennomsnitt ha bidratt med 1,3 mill. kroner mindre hver til fellesskapet siden regjeringen tiltrådte. Dette tilsvarer 602 kroner mindre i formuesskatt per dag. Så godt som alle andre, de 88 pst. med lavest formue, har i gjennomsnitt fått 300 kroner i formuesskatteutt over samme periode, tilsvarende ti øre dagen.

Disse medlemmer peker på at dette er feil politikk. Med disse medlemmers forslag må de som har mest, bidra mer, slik at det sterke fellesskapet i Norge kan opprettholdes. Formuesskatten er etter disse medlemmers mening den mest omfordelende skatten vi har, og er dermed et av våre viktigste verktøy for å stoppe utviklingen med økte forskjeller.

Disse medlemmer foreslår å øke satsen på formuer over 1,5 mill. kroner og i tillegg innføre et nytt trinn for formuer over 5 mill. kroner med sats 1,2 pst.

Disse medlemmer peker på at regjeringen øker verdsettelsesrabatten for aksjer og driftsmidler fra 20 til 25 pst. Det betyr at mens aksjeeiere i 2018 må skatte av

80 pst. av aksjeverdien, foreslår regjeringen at de i 2019 skal skatte av 75 pst. av aksjeverdien. Dette er ikke i tråd med skatteforliket fra 2016.

Disse medlemmer vil ha en mer omfordelende inntektsskatt. I 2016 samlet partiene på Stortinget seg om endringer i bedriftsbeskatningen. Målet var å skape trygghet og forutsigbarhet for næringslivet. Ingen er tjent med at skattesystemet endres kraftig etter hvert regjeringsskifte, og de ansvarlige partiene på Stortinget har tradisjonelt gått sammen om å finne brede løsninger. Enighet om skattesystem betyr imidlertid ikke enighet om fordelingsprofil og skattenivå. Også innenfor skatteforliket er det mulig å sørge for at de som tjener mest og eier mest, også betaler mest skatt.

Disse medlemmer viser til at regjeringen foreslår at skatt på alminnelig inntekt settes ned til 22 pst. i 2019. I skatteforliket ble det enighet om at satsen for alminnelig inntekt for selskaper og personer skulle reduseres til 23 pst. innen 2018, og at ytterligere reduksjoner skulle vurderes i lys av utviklingen internasjonalt, da spesielt i våre naboland. En selskapsskattesats på 23 pst. er om lag på linje med gjennomsnittet i OECD.

Disse medlemmer mener det er uklokt å fremskynde kappløpet mot bunnen, all den tid vi ikke har bedre løsninger for alternative skatteinntekter. Skatteuttet går til syvende og sist ut over finansieringen av vår felles velferd.

Disse medlemmer vil derfor beholde skattesatsen på 23 pst. og foreslår å innrette skatten slik at personer med inntekt inntil 750 000 kroner får lavere skatt. Personer med inntekter over dette nivået vil få en skattekjerpelse. Slik blir fordelingen mellom lavtlønte og høytlønte mer rettferdig.

Tabell 1 Endring i formuesskatt for alle personer som er 17 år og eldre etter beregnet nettoformue. Kilde: Finansdepartementet (Budsjettspørsmål 15 fra AP)

	Gjennomsnittlig endring i formuesskatt i perioden 2013–2019*	Endring formuesskatteutt fordelt per dag i perioden 2013–2019*
Topp 1 000 personer	-1 318 300	-602
Topp 0,1 pst.	-436 200	-199
Topp 1 pst.	-70 700	-32
Topp 10 pst.	-13 000	-6
Topp 20 pst.	-7 500	-3
Laveste 88 pst.	-300	-0,1
Laveste 50 pst.	0	0

*Summen av faktisk redusert skatt for 2013–2017, estimert for 2018 og forventet for 2019. I ytterste kolonne er skattesummen fordelt på 2 191 dager.

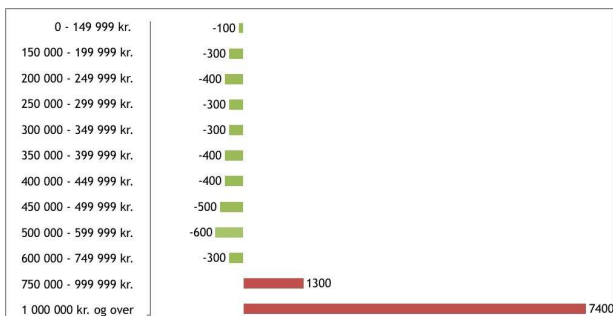
Tabell 2 Arbeiderpartiets opplegg for personbeskatningen

	Innslagspunkt kr	Arbeiderpartiets satser. Prosent	Regjeringens satser. Prosent
Sats minstefradrag	Som regjeringen	48	45
Trinn 1	174 500	0,6	1,9
Trinn 2	245 650	3,2	4,2
Trinn 3	617 500	13,2	13,2
Trinn 4	993 300	16,4	16,2

Disse medlemmer vil videreføre følgende skatter på 2018-nivå:

Petroleumsskatten beholdes på 55 pst. (friinntektskatt beholdes på 5,3 pst.), grunnrenteskatten for vannkraft beholdes på 35,7 pst. Skattesats på overskudd i finansnæringen beholdes på 25 pst. Det maksimale beløpet for skattefradraget for pensjonister justeres slik at inntektsgrensen for å betale inntektsskatt for pensjonister skal opprettholdes på 2018-nivå når skattesatsen på alminnelig inntekt øker i forhold til regjeringens forslag og trinnskatten økes. Den lavere skattesatsen på alminnelig inntekt for personer i Nord-Troms og Finnmark justeres tilsvarende som satsen for landet for øvrig, slik at satsforskjellen mellom Nord-Troms/Finnmark og resten av landet opprettholdes.

Disse medlemmer viser til at skattesatsen for utbytte holdes på samme nivå som regjeringens forslag, hvilket betyr en oppjusteringsfaktor på 1,377.

Mer omfordelende skatteopplegg med Arbeiderpartiet. Gjennomsnittlig endring i inntektsskatt per inntektsgruppe, avrundet til nærmeste hundrelapp. Kroner.

Kilde: SSB

Disse medlemmer ønsker et mer omfordelende skattesystem, slik at de som har minst, betaler mindre skatt, og øker derfor satsen i minstefradraget til 48 pst. Dette kompensere for de økte forskjellene i lønnsveksten vi har sett de siste årene.

Disse medlemmer ønsker å legge til rette for pendling ved å kompensere mer av reiseutgiftene pendlingen medfører, og foreslår derfor å redusere bunnfradraget i reisefradraget med 7 700 kroner for 2019. Disse medlemmer støtter ikke økt skattlegging av reise

og diett slik regjeringen foreslår, og slik det fremkommer av forliket om utenlandsdietter.

Disse medlemmer viser til at høy organisasjonsgrad i arbeidsmarkedet er et bærende element i den norske modellen. Det bør være attraktivt for både arbeidstakere og arbeidsgivere å organisere seg. Disse medlemmer øker derfor fagforeningsfradraget med 1 000 kroner til 4 850 kroner i sitt alternative budsjett.

Disse medlemmer påpeker også at et eget sted å bo til en overkommelig pris er avgjørende for å leve et selvstendig og godt liv, og går imot regjeringens forslag om å redusere utlånsrammene i Husbanken for 2019, og foreslår å øke rammene til Husbanken med 9 mrd. kroner for 2019 samt 100 mill. kroner til bostøtte.

Disse medlemmer viser til at globale teknologiselskaper i dag kan levere tjenester i stort omfang og samtidig enkelt unnlåte å betale skatt. Det skaper skjeve konkurransevilkår mellom bedrifter og utfordringer for norsk økonomi. Å bekjempe skatteomgåelse og overskuddsflytting er viktig for både bærekraften i velferds-samfunnet og tilliten til skattesystemet og myndighetene. Dersom multinasjonale selskaper gjennom ulike tilpasninger beskattes på et nivå som ligger under nasjonale skattenivåer, kan dette medføre at nasjonale selskaper taper i konkurransen med de multinasjonale.

Disse medlemmer har aktivt jobbet for å få regjeringen med på å styrke Norges arbeid mot dette, både gjennom forslag om et norsk eierskapsregister, presisering av land-for-land-regelverket og gjennom disse medlemmers krav i forliket om bedriftsbeskatningen.

Disse medlemmer støtter tiltaket med rentebegrensingsregel.

Disse medlemmer etterlyser framdrift i regjeringens arbeid for å beskatte selskaper som ikke er fysisk til stede i Norge. Storbritannia har nylig varslet at de går inn for å innføre en egen skatt for de internasjonale nettgigantene. Forslaget fra den britiske regjeringen er at selskaper som har en global omsetning på over en halv mrd. pund, må betale en egen omsetningsavgift på to pst. på salg som gjøres i England. Dette vil gi staten inntekter på om lag 400 mill. pund i året.

Disse medlemmer mener regjeringen bør utrede en lignende skatt i Norge.

Disse medlemmer viser til at fra og med 2018 ble produksjonsutstyr og produksjonsinstallasjoner fjernet fra eiendomsskattegrunnlaget med en overgangperiode på fem år. Disse grepene bidrar til inntektsbortfall som kommunene selv anslår til over 1 mrd. kroner. Regjeringen foreslår også å redusere den øverste satsen i den kommunale eiendomsskatten til 5 promille.

Disse medlemmer er imot å svekke kommunenes økonomiske handlingsrom fordi det fører til svekkede velferdstilbud og reduserer kommunenes selv-

styre, og vil derfor fortsette å la kommunene kunne ta inntil 7 promille, på bolig og fritidseiendom.

Disse medlemmer viser til at når det gjelder i skatt kompensasjonsordning for bortfall av inntekter fra produksjonsutstyr og installasjoner, er Arbeiderpartiet også bekymret for at det ikke vil være mulig å retakere i tide, og at bevilgningen til kompensasjonsordningen ikke er tilstrekkelig. Disse medlemmer forutsetter at regjeringen kommer tilbake i revidert nasjonalbudsjett dersom bevilgningen ikke er tilstrekkelig.

Disse medlemmer mener begrunnelsen for at pensjonskasser skal bli skattepliktige, er fattet på et for svak utredningsgrunnlag, og vil derfor fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede om de kommunale pensjonskassene skal være skattepliktige, og legge fram sak for Stortinget på egnet måte.»

Avgifter for klimaet

Disse medlemmer viser til at miljøavgifter er et viktig virkemiddel for å stimulere til miljø- og klimariktig omlegging av økonomien. Avgiftene reduserer etterspørselen etter miljøskadelige produkter og opprettholder prinsippet om at forurenser skal betale. Gode og treffsikre avgifter gjør at utslipp kuttes der hvor det er mest effektivt. Lønnsomheten i å utvikle og ta i bruk mer miljøvennlig teknologi øker. Samtidig er det viktig å være oppmerksom på at avgiftene virker mest effektivt når de miljøvennlige alternativene faktisk eksisterer.

Disse medlemmer viser til at for å nå målet om at alle personbiler som selges i 2025, skal være nullutslippsbiler, må vi bruke avgiftssystemet til å stimulere til klimariktige valg. Vårt valg av bil låser oss til teknologi og utslippsnivå i mange år framover. Målet er at alle nye personbiler som selges fra 2025, skal være nullutslippsbiler. Det krever kraftige virkemidler i form av en tydelig favorisering av nullutslippskjøretøyer i avgiftssystemet, kombinert med en storstilt utbygging av ladeinfrastruktur og hydrogenfyllestasjoner som gjør elbilen til et reelt alternativ for alle.

Disse medlemmer viser til at for å stimulere til valg av nullutslippskjøretøy foreslås følgende endringer i engangsavgiften: CO₂-komponenten i engangsavgiften øker med 20 pst. per gram per kilometer for alle biler med utslipp over 95 gram per kilometer og 25 pst. for bilene som forurenser aller mest med utslipp over 195 gram per kilometer.

NO_x-komponenten øker til 150 kroner per mg/km, og vektkomponenten øker for biler tyngre enn 2 000 kg og får ny sats på 500 kroner.

Grenseverdi for vektfradrag for ladbare hybrider økes fra 50 til 100 km. Det betyr at subsidiene til hybrider baseres på elektrisk rekkevidde. Det er viktig fordi

hybrider blir svært lite miljøvennlige når de ikke går på strøm.

Disse medlemmer foreslår ingen økning av veibruksavgiften på bensin eller diesel i budsjettet for 2019 og viser til at drivstoffavgiftene må opp på et svært høyt nivå før de bidrar til å kutte utslipp i et omfang som monner. I store deler av landet er verken kollektivtrafikk eller nullutslippsbiler et reelt alternativ. I tillegg vil økte drivstoffavgifter på langturer kunne bidra til overgang til flyreiser.

Disse medlemmer foreslår økninger i avgiftene på HFK/PFK (550 kroner per tonn CO₂), grunnavgift på mineralolje (opp til 1,96 kroner per liter) og generell sats for CO₂-avgiften på mineralske produkter (550 kroner per tonn CO₂). Dette må ses i sammenheng med forslaget om CO₂-fondet for å stimulere til teknologiskifte i transportnæringen.

Andre avgiftsendringer.

Disse medlemmer foreslår å fjerne subsidiene på utenlandsk netthandel, som i dag gir norsk næringsliv en økende konkurranseulempe. Bare i fjor og bare fra én svensk nettbutikk ble det importert over 500 tonn godteri til Norge. Ved å fjerne 350-kronersgrensen, som gjør at import fra utlandet under denne grensen slipper avgifter, konkurrerer norske og utenlandske butikker på like vilkår. Fjerning av 350-kronersgrensen vil styrke norske butikker.

Disse medlemmer viser til at tobakksbruk er den viktigste enkeltårsaken til kreft. Ifølge Kreftforeningen dør nesten 6 000 personer hvert år av tobakksrelaterte sykdommer. Likevel lar regjeringen være å bruke avgiftssystemet til å få folk til å slutte å røyke.

I statsbudsjettet for 2019 prisjusteres avgiftene på tobakk, noe disse medlemmer mener er for defensivt. Derfor foreslår disse medlemmer å øke tobakksavgiftene med 5 pst., samtidig som tobakskvoten på taxfreehandel foreslås halvert.

I tillegg mener disse medlemmer det er uheldig at taxfreeordningen premierer ikke-røykere med en større alkoholkvote og foreslår derfor å reversere utvidelsen av taxfreeendringen som regjeringen innførte i 2014.

Disse medlemmer viser til at helsetjenestene må prioritere strengere fremover, og at kravene for å innføre nye legemidler og nye metoder i helsevesenet er høye. I tillegg står vi i en fastlegekrise, med sterkt behov for å rekruttere nye fastleger og utvide den kommunale helsetjenesten. I en slik situasjon mener disse medlemmer det er nødvendig å prioritere ressurser til å styrke helsetjenesten, og ønsker derfor å fjerne moms-fritaket for alternativ behandling.

Disse medlemmer ser imidlertid at det kan være yrkesgrupper som i dag er oppført i det frivillige registeret for alternativ behandling, som kan anses å drive

omsetning av helsetjenester. En oppheving av momsfritaket bør derfor ledsages av en gjennomgang av registrerte medlemsorganisasjoner for å se om noen burde fortsette å ha fritak for merverdiavgift. I tillegg mener disse medlemmer at det også bør innføres merverdiavgift på alternativ behandling som utføres av helsepersonell.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede endringer i merverdiavgiftsloven som sikrer at helsepersonell må inkludere merverdiavgift hvis de utfører alternativ behandling.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt noen av medlemmene i de organisasjoner som i dag er registrert i registeret for alternative behandlere, kan anses å yte helsehjelp, og komme tilbake til Stortinget med et lovforslag som gjør det mulig for disse å få fritak fra merverdiavgiftsloven.»

Disse medlemmers forslag til utgiftsendringer:

Avgifter	Bokført proveny. Mill. kroner.
Engangsavgift	1 924
Andre miljøavgifter	793
350-kronersgrensen	1 400
Fem pst. økning tobakksavgift	235
Endringer taxfree	450
Innføring av merverdiavgiftsplikt for alternativ behandling	180
Sum avgifter	4 982

Disse medlemmer foreslår å øke pensjonen til enslige minstepensjonister med 4 000 kroner i året fra 1. mai 2019. Minstepensjonister er overrepresentert på fattigdomsstatistikken. De har lave pensjonsgrunnlag, ofte på grunn av deltidsarbeid, kort tjenestetid eller lignende. Per i dag får enslige minstepensjonister 194 000 kroner å leve for i året.

Disse medlemmer mener det må innføres en individuell pensjonskonto, at pensjonsopptjening i tjenstepensjonsordningen starter fra første krone man får i lønn, også for lavere stillingsbrøker enn 20 pst., og at også arbeidsforhold som varer kortere enn 12 måneder, gir grunnlag for tjenstepensjon.

Disse medlemmer viser til at individuell pensjonssparing (IPS) er en ordning hvor man kan sette av inntil 40 000 kroner per år til pensjon og få skattefradrag

Disse medlemmer viser til at etterspørselen etter helsetjenester øker, mens tilgangen på helsepersonell blir mer utfordrende. Vi må i fellesskap finne gode løsninger som møter mangelen på personell, samtidig som tilbudet til pasientene ivaretas. Regjeringen har gitt rom for et større innslag av private aktører som stiller seg på utsiden av den helsetjenesten vi sammen har bygget opp – den offentlige tjenesten der alle skal få hjelp uavhengig av hvem de er, eller hvor de kommer fra. Økningen av private aktører i helsetjenesten utfordrer både økonomi og bemanning i sykehusene våre. Disse medlemmer vil avvikle ordningen med nøytral merverdiavgift i helseforetakene, fordi den bidrar til privatisering og fragmentering av sentrale sykehustjenester.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen om at ordningen med nøytral merverdiavgift i helseforetakene avvikles.»

for dette. De som sparer hele beløpet, får redusert skatten med inntil 9 200 kroner. Disse medlemmer peker på at slike skattefaviserte spareprodukt er en ytterlig favorisering av dem som har god råd. De som ikke har råd til å spare til pensjon fra egen lomme, har heller ikke mulighet til å benytte seg av denne ordningen. Ordningen bidrar derfor til at forskjellene mellom folk også øker når vi blir eldre. I tillegg svekker ordningen andre, institusjonaliserte pensjonsordninger.

Disse medlemmer foreslår derfor å avvikle ordningen.

Disse medlemmer viser til helhetlig gjennomgang i alternativt budsjett og forlik mellom regjering og Kristelig Folkeparti og foreslår følgende endringer i statsbudsjettet:

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
Ramme 0 - lånetransaksjoner (under streken)				
2412	90	Øke lånerammene i Husbanken med 9 mrd. kr	9 000,0	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
2430	90	Akseleratorprogram	250,0	
225	90	Opprette ny rentekompensasjonsordning for barnehager, skoler og svømmeanlegg, låneramme 5 mrd.	5 000,0	
342	90	Rentekompensasjon – kirkebygg	1 000,0	
Ramme 0 – lånetransaksjoner (under streket) sum			15 250,0	-
Ramme 1 – statsforvaltning mv.				
530	30	Husleieordningen	10,0	
540	25	Samordning av kommunale IKT-prosjekter	35,0	
540	70	IKT-opplæring i regi av pensjonsorganisasjonene	5,0	
545	1	Datatilsynet	5,0	
577	70	Økt partistøtte	10,0	
Ramme 1 – statsforvaltning mv. sum			65,0	-
Ramme 2 – familie og forbruker				
840	61	Tilskudd til incest- og voldtektssenter	5,0	
840	70	Voldsforebyggende arbeid – ATV – Alternativ til vold	4,0	
840	70	Voldsforebyggende arbeid – RVTS	4,0	
840	71	Alternativ til vold, etablering av tilbud i Finnmark skal prioriteres	2,0	
842	1	Styrke familievernet	20,0	
842	21	Kompetanseheving i familievernet	3,0	
842	70	Kapasitetsøkning i kirkens familievernstjeneste	5,0	
844	70	Fjerne kontantstøtten		-750,0
846	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	5,0	
846	60	Omprioritering av midler til utstyrsbibliotek (BUA)		-20,0
846	61	Økt støtte til Ferie for alle, FRI (Kirkens bymisjon) og Barnas stasjon	20,0	
846	70	Barne- og ungdomsorganisasjoner	5,0	
846	72	BUA	70,0	
846	72	BUA – Utstyrsbibliotek	35,0	
854	60	Kommunalt barnevern	200,0	
854	60	Forsøksordning ny modell for barnevern	30,0	
854	62	Tilskudd til barnevernsfaglig videreutdanning	5,0	
854	71	Landsforeningen for barnevernsbarn	3,9	
854	71	Utviklings og opplysningsarbeid (Brukerorganisasjoner)	5,0	
854	72	Tilskudd til forskning og kompetanseheving i barnevernet	20,0	
855	1	Rekruttering av fosterhjem	5,0	
856	1	Hurtigbsetting av EMA, prøveprosjekt	15,0	
858	1	Fosterhjem – midler til støtte og veiledning	25,0	
871	60	Kommuneprogram for økt likestilling	5,0	
871	70	Likestilling mellom kjønn – NGOene	5,0	
871	70	Trepartssamarbeid for likestilling	5,0	
871	72	LHBTI-organisasjoner	5,0	
871	73	Likestillingscentre	15,0	
873	50	Likestillings- og diskrimineringsombudet	5,0	
Ramme 2 – familie og forbruker sum			526,9	-770,0
Ramme 3 – kultur				
315	70	Idrettsanlegg	50,0	
315	70	MVA-kompensasjon for frivillige	50,0	
315	71	Frivilligsentraler	5,0	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
315	78	Utstyrsbibliotek – BUA (administrasjon av ordningen)	4,5	
315	79	KRIK	1,3	
315	86	Tilskudd til sykkelrittet Tour of Norway	5,0	
320	55	Norsk kulturfond: Festivalstøtte	15,0	
320	55	Norsk kulturfond	30,0	
321	73	Kunstnerstipend (100 nye hjemler)	30,0	
321	75	Utstillingshonorar	20,0	
322	70	Beaivváš Sámi Teáhter	10,0	
322	70	Knertenparken, Anne-Cath Vestly-museet, engangsstøtte	5,0	
322	70	Nytt opera- og kulturhus Kristiansund	10,0	
322	70	Skreimuseet Svolvær	10,0	
322	70	Folkets Hus Sauda	3,0	
322	70	Musea i Sogn og Fjordane	5,0	
322	70	Norsk Industriarbeidermuseum, Vemork	10,0	
322	70	Beaivváš – nytt bygg	10,0	
323	71	Carte Blanche BIT	5,0	
323	71	Turnéteatret Trøndelag	5,0	
323	73	OscarsborgOperaen	1,5	
323	78	Skuespiller- og dansealliansen	10,0	
323	78	Musikkutstyrsordningen	30,0	
323	78	Danse- og teatersentrum	1,0	
323	78	Norske Festivaler	1,5	
323	78	Musikk og scenekunst, øremerket Skuespiller- og dansealliansen	2,0	
323	78	Sinfonietta Innlandet	5,0	
323	78	Etablering regionteater Østfold	3,0	
325	1	Scenekunstbruket	15,0	
325	78	Balansekunst	10,0	
325	78	UKM	5,0	
325	78	Norsk publikumsutvikling	2,0	
325	78	Norsk kulturforum	1,0	
325	78	Den kulturelle spaserstokken	10,0	
325	78	Stiklestad nasjonaljubileum	5,0	
325	78	Norsk kulturforum Hvalfangstmuseet (1,6 mill.), Det angår også deg (0,9 mill), Norsk Borgsenter (2,5 mill.), Porsgrund Porselen (1 mill.)	6,0	
325	78	Melahuset	2,0	
325	78	Fargespill i Bergen	1,0	
325	78	Kultur i fengsel (pilotprosjekt Østfold)	5,0	
325	78	Popsenteret	5,0	
325	78	Ymse faste tilskudd – Balansekunst	5,0	
326	74	MS Hestmanden	3,0	
326	78	Forfattersentrum	5,0	
326	78	Kristent Arbeid Blant Blinde og svaksynte (KABB)	3,3	
328	70	Kuben Aust-Agder museum og arkiv	5,0	
328	70	Fetsund lensmuseum	5,0	
328	70	Midt-Troms museum	4,0	
328	70	Museum Vest, Hordaland	2,0	
328	70	Vadsø museum	4,0	
328	70	Nasjonale kulturbygg. Formidlingsstilling tusenårsstaden Gulen	0,5	
328	70	Lillehammer Kunstmuseum	4,0	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
328	70	Vest-Agder-museet	1,0	
328	70	Buskerudmuseet	5,0	
328	70	Norsk Skogfinsk Museum	10,0	
328	70	Vestfoldmuseet	4,0	
328	78	Vestfossen Kunstlaboratorium	1,0	
328	78	Statsraad Lemkuhl	5,0	
328	78	Fullriggeren Sørlandet	3,0	
329	78	Misjons- og diakoniarkivet, VID	1,5	
334	50	Filmfondet (blant annet til oppfølging av forslag om økt kvinneandel i norsk film- og tv-dramaproduksjon)	40,0	
334	73	Tvibit filmveksthus	2,0	
334	73	Regional filmsatsing: (5 mill. til Samisk filminstitutt, 5 mill. til de regionale filmsentrene, 20 mill. til de regionale filmfondene)	30,0	
334	73	Bygdekinoen	1,0	
334	78	Dubbing av barnefilmer	2,0	
335	70	Nytt tilskudd til minoritetsspråklige aviser	1,0	
335	71	Produksjonstilskudd	10,0	
335	74	Tilskudd til lokale lyd- og bildemedier	2,0	
335	75	Samiske aviser	3,0	
335	75	Tilskudd til samiske aviser	2,0	
337	70	Privatkopieringsvederlag	10,0	
340	70	Økt driftstilskudd/rammetilskudd til Den norske kirke	30,0	
340	70	Andre trossamfunn	12,0	
340	70	Den norske kirke	40,0	
340	71	Sjømannskirken/andre trossamfunn	5,4	
341	75	Tilskudd til private kirkebygg Investeringsrammen for kirkebygg utvides til 1 mrd.	5,0	
342	60	Rentekompensasjon kirkebygg	0,3	
342	70	Klimasikring for utsatte og verneverdige kirkebygg	15,0	
342	70	Vedlikehold av kulturhistorisk verdifulle kirker og gravplasser	5,0	
1429	70	Restfinansiering utgravinger på Kongsgårdprosjektet Avaldsnes, Rogaland	4,7	
Ramme 3 – kultur sum			696,5	-
Ramme 4 – utenriks				
164	70	Kvinner/likestilling, seksuell/reproduktiv helse	75,0	
164	72	FNs befolkningsfond (UNFPA), seksuell/reproduktiv helse	75,0	
161	72	Skatt for utvikling (kunnskapsbanken)	50,0	
162	72	Fornybar energi	80,0	
152	70	Den internasjonale arbeidsorganisasjonen (ILO)	10,0	
159	70	FNs arbeid for palestinere (UNRWA)	25,0	
150	72	FNs flyktningkommissær (UNHCR)	50,0	
115	21	Norges fremme/kultureksport	20,0	
118	70	Nordområdene (1 mill. til Det Norske Videnskaps-Akademi for polarforskning)	5,0	
118	72	Opplysningsarbeid for fred	5,0	
159	71	Regionbevilgning Europa og Sentral-Asia		-75,0
159	75	Regionbevilgning Afrika		-100,0
118	21	Utenrikspolitiske satsinger, spesielle driftsutgifter		-3,0
Ramme 4 – utenriks sum			395,0	-178,0

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
Ramme 5 – justis				
410	1	Domstolene – innkjøp teknisk utstyr	10,0	
410	1	Domstolene – økt bemanning	24,0	
430	1	Driftsmidler kriminalomsorgen	85,8	
430	1	Kriminalomsorgen	10,0	
430	70	Frivillige organisasjoner i kriminalomsorgen	2,0	
430	70	Wayback	3,2	
440	1	Styrket handlingsrom i politidistriktene	340,0	
440	1	Styrking av Statens Barnehus	11,0	
440	1	Styrking av påtalemyndigheten – etterforsklingsløft	49,0	
440	1	Styrking av arbeidet ved a-krimsentrene	5,0	
440	1	Styrking av Økokrim, arbeid mot økonomisk kriminalitet	5,0	
440	1	Etterforsklingsløft	20,0	
440	70	Krisesentersekretariatet, ROSA-prosjektet	1,2	
440	70	Blå Kors Steg for Steg	3,0	
440	70	ECPAT Norge	2,0	
440	70	SLETTMEG.no	5,0	
440	70	Fullfinansiering av hjelpetelefon til ofre for menneskehandel (1,5 mill.), Ecpat (2 mill.). Steg for steg (Kristiansand og Blå Kors Norge) (4 mill.)	2,5	
451	1	Sivil beredskap, DSB – terrørsikring	30,0	
455	73	Redningsselskapets sjøsikkerhetskampanje	5,0	
470	72	Gatejuristen	2,0	
473	1	Kontoret for voldsoffererstatning	15,0	
474	1	Konfliktrådet, herunder arbeidet mot sosial kontroll	5,0	
474	70	Styrke arbeidet til frivillige organisasjoner som bekjemper vold og overgrep i nære relasjoner	2,0	
Ramme 5 – justis sum			637,7	-
Ramme 6 – innvandring, regional utvikling og bolig				
290	1	Driftsutgifter IMDI	25,0	
291	21	Utvikle bedre bosettingsmodeller	5,0	
291	50	Norges forskningsråd	10,0	
291	62	Kommunale innvandrertiltak	70,0	
291	71	Tiltak mot sosial kontroll	25,0	
291	71	Tilskudd til integreringsarbeid i regi av frivillige organisasjoner, herunder språkopplæringsprogrammet KIA Velferd (8 mill.), Peacepainting (1 mill.), SOS-barnebyer SAMAN-prosjekt (1 mill.)	10,0	
291	71	Antirasistisk senter	2,9	
291	71	LIM	1,3	
291	71	MIRA-senteret	1,1	
291	71	Født Fri	1,0	
291	71	Minotenk	1,0	
291	71	OMOD	0,6	
292	70	Opplæring i norsk m.m.	6,8	
490	1	Barnefaglig kompetanse asylkjeden UDI	2,0	
490	23	Barnefaglig kompetanse asylkjeden	6,0	
490	70	Stønad til familier i asylmottak, fjerne taket	1,1	
490	70	Stønader til beboere i asylmottak	3,0	
490	71	Styrke aktivitetstilbud for barn i asylmottak	5,0	
490	72	Retur av asylsøkere med avslag	5,0	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
491	1	Barnefaglig kompetanse i asylkjeden	2,0	
500	50	IKTPLUSS		-5,0
500	50	FORKOMMUNE		-5,0
550	62	Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	34,6	
550	64	Kommunale og regionale næringsfond mm.	104,4	
550	73	Merkurprogrammet	10,0	
553	60	Regionale utviklingsmidler	95,0	
553	65	Omstillingsprogrammer	32,1	
553	74	Norske parker og flere geoparker	5,0	
560	50	Samiske formål	71,5	
567	70	Kvensk språk og kultur	1,5	
567	70	Nasjonale minoriteter	1,0	
567	72	Det mosaiske trossamfunn	1,0	
581	70	Bostøtte	100,0	
581	76	Utleieboliger		-121,0
590	65	Områdesatsing i byer	60,0	
595	30	Geodesiobservatoriet i Ny-Ålesund		-17,0
Ramme 6 – innvandring, regional utvikling og bolig sum			551,9	-
Ramme 7 – arbeid og sosial				
600	1	Nominell videreføring driftsbevilgning ASD		-2,0
601	50	Fjerne ufrivillig deltid	30,0	
605	1	Administrative kostnader VTA	5,6	
605	1	Administrative ressurser ordinære ledige	23,5	
605	1	Administrative ressurser nedsatt arbeidsevne	23,5	
605	1	Administrative ressurser varig tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak	8,4	
605	1	Samhandling unge fra trygd til arbeid (div. satsinger)	150,0	
605	1	Realkompetansevurdering i Nav	13,0	
872	71	Tilskudd Tiltak for bedre levekår og livskvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne	5,0	
872	72	Helt med – arbeid for utviklingshemmende	4,2	
872	72	Tilskuddsordning levekår og livskvalitet for personer med nedsatt funksjonsevne	1,0	
605	1	Nav, a-krim	5,0	
605	1	Opptrappingsplan mot vold og overgrep	10,0	
621	63	Tilskuddsordning for å forebygge og redusere fattigdom blant barn og unge	110,0	
634	1	Arbeidsmarkedstiltak i egenregi	35,0	
634	76	1000 arbeidsmarkedstiltak ordinære ledige	109,0	
634	76	1000 arbeidsmarkedstiltak nedsatt arbeidsevne	109,0	
634	77	500 VTA-plasser	17,7	
634	77	300 varig tilrettelagte arbeidsmarkedstiltak	26,9	
640	1	Arbeidstilsynet	35,0	
640	1	Arbeidstilsynet, a-krimcenter	5,0	
640	1	a-krimcenter	30,6	
640	21	Regionale verneombud	5,0	
642	1	Petroleumstilsynet	15,0	
649	21	Treparts bransjeprogram	5,0	
2541	70	49 uker maksimal permitteringstid	80,0	
2541	70	Nei til kutt i dagpenger	23,0	
2650	73	Tilretteleggingstilskudd		-25,0

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
2661	70	Opprettholde tilskuddsnivå cøliaki	200,0	
2661	74	Bilstønadsordning funksjonshemmede	70,0	
2670	73	Økt minstepensjon	222,6	
3642	3	Petroleumstilsynet, økte gebyrinntekter ved flere tilsyn		-10,0
Ramme 7 – arbeid og sosial sum			1 352,9	-12,0
Ramme 8 – forsvar				
1710	1	Forsvarsbygg, drift		-25,0
1710	47	Redusere investeringen i eiendom, bygg og anlegg		-45,0
1720	1	Forsvarets musikk	15,0	
1720	1	Cyberforsvaret (investeringer)	50,0	
1720	1	Felleskapasiteter (Forsvarsstaben)		-25,0
1731	1	Hæren (hærhelikoptre, overføres til Luftforsvaret)	75,0	
1731	1	Hæren (forprosjekt, stridsvogn)	50,0	
1731	1	Hæren (oppbygging på Garnisonen i Porsanger)	50,0	
1731	1	Utdanningsreformen (fordeles på forsvarsgrenene)	50,0	
1731	1	Hæren	45,0	
1732	1	Sjøforsvaret (Kystjegerkommandoen)	10,0	
1733	1	Luftforsvaret (omstilling/kompetanse Andøya)	30,0	
1734	1	Heimevernet (objektsikring, trening/øving og utstyr)	88,0	
Ramme 8 – forsvar sum			418,0	-50,0
Ramme 9 – næring				
900	1	Oppstart av handelstilsyn	5,0	
900	21	Regionalt akseleratorprogram – økt tilgang på tidligfasekapital for oppstartsbedrifter	87,5	
900	75	OUM i Østfold	1,0	
900	77	Sett sjøbein (reversere kutt)	2,5	
900	83	Forskningscenter for hav og Arktis	20,0	
905	1	Mineralnæringen: Norges geologiske undersøkelse	10,0	
909	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	35,0	
909	73	Tilskudd for sysselsetting av sjøfolk		-300,0
910	1	Sjøfartsdirektoratet: Kampanje for sjøsikkerhet	2,0	
915	1	Regelrådet		-7,0
2421	50	Eksportprogram, ferdigvareindustrien	30,0	
2421	50	Bioøkonomiordningen	60,0	
2421	50	Kondemneringsordning skip	15,0	
2421	50	Etablerertilskudd tilbake til 2013-nivå		-70,0
2421	71	Klyngeprogrammet – digitalisering SMB	20,0	
2421	72	Risikoavlastningsordning for innovative offentlige anskaffelser	50,0	
2421	74	Reiseliv – Innovasjon Norge	20,0	
2421	76	Miljøteknologiordningen	250,0	
2421	77	Tilskudd til pre-så Kornfond		-50,0
Ramme 9 – næring sum			608,0	-427,0
Ramme 10 – fiskeri				
919	71	Velferdsstasjoner (reversere kutt)	2,2	
919	75	Føringstilskudd og bearbeiding av fisk	47,8	
Ramme 10 – fiskeri sum			50,0	-

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
Ramme 11 – landbruk				
1100	70	Tilskudd til omstilling for hestenæringen	20,0	
1115	1	Mattilsynet	15,0	
1136	50	Reversere kutt Nibio, samt forskning jord/klimatilpassing	10,0	
1137	50	Forskning og teknologiutvikling – skog/jord	12,0	
1138	70	Matsentraler	7,0	
1138	70	Matkultur og barn	3,0	
1138	72	Stiftinga Norsk senter for økologisk landbruk	0,9	
1142	60	Tilskudd til veterinærdekning	30,0	
1148	71	Naturskade – erstatninger		-30,0
1149	1	Infrastruktur skog/skogplanting	5,0	
1149	75	Klimatilpassing og beredskapslagre matkorn, såkorn og grasfrø	35,0	
1161	75	Fjellstyrene	5,0	
Ramme 11 – landbruk sum			142,9	-30,0
Ramme 12 – olje og energi				
1800	1	Olje- og energidepartementet		-4,0
1810	1	Oljedirektoratet		-9,0
1820	60	Tilskudd til flom- og skredforebygging	150,0	-
1820	60	NVE – tilskudd til flomsikring av elver og vassdrag	100,0	
1840	70	Administrasjon, Gassnova		-12,0
Ramme 12 – olje og energi sum			250,0	-25,0
Ramme 13 – miljø				
1400	51	Den naturlige skolesekken, styrking	2,0	
1400	76	Autorisasjon av Urnes verdensarvsenter	1,5	
1400	76	Nasjonale og internasjonale miljøtiltak, pilot biogass	10,0	
1410	21	Miljøovervåking, klima- og naturforskning, ferdigstille arbeidet med økologisk grunnkart. Oppfølging av klimaforlik og vedtak og handlingsplan for naturmangfold	50,0	
1410	22	Økologisk grunnkart, styrking	10,0	
1411	1	Artsdatabanken – oppdatere og kartlegge naturmangfold i Norge, rødliste, svarteliste. Oppfølging av handlingsplan for naturmangfold	15,0	
1420	1	Styrket innsats for rapportering etter klimaloven	10,0	
1420	35	Oppfølging av målet om 10 pst. skogvern	50,0	
1420	38	Restaurering av myrområder, tiltak for å redusere klimautslipp, redusere flom og tilbakeføring av naturmangfoldet	10,0	
1420	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing, Klimasats	10,0	
1420	61	Klimatilpassing kommuner	40,0	
1420	71	Tiltak mot marin forsøpling	30,0	
1420	75	Vrakpant		-50,0
1420	77	OMATT- bransjeforening for ideelle gjenbruksaktører	1,0	
1420	77	Tilskudd til frivillige organisasjoner	10,0	
1420	78	Tilskudd til friluftaktiviteter	15,0	
1420	82	Styrke arbeidet for å sikre truede arter og naturtyper – oppfølging av handlingsplan for naturmangfold	20,0	
1428	50	ENOVA – Investeringsstøtte utslippskutt industrien	100,0	
1428	50	ENOVA – Tilretteleggelse for sirkulærøkonomi	45,0	
1428	50	Omprioritering fra ENOVA til nytt CO ₂ -fond for næringslivet		-395,0

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
1430	70	CO ₂ -fond for næringslivet (inkl. 395 mill. i omprioritering fra ENOVA)	700,0	
1481	22	Kvotekjøp		-25,0
4481	1	Oppjustert kvotepris salg av CO ₂ -kvoter		-438,7
Ramme 13 – miljø sum			1 129,5	-908,7
Ramme 15 – helse				
701	21	Helseteknologiordning for kommunene	100,0	
701	21	Modernisert folkeregister		-20,0
701	70	Reversere kutt i KomUT	10,0	
708	1	Nasjonalt eldreombud, halvtårvirkning	14,0	
714	21	En time fysisk aktivitet hver dag	30,0	
714	21	Forskning og evaluering av folkehelseiltak	4,0	
714	21	Frivillig.no. Rekruttering av frivillige bl.a. i eldreomsorgen	3,0	
714	70	Frivillig rusforebyggende innsats, herunder styrking av Akan 2 mill.kr, øremerking Juvente 1 mill.	10,0	
714	70	Sammen IOGT, rusavhengige tilbud og støtte til å komme ut av en rustilværelse, samt utdeling av mat til rusmiddelavhengige	5,0	
714	74	Skolemat	716,0	
714	74	Skolefrukt		-20,5
714	79	Ammehjelpen	0,3	
714	79	HUNT – Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag.	1,0	
714	79	Tromsøundersøkelsen	1,0	
714	79	Voksne for barn	0,1	
717	70	Utvide ordningen med gratis langtidsvirkende prevensjon for kvinner med ett årskull	10,9	
732	70	Styrke de regionale helseforetakene	1 261,0	
732	70	Ny teknologi i sykehusene	110,0	
732	81	Kreftsatsing og strålesentre, 1 mrd. over fire år	153,0	
732	82	Utvidet investeringslån til sykehusbygg fra 70 til 80%	126,0	
732	82	Redusert lånebehov Helse Vest RHF		-419,0
737	70	Ideelles pensjonskonstanter, knekkpunkt 2019	18,0	
740	1	Reversere avviklingen av meldeordningen	9,0	
740	1	Avvikle fritt behandlingsvalg		-5,0
745	1	Styrke Folkehelseinstituttet – få ned behandlingstid nye legemidler	2,5	
746	1	Styrke Statens legemiddelverk – få ned behandlingstid nye legemidler	2,5	
749	1	Statens undersøkelseskomisjon for helse- og omsorgstjenesten		-40,0
761	21	Foreningen for barnepalliasjon, økt øremerking	1,0	
761	21	Økt tilskudd til livsglede for eldre. Sertifisering av nye sykehjem i 10 kommuner	3,0	
761	21	Økt øremerking til Verdighetssenteret i Bergen (1 mill.)	1,0	
761	21	Øremerking til Senter for alders- og sykehjemsmedisin	1,0	
761	21	Opplæring for seniorer i digitale tjenester, styrket satsing	3,0	
761	21	Tiltak for å bedre tilbudet til personer med nevrologiske skader og sykdommer (Hjernerådet)	4,0	
761	21	Statlig finansiering av eldreomsorg, forsøk		-6,0
761	21	Teknologisk støtte i fritidsaktiviteter for barn med funksjonsnedsettelse		-4,0
761	21	Teknologier for trygghet og mestring		-18,3

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
761	21	Leve hele livet		-48,0
761	65	Statlig finansiert av eldreomsorg, forsøk		-215,0
761	68	Spredning av velferdsteknologi i kommunene		-20,7
761	75	Huntington	0,2	
761	21	Prosjekter og tilskudd for å heve kvaliteten i eldreomsorgen og nye boformer for eldre	40,0	
761	79	Nye boformer for eldre	10,0	
762	21	Prosjekt for heltidskultur i eldreomsorgen	10,0	
762	60	Ny skolehelsetjeneste. Implementere og oppfylle beman- ningsnorm, starte arbeidet med e-helsesøstre, innføre en digital ungdomshelsesatsing, styrke kompetansen på psykisk helse og på forebygging av vold og overgrep i skolehelsetjenesten. 50 mill. + 50 mill. forlik	100,0	
762	60	Jordmortjeneste i kommunene (15 mill. + 5 mill. fra forliket)	20,0	
762	63	Utdanning – 400 allmennleger i spesialisering	122,7	
762	63	Kompetansehevingstiltak for fastleger	10,0	
762	63	Medisinsk avstandsoppfølging		-22,0
762	73	Forebygging av vold og overgrep: Seksualitet og grensesetting i skole og barnehage	5,0	
765	21	Overdoseforebygging, økte midler til Nalokson-prosjekter for å hindre kutt i livreddende hjelp	5,0	
765	71	Psykisk helse og rus, bruker- og pårørendearbeid	5,0	
765	71	Selvorganisert selvhjelp		-8,5
765	72	Gatelaget	5,3	
765	72	Frivillige organisasjoner som driver med rusforebyggende arbeid	40,0	
765	72	City changers, samtaletilbud til unge i Vest-Agder. Mental Helse, Kirkens SOS	2,4	
765	73	Forandringsfabrikken	2,5	
765	73	Fontenehusene	8,0	
765	75	Styrke selvmordsstrategien	5,0	
770	70	Gratis tannhelse 19–21-åringer	100,0	
770	70	50 prosent refusjon tannhelse for 22–25-åringer	200,0	
770	70	Tilskudd tannbehandling kreftpasienter	50,0	
770	70	Utvidelse av gratis tannhelse til 19- og 20-åringer	60,0	
770	70	Reversering av usosiale kutt i tannhelse	4,9	
783	61	100 flere turnusstillinger (LIS1)	53,9	
2711	72	Reversering av usosial innstramming i stønader til tannbehand- ling	61,7	
2751	70	Reduseres jf. Prop.1 S Tilegg 2 – rettes av regjeringen		-145,0
2751	70	Reversere kutt i blåreseptordningen vedrørende næringsmidler til pasienter med fenylketonuri	6,0	
2751	70	Redusere apotekavanse		-41,5
2752	70	Fjerne egenandelene på fastlege og legevakt for 16- og 17-åringer	54,0	
2752	70	Økt prisomregning egenandeler		-29,0
Ramme 15 – helse sum			3 581,8	-1 062,5
Ramme 16 – utdanning og forskning				
200	1	Kunnskapsdepartementet – administrasjon		-40,0
220	1	Utdanningsdirektoratet – administrasjon		-65,0
226	21	Ny ordning for utvikling og innkjøp av digitale læremidler	100,0	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
226	21	Omprioritering: Den digitale skolesekken – flytte til vår digitale satsing		-50,0
226	21	Lærerrekuttering – opprette ny nasjonal kampanje, særlig rettet mot flere menn	10,0	
226	21	Omprioritering: Lærerspesialister – fra regjeringens forslag		-52,0
226	21	Bedre lærerutdanning med mer praksis og flere praksisskoler	20,0	
226	22	Etterutdanning for lærere i digitale læremidler	20,0	
226	22	Omprioritering: Etterutdanning for lærere i digitale læremidler		-20,0
254	73	Kompetansereform: Tilskudd til Voksenopplæringsforbundet	2,0	
258	21	Kompetansereform: Utvide bransjeprogram til transport og varhandel	30,0	
260	50/70	Kompetansereform: Incentiver for utvikling av tilpassede etter- og videreutdanningstilbud – universitet og høyskole	30,0	
258	60	Kompetansereform: Opprette nasjonalt kompetansefond for læring i arbeidslivet	100,0	
260	50	Kompetansereform: Tilskudd til studiesenter og desentraliserte utdanningstilbud	15,0	
228	77	Den tyske skolen	3,0	
260	50/70	3000 nye studieplasser	154,0	
260	50/70	Bygg og infrastruktur universiteter og høyskoler	100,0	
260	50/70	100 rekrutteringstillinger (ph.d.) ved universiteter og høyskoler	40,0	
260	50/70	Bedre veiledning av studenter	25,0	
270	74	Psykisk helsetilbud for studenter	5,0	
270	75	3000 nye studentboliger – 800 flere enn regjeringen	53,0	
285	53	Tre nye forskningsprogrammer for IKT og datasikkerhet, samfunnsikkerhet og beredskap og velferdsstatens yrker	150,0	
285	53	Omprioritering: Forskningsrådet – flytte til vår satsing		-70,0
2410	50-90	Rentefritak for deltidstudanning	4,4	
2410	50-90	Stipendkutt studenter	256,0	
225	21	Forsøksordninger med nye tiltak for ungdom som står utenfor arbeidslivet (Venneslabroen – 2,9 mill.)	2,9	
225	60	Landslinje sjømat ved Vardø VGS, oppstart høst 2019 – 1. august	0,5	
225	66	Midler som klasser kan søke på for å dekke inntil 1/3 av utgiftene til skoleturer i regi av Hvite busser e.l. som en del av strategi mot antisemittisme, fra skoleåret som starter i august 2019	15,0	
225	75	Frivillige organisasjoners arbeid mot mobbing. Forandringsfabrikken 2,5 mill. Barnevakten nettvettprogram til innføring av fagfornyelsen i 2020 2 mill.	4,5	
226	21	Øke bevilgning til skole/hjem-samarbeid, Islandsmodellen	5,0	
226	61	Tilskuddsordning Mentorordning for nye lærere	60,0	
226	71	Tilskudd til Vitensentrene	20,0	
228	71	Jevne ut forskjellsbehandling av tilskudd til friskoler – midler til gjennomføring av lærernorm som friskoler kan søke på	15,0	
228	71	Studieretning, naturbruk, ulovfestet ekstratilskudd	13,4	
231	60	Setesdal folkehøgskule, Sjunghatten 0,75 mill., Ørskog 0,75 mill.	1,9	
253	70	Kompensasjon for økt elevtall – faktisk elevtall – til folkehøgskolene	11,0	
254	72	Lister Kompetanse	1,0	
920	50	Forskningsentre for bioøkonomi	20,0	
920	50	Nytt forskningscenter for hav/kyst	15,0	
920	50	Forskningsrådet – Maroff	30,0	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
920	50	Nytt forskningsenter for næringsdrevet digitalisering	30,0	
923	1	Prosjektmidler til utvikling og etablering av Blått kompetanse-senter Sør	5,0	
928	50	Veterinærinstituttet, forskning/fiskehelse	10,0	
2410	50	Studiestøtte 12 mnd. for studenter med barn	120,0	
2410	70	Studiestøtte 12 mnd. for studenter med barn	35,0	
2410	72	Studiestøtte 12 mnd. for studenter med barn	5,0	
258	21	Fangeleir Espeland	1,0	
260	50	Jordmorutdanning på UIS	1,0	
260	50	30 studieplasser medisin	4,0	
260	50	Senter for klimaomstilling i Sogndal	10,0	
260	50	Universitetet i Agder, senter for yrkesfag	3,9	
260	50	Senter for krisepsykologi, midler til sorgstudie, 22. juli-ofre	1,3	
260	50	Medisinsk utstyr og teknisk inventar SEARCH ved NMBU Høy-land	10,0	
260	50	UiS+UiB utredningspakke 5 mill., planlegge en klinisk master i medisin gjennomført i Stavanger over 3 år. Oppstart høsten 2019	5,0	
260	70	Professorat antisemittisme, halvtårsvirkning	0,5	
260	70	Høyskolen for dansekunst, halvtårsvirkning	1,0	
260	70	Senter for orientalske språk, MF halvtårsvirkning	2,6	
281	1	Felles tiltak for universiteter og høyskoler		-5,0
281	45	Utstyrsmidler		-5,0
Ramme 16 – utdanning og forskning sum			1 577,9	-307,0
Ramme 17 – transport og kommunikasjon				
1300	1	Samferdselsdepartementet – stopp av jernbanereform		-5
1300	71	Trygg trafikk	10	
1311	71	Tilskudd til regionale flyplasser	15	
1320	1	Statens vegvesen – enklere planprosesser/digitalisering		-70
1320	30	Statens vegvesen – tiltak for gående og syklende	40	
1320	30	Trafikksikkerhetstiltak	40	
1320	31	Skredsikring, riksveier	200	
1320	36	E16 Filefjell		-46
1320	61	Rentekompensasjonsordningen for fylkeskommunene		-264,5
1320	62	Skredsikring fylkesveier	200	
1321	70	Tilskudd til Nye Veier AS - enklere planprosesser/digitalisering		-14
1330	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	45	
1330	63	Særskilt tilskudd til store kollektivprosjekter	500	
1352	1	Jernbanedirektoratet – stopp av anbudsutsetting/jernbanereform		-5
1352	71	Jernbane, drift og vedlikehold	200	
1352	72	Jernbane, planlegging	50	
1352	73	Elektrifisering av Trønderbanen og Meråkerbanen	50	
1352	74	Godspakke jernbanen	80	
1352	74	Tilskuddsordning for godstransport på jernbane (innføres fra 1.7.2019)	100	
1360	30	Kystsatsing (Kystverket) – Nyanlegg og større vedlikehold	100	
1360	30	Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	15	
1360	34	Innseilingen til Leirpollen i Tana		-15
1360	60	Kystsatsing (Kystverket) – tilskudd til fiskerihavnanlegg (kommunale)	50	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
1360	71	Kystsatsing (Kystverket) – tilskudd til havnesamarbeid	5	
1360	72	Kystsatsing (Kystverket) – tilskudd for overføring av gods fra vei til sjø	22,6	
1370	70	UPU refusjon til Posten		-83
1380	71	Tilskudd til bredbåndsutbygging	400,3	
Ramme 17 – transport og kommunikasjon sum			2 122,9	-502,5
Ramme 18 – rammeoverføringer til kommunesektoren				
571	60	Rammetilskudd til kommuner	2 700,0	
	Herav	Utdanning – 400 allmennleger i spesialisering.	409,2	
	Herav	Gjeninnføre frukt og grønt i ungdomsskolen	102,8	
	Herav	Bemanning skolehelse	50,0	
	Herav	Lavterskel hjelpetilbud for barn, unge og familier i alle kommuner	100,0	
	Herav	Rusomsorg i kommunene	100,0	
	Herav	Innholdet i omsorgen: aktiv aldring, livsglede og opplevelser, fritidskontakt for personer med demens, den kulturelle spaserstokken, kompetanseheving i sektoren, inkludering av pårørende	50,0	
571	Herav	Utstyrløft for mer praktisk læring i ungdomsskolen	100,0	
571	Herav	Flere ansatte i barnehagen og bedre finansiering av bemanningsnormen	300,0	
571	Herav	Flere barnehagelærere og en mer ambisiøs pedagognorm	125,0	
571	Herav	Flere barnehageplasser	175,0	
571	Herav	Ikke øke barnehageprisen	65,0	
571	Herav	500 flere lærere i grunnskolen	150,0	
571	Herav	Ressurser og innsatsteam til innføring av lese-, skrive- og regnegaranti	250,0	
571	Herav	Lærerspesialister – ny innretning og bedre tid til lærerne	52,0	
571	Herav	Beredskapsteam mot mobbing	20,0	
571	Herav	Forebygge mobbing i skolen, kompetanseheving for ansatte	30,0	
571	Herav	Krafttak for lek og praktisk læring i 1.– 4.klasse (ny ordning)	50,0	
571	Herav	Kvalitet i SFO – bedre innhold og flere kvalifiserte ansatte (ny ordning)	60,0	
571	Herav	Miljøarbeidere – 100 nye i 2019	27,0	
571	Herav	Pilotprosjekt: Hospitering for rådgivere i ungdomsskolen – mer kunnskap om yrkesfag	2,5	
571	Herav	Opprette ny rentekompensasjonsordning for barnehager, skoler og svømmeanlegg, låneramme 5 mrd.	37,5	
571	65	Regionsentertilskudd		-200,0
572	60	Rammetilskudd til fylkeskommuner	500,0	
572	Herav	Yrkesfagmilliard: Oppdatert og moderne utstyr i undervisningen	100,0	
572	Herav	Yrkesfagmilliard: Økt lærlingtilskudd	110,0	
572	Herav	Yrkesfagmilliard: Praksistilskudd til bedrifter for å gi elever praksis	20,0	
572	Herav	Yrkesfagmilliard: Stipend for at flere fagarbeidere skal bli yrkesfaglærere	20,0	
572	Herav	Opptopping til 1000 nye fagskoleplasser – 300 nye i 2019	15,5	
572	Herav	Etter- og videreutdanning for fagskolelærere	10,0	
572	Herav	Kompetansereform: Incentiver for utvikling av tilpassede etter- og videreutdanningstilbud – fagskole	10,0	
575	60	Ressurskrevende tjenester	325,0	

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
578	70	Valgdirektoratet – informasjonstiltak	5,0	
Ramme 18 – rammeoverføringer til kommunesektoren sum			3 530,0	-200,0
Ramme 19 – tilfeldige utgifter og inntekter				
2309	1	Konsultenbruk i staten		-1 327,0
2309	1	Ymse		-579,2
Ramme 19 – tilfeldige utgifter og inntekter sum				-1 906,2
Ramme 20 – Stortinget, finansadministrasjonen mv.				
1610	1	Bjørnfjell tollstasjon	7,0	
1610	45	ANP-kameraer i Tolletaten		-5,0
1618	1	Skatteetaten - Tverrfaglig senter mot arbeidslivskriminalitet – a-krim-senter	5,0	
1618	1	Skatteetaten – styrke arbeidet mot svart økonomi	15,0	
Ramme 20 – Stortinget, finansadministrasjonen mv. sum			27,0	-5,0
Ramme 21 – skatter, avgifter og toll				
5501	70	Formuesskatt	4 115,0	
5501	70	Verdsettelsesrabatt	550,0	
5501	70	Beholde skatt på inntekt og mer omfordelende trinnskatt	920,0	
5501	70	Fjerne IPS	280,0	
5501	70	Endre bunnbeløpet i reisefradraget		-400,0
5501	70	Øke fagforeningskontigenten		-192,0
5501	72	Ikke skattlegge dagdletter ved reise		-65,0
5501	72	Økt skattefradragbeløp ved gaver til frivillige organisasjoner til 50 000 kroner		-9,0
5501	74	Tidfesting av implementeringseffekten av ny regnskapsstandard (fradrag) for banker og finansforetak	550,0	
5521	70	350-kronersgrensen	1 400,0	
5521	70	Innføring av merverdiavgiftsplikt for alternativ behandling	180,0	
5531	70	Fem prosent økning tobakksavgift	235,0	
5536	71	NO _x -komponenten 150 kroner (dobling)	240,0	
5536	71	CO ₂ -komponenten økes med 20 pst. for biler med utslipp over 95 gram	804,0	
5536	71	Økt vektkomponent, 500 kroner over 2000 kg	240,0	
5536	71	Øke grenseverdi for vektfradrag ladbare hybrider, fra 50 – 100 km	640,0	
5541	70	Ordinær sats i el-avgift for datasenter som driver kryptoproduksjon fra 1.1.2019	10,0	
5542	70	Grunnavgift på mineralolje (opp 33 øre, økning på 20 pst.)	335,0	
5543	70	Økning CO ₂ -avgift mineralolje (generell sats- til 550 kroner per tonn CO ₂)	430,0	
5548	70	Avgift på HFK/PFK økes til 550kr/tonn CO ₂	28,0	
5700	72	Øke grensen for når frivillige org. må betale arbeidsgiveravgift til 80 000 pr. ansatt / 800 000 pr. org.		-16,0
5521	70	Reversere taxfree-endring fra 2014 sum 125 mill., herav Mva	35,0	
5526	70	Reversere taxfree-endring fra 2014 sum 125 mill., herav særavg. Alko	140,0	
5531	70	Reversere taxfree-endring fra 2014 sum 125 mill., herav endring tobakk		-50,0

Kap.	Post	Beskrivelse	Pluss (i mill. kroner)	Minus
5531	70	Halvere taxfreekvoten tobakk - særavgift på tobakkvarer sum 325 mill	225,0	
5521	70	Halvere taxfreekvoten tobakk - merverdiavgift sum 325 mill.	100,0	
Ramme 21 – skatter, avgifter og toll sum			11 457,0	-732,0

Kap.	Post	Ramme 22 – utbytte mv.		
5656	85	Økt utbytte statseide selskaper (Flytoget 30 mill. Argentum 70 mill. kr)		-100,0
5625	85	Utbytte lavrisikoordningen		-25,0
5656	85	Økt utbytte Argentum		-430,0
Ramme 22 – utbytte mv. sum				-555,0

Kap.	Post	Ramme 23 – Statens pensjonsfond utland		
Ramme 23 – Statens pensjonsfond utland sum				

3.1.2.3 MERKNADER FRA SENTERPARTIET

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til Senterpartiets alternative budsjett for en fullstendig oversikt over partiets budsjettprioriteringer, herunder tabeller og oppstillinger.

Disse medlemmer påpeker imidlertid at Senterpartiet på bakgrunn av at regjeringen etter fremleggningen av sitt alternative budsjett oppgav et økt handlingsrom, har valgt å gjøre noen tilleggprioriteringer i denne budsjettinnstillingen. En oversikt over tilleggprioriteringene finnes til slutt i denne merknaden.

Senterpartiet vil ha et budsjett som ser hele Norge

Disse medlemmer ønsker et samfunn med tjenester nær folk og verdiskaping i hele landet. Disse medlemmer påpeker at regjeringen gjennom fem år har sentralisert arbeidsplasser, tjenestetilbud, økonomiske ressurser, makt og innflytelse. Innen offentlig sektor har regjeringen foreslått og til dels fått gjennomslag for sentraliserende reformer i kommunesektoren, sykehussektoren, brannvesenet, høyskole- og universitetssektoren, politiet, Skatteetaten og fengselsvesenet. Regjeringen har gjort lov- og skattemessige endringer som har åpnet for mer privatisering og stordrift.

Disse medlemmer er bekymret for at denne utviklingen over tid vil skape store sosiale forskjeller. Disse sosiale forskjellene vil kunne få et klart geografisk preg, der ressurser flyttes til de store byområdene, mens distriktene blir tappet for arbeidsplasser, velferdstjenester og innbyggere. Samtidig øker også de sosiale og geografiske forskjellene internt i de store byområdene.

Disse medlemmer viser til at regjeringen også har foretatt betydelige endringer i skatte- og avgiftssystemet siden den tiltrådte. Ved å kombinere massive skatteuttak til de rikeste med nye avgifter som rammer vanlige folk, har den bidratt til at vi nå ser en betydelig

økning i forskjeller i Norge og en kraftig sentralisering av velstand og formue. Mens samfunnets mest formuende har fått stadige kutt i skatten på sin finansformue, opplever folk flest en stadig tyngre avgiftsbyrde, blant annet i form av mer bompenger og økning i diesel- og bensinavgiftene.

Et løft for vanlige arbeidsfolk

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår skatteendringer som skal bidra til å jevne ut de sosiale og geografiske forskjellene som regjeringen har bidratt til å forsterke. En gjennomsnittlig lønsmottaker vil med Senterpartiets skatteforslag få skattelette på omtrent 2 000 kroner. Samtidig foreslår Senterpartiet å redusere avgiftene med 1 mrd. kroner.

Disse medlemmer påpeker at høy innvandring, blant annet fra EØS, har satt arbeidsbetingelsene på spill for store grupper blant annet innen håndverks- og yrkesfagene. Senterpartiet satser derfor 230 mill. kroner på en pakke mot arbeidslivskriminalitet og sosial dumping. Blant annet styrkes fagorganiseringen ved at fagforeningsfradraget økes til 4 000 kroner. Disse medlemmer minner om at Senterpartiet også foreslår en pakke på 300 mill. kroner for å øke rekrutteringen til yrkesfag, og at partiet satser 58,7 mill. kroner på tilrettelagte arbeidsplasser.

Mindre til byråkrati – mer til tjenester

Disse medlemmer mener det høye tillitsnivået mellom befolkning og forvaltning bør utgjøre grunnlaget for en tillitsreform i offentlig sektor. Ved forenklinger, redusert kontrollregime og avbyråkratisering i statsforvaltningen kan mindre av skattebetalernes penger gå til byråkrati og mer til velferdstjenester til folk i hele landet. Statlige etater og direktorater utøver i dag stadig større innflytelse i saker som krever politisk skjønn. For

å unngå å undergrave tilliten til demokratiet og konsentrere makt bør denne myndigheten ivaretas av folkevalgte. Derfor vil Senterpartiet føre en politikk som avbyråkratiserer og desentraliserer Norge.

Disse medlemmer mener regjeringens politikk bidrar til sentralisering av aktivitet og beslutningsmyndighet. Gjennom iverksatte reformer på mange samfunnsområder mister lokalsamfunn viktige offentlige tjenester. Myndighetsutøvelse flyttes over til statlige virksomheter og direktorater på bekostning av folkevalgt styring. Senterpartiet vil endre dette og er tydelige på at verdien av å desentralisere skal komme hele landet til gode.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett for 2019 har lagt inn vesentlige økninger i bevilgninger til kommuner og fylkeskommuner samt til regionale utviklingsmidler og distriktstilskudd. Dette vil sikre tjenester og beslutninger nær folk på bekostning av unødvendig byråkrati og overstyring fra Oslo.

Disse medlemmer viser til Riksrevisjonens undersøkelse av konsulentbruk i staten (Dokument 3:6 (2016–2017)). Der fremkommer det at nesten 60 pst. av ansatte i statlige virksomheter mener politiske reformer er en av årsakene til innkjøp av konsulent tjenester i offentlig sektor. Kjøp av konsulent tjenester utgjorde i 2015 anslagsvis 12 mrd. kroner, men det er vanskelig å fastslå det eksakte omfanget. Den omfattende bruken av konsulent tjenester er etter disse medlemmers syn for høy og bør reduseres, noe Senterpartiet også følger opp i sitt alternative statsbudsjett.

Trygg mat og levende distrikter

Disse medlemmer viser til at typiske distriktsnæringer som landbruket, transportnæringen og fiskerinæringen i regjeringens periode har fått målrettede skatteskjerpelser, og mener det er oppsiktsvekkende at regjeringen har foreslått en rekke skatteskjerpelser for landbruket ettersom regjeringen selv i regjeringserklæringen skrev at den ville «bruke målrettede skatteendringer for å styrke bondens økonomiske stilling». I stedet har vi i løpet av perioden sett at verdien av jordbruksfradraget er blitt mindre, at regjeringen har foreslått å skattlegge salg av gårdsbruk innen familien, og at regjeringen har lagt fram forslag om å skattlegge investeringer i distriktslandbruket hardere.

Disse medlemmer foreslår skatteendringer som skal bidra til å utjevne de sosiale og geografiske forskjellene som regjeringen har bidratt til å skape. Samtidig vil Senterpartiets foreslåtte skatteendringer legge til rette for å skape arbeidsplasser og verdier i hele landet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet blant annet foreslår redusert el-avgift til landbruket, fritak for trafikkforsikringsavgift for traktorer, økte avskrivninger, redusert trygdeavgift for selvstendig næringsdrivende,

økt jordbruksfradrag og en rekke andre tiltak for å styrke norsk matproduksjon.

Disse medlemmer mener at regjeringens såkalt næringsnøytrale næringspolitikk er feilslått og ikke har lyktes med å skape et tilstrekkelig antall nye arbeidsplasser i næringslivet, slik regjeringen har argumentert for at den ville gjøre. Disse medlemmer mener det er betegnende at regjeringen nå selv ikke lenger omtaler politikken sin som næringsnøytral – muligens på grunn av de dårlige resultatene. Senterpartiet mener at nøkkelen til en vellykket næringspolitikk er bærekraftig utnyttelse av de rike naturressursene våre. Senterpartiets næringspolitikk er derfor en rekke målrettede satsinger på blant annet de naturbaserte næringene gjennom for eksempel trebasert innovasjonsprogram, marint verdiskapingsprogram og bioøkonomistrategi. Disse medlemmer påpeker at det for Senterpartiet og etter økonomisk teori er viktig å utnytte såkalt komparative fortrinn, dvs. å satse på næringer der Norge har særlig gode forutsetninger.

Tjenester nær folk

Disse medlemmer viser til regjeringens mange reformer i offentlig sektor. Senterpartiet har vært en tydelig motstander av disse reformene fordi de konsekvent sentraliserer det offentlige tilbudet av tjenester. Disse medlemmer mener at velferdsstaten ikke skal være et gode forbeholdt dem som bor i by, men at også de som bor utenfor nasjonale og regionale bysentre, skal ha rett til god tilgang på helsetjenester, et tilstedeværende politi, gamlehjem, barnehager, høyskoler og offentlige kontorer i rimelig nærhet til sitt bosted. I enkelte tilfeller, som i kommunereformen og i politireformen, har regjeringen argumentert med at tjenestene til innbyggerne vil bli bedre dersom de flyttes lenger bort fra folk i distriktene og produseres i større enheter. I andre tilfeller, som i den varslede fengselsreformen, argumenterer regjeringen ikke med at kvaliteten på tjenesten vil endre seg, men nøyer seg her med å påpeke at «nye fengsler må være større, og flere av dagens enheter må erstattes med færre og større enheter». I begge tilfeller vil likevel resultatet av regjeringens reformer være at det offentlige tjenestetilbudet i Norge flyttes fra distriktene inn til region- eller bysentre, og at små og geografisk spredte enheter erstattes med store og sentraliserte enheter. Disse medlemmer frykter at dette skaper en samfunnsutvikling der det er vanskeligere å komme i kontakt med offentlige institusjoner, der de mest ressursvake vil falle utenfor flere av velferdssystemene, og der Norge får en todelt velferdsstat som favoriserer dem som bor sentralt. Disse medlemmer mener det er avgjørende for å opprettholde skatteviljen og den store støtten til velferdsstaten i hele Norge at alle får nytte godt av velferdstjenestene uavhengig av bosted. I årets forslag til statsbudsjett foreslår regjeringen å leg-

ge ned sju fengsler i Distrikts-Norge. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet går imot dette i sitt alternative budsjett og foreslår å bevilge tilstrekkelige midler til å opprettholde videre drift ved disse institusjonene.

Disse medlemmer viser til at det i Senterpartiets alternative statsbudsjett foreslås en rekke tiltak for å bedre tjenestetilbudet til folk i hele Norge. Det foreslås blant annet 500 mill. kroner i økning i de frie midlene til politidistriktene for å sikre god politidekning i alle deler av landet og for å motvirke effektene av regjeringens sentraliserende politireform. Bevilgningene til kommuner og fylkeskommuner foreslås økt med 4,4 mrd. kroner. Midlene skal blant annet gå til eldreomsorg, opplæring, helsetjenester og klimatiltak nær folk. Senterpartiet foreslår å overføre prosjektet med statlig finansiering av eldreomsorgen til kommunene, et grep som vil gi kommunene ytterligere økte rammer. Partiet foreslår også å innføre gratis skolefrukt for alle skoler med ungdomstrinn fra høsten 2019. I tillegg har Senterpartiets forslag innenfor rammeområder som transport, helse, næring og justis en klar distriktsprofil.

Et skattesystem for folk flest

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker et mangfoldig Norge med plass til både by og bygd. Disse medlemmer vil styrke det nasjonale fellesskapet og lokalsamfunnene. Disse medlemmer sier tydelig nei til en politikk som vil dele Norge geografisk og sosialt, og ja til levende lokalsamfunn i hele landet. Senterpartiets skatte- og avgiftspolitikkk bygger på enkeltmenneskets rett til frihet og selvstendighet og anerkjennelsen av at vi samtidig inngår i et felleskap.

Et viktig mål med skattepolitikken er å finansiere velferdsstaten og videreutvikle sterke samfunnsinstitusjoner som gir enkeltmennesket trygghet og muligheter til selvtillit og til å skape gode liv. Samtidig er det viktig å finne riktig balanse mellom behovet for fellesskapsløsninger og hensynet til å unngå unødvendig byråkrati og skattebyrder for enkeltmennesker og bedrifter.

Disse medlemmer viser til at en person med en gjennomsnittlig inntekt får ca. 2 000 kroner i skattelette med Senterpartiets skatteopplegg. Disse medlemmer tror det kan bli lønnsomt ikke bare for den enkelte, men også for samfunnet på lengre sikt.

Disse medlemmer mener det skal lønne seg å jobbe – særlig for dem som har en svak tilknytning til arbeidslivet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett bruker opptil 4 mrd. kroner på å redusere marginals-katten på lavere og midlere inntekter.

Et sentralt trekk ved Senterpartiets skatte- og avgiftspolitikker er at den er særlig utformet for å legge til rette for gründerskap og aktivitet i hele landet. Senterpartiet mener at verdiene best skapes der folk bor, og da må skatte-

og avgiftspolitikken legge til rette for dette. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett bruker en halv mrd. kroner på å styrke fradrage- ne for pendlerne. Alle skal tjene på å bidra – og de som strekker seg ekstra langt og har lang reisevei til jobb, skal få en rimelig kompensasjon for dette. Pendlerne vil også nyte godt av at Senterpartiet vil redusere avgiftene på bensin og diesel med nesten én mrd. kroner.

For disse medlemmer og for Senterpartiet er det viktig at skattesystemet oppfattes som rettferdig av storparten av befolkningen, og at seriøse norske bedrifter har minst like gode konkurransevilkår som internasjonale storselskaper.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet satser på folk og næringsliv i hele landet, og foreslår derfor å redusere merverdiavgiftssatsen på kultur, kollektivtransport og reiseliv som vil gå ut over verdiskaping og sysselsetting særlig i turistnæringen i distriktene. Det særskilte fradraget for Finnmark og Nord-Troms økes til 20 000 kroner for å styrke insentivene til bosetting og verdiskaping i en særlig viktig region, og i tillegg økes fradragene for fiskere, sjøfolk og bønder i Senterpartiets alternative budsjett. Disse medlemmer mener at kommuner som stiller sine arealer og naturressurser til disposisjon for verdiskaping, skal bli kompensert for dette, og foreslår derfor å forbedre en rekke ordninger for kraftkommunene.

For å legge til rette for grønn omstilling i næringslivet foreslår disse medlemmer å opprette et statlig finansiert CO₂-fond på 700 mill. kroner. Fondet skal stimulere til å velge mindre forurensende transportformer og også til å flytte trafikk fra vei til sjø.

Disse medlemmer viser til at budsjettavtalen ikke reverserer den omstridte avgiftsøkningen på bl.a. sukkerfri brus og smaksatt vann som ble vedtatt av flertallet i statsbudsjettet for 2018. Senterpartiet foreslår derimot å reversere avgiftsøkningen av hensyn til norsk verdiskaping og norske arbeidsplasser. Flere produsenter i distriktene og mangfoldige arbeidstakere vil tjene på Senterpartiets næringsvennlige avgiftspolitikker. Nordmenn handlet for 13,8 mrd. kroner på dagsturer til utlandet i 2016. I løpet av det siste året har grensehandelen vokst med kraftige 11 pst., ifølge Statistisk sentralbyrå.

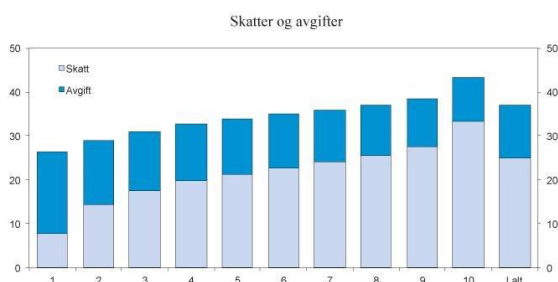
Disse medlemmer fremhever at tabellen under viser at folk flest tjener på Senterpartiets skattepolitikker.

Tabell 1. Senterpartiets opplegg for 2019 sammenlignet med å beholde dagens skattesystem

	Gj.snittlig		Endring i		Endring i		Herav endr.
	Antall	bruttoinntekt	Skatt	skatt	Skatt	skatt	formueskatt
	Personer	Kroner per person	Mill. kroner	Mill. kroner	Kroner per person	Kroner per person	Kroner per person
150 000–199 999 kroner	227 688	176 610	2281	-67	10 019	-296	-22
200 000–249 999 kroner	296 122	225 609	5727	-136	19 341	-459	-49
250 000–299 999 kroner	329 239	275 672	11 796	-200	35 829	-609	-56
300 000–349 999 kroner	350 757	324 937	18 732	-282	53 404	-805	-65
350 000–399 999 kroner	331 205	374 892	23 480	-344	70 894	-1 039	-56
400 000–449 999 kroner	336 448	425 159	29 679	-449	88 214	-1 334	-52
450 000–499 999 kroner	317 357	474 767	33 204	-509	104 626	-1 604	-39
500 000–599 999 kroner	547 176	547 376	70 200	-1 073	128 295	-1 960	-25
600 000–749 999 kroner	487 560	665 436	82 923	-821	170 077	-1 684	12
750 000–999 999 kroner	334 122	853 256	82 380	774	246 555	2 315	60
1 000 000–1 999 999 kroner	232 342	1 285 936	100 375	3 140	432 015	13 513	497
2 000 000–2 999 999 kroner	23 817	2 379 905	21 157	930	888 300	39 049	2895
3 000 000 kroner og over	14 642	6 026 438	33 491	2 378	2 287 426	162 397	22 865

Senterpartiet – eneste parti mot avgifter

Disse medlemmer peker på at også avgiftspolitikken til Senterpartiet kommer folk flest til gode. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet som eneste parti foreslår å redusere avgiftene. Bakgrunnen for dette er at avgifter rammer folk flest hardere enn de rikeste, noe regjeringens egen tabell (under) tydelig demonstrerer.

Kilde: Prop. 1 LS (2017–2018) Statsbudsjettet 2019

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet står for en skatte- og avgiftspolitik for folk flest. Disse medlemmer understreker at Senterpartiet prioriterer vanlige folk og lokalt næringsliv fremfor å gi skattelettelse til de aller rikeste og internasjonal storkapital.

Beredskapspakke

Disse medlemmer mener man skal være trygg uansett hvor man bor i Norge, og at vi sammen skal kunne være trygge på at norsk suverenitet kan forsvares både i krig og krise. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett presenterer en beredskapspakke på hele 3,4 mrd. kroner. Dette gjøres fordi norsk beredskap er i krise. Regjeringen har blant annet gjennom flere år trenert og nedprioritert helt nødvendige investeringer i hær og heimevern, som for eksempel oppgraderte stridsvogner og helikopterstøtte. Sektoren preges av at regjeringen stadig vekker på etter-skudd, og at man ikke setter i gang viktige investeringer som Stortinget vedtar.

Disse medlemmer er også opptatt av sivil beredskap i hele landet. Derfor foreslår disse medlemmer blant annet å bevilge 500 mill. kroner ekstra til politidistriktene for å sikre god politidekning i alle deler av landet og for å motvirke effektene av regjeringens sentraliserende politireform. Disse medlemmer foreslår også 500 mill. kroner ekstra til lokalsykehus, ambulansetjeneste og fødetilbud i distriktene og en betydelig økning i kommunebudsjettene som kan gi grunnlag for styrket brannberedskap i hele landet. Disse medlemmer mener man skal kunne være trygg uansett hvor i Norge man bor.

Disse medlemmer mener at den midlertidige grensekontrollen i Norge bør fortsette. Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet i alternativt statsbudsjett for 2019 foreslår å bevilge 150 mill. kroner ekstra til nasjonal grensekontroll for å styrke innsatsen langs grensene både fra politiets og Tolletatens side. Vi ser en økt tendens til ulovlig import av kniver og andre våpen samtidig som problemet med menneskesmugling, ulovlig innvandring og smugling av narkotika og

andre ulovlige substanser fortsatt er på et urovekkende høyt nivå. En styrking av arbeidet ved grensene er viktig for å sikre tryggheten til Norges befolkning, særlig for barn og ungdom.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet også foreslår å bevilge 300 mill. kroner i en ras- og flomforebyggende pakke som skal bidra til økt sikkerhet for innbyggere og bilister i hele Norge.

Disse medlemmer fremhever at Senterpartiet anerkjenner matsikkerhet som bærebjelken i samfunnsberedskapen, og foreslår derfor å bevilge 20 mill. kroner til beredskapslagring av matkorn og såkorn. I tillegg foreslår disse medlemmer en rekke andre tiltak for å styrke norsk matproduksjon og selvforsyning.

I 2019 er Internett en viktig ressurs også i beredskapsøyemed. Senterpartiet foreslår i budsjettet derfor å femdoble satsingen på fiber i distriktene til en halv mrd. kroner i 2019. Det er et paradoks at et fattigere Norge hadde råd til å legge både strøm- og telefonlinjer til alle husstander, men at utrulling av fiber i liten grad satses på av sittende regjering.

Tiltak	Mill. kroner	Dep.
Beredskapspakke	3 412	
Grensekontroll. Styrke Tolletatens arbeid med grensekontroll	100	FIN
Styrke Hæren	1 000	FD
Styrke Luftforsvaret	10	FD
Styrke Heimevernet	300	FD
Grunnsikring i Forsvaret	100	FD
Prioritering helseforetak. Styrke ambulansetjenesten, lokalsykehus og fødetilbud	500	HOD
Antibiotikaresistens. Styrke KAS (kompetansetjeneste i spesialisthelsetjenesten)	25	HOD
Antibiotikaresistens. Styrke Antibiotikasenteret for primærmedisin	5	HOD
Styrke politidistriktene	500	JD
Styrke Sivilforsvaret og brannhelikoptertjenesten	10	JD
Øke støtten til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	5	JD
Øke reservestrømkapasiteten på 30 basestasjoner i nødnettet	3	JD
Etablere dyrehelseprogram som følge av økt smitterisiko etter grovførimport	6	LMD
Øke tilskuddet til veterinærdekning i distriktene	45	LMD
Støtte beredskapslagring av såkorn og matkorn	20	LMD
Gjeninnføre tilskudd til sikkerhetsopplæring for fiskere	2,3	NFD
Finansiere flom- og skredforebygging etter NVEs anbefalinger	200	OED
Forsere skredsikring på fylkesveg	100	SD
Satse på havner (bl.a. Andenes og Sørvær) og farledstiltak	80	SD
Øke tilskuddet til bredbåndsutbygging	400,3	SD

Trygt familieliv

Disse medlemmer mener at familien er den viktigste enheten i samfunnet, og at gode og trygge familieforhold er sentrale for velferden til både barn og voksne. Senterpartiet satser på en rekke tiltak som skal gjøre hverdagslivet enklere for vanlige familier, samtidig som partiet har et ekstra fokus på de familiene som opplever særlige utfordringer. Barnas oppvekstvilkår i familien,

barnehage, skole og fritidsaktiviteter er avgjørende for en god barndom.

Disse medlemmer påpeker at hensynet til å øke fødselstallene i Norge til bærekraftige nivåer er maktpåliggende for å sikre fremtidens velferd, og at en del av løsningen kan ligge i en rausere barne- og familiepolitikk.

Disse medlemmer fremhever at Senterpartiets alternative budsjett er ambisiøst og inneholder tiltak

som vil tilrettelegge for gode tjenester nær folk – i hele landet. Gjennom en rekke satsinger i sitt alternative budsjett ønsker Senterpartiet å utjevne sosiale forskjeller samt sikre gode oppvekstvilkår for barn og unge. Dette gjør Senterpartiet bl.a. gjennom å foreslå økte ytelser til barnefamilier, forsterke det offentlige ansvaret for barnevernstiltak, innføre gratis skolefrukt ved alle skoler, opptrapping av midler til leirskoleopplæring, øke midlene til ulike prosjekter for barn og unge fra lavinntektsfamilier og styrke kulturfeltet og frivillig sektor generelt.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjettforslag for 2019, der det foreslås å øke barnetrygden og engangsstønaden med henholdsvis 194 mill. kroner og 11,5 mill. kroner. Senterpartiet foreslår bl.a. å innføre et tillegg på 200 kroner fra barn nummer tre samt gjeninnføre Finnmarks- og Svalbardtillegget. Videre foreslår Senterpartiet å gi far selvstendig uttaksrett til foreldrepermisjon fra 1. september 2019. Dette skal bidra til økt velferd for barnet og til økt likestilling mellom kvinner og menn i familie- og yrkesliv.

Disse medlemmer vil understreke at det ikke er ønskelig med en utvikling der en stadig større andel av offentlige tjenester eies og drives av kommersielle konsern. Senterpartiet vil styrke fellesskapsløsningene og mener at ansvar for og drift av viktige offentlige tjenester fortsatt skal ligge hos kommuner og fylkeskommuner. Disse medlemmer finner det uheldig at regjeringen fortsetter å legge aktivt til rette for bruk av anbud innen barnevernet. I Senterpartiets alternative budsjett foreslår disse medlemmer å omprioritere 150 mill. kroner av bevilgningen som skal gå til kjøp av private barnevernstiltak, til oppbygging og styrking av offentlige barnevernstiltak. Ut over det foreslås det å styrke rekrutteringen av fosterhjem med 5 mill. kroner.

Disse medlemmer er bekymret for den økende barnefattigdommen. Tall viser at andelen barn som bor i lavinntektsfamilier har økt fra 8,6 pst. i 2013 til 10,3 pst. i 2016. Senterpartiet ønsker at flere barn og unge skal få mulighet til å delta på aktiviteter og møteplasser uavhengig av den økonomiske situasjonen til familien. Gjennom å foreslå å styrke budsjettposten «Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn» med 5 mill. kroner ønsker Senterpartiet å nå flere barn og unge som har særskilte behov, og som er fra utsatte ungdomsgrupper og -miljø. I tillegg foreslår partiet å øke bevilgningene til Røde Kors-prosjektet «Frier for alle» og Blå Kors' Ferie med 4 mill. kroner, slik at mange flere barn kan få minnerike ferier uavhengig av familiens økonomiske situasjon.

Kultur – bærebjelke i lokalsamfunn

Disse medlemmer mener kultur er en bærebjelke i et lokalsamfunn. For å skape gode lokalsamfunn er det viktig med et rikt og variert kulturtilbud. Det må

legges til rette for et mangfold av kulturaktiviteter og kulturuttrykk og for at hele befolkningen skal kunne delta i og oppleve kunst- og kulturlivet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår å styrke en rekke kulturtilbud og aktiviteter. Det gjøres bl.a. ved å styrke tilskuddsordninger til musikere, kunstnere, festivaler, teater, visuell kunst, fri scenekunst, språkorganisasjoner samt til lesetiltak for å fremme lesing og litteratur i alle samfunnslag. Senterpartiet foreslår en økt bevilgning til Kulturfondet på 18,5 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at musikkutstysordningen fra 2019 utvides til flere musikksjangre samt amatørteatre og andre frivillige teaterformål. Det er behov for å tilføre utstysordningen mer midler som følge av denne utvidelsen. Bevilgningen regjeringen foreslår i statsbudsjettet, er ikke tilstrekkelig for å dekke behovet. Senterpartiet foreslår i sitt alternative budsjett 10 mill. kroner ut over regjeringens forslag. Til sammen foreslås det i Senterpartiets budsjett 81 mill. kroner mer enn regjeringen til diverse kulturformål.

Momskompensasjonsordningen må styrkes

Disse medlemmer fremhever viktigheten av å sikre frivillige lag og organisasjoner forutsigbarhet og gode økonomiske rammer. Staten skal ikke tjene penger på det arbeidet som utføres av frivillige organisasjoner. Derfor er refusjon av moms på varer og tjenester en viktig ordning som har stor betydning for økonomien i frivillig sektor. Disse medlemmer mener det er behov for å styrke ordningen, og foreslår i sitt alternative statsbudsjett 144 mill. kroner, slik at mer av organisasjonenes utgifter til moms kan refunderes og i stedet brukes på å styrke aktiviteten.

En stødig mediepolitikk

Disse medlemmer vil understreke at pressestøtten har vært en velfungerende og nødvendig ordning for å sikre mediemangfold i avismarkedet.

Senterpartiet mener det er en grunnleggende demokratisk verdi at leserne har tilgang til ulike synspunkter og meninger i avislandskapet. I dag opplever norske aviser stor omveltning på mange fronter. Overgangen fra papir til digitale aviser, nye forretningsmodeller og automatisering er eksempler på endringer som fordrer nye løsninger. Mediemangfoldsutvalgets utredning fra 2017 påpekte at staten må ta et større ansvar i omstillingsprosessen. Norske medier må sikres gode kår, slik at de fortsatt er i stand til å produsere journalistikk og fylle sin viktige samfunnsrolle – til beste for samfunnsdebatten og demokratiet. Regjeringens budsjettforslag innebærer i realiteten et kutt siden det ikke justeres for prisvekst og inflasjon. Dette vil forverre økonomien i en lang rekke aviser og direkte true mediemangfoldet. Senterpartiet ønsker å bevare en differensiert presse og hjelpe mediene i omstillingsprosessen. Disse med-

lemmer foreslår derfor å styrke pressestøtten med 27,5 mill. kroner.

En sterk nasjonal folkekirke

Disse medlemmer registrerer at regjeringens budsjettforslag innebærer kutt i bevilgningene til Den norske kirke på 46 mill. kroner. Senterpartiet er bekymret for at dette vil føre til reduksjon i kirkelig kulturarbeid, sosial virksomhet og andre utadrettede tiltak i lokalmiljøet. Kirken har gitt klar beskjed om at et så stort kutt i 2019 umuliggjør opprettholdelse og utvikling av en landsdekkende folkekirke. Senterpartiet deler kirken bekymring og mener det er skuffende at regjeringen ikke tar dette på alvor. I sitt alternative budsjett foreslår disse medlemmer å reversere kuttet på 46 mill. kroner samt bevilge 10 mill. kroner ekstra.

Internasjonalt kulturfremme

Disse medlemmer viser til regjeringens forslag knyttet til tilskudd til næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål. Disse medlemmer mener norsk kulturliv har mye å by på i internasjonal sammenheng. Disse medlemmer ser et stort potensial i norsk kulturlivs internasjonale muligheter og vil arbeide for at levende norsk kulturliv er en del av den globale utviklingen innenfor de ulike kulturfeltene. Senterpartiet ønsker å videreføre og styrke arbeidet med internasjonalt kulturfremme og foreslår derfor å styrke bevilgningen med 15 mill. kroner ut over regjeringens forslag i sitt alternative budsjett.

Hjelp nær folk

Disse medlemmer mener Norge må tenke langsiktig i bistandspolitikken. Gjennom bistandspolitikken skal man bidra til at mennesker får dekket sine mest grunnleggende behov. Samtidig er det viktig å legge til rette for en bærekraftig økonomisk utvikling. Disse medlemmer mener at FNs bærekraftsmål er en viktig rettesnor i denne sammenheng. Mål én sier at man skal utrydde all fattigdom i verden, mens mål to sier at man skal utrydde sult, oppnå mattrygghet, bedre ernæring og fremme bærekraftig landbruk.

Disse medlemmer mener at Norge bør bruke mer ressurser på å sikre mennesker tilgang på trygg mat. Styrket satsing på landbruksbistand går som en rød tråd gjennom Senterpartiets bistandsbudsjett.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet gjennom bistandspolitikken vil styrke kvinners rettigheter. Senterpartiet vil medvirke til dette gjennom å øke bevilgningene til FNs program for kvinnerettigheter og likestilling og øremerke mer bistandsmidler til organisasjoner som jobber for likestilling.

Disse medlemmer minner om at man de senere årene har sett flere humanitære kriser utspille seg, blant annet i Syria, Irak og Jemen. Det er et sterkt behov

for å hjelpe mennesker i disse områdene. Senterpartiet mener også at hjelp til flyktninger i så stor grad som mulig bør gis i nærområdene. Derfor øker Senterpartiet støtten til nødhjelp og humanitær bistand. Senterpartiet øker også bevilgningene til FNs matvareprogram og til FNs høykommissær for flyktninger i sitt alternative budsjett. Disse medlemmer påpeker at FN har beregnet at man kan hjelpe 13–26 ganger så mange i nærområdene som man kan gjennom flyktningmottak med de samme midlene. Disse medlemmer mener det er riktig og viktig å få hjelpen til å strekke til å hjelpe flest mulig, og viser til at Senterpartiet øker hjelpen til flyktninger i deres nærområder med hele 550 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag. Samtidig bruker man noe mindre på flyktningmottak i Norge.

Disse medlemmer viser til at informasjonsstøtten fra Norad har vært et viktig tiltak for å sikre en informert opinion og en kritisk debatt. Støtten har tidligere hatt en egen øremerking i budsjettene, men er nå lagt inn i kapittelet om sivilt samfunn. Senterpartiet foreslår å øremerke 70 mill. kroner til informasjonsstøtte.

Disse medlemmer påpeker ellers at Senterpartiet reduserer bevilgninger til EØS-midler. Både Europameldingen og Riksrevisjonen har stilt spørsmålsteget ved om og eventuelt i hvor stor grad EØS-midler faktisk bidrar til utjevning av levekår i Europa. Når Norge for eksempel bevilger nær 50 mill. kroner til blant annet aircondition og oppvarmingsparametre i en bygning med polsk kunst fra 1900-tallet, mener Senterpartiet pengene kan brukes på bedre måter. Disse medlemmer ønsker at man skal trappe ned EØS-midlene og innrette dem i tråd med norske interesser.

Trygghet nær folk

Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette for en justis- og beredskapspolitik med fokus på nærhet, samhandling og forebygging. Dette er en forutsetning for at borgernes trygghet og rettssikkerhet blir ivaretatt over hele landet. Derfor foreslår Senterpartiet en styrking av hele straffesakskjeden gjennom satsing på politi, påtalemyndighet, domstoler og kriminalomsorg.

Disse medlemmer viser til at det er en hovedoppgave for staten å sørge for innbyggernes trygghet og samfunnets sikkerhet. For å styrke totalberedskapen fremmer Senterpartiet en rekke forslag, blant annet økning av kapasiteten i Nødnett, bruk av brannhelikopter og opprustning av Sivilforsvaret. Justissektoren er avhengig av et godt samarbeid med ideelle organisasjoner, stiftelser og frivillige. Disse medlemmer mener frivillige aktører er en viktig del av landets totalberedskap, og viser til at Senterpartiet foreslår en økt satsing på disse i alternativt statsbudsjett for 2019.

Disse medlemmer vil peke på at en stadig større kompleksitet i straffesakene medfører økt belastning

på straffesakskjeden. Det har de siste årene vært en stor økning i arbeidslivskriminalitet og økonomisk kriminalitet. Samtidig møter politiet nye utfordringer med stadig større innslag av tilreisende kriminelle. Disse medlemmer mener vold, drap, ran, voldtekt og vold i nære relasjoner er alvorlig kriminalitet som må prioriteres høyt i hele straffesakskjeden. Når publikum opplever at disse og andre saker ikke blir prioritert og oppklart, svekkes tilliten til politi og rettsvesen.

Et nært og tilstedeværende politi

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil ha et politi som er synlig og til stede der folk bor. Senterpartiet er derfor imot den sentraliseringsreformen i politiet som regjeringen nå gjennomfører. Disse medlemmer vil understreke at et tilstedeværende politi har en forebyggende effekt, og lensmannskontorene må settes i stand til å ha en bemanning som gjør at de er synlige i lokalsamfunnene. Mens både konsulentbruken og veksten i Politidirektoratet har økt dramatisk de siste årene, er det flere politidistrikt som sliter med økonomien. Disse medlemmer vil peke på til at dette går ut over muligheten for å gjøre ansettelser og skaffe nytt utstyr og materiell.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker å prioritere midler til politidistriktene, som kan brukes til blant annet kjøretøyinvesteringer, ansettelse av studentene som går ut av Politihøgskolen, styrking av grensekontrollen og innsatsen mot økonomisk kriminalitet og arbeidslivskriminalitet. I tillegg til en satsing på politiet vil Senterpartiet styrke påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten er en sentral del av straffesakskjeden, og denne må settes i stand til å sikre hurtig saks- gang for straffesakene.

Disse medlemmer vil fremheve barnehusenes viktige rolle i etterforskningen av alvorlig kriminalitet. Disse medlemmer er opptatt av at barn skal få like god hjelp uavhengig av hvor i landet de bor, og viser til at Senterpartiet foreslår å øke bevilgningene til barnehusene samt opprette en «satellit» av denne tjenesten i Møre og Romsdal.

Tiltak	Mill. kroner	Dep.
Grensekontrollpakke	150	
Grensekontroll. Styrke politiets arbeid med grensekontroll isb. Tolletaten	50	JD
Grensekontroll. Styrke Tolletatens arbeid med grensekontroll	100	FIN

Styrking av domstolene

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil opprettholde en desentralisert domstolstruktur for å ivareta den lokale rettspleien og sikre folk god tilgang til

konfliktløsning. Senterpartiet mener det verken er nødvendig eller formålstjenlig å gjøre vesentlige endringer i domstolstrukturen. Disse medlemmer mener krav til kompetanse, fleksibilitet og kapasitet kan løses på en like god måte i en desentralisert struktur som i en sentralisert. Folk må oppleve nærhet til den dømmende virksomheten, og domstolene må derfor være tilgjengelige for dem som trenger å oppsøke dem.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil stanse trenden hvor mindre domstoler i distriktene blir tappet for ressurser og utsettes for «sniknedleggelse». Domstolene har en klart økende saksmengde og flere kompliserte saker. Disse medlemmer vil understreke at rask avgjørelse i straffesaker styrker rettssikkerheten og er positivt for alle involverte parter. Det må derfor være en prioritet å sette domstolene i stand til å holde måltallene for saksavvikling.

Disse medlemmer mener at de ordinære domstolene og jordskiftedomstolene må styrkes med nye dommerårsverk. I tillegg må samtlige tingretter inkluderes i prosjektet «Digitale domstoler», som i dag kun omfatter de største tingrettene og domstolene som har gått med på å ha felles ledelse. Disse medlemmer vil også fremheve at Senterpartiet vil styrke prøveprosjektet med lyd- og bildeopptak i domstolene.

Flere høyrisikoplasser i fengsel

Disse medlemmer ser behovet for å satse på fengsler i Norge. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at strukturendringer ikke er løsningen på de utfordringene som finnes i kriminalomsorgen. Soningskøen må holdes lav, og samtidig er det viktig å sørge for nok bemanning i fengslene til å ivareta sikkerheten til de ansatte og tilbudet til de innsatte. Kriminalomsorgen skal virke både allmennpreventivt og gjøre innsatte i stand til å bli tilbakeført til samfunnet og leve lovlydige liv etter endt soning. Disse medlemmer viser til at økt bemanning er en forutsetning for at kriminalomsorgen kan følge opp de politiske mål som er satt for innholdet i soningen.

Disse medlemmer vil fremheve de frivillige organisasjonenes viktige arbeid med kriminalitetsforebygging og gjenintroduksjon til samfunnet for dem som har sonet i fengsel. Disse medlemmer ser på forebygging som helt vesentlig for å skape trygge og gode lokalsamfunn og viser til at Senterpartiet foreslår å øke bevilgningene til organisasjoner som driver med dette viktige arbeidet.

Disse medlemmer viser til at regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett har foreslått å legge ned syv fengsler med totalt 290 åpne soningsplasser. Dette gjelder Kristiansand fengsel og Arendal fengsel, avdelingene Parkveien, Håvet og Kleivgrend, Hassel fengsel; Søndre Vestfold fengsel, Sandefjord avdeling; Hedmark

fengsel, Bruvoll avdeling og Bergen fengsel, Osterøy, og Nordre Vestfold fengsel, Hof avdeling.

Disse medlemmer viser til at regjeringens begrunnelse for nedleggelsene i stor grad er at regjeringen mener det er overkapasitet på åpne soningsplasser i landet. Disse medlemmer vil imidlertid understreke at nedgangen i belegget i fengslene ikke skyldes noen plutselig og dramatisk nedgang i antall kriminelle. Gjennomføringen av politireformen bidrar til at politiet fungerer som en propp i straffesakskjeden, og flere politidistrikt går med store budsjettunderskudd. Politiet sliter med kapasitetsproblemer, og et stort antall saker med kjent gjerningsperson blir henlagt. Disse medlemmer viser til at regjeringen bedyrer at situasjonen kun er midlertidig, og disse medlemmer mener da at det er altfor tidlig å legge ned et stort antall soningsplasser i landet. Om politiet begynner å levere flere saker, kan dette få alvorlige konsekvenser for både domstolene og kriminalomsorgen, som har opplevd store budsjettkutt de siste fem årene. Disse medlemmer mener straffesakskjeden må gjøres i stand til å håndtere saksmengden til politiet om denne øker. Det betyr at det i tillegg til å satse på politiet er nødvendig å styrke påtalemyndigheten og domstolene så vel som kriminalomsorgen. Disse medlemmer mener man ikke kan risikere at soningskøene på nytt blir høye, og om så mange soningsplasser skal legges ned, må dette skje etter en grundig vurdering av fremtidens behov.

Disse medlemmer vil peke på at Senterpartiet er opptatt av å sikre kvinner bedre soningsforhold, og mener det er helt feil å legge ned kvinnefengsel, slik som foreslått, når det allerede er for få egnede soningsplasser for kvinner. Disse medlemmer mener i tillegg det er særlig viktig å ta vare på fengsler som har praktisk rettede tilbud, noe som gjelder flere av fengslene som er foreslått nedlagt. Om disse fengslene legges ned, vil det være svært vanskelig å åpne slike tilbud på nytt. I tillegg mener disse medlemmer det er viktig å understreke at det ikke er et mål i seg selv av fengslene skal ha et belegg på 100 pst.

Disse medlemmer vil peke på at fengslene må ha ledig plasser som politiet kan benytte til varetekt ved behov. I tillegg må det stå plasser ledige for å muliggjøre overføring mellom fengsler og mellom avdelinger internt i fengslene. Selv om en utvidelse av ordningen med elektronisk kontroll (fotlenkesoning) kan føre til en viss nedgang i behovet for åpne plasser, er det viktig å påpeke at en stor andel av dem som sitter på åpen soning, ikke tilfredsstiller kravene for denne typen soning. Disse medlemmer vil også trekke frem at flere av de domfelte som oppfyller kravene uansett er pliktige til å ta deler av straffen i fengsel før de kan sone med elektronisk fotlenke. Er det ikke nok kapasitet på åpen soning, vil de innsatte som skulle vært med åpen soning, måtte oppta plasser på lukket soning.

Beredskap i hele landet

Disse medlemmer viser til at Riksrevisjonen har rettet sterk kritikk mot regjeringens arbeid med objektsikring. Disse medlemmer mener det er viktig å sikre ressurser til dette viktige beredskapsarbeidet, og viser til at Senterpartiet foreslår en økning av midlene til objektsikring i politiet. I tillegg foreslår Senterpartiet å bevilge 100 mill. kroner til grunnsikring i Forsvaret.

Disse medlemmer viser til at strøm, mobilnett og nødnett falt ut flere steder i landet under høststormene i 2018. Under ekstremværet «Knud» var nødnettet ute av drift ved 44 basestasjoner. En av årsakene til dette var at reservestromkapasiteten en del steder kun er på åtte timer. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker å styrke DSBs arbeid med å øke reservestrømkapasiteten for flere av basestasjonene til Nødnett i 2019, og at det foreslås økte midler til å sikre dette.

Disse medlemmer viser til at hjelpeapparatet opplevde et stort press sommeren 2018 som følge av skogbranner og skogbrannfare, og budsjettene ble betydelig overskredet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår økte midler til brannhelikopter, slik at en står bedre rustet til sommeren 2019, i tillegg til en styrking av Sivilforsvaret.

Disse medlemmer viser til at de frivillige organisasjonene i redningstjenesten er til stede over hele landet og gjør et enormt viktig arbeid for å sikre tryggheten til folk lokalt. Disse medlemmer ser på disse organisasjonene som en viktig del av totalberedskapen og viser til at Senterpartiet vil sørge for en styrking av deres arbeid.

Boligpolitikk

Disse medlemmer mener bolig er et velferdsgode på linje med arbeid, helse og utdanning. En trygg og stabil boligsituasjon er en nødvendig ramme rundt alle menneskers liv. Det er et mål for Senterpartiet at det skal være mulig for alle å eie sin egen bolig. Velfungerende markeder for dem som i kortere eller lengre perioder er best tjent med å leie bolig, må også sikres.

Ansvarlig og inkluderende

Disse medlemmer fremholder at Senterpartiet vil føre en ansvarlig og anstendig flyktning- og asylpolitikk som bygger på våre internasjonale forpliktelser, humane tradisjoner og vår nasjonale kapasitet.

Disse medlemmer påpeker at vi i andre land i Europa ser hvilke problemer som følger med høy innvandring og dårlig integrering over tid, også i et sikkerhetspolitisk perspektiv. Utenforskap, arbeidsledighet, store sosiale forskjeller og segregering gjør stor skade. Vi har alle et ansvar for at vi ikke får tilstander som dette i Norge. Det krever at de som kommer, ønsker å bli en del av det norske samfunnet, og at vi bruker tid, ressurser og oppmerksomhet på å ta dem vel imot og sikre at så

sker. For at både det internasjonale samfunnet og Norge skal være best mulig rustet til å håndtere migrasjonsbølger, må Norge ta et internasjonalt initiativ til en gjennomgang av internasjonale konvensjoner, slik at de kan stå seg over tid. En tilpasning av internasjonale konvensjoner til dagens forhold må ikke svekke retten til å søke beskyttelse fra krig og forfølgelse.

Disse medlemmer påpeker at integrering handler om å inkludere nyankomne innvandrere, flykninger og asylsøkere i et fellesskap som er uavhengig av etnisitet, religion, språk, hudfarge og kultur. Integrering handler om å skape dette samholdet. Senterpartiet har som mål at alle skal ha mulighet til arbeid og deltakelse i det norske samfunnet. Språk og arbeid er nøkkelen til vellykket integrering. Et godt samfunn er et samfunn der mangfold blir sett på som en ressurs og et gode. Skolen, arbeidslivet og organiserte fritidsaktiviteter er viktige integreringsarenaer.

Disse medlemmer mener integrering bør bli mer preget av lokale tilpasninger og tettere samarbeid med både næringslivet og frivilligheten. Senterpartiet foreslår derfor å etablere prosjektene Integrering nær folk og Integrering i hele Norge, hvor målet er at deltakere skal få en tettere tilknytning til norsk samfunn og arbeidsliv. Med mer tilpassede løsninger kan lokalsamfunn og kommunene få bedre muligheter til å involveres i integreringen og tilby gode ordninger til sine nye innbyggere.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i alternativt statsbudsjett for 2019 prioriterer integreringstiltak for 248 mill. kroner og økt hjelp i flykningers nær-områder med 550 mill. kroner. Partiet øker antallet kvoteflykninger sammenlignet med sitt alternative statsbudsjett i fjor, men prioriterer altså å kanalisere midler til integrering og til å hjelpe flest mulig i nærområdene og ender derfor på et noe lavere nivå enn regjeringen også i år.

Tiltak	Mill. kroner	Dep.
Integreringspakke	542	
Følge regjeringens økning av kvoteflykninger fra 1 120 til 2 000, regjeringen fra 2 120 til 3 000	-256	JD
Etablere prosjektet «Integrering nær folk» – hospitering i arbeidslivet for nye nordmenn	100	KD
Etablere prosjektet «Integrering i hele Norge» – søknadsbasert for kommuner og ideelle	100	KD
Finansiere frivillighetskoordinatorer ved asylmottak	13	JD
Øke støtten til frivillig arbeid på integreringsfeltet	5	KD
Øke innsatsen med språkopplæring i mottak	20	KD
Styrke satsing mot ungdomskriminalitet i Oslo	5	JD
Øke støtten til barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	5	BLD
Øke innsatsen i Syrias nærområder	400	UD
Øke bevilgningen til FNs høykommissær for flykninger (UNHCR)	150	UD

Arbeid til alle

Disse medlemmer peker på at Statistisk sentralbyrå til tross for lave fødselstall venter en fortsatt sterk befolkningsvekst i tiårene som kommer. Den vesentligste årsaken til veksten består i innvandring, både fra land i og utenfor EØS-området. Denne befolkningsveksten stiller store krav til vårt velferdssystem. I tillegg spiller svært ulike lønns- og arbeidsvilkår og omfanget av arbeidsledighet innenfor EØS-området en avgjørende rolle for utenlandske arbeidstakers interesse for å søke arbeid i Norge.

Disse medlemmer minner om at konsekvensen av den uregulerte arbeidsinnvandringen innenfor EØS-området er at de gruppene i Norge som har svakest tilknytning til arbeidslivet, herunder de som står aller lengst fra arbeid på grunn av nedsatt arbeidsevne, blir sterkest negativt berørt. Den uregulerte arbeidsinnvandringen er derfor den viktigste årsaken til at den økonomiske forskjellen mellom folk øker. Selv om ar-

beidsinnvandringen er blitt redusert de siste årene, er denne fortsatt betydelig.

Disse medlemmer viser til at det av tre ulike rapporter fra Riksrevisjonen (Dokument 3:9 (2015–2016), Dokument 3:11 (2015–2016) og Dokument 3:14 (2015–2016)) går frem at situasjonen når det gjelder utenlandske arbeidstakere i Norge, er helt uoversiktlig. Dette fordi mange er på korttidskontrakter og ikke er registrert som arbeidstakere i Norge. Det er ikke mulig å hente ut statistikk på hvilke utenlandske arbeidstakere som er i Norge til enhver tid, hva de arbeider med, eller hvor de arbeider, fordi vi ikke har nasjonale registreringssystemer som fanger opp dette.

Disse medlemmer påpeker at følgene av dette er at det er for liten grad av kunnskap om hvilke forhold disse menneskene arbeider under. Arbeid på slike vilkår har for mange utenlandske arbeidstakere i Norge vist seg å innebære uttalt mangel på sosial trygghet og forutsigbare rammer for sitt arbeidsliv. Konsekvensene for den enkelte er en utrygg og uverdigg livs- og arbeidssitu-

asjon, og Senterpartiet arbeider aktivt for å motvirke denne utviklingen innenfor de begrensninger som gis gjennom EØS-avtalens realitet om friest mulig arbeidsinnvandring.

Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet arbeider for å oppheve EØS-avtalen fordi den i realiteten er en husmannsavtale som svekker tilliten til og respekten for vårt folkestyre. Avtalen er dynamisk og omfatter stadig flere områder av norsk samfunnsliv på en måte som svekker den norske modellen. Norge har med avtalen avgitt suverenitet og selvråderett, blant annet knyttet til regulering av det norske arbeidsmarkedet. Senterpartiet mener full sysselsetting og små inntektsforskjeller må være det overordnede målet i arbeidslivspolitikken. Avgjørende for å nå dette målet er også reguleringen av tilbudssiden i det norske arbeidsmarkedet, slik at det skapes et balansert arbeidsmarked uten ledighet.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer økt innsats for dem med dårligst vern i arbeidslivet gjennom å foreslå flere VTA-plasser (varig tilrettelagt arbeid), økt minstepensjon for enslige alderspensjonister og forbedringer i sykepengereguleringen for selvstendig næringsdrivende. Videre har Senterpartiet også i dette budsjettet en tiltakspakke mot den stadig grovere arbeidslivskriminaliteten som brer om seg i norsk arbeidsliv.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet mener at dagens minstepensjon er altfor lav, og prioriterer derfor økt minstepensjon for enslige alderspensjonister også i dette budsjettet. Disse medlemmer er glade for at flertallet på Stortinget har sikret gjeninnføring av pensjonsslippen for dem som ønsker denne tilsendt per post. Dette har vært en svært viktig symbolsak for Senterpartiet, og Senterpartiet har i flere runder framsatt forslag om dette i Stortinget.

Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet prioriterer forbedringer i sykepengeordningen for selvstendig næringsdrivende, både av hensyn til likestilling mellom arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende og for å sikre økt likestilling mellom menn og kvinner som er selvstendig næringsdrivende. Selv om kompensasjonsgraden ved sykdom for selvstendig næringsdrivende er økt til 75 pst. i 2017 etter 17. sykedag, er denne ennå et godt stykke under det som gjelder for arbeidstakere som får 100 pst. kompensasjon ved sykdom fra 1. sykedag. Senterpartiet prioriterer å øke dekningsgraden i sykepengeordningen for selvstendig næringsdrivende til 80 pst. fra 1. juli 2019.

Disse medlemmer viser til at fortsatt stor EØS-innvandring til Norge gir økt press på norske lønns- og arbeidsvilkår. Dette presset er ulikt fordelt mellom yrkesgrupper, aldersgrupper og grupper med ulik arbeidsevne. Taperne er arbeidstakerne som har dårligst vern gjennom språk, kvalifikasjoner og fagorganisering. Dis-

se blir hengende etter. Dette står i kontrast til Senterpartiets mål om jevnbyrdige forhold mellom folk i Norge. Disse medlemmer vil understreke at det er svært vanskelig å oppnå full sysselsetting og et velorganisert arbeidsmarked samtidig som det er uregulert arbeidsinnvandring fra EØS-området utenfor Norden.

Disse medlemmer viser til at gjennom utvidelsene av Den europeiske union (EU) i 2004 og 2008 har forskjellene i arbeidslivet i EU og EØS-området økt kraftig. Deler av norsk arbeidsliv har endret seg betydelig etter hvert som konsekvensene av EØS-avtalen med fri arbeidsinnvandring gjort seg gjeldende. Organisasjonsgraden i deler av privat sektor er lav. Arbeidsinnvandrerne til Norge kommer gjerne fra land med høy arbeidsløshet, langt dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn i Norge og mindre utbygde sosiale sikkerhetsnett.

Norge har med EØS-avtalen avgitt suverenitet og selvråderett, blant annet knyttet til regulering av det norske arbeidsmarkedet. Disse medlemmer vil gå imot enda mer avståelse av suverenitet til EU gjennom EØS-avtalen, slik som til EUs arbeidsmarkedsmyndighet (European Labour Authority). Senterpartiet vil erstatte EØS-avtalen med handels- og samarbeidsavtaler med EU for å sikre Norges interesser.

Disse medlemmer mener full sysselsetting og små inntektsforskjeller må være det overordnede målet i arbeidslivspolitikken. For å nå dette målet må også tilbudssiden i det norske arbeidsmarkedet reguleres, slik at det skapes et balansert arbeidsmarked uten ledighet. Senterpartiet vil derfor ta i bruk sikkerhetsklausulen i EØS-avtalen (art. 112) dersom fri flyt av arbeidskraft i EØS truer det norske arbeidsmarkedet. Videre mener disse medlemmer det må stilles krav om fast ansettelse med norske lønns- og arbeidsvilkår for å få arbeidstillatelse for personer utenfor Norden.

Satsing mot arbeidslivskriminalitet

Disse medlemmer viser til at arbeidslivskriminaliteten blir grovere og omfanget større. For myndighetene innebærer dette et betydelig problem ved at statens skatteinntekter reduseres samtidig som trygdeytelser utbetales uriktig. I tillegg undergraver arbeidslivskriminalitet arbeidsforholdene for arbeidstakere i deler av arbeidslivet og endrer konkurranseforholdene slik at seriøse foretak taper.

Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet også i dette budsjettet foreslår å styrke myndighetenes arbeid for å avdekke og forhindre arbeidslivskriminalitet, inkludert sosial dumping, i samarbeid med arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonene. Senterpartiet viderefører i dette budsjettforslaget en tydelig satsing på arbeidet for å avgrense og motvirke omfanget av arbeidslivskriminalitet, inkludert sosial dumping. Til dette prioriterer Senterpartiet samlet 100 mill. kroner i økte bevilgninger til Arbeidstilsynet inkludert regionale

verneombud, Petroleumstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten ved Nav Kontroll, Skatteetaten, politiet og UDI. Etatene har større tyngde og slagkraft når virkemiddelapparatet benyttes i fellesskap, og må derfor gis handlingsrom til å samarbeide effektivt.

Bekjempelse av denne typen kriminalitet krever klarere og mer entydige lovregler og strengere reaksjoner. Senterpartiet vil fortsette å foreslå lovendringer som tydeliggjør ulovlig virksomhet, samtidig som blant annet Arbeidstilsynet gis nødvendige sanksjonshjemler.

Disse medlemmer viser til at gjennom mange tiår har politiske vedtak i Stortinget gitt et mer velorganisert arbeidsliv i Norge sammenlignet med forholdene i søreuropeiske land. Senterpartiet har helt fra 1970-tallet systematisk arbeidet for faste ansettelser og klare avgrensninger for når en i henhold til arbeidsmiljøloven lovlig kan bruke midlertidige ansettelser. Gjennom endringer i arbeidsmiljøloven med virkning fra år 2000 ble det imidlertid tillatt å bruke bemanningsbyråer i norsk arbeidsliv, både ved midlertidige oppdrag og ordinært arbeid.

Med østutvidelsene av EU i 2004 og 2007 ble Norge gjennom EØS-avtalen del av et stort arbeidsmarked hvor lønns- og arbeidsvilkår og arbeidsledighetssituasjonen var, og er, svært forskjellig. Samlet har dette ført til en betydelig arbeidsinnvandring til Norge som har gitt press på lønns- og arbeidsvilkår i stadig flere yrkesgrupper. Det har også blitt færre faste ansettelser kombinert med økt bruk av bemanningsforetak hvor de ansatte ikke har trygghet for arbeidsinntekt fordi stillingsandelen ikke er definert.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i stortingsperioden 2013–2017 har fremmet en rekke forslag for å styrke arbeidsmiljøloven som en vernelov samt fulgt opp LO-kongressens vedtak om at norske lover, forskrifter og tariffavtaler skal være overordnet EØS-regler og EU-lovgivning på arbeidslivsområdet.

Disse medlemmer vil understreke at bare gjennom nye og tydeligere lovregler vil arbeidslivets parter og myndighetene gis redskaper som sammen med en sterkere fagbevegelse, vil kunne komme til å gjennomføre målet om et mer velorganisert arbeidsliv.

Disse medlemmer viser til at Stortinget i juni 2018 vedtok endringer i arbeidsmiljøloven som definerer at fast ansettelse er løpende og tidsbegrenset, og at arbeidstaker sikres forutsigbarhet for arbeid i form av et reelt stillingsomfang. Videre slo Stortinget fast at bemanningsforetak fortsatt ikke skal kunne ansette arbeidsfolk midlertidig. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet med saksordfører Per Olaf Lundteigen var sterkt medvirkende til at Stortinget gjorde disse lovvedtakene, og vil påse at regjeringen følger opp vedtakene i praksis.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer midler slik at 500 flere personer kan få plass i varig tilrettelagt arbeid (VTA) sammenlignet med regjeringens budsjettforslag. Dette er en etterlyst økning som ledd i en årlig opptrapping av VTA-plasser. Senterpartiet lytter her til budsjett høringen på Stortinget. VTA-ordningen gir mennesker med varig nedsatt arbeidsevne mulighet til å delta i arbeidslivet og gir en meningsfull, aktiv og selvstendig hverdag for dem som ikke har mulighet til å komme inn på det ordinære arbeidsmarkedet.

Disse medlemmer mener det enkelte Nav-kontor må styrkes både gjennom flere ansatte og ved at de ansatte gis mer tillit og økt beslutningsmyndighet. Derfor omprioriterer Senterpartiet midler innen arbeids- og velferdsetaten slik at Nav-kontorene styrkes. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet mener alle kommuner skal ha minst ett Nav-kontor, som er en svært viktig del av etatens førstelinje fordi det er det enkelte Nav-kontor som kjenner sitt lokalsamfunn og sin befolkning best, og mer bør søkes løst allerede der.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet videre prioriterer å reversere regjeringens forslag til kutt i diverse tilskudd. Dette gjelder tilskudd til mennesker som ikke har mulighet til å øke sine inntekter i særlig grad utenom ytelsessystemet, og som i utgangspunktet er i en sårbar økonomisk situasjon. Det er derfor viktig for Senterpartiet å prioritere midler for å sikre at tilskudd for dem blant oss som trenger det mest, ikke blir kuttet. Senterpartiets alternative budsjettforslag sikrer derfor prisjustering av en rekke tilskuddssatser som regjeringen nok en gang foreslår underregulert. Disse medlemmer viser også til at Senterpartiet går imot regjeringens omfattende kutt i grunnstønadene til fordypet kosthold for personer med cøliaki og glutenintoleranse.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet viderefører en tydelig satsing på arbeidet med å begrense og motvirke omfanget av useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet og prioriterer midler til en tiltakspakke på til sammen 155 mill. kroner. Tiltakspakken innebærer bevilgninger til Arbeidstilsynet, Arbeids- og velferdsetaten ved Nav Kontroll, Skatteetaten, politiet, UDI og Petroleumstilsynet, fordi etatene har større tyngde og slagkraft når virkemiddelapparatet benyttes i fellesskap. Kriminalitet i arbeidslivet er økende og krever tett og effektivt samarbeid mellom myndighetene. Det er etter Senterpartiets syn nødvendig med langt sterkere tiltak i arbeidet mot useriøsitet, sosial dumping og arbeidslivskriminalitet, som undergraver og utkonkurrerer det seriøse arbeidslivet.

Tiltak	Mill. kroner	Dep.
Arbeidslivskriminalitetspakke	230	
Arbeidslivskriminalitet. Styrke Nav Kontroll	5	ASD
Arbeidslivskriminalitet. Styrke Arbeidstilsynet	25	ASD
Arbeidslivskriminalitet. Utvide ordningen med regionale verneombud	1,2	ASD
Arbeidslivskriminalitet. Petroleumstilsynet. Øke tilsynsaktiviteten	2,2	ASD
Arbeidslivskriminalitet. Utvide treparts bransjeprogrammer	0,6	ASD
Arbeidslivskriminalitet. Styrke Skatteetaten	25	FIN
Arbeidslivskriminalitet. Styrke politiet (Kripes og Økokrim)	20	JD
Arbeidslivskriminalitet. Styrke UDI	20	JD
Fjerne standardfradraget for utenlandske arbeidstakere	16	Skatt
Fjerne den særskilte skatteordningen for utenlandske arbeidstakere	85	Skatt
Øke maksimalt fradrag for fagforeningskontingent til 4 000 kroner	-30	Skatt

Senterpartiet satser på Forsvaret

Disse medlemmer påpeker at Norge i sin sikkerhetspolitikk er prisgitt NATO og den tryggheten NATO kan gi. Samtidig må Norge besørge et sterkt nasjonalt forsvar som er sterkt nok til å utgjøre en krigsforebyggende terskel.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker å styrke alle tre våpengrener og dermed sette Forsvaret i stand til å forsvare landet gjennom god samhandling mellom våpengrenene. Norge risikerer å stå overfor et bredt spekter av trusler mot den nasjonale sikkerheten de neste årene. Eksempler på dette er press mot norsk territorium, hybridkrigføring, press mot nasjonal suverenitet over norske naturressurser eller omfattende og koordinert terror. Felles for alle disse truslene er at det behøves et bredt spekter av nasjonale kapasiteter for å håndtere dem. Det er maktpåliggende at det opprettholdes et sterkt norsk forsvar bygget opp av norske menn og kvinner med militær kompetanse.

Disse medlemmer påpeker at Hæren i dag er underfinansiert. Nødvendige investeringer som et samlet storting har vedtatt, er fremdeles ikke igangsatt. Det blir heller ikke sikret finansiering hverken i regjeringens budsjett eller i forslaget til langtidsplan. En rekke utredninger de siste årene har konkludert med at Forsvaret behøver en mekanisert brigade. Hæren mangler i dag nødvendige kapasiteter som luftvern, fungerende stridsvogner og artilleri.

Hæren og Heimevernet må styrkes

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet gjennom sitt alternative forsvarsbudsjett sikrer Norge en sterk hær. Det trengs store investeringer, noe Senterpartiet tar konsekvensen av. Partiet foreslår å bevilge én mrd. kroner mer til Hæren enn det regjeringen foreslo. Med disse midlene kan Hæren gå i gang med investeringer i kampluftvern, artilleri, stridsvogner og kommando- og kontrollsystemer.

Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett også foreslår et historisk løft for Heimevernet, som i dag er underfinansiert. Regjeringen har ikke klart å fylle opp områdestrukturen i Heimevernet. Det er behov for mer trening i Heimevernet samt oppgradering av våpen og utstyr. I langtidsplanen for Forsvaret vil regjeringen legge ned Sjøheimevernet, og man har ikke satt av midler til trening av denne kapasiteten i 2017. Senterpartiet vil beholde Sjøheimevernet og sikre full trening av denne enheten samtidig som Sjøheimevernets baser på Grunden 22 og Nærøysund blir videreført. Senterpartiet foreslår å øke bevilgningene til Heimevernet med 300 mill. kroner jevnført med regjeringens budsjettforslag.

Slå ring om verneplikten

Disse medlemmer fremhever at Senterpartiet ønsker et folkeforsvar – et forsvar av og for folket. Gjennom verneplikten sikres bredest mulig rekruttering til Forsvaret. Et folkeforsvar må ha plass til hele folket. De best skikkede og motiverte kan da velge å fortsette sin militære karriere etter avtjent verneplikt. Senterpartiet vil styrke avdelingene i Forsvaret som tar imot vernepliktige. Å styrke Hæren, heimevernstrukturen, Sjøheimevernet og Kystjegerkommandoen medvirker til at flere vernepliktige får avtjent førstegangstjenesten. Forsvarsviljen i det norske folk er høy, og norske folkevalgte må sikre et forsvar som gjør seg nytte av denne helt avgjørende ressursen.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet også prioriterer 100 mill. kroner til grunnsikring av Forsvarets installasjoner.

Disse medlemmer vil også fremheve at Forsvarets musikk representerer over 200 år med nasjonal kulturarv. Forsvarets musikk har også en viktig rolle som brobygger mellom Forsvaret og det sivile samfunn. Senterpartiet vil beholde alle fem korps og foreslår å øke bevilgningene med 15 mill. kroner sammenlignet med regjeringens budsjettforslag. Samtidig ønsker Senterparti-

et at deler av budsjettet for korpsene skal finansieres av Kulturdepartementet.

Satsing på industri og varehandel

Disse medlemmer er opptatt av å føre en aktiv næringspolitikk som bygger opp under næringer der vi alt er sterke, og næringer som bygger på bruk av naturressurser. Senterpartiets næringspolitikk skal bidra til verdiskaping og arbeidsplasser i hele Norge. Disse medlemmer vil også understreke at god næringspolitikk er en forutsetning for å føre en god klimapolitikk, og peker på at det å flytte arbeidsplasser, verdiskaping og utslipp ut av Norge er både dårlig klima- og næringspolitikk.

Disse medlemmer mener det er viktig å legge til rette for at vi også i fremtiden skal ha norske sjøfolk. Disse medlemmer viser til at regjeringen i sitt budsjettforslag foreslo å gi Color Line lov til å bytte ut rundt 700 norske sjøfolk med billig utenlandsk arbeidskraft. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å bevilge 35 mill. kroner til tiltak for sysselsetting av sjøfolk, slik at disse jobbene fortsatt kan utføres av norske sjøfolk. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett også foreslår å forbedre kondemnerings- og innovasjonslåneordningen for å bidra til at det bygges nye, mer miljøvennlige skip til den maritime næringen.

Næringslivet er nøkkelen til en grønnere fremtid

Disse medlemmer viser til at en grønn omlegging av næringslivet vil kunne bli en betydelig styrke for Norge. Derfor legger Senterpartiet opp til en kraftigere satsing på miljøteknologitiltak enn det regjeringen gjør.

Disse medlemmer trekker særlig frem bioøkonomi som et viktig satsingsfelt. Senterpartiet har en klar

satsing på bioøkonominæringene landbruk, skogbruk, fiske og oppdrett.

Disse medlemmer mener Nysnø AS skal bidra både til verdiskaping, nye arbeidsplasser og miljøvennlige løsninger, og viser til at Senterpartiet foreslår å øke kapitalinnskuddet i Nysnø AS slik at totalkapitalen blir 1 mrd. kroner, samt å redusere risikokapitalandelen til 25 pst.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets klimapakke på 2,5 mrd. kroner.

Fisk er fremtiden for kystsamfunnene

Disse medlemmer mener fiskeri- og oppdrettsnæringen skaper store verdier, og Senterpartiet mener fisken tilhører det norske folk, og at ressursene må forvaltes på en måte som sikrer verdiskaping og arbeidsplasser i lokalsamfunnene langs hele kysten. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øke tilskudd til næringstiltak i fiskeriene for å bidra til utvikling og økt lønnsomhet for fiskeri- og fangstnæringen. Disse medlemmer viser også til forslaget i Senterpartiets alternative statsbudsjett om å styrke føringstilskuddet og å øke tilskuddet til selfangst. Disse medlemmer peker på at økt selfangst vil bidra til at de fastsatte kvotene på grønlandsel kan tas ut, slik at bestanden ikke vokser ukontrollert.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet gjør en storstilt satsing på de maritime næringene i sitt alternative statsbudsjett for 2019. Senterpartiet anerkjenner havet som Norges viktigste ressurs og kunnskapen om og forvaltningen av havressursene som strategiske nasjonale interesser. I alternativt statsbudsjett foreslås det hele 440 mill. kroner i en egen maritim pakke.

Tiltak	Mill. kroner	Dep.
Maritim pakke	440	
Øke tilskuddet til sysselsetting av sjøfolk	35	NFD
Styrke kondemnerings- og innovasjonslåneordningen	20	NFD
Arbeidslivskriminalitet. Petroleumstilsynet. Øke tilsynsaktiviteten	2,2	ASD
Gjenopprette Sjøheimevernet	80	FD
Styrke tiltak for å overføre gods fra vei til sjø	25	SD
Satse på havner (bl.a. Andenes og Sørvær) og farledstiltak	80	SD
Herav:		
Forsere arbeidet med Stad skipstunell	20	
Øke sjømannsfradraget til 85 000 kroner	-12	Skatt
Øke maksimal avskrivningsrate for saldogruppe E (skip mv.) fra 14 til 20 pst.	-40	Skatt
Fiskeripakke (se fiskerikapittelet i Senterpartiets alternative budsjett)	135,8	

Styrket verdikjede fra jord til bord

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil øke norsk matproduksjon og satse mer på landbruk.

Partiet foreslår derfor kraftfulle tiltak i hele verdikjeden fra mat til bord.

Disse medlemmer ser med bekymring på konsekvensene vi nå ser av Fremskrittspartiet/Høyre-land-

bruket. Overproduksjon og fallende priser truer landbruket og er et resultat av politikkomlegging, svekkede markedsordninger og økt import. Disse medlemmer viser til at regjeringen ikke har fulgt opp forslaget i regjeringsplattformen om å innføre en fondsordning for landbruket, og Senterpartiet foreslår at en fondsordning må utredes, slik at den kan vedtas i 2019.

Disse medlemmer viser videre til at regjeringens såkalte satsing på forskning ikke gjelder for landbruket. Disse medlemmer mener jordbruk og skogbruk er en viktig del av klimaløsningen, og Senterpartiet vil jobbe for redusert utslipp per produsert enhet. Disse medlemmer mener regjeringens manglende satsing på landbruksforskning er spesielt kritisk i en situasjon der det er behov for økt forskning på klimaeffekten av norsk landbruk og samtidig også forskning på tiltak for å møte klimaendringer og ekstremvær slik som årets tørkesommer. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett, der det foreslås en økning på flere poster som omhandler landbruks- og klimaforskning.

Klimavennlig jord- og skogbruk

Disse medlemmer mener norsk landbruk er viktig for muligheten til klimavennlig matproduksjon i fremtiden. Landbruket selv er offensivt i sine klimamål, og Senterpartiet vil bidra med midler til blant annet forskning, rådgivning på det enkelte bruk, klimainvesteringer og økt støtte til drenering.

Disse medlemmer mener regjeringens stadige skatteskjerpelser for denne næringen er svært kritikkverdige, og foreslår blant annet å øke jordbruksfradraget, gi landbruket redusert sats i el-avgiften og fjerne trafikkforsikringsavgiften for traktorer.

Disse medlemmer påpeker at skogen er en del av løsningen for å nå klima- og miljømål innenfor flere sektorer. Skogen er en formidabel ressurs som også vil være motoren i det grønne skiftet. Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet legger opp til en kraftig økning i satsingen på økt hogst, skogplanting og ikke minst nye bruksområder for skog, blant annet 15 mill. kroner til klimatiltak i skogbruket og 10 mill. kroner til skogplanting. Flaskehalsen på det offentlige vegnettet må elimineres.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å gjenopprette ordningen «Klimasmart landbruk» med 20 mill. kroner.

Matsikkerhet og dyrehelse

Disse medlemmer minner om at Senterpartiet vil styrke arbeidet med matvaresikkerhet og beredskap. Blant annet vil partiet etablere beredskapslager for matkorn.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil bruke totalt 65 mill. kroner på tiltak mot antibiotikare-

sistens inkludert jakt på villsvin, som kan spre sykdom og resistens.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil styrke dyrevelferden, og foreslår derfor å styrke Mattilsynet og å øke veterinærdekningen.

Energi til hele Norge

Disse medlemmer viser til Senterpartiets forslag til strategiske satsinger på Olje- og energidepartementets område. Videre viser disse medlemmer til at Senterpartiet har forslag til offensiv satsing på viktige tiltak knyttet til klima, for å bidra til å nå Paris-målene, men også for å forebygge og håndtere skader som følge av klimaendringene.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet styrker og viderefører ordningen som reduserer nettleie for privathusholdningene og bedriftene i distriktene, og at Senterpartiet foreslår en kraftig styrking av midler til flom- og skredforebygging, samt en mer framtidsrettet og rettferdig kraftverksbeskatning for videre investering og utvikling i vannkraftnasjonen Norge.

Utbygging av CO₂-håndtering

Disse medlemmer viser til at norsk forskning på demonstrasjon og fullskala utbygging av CO₂-håndtering kan bidra til å redusere kostnadene og dermed bidra til raskere utbredelse av teknologien internasjonalt. Disse medlemmer viser videre til at fullskala fangst og lagring av CO₂ vil være en viktig del av løsningen på klimautfordringen globalt og er en viktig forutsetning for å nå målene forankret i Parisavtalen.

Disse medlemmer vil understreke hvor alvorlig det er at regjeringen i 2018 har skapt betydelig usikkerhet rundt finansieringen av arbeidet med konseptstudier og forprosjektering av fullskala CO₂-håndtering ved viktige, norske prosjekter, og mener det er riktig at regjeringen har fått sterk kritikk for dette.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet har hatt en langsiktig satsing på dette området og vært med på å legge press på regjeringen i forbindelse med denne saken i Stortinget. Disse medlemmer viser videre til at det nå er besluttet at en går videre med prosjektene ved Norcems sementfabrikk i Brevik og Fortum Oslos anlegg på Klemetsrud. Disse medlemmer mener dette er viktig fordi forutsigbarhet og langsiktighet er helt avgjørende for utvikling og investeringer i karbonfangstanlegg i industrien. Disse medlemmer understreker at Stortinget har vedtatt et mål om å realisere minst ett CCS-anlegg innen 2020, og disse medlemmer ser det som avgjørende at en fortsatt holder fast ved dette for å unngå ytterligere forsinkelser.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil jobbe videre for forutsigbarhet og kontinuitet i de norske CCS-prosjektene for å få på plass teknologi for de store utslippskuttene.

Redusert nettleie i distriktene

Disse medlemmer viser til at en stor del av verdiskapningen knyttet til vannkraftressursene våre skjer i distriktene, og at nettleien paradoksalt nok ofte er dyrere her enn i byene.

Disse medlemmer viser til at en statlig tilskuddsordning har bidratt til å jevne ut disse forskjellene, men at regjeringen i forslaget til statsbudsjett for 2018 la ned hele ordningen og viderefører dette i budsjettet for 2019. Et tilskudd som i utgangspunktet var på over 100 mill. kroner i 2013, er med andre ord redusert til null i løpet av fire budsjetter.

Disse medlemmer ser det som en viktig nasjonal oppgave å opprettholde utjevningsordningen for nettleie, og med det muliggjøre reduksjon i nettleie for husholdninger og bedrifter. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative statsbudsjett og forslag om å bevilge 40 mill. kroner til ordningen. Disse medlemmer viser til at denne bevilgningen vil utjevne noe av forskjellen da en betydelig andel nettselskap og fylker i hele landet omfattes av utjevningsordningen.

Disse medlemmer viser til at det viktigste nå er å få på plass andre modeller for tariffutjevning som bidrar bedre til likebehandling og rettferdig nettleie. Disse medlemmer viser videre til at Stortinget har bedt om en utredning av ulike modeller, men regjeringen har foreløpig ikke svart på oppdraget. Disse medlemmer vil understreke at Stortingets vedtak ikke er fulgt opp i henhold til oppdraget som ble gitt, og viser til at Senterpartiet vil følge opp behovet for en systemendring videre, fordi det i et langsiktig perspektiv er fornuftig å se på alternativer til finansiering over statsbudsjettet.

Flom og skredforebygging

Disse medlemmer viser til at vi opplever mer ekstremvær, mer nedbør, mer flom og ødeleggelser enn før. Disse medlemmer vil påpeke at i ei tid hvor flere og flere får merke klimaendringer på kroppen, er ikke regjeringen i nærheten av å møte behovet som meldes. Disse medlemmer viser til at både enkeltpersoner, lokalsamfunn og næringsliv har store utfordringer og økonomiske tap knyttet særlig til ras- og flomskader, og at verdifull matjord langs elvedrag trues blant annet på grunn av økte nedbørmengder og mer overflatevann.

Disse medlemmer viser til at både NVE og KS over flere år har meldt at regjeringens linje ikke gjør det mulig å iverksette tilstrekkelig med forebyggende – eller reparerende – tiltak på dette området.

Disse medlemmer mener regjeringen under vurderer det store behovet for flomsikringstiltak og et langsiktig arbeid med flom- og skredforebygging. Disse medlemmer vil understreke at det ikke er noe som tyder på at vi vil oppleve mindre ekstremt vær i årene fremover. Disse medlemmer viser i den forbin-

delse til Senterpartiets alternative budsjett, hvor det foreslås bevilgninger i tråd med NVEs meldte behov; en økning på 200 mill. kroner til flom- og skredforebygging ut over regjeringens budsjettforslag. Dette representerer nærmest en dobling av bevilgningen.

Kraftverksbeskatning

Disse medlemmer viser til at vannkraften er en av Norges viktigste naturressurser, og at ren og klimavennlig energi fra norske vassdrag har gitt Norge et forsprang i miljøvennlig kraft. Disse medlemmer understreker vannkraftens viktige historiske rolle knyttet til industrireisningen og norsk økonomi.

Disse medlemmer viser til det viktige prinsipp om at de verdiene norsk vannkraft skaper, skal deles, og til det faktum at mange vannkraftkommuner i dag står overfor et stort inntektsbortfall som følge av at kapitaliseringsrenten for vannkraft ikke er justert i tråd med markedsrentene de siste årene. Disse medlemmer vil understreke alvoret i denne situasjonen, som gjelder en rekke kommuner i Norge.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet tar dette på alvor i sitt alternative budsjett, og til forslaget om å nedjustere kapitaliseringsrenten fra 4,5 til 3 pst. Disse medlemmer mener at det for fremtiden må fastsettes et forutsigbart beregningssystem for denne renten som tar hensyn til markedsrentene. Disse medlemmer mener videre at dette vil sikre at kommunene også i fremtiden får en rimelig andel av kraftinntektene; både som kompensasjon for avståelse av naturressurser og for den tilrettelegging for verdiskaping disse kommunene står for – og som kommer hele landet til gode.

I tillegg viser disse medlemmer til Senterpartiets forslag om å øke naturressursskatten til 1,2 øre per kWh, redusere henholdsvis grunnrenteskatten på vannkraft til 36,0 pst. og kapitaliseringsrenten for eiendomsskatten på vannkraftanlegg til 3 pst. Disse medlemmer mener dette til sammen vil gi kommuner og kraftselskaper større insentiv til å fortsette å investere og utvikle vannkraftnasjonen Norge videre.

Disse medlemmer viser til regjeringens forslag knyttet til eiendomsskatt på verker og bruk, og understreker at Senterpartiet vil gå mot dette forslaget. Disse medlemmer ser imidlertid at det kan være riktig med en gjennomgang på området, og viser til Senterpartiets forslag om at det settes ned et lovutvalg på området.

El-avgift

Disse medlemmer viser til at vannkraften vår er en felles ressurs som alle innbyggere skal nyte godt av. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen har valgt å øke el-avgiften med 3,56 øre/kWh ut over prisjustering i regjeringens periode. Disse medlemmer mener at dette rammer familier, eldre og lavtlønte hardest,

og er sterkt kritisk til en slik usosial avgiftspolitik. Disse medlemmer mener regjeringens foreslåtte reduksjon i el-avgiften for 2019 langt fra er tilstrekkelig. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett i den forbindelse, hvor det foreslås å redusere el-avgiften med ytterligere ett øre. Disse medlemmer mener det er et helt klart misforhold mellom høyere strømgjeld for folk flest og lavere skatt for de aller rikeste. Disse medlemmer vil understreke at dette er et utslag av en fordelingspolitikk Senterpartiet er sterkt uenig i.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet også er motstander av at produsenter av kryptovaluta som bitcoin skal få store subsidier og redusert el-avgift for å forbruke enorme mengder norsk kraft, som heller kunne vært anvendt til å skape verdier og velferd for Norge. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, hvor det foreslås at slik produksjon ikke lenger skal ha redusert sats i el-avgiften, men skal betale samme el-avgiftssats som folk flest.

Fra symbolpolitikk til tiltak som virker

Disse medlemmer viser til at de store klimautfordringene blir stadig tydeligere. Disse medlemmer ser at våre felles globale mål om klimaomstilling stiller store krav til norsk klimapolitikk fremover.

Disse medlemmer viser til Parisavtalen, som første rettslig bindende klimaavtale, som forplikter Norge til å bidra til å holde global oppvarming under to grader. Disse medlemmer vil understreke at Senterpartiet slutter opp om målet om å kutte norske utslipp med minst 40 pst. innen 2030 (sammenlignet med 1990-nivået). Disse medlemmer mener det er grunnleggende viktig at utslippskuttene kommer over alle sektorer, og at virkemidlene gir reelle kutt i utslipp, samt byr på faktiske alternativer til fossile løsninger.

Disse medlemmer viser til betydningen av bred oppslutning om norske omstillingstiltak og mener derfor generelle tiltak som slår urettferdig ut, må unngås. Disse medlemmer viser videre til at vi parallelt med omstilling til et grønt samfunn må sikre de sentrale bærebjelkene i den norske modellen, som består av en langvarig tradisjon for sosial og geografisk utjevning. Dette innebærer at ulike tiltak kan fungere i ulike deler av landet. Disse medlemmer slutter opp om arbeidet for en klimapolitikk som både stimulerer til å velge klimagunstige løsninger og er varsom med virkemidler som påfører økt belastning for alle.

Disse medlemmer mener det mest grunnleggende er resultatet – at klimautslippene går ned. Disse medlemmer viser til at fokus nå må være å få ned utslippene i transportsektoren, utvikle lavutslippsteknologi i industrien, satse offensivt på CO₂-håndtering og styrke Norges rolle som leverandør av fornybar energi. Disse medlemmer mener vi også må legge vekt på å

vri økonomien fra klassisk, forbruksbasert og lineær økonomi til en kretsløpsbasert økonomi.

Klimapakke

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet er blitt kalt Norges første miljøparti. Tradisjonen med å ta vare på naturen har partiet med seg den dag i dag. Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet ikke bare er nær folk, men også nær naturen. Senterpartiet står i en tradisjon som mener at ressursene best utnyttes gjennom bærekraftig bruk. Vi kan ikke «frede oss frem» til en bærekraftig utvikling – vi må ha fornuftig bruk av naturen. Folkelig deltakelse og engasjement er blant bærebjelkene i vår miljøpolitikk.

Disse medlemmer fremhever at regjeringens politikk gjennom de siste år har gitt dårlige resultater, og at man allerede nå vet at man ikke vil nå klimamålene for 2020. Dessverre har politikken vært preget av symbolsaker i stedet for tiltak som virker. Disse medlemmer ønsker ikke å være med på en skinnpolitikk, for eksempel gjennom innføring av såkalte «miljøavgifter», som for det første ikke har klimaeffekt, og som for det andre flytter skatte- og avgiftsbyrder over på vanlige folk og folk i distriktene.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet går inn for ambisiøse mål og ambisiøse omstillingstiltak på klimafeltet. Det sentrale målet er å komme raskt i gang med klimaomstilling og redusere norske utslipp i 2030 med 40 pst. sammenlignet med 1990-nivå. I 2050 må Norge være et lavutslippssamfunn. Det norske samfunnet må forberedes på klimaendringer og tilpasses de utfordringene vi kommer til å møte. Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet vil være en pådriver for både internasjonale avtaler som effektivt reduserer utslippene, og for nasjonale tiltak som innebærer at Norge tar sin del av klimaansvaret. Det er viktig at Norge ikke kun overlater kvotepliktig sektor til kvotemarkedet, men at vi fra norsk side aktivt forbereder oss på lavutslippssamfunnet.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett for 2019 presenterer en klimapakke på hele 2,5 mrd. kroner. Det gjør klima til én av de desidert største satsingene i årets alternative budsjett. I tillegg til budsjettpostene legger også Senterpartiet press på å få gjennomført viktige miljøtiltak som å etablere et CO₂-fond for næringslivets transport og fullskala CCS-anlegg. Dette er to tiltak som kan få store positive virkninger for det norske karbonavtrykket.

Senterpartiet er et ambisiøst miljøparti som prioriterer tiltak som virker, fremfor virkningsløs symbolpolitikk.

Tiltak	Mill. kroner	Dep.
Klimapakke	2485	
Styrke arbeidet med skogplanting	10	KLD
Øke tilskuddet til klimatiltak og klimatilpasning i kommunene	20	KLD
Satse på klimavennlige ferjer og båter	200	KMD
Øke støtten til klimaforskning innen husdyrproduksjon	25	LMD
Gjennomføre klimatiltak i skogbruket (gjødsling, planteforedling, tettere planting m.m.)	15	LMD
Gjenopprette ordningen «Klimasmart landbruk»	20	LMD
Øke bevilgningen til landbruksforskning	10	LMD
Øke basisbevilgningen til landbruksforskning	10	LMD
Øke risikokapitalen i Nysnø (risikokapitalandelen reduseres til 25 pst.)	40	NFD
Øke kapitalinnskuddet i Nysnø slik at totalkapitalen blir 1 mrd. kroner	360	NFD
Styrke kondemnerings- og innovasjonslåneordningen	20	NFD
Styrke bioøkonomiordningen	30	NFD
Innføre tilskudd til utskifting av båter i sjarkflåten (inntil 15 m)	50	NFD
Gjenopprette ordningen «Kollektivtransport i distriktene» (KID)	20	SD
Gi tilskudd til bygging av pendlerparkering	20	SD
Satse på jernbanen. Planlegge nye prosjekter (bl.a. Dovrebanen)	20	SD
Satse på jernbanen. Gjøre nye investeringer	250	SD
Styrke tiltak for å overføre gods fra vei til sjø	25	SD
Oppheve redusert sats i el-avgiften for kryptovalutaproduksjon	50	Skatt
Redusere merverdiavgiftens lave sats fra 12 til 10 pst. (kollektivtransport mv.)	-533	Skatt
Øke maksimal avskrivnings-sats for saldogruppe E (skip mv.) fra 14 til 20 pst.	-40	Skatt
Innføre redusert sats for el-avgift ved lading av alle skip i næringsvirksomhet	-2	Skatt
Gjeninnføre tollsatser på jordbruksområdet som ble fjernet i 2015	15	Skatt
Etablere CO ₂ -fond for næringslivets transporter	-700	Skatt

CO₂-fond for næringstransport

Disse medlemmer viser til Senterpartiets utgangspunkt om å få på plass politikk og tiltak for de store utslippene. I den forbindelse vil disse medlemmer holde frem næringslivets NO_x-fond, som har vært en suksess. Disse medlemmer viser til at fondet bygger på en modell hvor tilsluttede bedrifter i næringslivet betaler inn til fondet i stedet for å betale NO_x-avgift. En kan samtidig søke fondet om støtte til utslippsreducerende tiltak. Disse medlemmer viser til næringslivets ønske om å administrere et lignende fond for næringstransport.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet lenge har sett behovet for en slik lignende modell for transportsektoren, og foreslår 700 mill. kroner til dette formålet. Disse medlemmer vil understreke at tungtrafikk i dag står for dobbelt så store utslipp som personbilparken, og med det er en av sektorene med størst utslippsproblemer. Disse medlemmer mener derfor at det er viktig å komme i gang med løsninger for denne sektoren. Disse medlemmer viser til Stortingets vedtak om at et slikt fond skal etableres, og til at Senterpartiet ved flere anledninger har purret på fremdriften i saken. Disse medlemmer viser til regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019, og at det verken er satt av

midler til å etablere et slikt fond, eller at det er fremdrift i forhandlingene mellom staten og næringslivet. Disse medlemmer mener dette er et område hvor vi må handle nå, og at transportsektoren er en sektor vi har mulighet til å ta store kutt. Disse medlemmer viser til at næringen selv er motivert til å ta ansvar i arbeidet, og at Senterpartiet støtter næringslivets initiativ til et CO₂-fond for næringstransport etter modell av NO_x-fondet. Disse medlemmer vil understreke betydningen av gode virkemidler for å nå målet om å utløse raskest mulig omstilling av norsk tungtransport, og mener dette er et slikt virkemiddel.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen tilpasse forhandlingsmandatet knyttet til forhandlingene om et CO₂-fond for næringstransporten til å omfatte et fond i tråd med næringslivets behov og etter modell av NO_x-fondet, slik at forhandlingene kan sluttføres og fondet etableres og bli operativt i løpet av 2019 i tråd med Stortingets tidligere vedtak.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det foreligger Stortinget hva som er bevilgningsbehovet knyttet til etablering og administrasjon av et CO₂-fond for

næringstransporten, i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2019.»

Grønn omlegging

Disse medlemmer vil trekke frem kommunenes rolle i klimaarbeidet – både som myndighet, eier, innkjøper, tjenesteleverandør og pådriver. I kommunene er det også mulig å differensiere politikken etter hvilke utfordringer og muligheter som finnes lokalt, og kommunene egner seg derfor godt til gode og lokalt tilpassede klimaløsninger.

Disse medlemmer viser til ordningen Klimasats, som har som formål å fremme klimatiltak i kommuner og fylkeskommuner ved å støtte prosjekt som bidrar til reduserte utslipp. Disse medlemmer ser at regjeringen ikke prioriterer lokale klimaløsninger som Klimasatsmidlene representerer, og viser til Senterpartiets forslag om å styrke ordningen med 20 mill. kroner i alternativt budsjett.

Skog som klimanøkkel

Disse medlemmer viser til Senterpartiets utgangspunkt om at økt bruk av skogressursene er helt avgjørende i klimapolitikken. Disse medlemmer viser videre til at aktivt skogbruk kan øke opptaket av karbon i skogen, og at biomassen som utvinnes, kan bli til fornybare materialer, energi og en rekke andre klimanøytrale produkter.

Disse medlemmer er bekymret for at EUs nye klimaregelverk og regneregler for skog kan gi store utfordringer for de konkrete mulighetene Norge har til å nytte skogressursene i klimaarbeidet. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet derfor har vært klare på at regjeringens oppgave i forhandlingene med EU må være å sørge for at Norge kan utnytte det handlingsrommet som ligger i EU-regelverket, slik at Norge kan bruke skogens potensial i det grønne skiftet.

Disse medlemmer viser til at det ifølge Norsk institutt for bioøkonomi (Nibio) er grunnlag for å øke avvirkningen med minst 5 millioner kubikkmeter i året. Disse medlemmer viser videre til at kvantumet kan økes ytterligere gjennom utbygging og forbedring av infrastrukturen knyttet til tømmertransport. Disse medlemmer vil vise til at det også er rom for å utnytte skogsavfall i større grad, noe som utgjør anslagsvis 20–30 pst. av biomassen i granskog. Disse medlemmer vil understreke at Senterpartiet ikke støtter vern som et virkemiddel knyttet til klima og skog, fordi en fortsatt bærekraftig bruk og forvaltning av norske skogressurser vil ivareta muligheten til å både bruke skogen aktivt i klimaarbeidet, men også hensynet til skogen som økosystem. Disse medlemmer vil understreke at det er et viktig prinsipp for Senterpartiet at skogvern skal skje frivillig. Disse medlemmer støtter ikke bruk av tvang på dette området, og vil på denne bakgrunn vise

til Senterpartiets alternative budsjett, som foreslår å redusere bevilgningen til skogvern. Disse medlemmer vil understreke at midler som er avsatt til erstatning for frivillig vern, må prioriteres.

Bedre naturforvaltning

Disse medlemmer viser til sitt utgangspunkt om at rovdyrforvaltningen skal være en del av den helhetlige natur- og miljøforvaltningen i Norge fordi en forsvarlig og aktiv forvaltning gjør at vi kan benytte naturressursene over hele landet. Disse medlemmer viser videre til at dette byr på store og økende utfordringer flere steder i landet, og at midlene til forebyggende og konfliktdependente tiltak i rovdyrforvaltningen derfor er svært viktige. Disse medlemmer vil understreke hvordan disse midlene dekker en rekke viktige tiltak, som kostnader til kompensasjon for kommunale jaktlag ved skadefelling og kompetansetiltak for jegere.

Disse medlemmer er spesielt opptatt av at det skal være mer midler tilgjengelig til konkrete tiltak som fungerer i områder der rovdyr, beitedyr og befolkning lever i konflikt, og at dette må innebære muligheten til å drive effektiv lisensjakt like fullt som å drive ekstra tilsyn i beiteområder. Disse medlemmer vil understreke at det er behovet som må avgjøre tiltaket.

Disse medlemmer mener dette er en linje som bygger opp under det vi kjenner som en historisk, forsvarlig og langsiktig forvaltning av rovvilt i Norge.

Disse medlemmer vil understreke at den økte konfliktlinjen i dagens rovdyrpolitikk gjør det ønskelig å sette i verk mer omfattende tiltak enn det som blir gjort i dag, og hvor viktig det er at tiltakene er så treffsikre og lokalt forankret som mulig. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett og forslag om å styrke tilskuddspotten til rovvilttiltak med 40 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets krav om at det tas grep og handles når det gjelder den uønskede arten villsvin, som er på fremmarsj i Norge. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår at det settes av 15 mill. kroner til dette arbeidet, som må innebære en konkret plan for umiddelbar bekjempelse før stammen etablerer seg og vokser seg ut av kontroll.

Disse medlemmer vil understreke at det også er avgjørende å få på plass en plan for å holde villsvin ute av norsk fauna på langsiktig basis, og at disse planene må innebære muligheter for statlig jakt, tiltak som skuddpremie og tillatelse til bruk av egnet hund. Disse medlemmer viser til Senterpartiets forslag på området, jf. Innst. 9 S (2018–2019).

Marin forsøpling og vannmiljø

Disse medlemmer viser til at forsøpling i havet og langs strendene er et økende problem – både globalt

og lokalt. Videre at det er spådd at det i 2050 vil være mer plast enn fisk i havet. Disse medlemmer viser til at plast i økende grad fører til død og lidelse hos sjøfugl, fisk og andre havlevende dyr, men at regjeringen til tross for dette ikke styrker bevilgningene til det nasjonale arbeidet på dette området. Disse medlemmer vil påpeke det store, folkelige engasjement knyttet til marin forsøpling, og at det derfor er viktig at det bevilges midler til opprydding og forebyggende arbeid både i strandsonen og på sjøbunnen. Disse medlemmer vil vise til Senterpartiets alternative budsjett, hvor det foreslås å bevilge ytterligere 10 mill. kroner for å videreføre arbeidet mot marin forsøpling. Disse medlemmer viser i tillegg til Senterpartiets forslag om at det legges av midler i en ordning som dekker behandling av herreløst avfall fra frivillige innsamlingsaksjoner på land.

Disse medlemmer har merket seg at mange som har gjort en innsats for å rydde søppel og avfall andre steder enn i strandkanten, i dag må dekke utgiftene for levering eller bortkjøring av avfallet selv. Disse medlemmer viser i den forbindelse til at Senterpartiet har foreslått en tilskuddsordning for kostnadene knyttet til slike ryddeaksjoner, jf. forslag 22 fremsatt ved trontaledebatten i år.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett og forslag om en forsterket satsing på statlige vannmiljøtiltak. Disse medlemmer vil påpeke at vassdrag, elver, innsjøer og fjorder kjennetegner Norge, gir oss naturopplevelser, drikkevann og forsyner oss med ren energi. Disse medlemmer viser til at god forvaltning av felles naturressurser derfor er svært viktig, og viser til Senterpartiets alternative budsjett hvor det foreslås en styrking på området med 10 mill. kroner mer enn regjeringens forslag.

Friluftsliv gir bedre folkehelse

Disse medlemmer vil påpeke hvordan samfunnet kan spare store summer årlig på at flere er i aktivitet. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til at det til tross for tverrpolitisk enighet om at friluftsliv kan gi store folkehelsegevinster, ikke bevilges midler som står i forhold til det ambisjonsnivået Stortinget har gitt uttrykk for, blant annet under behandlingen av stortingsmeldingen om friluftsliv i 2016. Disse medlemmer er opptatt av at friluftsliv er en arena for alle, uavhengig av helse, sosial bakgrunn og økonomi. Disse medlemmer mener derfor at tiltak som fremmer glede og tilgjengelighet til gode naturopplevelser, er viktig. Disse medlemmer viser i den forbindelse til Senterpartiets alternative budsjett, hvor det foreslås 8 mill. kroner til dette formålet – i motsetning til regjeringens forslag, som innebærer kutt i bevilgningen. Disse medlemmer vil påpeke at midler til friluftsliv favner en stor gruppe og mange tiltak – blant annet friluftsliv for

personer med innvandrerbakgrunn, driftsstøtte til friluftsansjoner og ulike gode prosjekter knyttet til friluftsliv.

Klima og landbruk

Disse medlemmer vil understreke alvoret i at Norge har nådd en historisk lav selvforsyningsgrad, også i global sammenheng, og mener derfor det er viktig at klimapolitikken utformes på en måte som sikrer nasjonal matproduksjon og som ikke ytterligere svekker landbrukets mulighet til å produsere mat til egen befolkning. Disse medlemmer vil i den forbindelse vise til Parisavtalen, hvor det er slått fast at kutt i klimagassutslipp må skje på en måte som ikke truer matproduksjonen.

Disse medlemmer mener at det må på plass et solid kunnskapsgrunnlag for hvordan man beregner utslipp fra biologiske prosesser, og metoder for hvordan dette kan måles, før det kan settes konkrete utslippsmål i jordbruket. Disse medlemmer vil understreke at det ikke er mulig å produsere mat uten utslipp, men at norsk kjøttproduksjon er blant verdens mest klimasmarte. Disse medlemmer vil videre påpeke at det jobbes aktivt med klimarådgivning på det enkelte gårdsbruk for konkrete klimatilpasninger og kutt av utslipp. Disse medlemmer mener derfor at veien videre bør være å jobbe for at klimaavtrykket fra all matproduksjon forbedres og fører til reduserte utslipp per produsert enhet. Disse medlemmer vil understreke betydningen av, og behovet for, politisk fokus på kunnskapsgrunnlag, dialog med næringen og arbeid for kutt som kan gjennomføres i tråd med målsettingene om økt selvforsyning.

Disse medlemmer kan ikke støtte en klimapolitikk som pålegger kutt fundert på et usikkert kunnskapsgrunnlag og målemetoder som ikke er tilpasset sektoren. Disse medlemmer vil understreke at en slik klimapolitikk svekker norsk matproduksjon til fordel for økt import uten å ha utnyttet potensialet som ligger i norsk matproduksjon – som en av verdens mest klimavennlige. Disse medlemmer mener derfor at nasjonal klimapolitikk må legge til rette for aktivt norsk jordbruk og skogsdrift, i tråd med FN, Parisavtalen og Stortingets vedtatte mål for sektorene.

Løft for kulturminnene

Disse medlemmer viser til at Stortinget i 2005 vedtok ambisiøse nasjonale målsettinger på kulturminnefeltet og vedtok en målsetting om en kraftig opptrapping av tilskuddsmidlene i kulturminnevernet. De viktigste nasjonale målsettingene skulle etter planen nås innen 2020, jf. St.meld. nr. 16 (2004–2005) Leve med kulturminner. Dette ble fulgt opp av den rød-grønne regjeringen i perioden 2005–2013 med kraftig opptrapping av tilskuddsmidlene i kulturminnevernet.

Disse medlemmer merker seg at regjeringen de siste fem årene har unnlatt å trappe opp bevilgningene slik det har vært forutsatt. På grunn av det er vi nå i en situasjon hvor en ikke klarer å nå 2020-målsettingene. Dette har Senterpartiet påpekt gjentatte ganger ved budsjettbehandlingene de siste årene. Også i år leverer regjeringen et svakt budsjett på kulturminner.

Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet foreslår å styrke innsatsen for å ta vare på kulturarven med 138 mill. kroner. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår å styrke Riksantikvarens budsjett, særlig på tilskudd til middelalderkirker i stein og andre verdifulle kirkebygninger (+30 mill. kroner), fredede kulturminner i privat eie (+10 mill. kroner), tilskudd til teknisk-industrielle kulturminner (+10 mill. kroner), tilskudd til verdensarvarbeid (+ 8 mill. kroner), tilskudd til fartøyvernsenter (+3 mill. kroner), kommunalt kulturminnearbeid – nærmere bestemt til prosjektet «Murbyen Oslo» (+2 mill. kroner) og tilskudd til arkeologiske utgravninger (+13 mill. kroner) inkludert en styrking av statens dekning av arkeologiske utgravninger på gårdsbruk og en særskilt satsing på vikingtidsfunnet ved Jellestad i Halden (+3 mill. kroner).

Disse medlemmer viser videre til at Senterpartiet også styrker bevilgningene til å grave ut Tungtvannskjelleren på Rjukan (+12 mill. kroner), legger opp til at staten fortsatt skal eie Krigsskolen i Oslo og begynne å sette den i stand (+10 mill. kroner), at staten skal forsere arbeidet med å utvide Vikingskipshuset på Bygdøy og sikre samlingene her (+12 mill. kroner) og styrke arbeidet med å ta vare på Telemarkskanalen (+6 mill. kroner), bevilge oppstartsmidler til Skogfinsk museum (+5 mill. kroner) og videreutvikle prosjektet Nøstetangen norsk glassmuseum (+3 mill. kroner). Videre fremmer Senterpartiet forslag om å øke bevilgningene til Kulturminnefondet med 14 mill. kroner, slik at fondet i 2019 kommer opp i en størrelse på 130 mill. kroner.

Folkehelse er det viktigste

Disse medlemmer mener at målet med helsepolitikken aldri må bli å behandle flest mulig pasienter eller sette nye rekorder i reduksjoner i liggedøgn. Målet med helsepolitikken må være å skape best mulig helse – for flest mulig. Det arbeidet foregår i lokalsamfunn rundt i hele Norge.

Diagnostisering og behandling av sykdom er viktige samfunnsoppgaver. Forebygging av sykdom er imidlertid enda viktigere. I budsjettet for 2019 satser Senterpartiet på tiltak som fremmer folkehelse, med en pakke på til sammen 844 mill. kroner.

Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet vil samle helseressursene i det offentlige tilbudet, og de som trenger det mest, skal ha hjelp først. Markeds-tenkning skal ikke styre prioriteringene mellom pasi-

entgrupper eller styre geografisk plassering av helsetilbud.

Disse medlemmer vil videre vise til at Senterpartiet vil prioritere opp kvaliteten i offentlige sykehus, forebygging og kommunale helse- og omsorgstjenester. Senterpartiet prioriterer ned større helsemarkeder, privatisering og stykkprisfinansiering. Senterpartiet vil skape folkets helsetjeneste, som skaper trygghet for folk der de bor, og gir tilgang til likeverdige helsetjenester for alle.

Kvalitet og beredskap nær folk

Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett tar grep for at sykehusøkonomien skal styrkes. Senterpartiet vil ha et godt offentlig sykehustilbud til befolkningen og sikre lokal beredskap i hele landet.

Sykehus over hele landet opplever harde effektiviseringskrav og en stram sykehusøkonomi. Det har blitt kortere liggetid, likevel er belegget i sykehusene for høyt, og det er for mange pasienter i korridorene. I mange helseforetak kuttes det i behandlingstilbudet og i ambulansetjenestene.

Disse medlemmer ønsker å trekke frem at det i Senterpartiets budsjettforslag foreslås en styrking av sykehusøkonomien med nesten 1 mrd. kroner ut over regjeringens forslag. Halvparten av denne satsingen, 500 mill. kroner, er begrunnet i behovet for å utvikle lokalsykehustilbudet og styrke ambulansetjenesten i distriktene. Senterpartiet vil ha akuttkirurgi ved alle lokalsykehusene, ikke legge ned lokalsykehus, og vil avvikle økonomisk ineffektive storsykehusplaner. Ambulansetjenesten må bygges ut, ikke sentraliseres, og responstider må følges.

Disse medlemmer poengterer at pasienter med ruslidelser og/eller psykisk lidelse trenger bedre behandlingstilbud. Senterpartiet begrunner 100 mill. kroner av satsingen til sykehus med å styrke rus- og psykiatritilbudet. Satsingen må sees i sammenheng med Senterpartiets forslag om å øremerke midler til en opptrappingsplan for rusfeltet og psykiatrien i kommunene.

Avbyråkratisering av sykehus og helsetjenester

Disse medlemmer støtter ikke privatiseringsreformen Fritt behandlingsvalg. I stedet for å prioritere 260 mill. kroner til kjøp av private helsetjenester bruker Senterpartiet midlene til økt pasientbehandling i de offentlige sykehusene.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet mener at sykehus i all hovedsak skal rammefinansieres, på samme måte som eldreomsorg og skole. Senterpartiet omprioriterer derfor midlene til kvalitetsbasert finansiering og økningen i innsatsstyrt finansiering (ISF) og legger dem inn i rammetilskuddet til sykehusene.

Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet ikke støtter regjeringens forslag om innføring av nøytral moms i helseforetakene. Regjeringen skriver i forslaget til statsbudsjett at «Merverdiavgiften kan motivere til egenproduksjon framfor å kjøpe tjenester fra private tilbydere». I motsetning til regjeringen mener Senterpartiet at den offentlig finansierte helsetjenesten er mest kostnadseffektiv når minst mulig av ressursene går til anbudsprosesser, og når ledelsen har kontroll på drift og kostnader i hele sin organisasjon.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil avvikle helseforetaksmodellen og vil styre sykehusene i en forvaltningsmodell som kan prioritere fagfolk i førstelinjetjenesten i stedet for mange direktørstillinger i foretaksledelsen. Helsepersonell skal få bruke mer tid på pasienter og mindre tid på administrasjon og rapportering.

Senterpartiet er bekymret over at det statlige byråkratiet vokser og forskyver balansen mellom byråkrattmakt og folkevalgt makt. Senterpartiet vil prioritere tjenestene og medvirke til en fornuftig størrelse på byråkratiet. Senterpartiet foreslår å kutte i bevilgningene til helsebyråkratiet.

Disse medlemmer viser til at helseforetakene har brukt rundt en mrd. kroner årlig på eksterne konsulenttjenester de siste årene. Senterpartiet mener det er billigere å benytte egen kompetanse. Disse medlemmer mener også at flere av utredningene om «storsykehus» er bortkastede, og forutsetter at konsulentbruk i helseforetakene kuttes i 2019, og at disse midlene prioriteres til pasientbehandling.

Kampen mot antibiotikaresistens

Disse medlemmer minner om at bakterier som er resistente mot antibiotika, av FN og Verdens helseorganisasjon (WHO) er anerkjent som en av de største globale helsetruslene. Antibiotikaresistens har nådd et farlig høyt nivå i alle deler av verden og utgjør en fundamental trussel for folkehelsen, utvikling og sikkerhet. Senterpartiet mener regjeringen satser for lite på å bekjempe antibiotikaresistens, og fremmet høsten 2016 17 nye tiltakspunkter mot antibiotikaresistens. Senterpartiet vil styrke Nasjonalt kompetansesenter for antibiotikabruk i spesialisthelsetjenesten. Til sammen foreslås 65 mill. kroner i tiltak mot antibiotikaresistens.

Økt forebygging, bedre behandling

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer folkehelsearbeidet i kommunene. Livsstilssykdommer rammer flere enn før, og Norge har sosiale helseforskjeller. Tiltak må settes inn på befolkningsnivå. Senterpartiets prioritering av aktivitet og forebygging må ses i sammenheng med den generelle satsingen på en sterk kommuneøkonomi. Frivillige organisasjoner er svært viktige i folkehelsearbeidet i Norge, og dette gjen-

speiles i budsjettsatsingene. Senterpartiet er mot statlig finansiering av eldreomsorgen. Pengene regjeringen bruker til byråkrati og administrasjon av ordningen, bruker Senterpartiet til å styrke de kommunale helse- og omsorgstilbudene.

Disse medlemmer minner om Senterpartiets mål om en god start hos jordmor, i helsestasjon og skole. Den kommunale jordmortjenesten har fått større oppgaver, men er for lite utbygd. Senterpartiet foreslår også å øke støtten til Ammehjelpen.

Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet mener skolen må bli en forebyggingsarena, og foreslår å starte med innføringen av skolefrukt på alle skoler med ungdomstrinn fra høsten 2019. Senterpartiet vil innføre én times fysisk aktivitet i skolen hver dag.

Disse medlemmer minner om Senterpartiets mål om aktivitet, bedre helse og hverdagsmestring gjennom rehabilitering og habilitering. Senterpartiet mener at de kommunale helse- og omsorgstjenestene må rustes til å kunne arbeide mer forebyggende. Det gir bedre folkehelse, bedre helsetilbud og reduserte behandlingstkostnader.

Disse medlemmer minner om at Senterpartiets mål om økt kvalitet i eldreomsorgen.

Disse medlemmer vil vise til Senterpartiets satsing på en styrking av kommuneøkonomien legger grunnlag for å bedre grunnbemanningen i tjenestene og sikre flere faglærte.

Disse medlemmer minner om Senterpartiets mål om en kommunal opptrappingsplan for rusfeltet og psykiatrien.

Det kommunale tilbudet for personer med rus- og psykiatrilidelser må styrkes. Det er store behov for bedre forebygging, behandlings-, bo- og oppfølgingstilbud. Senterpartiet har i Stortinget foreslått en femårig kommunal opptrappingsplan for psykisk helse. Satsing på helsestasjoner og skolehelsetjeneste, herunder skolepsykologer, vil inngå.

Disse medlemmer påpeker at avgiftssystemet er et viktig virkemiddel i folkehelsearbeidet. Senterpartiet øker tobakks- og alkoholavgiftene og reduserer tax-free-kvotene for alkohol og tobakk.

Solidarisk tannhelsepolitikk

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil ha bedre tannhelsetilbud for utsatte grupper. Senterpartiet mener dette særlig gjelder sårbare på sykehjem og i åpen omsorg. Senterpartiet er motstander av regjeringens dreining i tannhelsepolitikken, der det satses på regionale odontologiske kompetansesentre, samtidig som støtte til tannbehandling for utsatte grupper går ned og det ikke foretas prisjustering. Senterpartiet opprioriterer midler fra de odontologiske sentrene til støtte til tannbehandling for eldre.

Pasientsikkerhet og brukerordninger

Disse medlemmer mener at pasienter, brukere og pårørendes behov og opplevelser må tas på alvor. Gode ombuds- og pårørendeordninger kan være til god hjelp for pasienter og pårørende som opplever svikt i tilbudet. Pasient- og brukerombudene er også viktige i det nasjonale pasientsikkerhetsarbeidet. Senterpartiet øker derfor støtten til pasient- og brukerombudene.

Tillit og kvalitet i skolen

Disse medlemmer vil understreke at kunnskap og kompetanse er grunnleggende viktig i enkeltmenneskets liv, for gode velferdstjenester og for utviklingen av nærings- og samfunnsliv. Lik rett til utdanning må sikres gjennom hele utdanningsløpet og over hele landet. God kvalitet i barnehagen, grunnopplæringen og videregående opplæring krever først og fremst en solid økonomi i kommunene og fylkeskommunene, og disse medlemmer viser til vårt forslag om å øke rammeoverføringene til kommunene og fylkeskommunene med 4 mrd. kroner for blant annet å styrke barnehagetilbudet, grunnskolen og videregående opplæring.

Barnehagefinansiering til barnas beste

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet er positive til innføring av bemannings- og pedagognormen i barnehagene, og viser til tidligere merknader i sakene der dette er behandlet. Disse medlemmer viser til beregninger fra både KS og PBL som viser at reformene vil bli underfinansiert med over 400 mill. kroner i 2019 med regjeringens opplegg. Disse medlemmer foreslår derfor en økning i rammeoverføringene til kommunene med rom for blant annet å fullfinansiere barnehagereformene.

Leirskole og fysisk aktivitet

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i mange år har vært en forkjemper for at alle elever skal få reise på leirskole i løpet av grunnskolen, og har foreslått en lovfesting av gratis leirskole for alle. I alternativt budsjettforslag for 2019 foreslår vi et tilskudd på 1 000 kroner per elev som et skritt på veien mot gratis leirskole i tråd med gratisprinsippet i skolen.

Senterpartiet har gjentatte ganger fremmet forslag om å lovfeste 1 t daglig fysisk aktivitet integrert i skoledagen. Høsten 2017 fikk forslaget flertall. Disse medlemmer reagerer på regjeringens negative tilsvarende på anmodningsvedtaket i budsjettproposisjonen for 2019. I Senterpartiets alternative budsjett foreslår vi derfor tilskuddsmidler, slik at skolene kan utvikle egne opplegg for å integrere fysisk aktivitet i undervisningen og organiseringen av skoledagen.

Norge trenger flere fagarbeidere og et reelt yrkesfagløft

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet har foreslått en rekke tiltak, både for å gjøre grunnopplæringen mer praktisk rettet, heve kvaliteten i fagopplæringen, fjerne hindringer i systemet og øke elevenes motivasjon for å velge yrkesfag. Senterpartiet mener det nå er behov for et reelt yrkesfagløft for å imøtekomme arbeidslivets skrikende behov for fagarbeidere i årene som kommer.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets forslag i alternativt budsjett om økte midler til fylkeskommunene, som vil gi rom for et tettere oppfølgingsarbeid og formidling av lærlinger ved den enkelte skole. I tillegg foreslår Senterpartiet økte midler til hospitering for yrkesfaglærere, slik at disse får oppdatert sin kunnskap, og nærmere kontakt med lokalt og regionalt næringsliv.

Mangel på læreplasser er en utfordring i fagopplæringen. En del elever er ikke kvalifisert for å gå inn i ordinær opplæring som lærlinger. For gruppen av elever som har ekstra utfordringer, og som har fått tilbud om et opplæringsløp som praksisbrevkandidater eller lære-kandidater, eller som defineres som lærlinger med spesielle behov, er situasjonen spesielt utfordrende. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil styrke disse ordningene, og foreslår derfor i alternativt budsjett en økning i tilskuddsordningen, slik at flere elever kan få et tilbud og på sikt muligheten for å oppnå full fagkompetanse og deltakelse i arbeidslivet.

For små og mellomstore bedrifter kan det være en økonomisk utfordring å ta inn lærlinger. For å imøtekomme dette foreslår Senterpartiet i sitt alternative budsjett å øke læretilskuddet med 3 000 kroner.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet gjennom en rekke ulike tiltak i sitt alternative budsjett foreslår et reelt løft for yrkesfagene med en samlet satsing på 300 mill. kroner.

For at fagopplæringen skal være relevant, er det viktig at elevene får benytte utstyr som er oppdatert og tilsvarende det de vil møte i læretiden og i arbeidslivet etter endt utdanning. Det er kostnadskrevenne å oppdatere skolens utstyr. Disse medlemmer viser til alternativt budsjettforslag, der Senterpartiet foreslår økte midler til utstyr generelt gjennom fylkeskommunene og en egen tilskuddsordning, slik at skolene kan søke om tilskudd til særskilt kostnadskrevenne utstyr.

For å utjevne kostnadsforskjellene mellom de ulike utdanningsprogrammene i videregående opplæring og oppfylle gratisskoleprinsippet mener Senterpartiet det er behov for å øke utstyrsstipendene, og foreslår derfor en økning av satsene for å imøtekomme de reelle kostnadene som elevene har.

Tiltak	Mill. kroner	Dep.
Yrkesfagpakke	300	
Yrkesfag. Øke tilskuddet til lærlinger, praksis- og lærekandidater med særskilte behov	10	KD
Yrkesfag. Øke støtten til hospitering i bedrift for yrkesfaglærere	10	KD
Yrkesfag. Innføre særskilt tilskudd til utstyr for ressurskrevende yrkesfag	15	KD
Yrkesfag. Gi tilskudd til produksjonsskoler	15	KD
Yrkesfag. Reversere kutt i naturbruksutdanning i friskolene	13,5	KD
Yrkesfag. Øke basisbevilgningen til fagskoler	15	KD
Yrkesfag. Etablere 500 nye fagskoleplasser	25	KD
Yrkesfag. Satse på kvalitetstiltak (utviklingsmidler) i fagskolesektoren	10	KD
Yrkesfag. Øke satsene for utstyrstipend	22,6	KD
Øke bostipendet med 2 000 kroner per elev fra høsten 2019	23,4	KD
Etablere landslinje for sjømat i Vardø	0,8	KD
Yrkesfag. Øke lærlingtilskuddet med 3 000 kroner	60	KMD
Yrkesfag. Etablere vekslingsmodeller i alle fylker	7	KMD
Yrkesfag. Oppdatere utstyr slik at undervisningen blir relevant	63	KMD
Yrkesfag. Styrke formidlingen av lære-plasser og samarbeid mellom skole og bedrift	10	KMD

Folkehøgskole

Disse medlemmer vil vise til at folkehøgskolene har lange tradisjoner i Norge og er en viktig del av utdanningssystemet. Et år på folkehøgskole er for mange viktig for modning og for å finne motivasjon for veien videre i realiseringen av sine evner og ønsker for fremtida.

For å imøtekomme utviklingen i søkertall og behovet for å videreutvikle tilbudet i folkehøgskolene vil disse medlemmer vise til at Senterpartiet foreslår tilskudd til etablering av to nye folkehøgskoler i 2019; i Sjunghatten og på Røros, ut over regjeringens forslag.

Fagskoleutdanning for å dekke framtidens behov

Mens vel 30 pst. over 16 år har universitets- og høyskoleutdanning, er det bare ca. 1,4 pst. som har fagskoleutdanning. Disse medlemmer viser til at dette ikke er tilstrekkelig for å dekke arbeidslivets behov. Tall fra NHOs kompetansebarometer for 2018 viser at 53 pst. av medlemsbedriftene har behov for flere fagskoleutdannede. Disse medlemmer viser til at regjeringen selv har uttalt at det de kommende årene bør være større vekst i fagskoleutdanningen enn i universitets- og høyskolesektoren. Disse medlemmer mener derfor det er et paradoks at regjeringen i sitt budsjettforslag for 2019 ikke legger opp til nye studie-plasser i fagskolen når arbeidslivet så tydelig etterspør nettopp disse utdanningene.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjettforslag foreslår å øke utdanningskapasiteten i fagskolesektoren med 500 studie-plasser neste år, samt økning i utviklingsmidler til fagskolene for å sikre en nødvendig kvalitetsutvikling av tilbudet i tråd med arbeidslivets behov for kompetanse.

Disse medlemmer viser til at fagskoleutdanning er den eneste av de offentlige utdanningene som ikke er omfattet av gratisprinsippet. Derfor foreslår disse medlemmer en økning av basisfinansieringen av fagskolene.

Flere studie-plasser og økt basisfinansiering

Disse medlemmer mener at regjeringens budsjettforslag ikke i tilstrekkelig grad imøtekommer arbeidslivets behov for kompetanse og den store søkningen til høyere utdanning. Derfor foreslår Senterpartiet i alternativt budsjettforslag å øke antallet studie-plasser i UH-sektoren innen flere framtidrettede utdanninger.

Disse medlemmer er bekymret over regjeringens ambisjon om at finansieringen av høyere utdanning i større grad skal baseres på konkurranse. Historiske skjevheter og økt innslag av konkurranse vil, etter disse medlemmers oppfatning, kunne forsterke institusjonenes ulike forutsetninger for å få uttelling i finansieringssystemet. Disse medlemmer mener dette vil kunne medføre et ytterligere press på viktige profesjonsutdanninger og mindre studiesteder og gjøre det vanskelig for institusjonene å løse sitt samfunnsoppdrag.

Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet i sitt alternative budsjettforslag tar grep for å vri dette og foreslår en opptrapping av basisfinansiering av universitet og høyskoler, herunder en særskilt økning til de nye universitetene for å bidra til å jevne ut skjevhetene i finansiering mellom nye og gamle institusjoner.

Sterkt behov for økt IKT-kompetanse

Mangel på studie-plasser innen IKT-fag er en kritisk faktor for realisering av viktige prosjekter og etablering av arbeidsplasser, både i offentlig virksomhet og i privat

næringsliv. Tilgang på IKT-kompetanse er også nødvendig for å redusere den digitale sårbarheten i samfunnet, der det i Norge er en kritisk mangel på spesialister med utdanning på høyere nivå. Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet i sitt alternative budsjettforslag foreslår vi 600 nye studieplasser innen IKT-fag i 2019, særskilt innen femårige utdanninger og masterutdanninger.

Lik rett til utdanning over hele landet

En god og forutsigbar studiefinansiering er avgjørende for å sikre alle lik rett til utdanning og sikre landet nødvendig kompetanse. Disse medlemmer reagerer på at regjeringens forslag nok en gang innebærer at det er studentene selv som må betale for opptrappingen mot 11 måneder studiestøtte ved at stipendandelen foreslås avkortet avhengig av oppnådde studiepoeng og grad. Disse medlemmer er kritiske til manglende utredning av konsekvensene av forslaget og manglende involvering fra studentene og UH-sektoren.

Mange elever og lærlinger har i dag en kostnadsulempe som følge av at de må bo på hybel. Særlig gjelder dette ungdom som bor i distriktene. De siste årene har regjeringen gjennomført flere grep som øker kostnadsulempen for elever og lærlinger som må flytte på hybel for å ta videregående opplæring. Disse medlemmer mener dette er dårlig distriktpolitikk, og at det vil ha en negativ effekt på rekrutteringen av ungdom til videregående opplæring generelt, og yrkesfagene spesielt. Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjettforslag, der det foreslås å øke selve bostipendet med 2 000 kroner per år fra høsten 2019.

Antallet studenter i boligkø hos landets student-samskipnader er fortsatt høyt. Senterpartiet foreslår i alternativt budsjettforslag å følge opp målsettingen om 20 pst. dekningsgrad av studentboliger ved å øke antall boenheter i 2019 med 500 sammenlignet med regjeringens forslag.

Regional forskning for å dekke regionale behov

De regionale forskningsfondene skal bidra til forskning som styrker regional innovasjon og utvikling. Disse medlemmer viser til at fondene er viktige bidragsyttere til å støtte opp under regionenes prioriterte innsatsområder og mobilisere til økt FoU-innsats regionalt. Disse medlemmer mener derfor det er skuffende at regjeringen i sitt budsjettforslag foreslår å kutte i de regionale forskningsfondene i 2019. Disse medlemmer foreslår å øke bevilgningen til regional forskning i 2019 med 35 mill. kroner i partiets alternative budsjettforslag.

Hele landet må med

Disse medlemmer minner om at Senterpartiet i 2013 la frem Nasjonal transportplan (NTP) for perio-

den 2014 til 2023 i Stortinget. Det er denne transportplanen regjeringen nå iverksetter. Senterpartiet er glad for dette, men mener at regjeringen på egen kjøll har introdusert noen uheldige feilprioriteringer som må korrigeres. Mest iøynefallende i forslaget til 2019-budsjett er nedprioriteringen av samferdselstiltak i distriktene (som fylkesveier og rassikring) – og etterslepet opp imot Nasjonal transportplan (NTP) når det gjelder riksveinvesteringer og tiltak for de sjøfarende.

Selv om regjeringen satser på samferdsel i 2019-budsjettet, har regjeringens prioriteringer en klar slagside. Samferdselsutfordringer i distriktene prioriteres for lavt. Tiltakene i Senterpartiets alternative statsbudsjett tar sikte på å rette opp disse svakhetene, slik at gjeldende NTP oppfylles i tråd med intensjonene.

Godt, trygt og effektivt vegnett

Disse medlemmer presiserer at NTP er en plan for hele Norge, og at dette må reflekteres i de årlige budsjettene. Det må satses kraftig på rassikring, fjerning av flaskehals på veinettet, krysningsspor på jernbanen, havner og farleder, samt utbygging av bredbånddekningen i distriktene og mobilnettet langs transportårene. I tillegg må vi sikre en bedre oppfylging av NTP når det gjelder investeringer i riksveinettet.

Samtidig har det har over tid oppstått et betydelig forfall på fylkesveinettet. For trafikantene er det imidlertid viktig med et sammenhengende, godt vegnett, uavhengig av hvilket forvaltningsnivå som eier den veien de kjører på.

En romsligere økonomi for kommuner og fylker, som Senterpartiet foreslår, innebærer en kraftig styrking av kommunesektorens evne til å drive vedlikehold på kommunale og fylkeskommunale veier.

Disse medlemmer minner om at Senterpartiet foreslår en kraftig økning av de statlige midlene til fylkeskommunene, øremerket til vedlikehold av fylkesveier, spesielt til nye krav som følge av tunnelsikkerhetsforskriften. Denne bevilgningen foreslås på Kommunaldepartementets budsjett og er på 1 000 mill. kroner. I tillegg til dette foreslår Senterpartiet på samme budsjett å endre de såkalte «fylkesnøkklene», slik at de fylkene som har store utfordringer når det gjelder båt- og ferjedrift (særlig Nordland, Troms, Finnmark og Sogn og Fjordane), får overføringer som står i forhold til behovet. Faren for ras er en uhyggelig realitet for veifarende i mange deler av landet.

En av de store svakhetene ved regjeringens samferdselspolitikk er at den ikke tar rasutfordringene på alvor. Senterpartiet foreslår derfor å øke bevilgningene til rassikring på fylkesveier med 100 mill. kroner. Senterpartiet bevilger også midler til fjerning av «flaskehals» på veinettet – en problemstilling som angår næringstransporten generelt og tømmertransporten spesielt. Senterpartiet foreslår at alle tre veiklasser – riksveier, fylkesveier og

kommuneveier – skal nyte godt av denne særskilte satsingen. Det er særlig viktig å nytte bevilgningen til å utløse potensielle synergier av det store apparatet for veibygging og -vedlikehold som er utplassert mange steder i landet i 2019.

Transportsektoren må bidra til å løse klima- og miljøutfordringene

Disse medlemmer fremholder at Senterpartiet ønsker nye og effektive løsninger for å redusere utslipp av farlige miljøgasser.

Videre vil Senterpartiet styrke utbyggingen av havner og farleder for å kunne få mer gods på sjø. Senterpartiet følger opp nærskipfartsstrategien med å øke rammene i godsoverføringsordningen med 25 mill. kroner. Denne ordningen må videreføres i et langsiktig perspektiv, trolig i hele innværende NTP-periode (fram til 2023).

Disse medlemmer mener at det bør gis insentiver til bruk av mer miljøvennlige fly. I tillegg bør landingsavgiftene innrettes slik at nødvendige reiser belastes mindre enn reiser der det finnes alternativer til fly.

Elektrifisering av jernbane

Disse medlemmer minner om at da gjeldende NTP (2014–2023) ble behandlet i Stortinget i 2013, gikk alle partier i transport- og kommunikasjonskomiteen inn for at Jernbaneverket skulle utrede elektrifisering av alle jernbanestrekninger som ikke er elektrifisert. Etter elektrifiseringen av strekningene Trondheim–Steinkjer (Trønderbanen/Nordlandsbanen) og Meråkerbanen vil følgende strekninger ikke være elektrifisert: Kongsvinger–Elverum (Solørbanen), Hamar–Røros–Støren (Rørosbanen), Steinkjer–Bodø (Nordlandsbanen) og Dombås–Åndalsnes (Raumabanen).

Senterpartiet støttet i 2013 at Jernbaneverket fikk i oppdrag å utrede konsekvensene av elektrifisering av gjenværende dieselstrekninger. Senterpartiet står ved dette og foreslår i dette budsjettet 150 mill. kroner til elektrifisering av Trønderbanen.

Satsing på innfartsparkeringer

Disse medlemmer beklager at regjeringen gjennom flere år har forverret pendlernes kår. Senterpartiet vil i dette budsjettet rette opp noen av de skatte-skjerpelsene regjeringen har innført. Denne ekstrabelastningen burde pendlerne vært spart for. Mange sliter fra før med lang reisevei, en belastning som mange steder blir forverret av utilstrekkelig kollektivtilbud og køer på innfartsveiene til de store byområdene, hvor mange har sitt arbeidssted.

Senterpartiet foreslår derfor skatteletter til dagpendlere ved at man gir alle dagpendlere en forsterket fordel når man skal fylle ut selvangivelse. Senterpartiet øker kronegodtgjørelsen på selvangivelsen til 1,60 kro-

ner. Videre foreslår Senterpartiet å fjerne ordningen med at alle som har mer enn 50 000 kroner i arbeidsreise, kun skal få trekke fra 76 øre per km for disse.

Disse medlemmer viser til at alle som har arbeidsreiser, med Senterpartiets opplegg skal kunne trekke fra 1,60 kroner per km. Mange pendlere sliter i dag med overbelastet infrastruktur i de største byregionene og mangel på gode overganger mellom bil og kollektivtransport. For å sikre at de største bo- og arbeidsmarkedsregionene fungerer, er det nødvendig å prioritere pendlernes behov på en helt annen måte enn i dag.

Et spesielt viktig tiltak for å gjøre vekslingen mellom bil og kollektivtransport bedre er å styrke kapasiteten for parkering ved «strategisk viktige» kollektivknutepunkt. Målet bør være å tilføre de sentrale stoppestedene rundt de største byene 8 000 nye parkeringsplasser. Senterpartiet foreslår å sette av 20 mill. kroner til konkret planleggingsarbeid for pendlerparkering i hele landet.

Mobil og bredbånd til alle

Disse medlemmer er bekymret over at regjeringen bevilger for lite til ordningen som bidrar til bedre bredbånddekning i distriktene. Tilgang til moderne ekom-tjenester som mobil og bredbånd er blitt en nødvendighet, både for privatpersoner og bedrifter. Ekom-tjenestene reduserer avstandsulemper og bidrar til å opprettholde bosetting i distriktene, og de blir viktigere og viktigere for reiselivsnæringene.

De som rammes av dårlig mobildekning eller ikke har bredbånd, har vanskelig for å gjøre seg nytte av tjenester det private og offentlige tilbyr, og som det i økende grad forutsettes at skal skje digitalt.

Disse medlemmer viser til at det også er store utfordringer knyttet til mobildekningen langs hovedfartsårene våre, blant annet langs toglinjene. Mobildekning langs toglinjene, i tunneler og på viktige ferjeruter er viktig for å gjøre arbeid under reise mulig. Samtidig vil det gjøre det mer attraktivt å velge toget som reismiddel over lengre strekk. Senterpartiet mener dekning må inn i anbudene for vei- og jernbaneutbedringer og nye anlegg.

Ved bygging av kraftkabler må regjeringen så langt som mulig bidra til at en samtidig får lagt fiberkabler. Det er viktig med fiberkabler til utlandet, spesielt i en tid der det satses på grønne datasentre, der Norge har naturlige konkurransefortrinn.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår å femdoble satsingen på bredbånd til hele Norge til 500 mill. kroner i årets alternative budsjett.

Kollektivsatsing i distriktene

Disse medlemmer minner om at regjeringen i 2015 avvirket tilskuddsordningen for kollektivtrafikk i distriktene (kalt KID-ordningen). I perioden 2007–2015

har Samferdselsdepartementet tildelt 154 mill. kroner til kollektivtransportprosjekter over hele landet. I de årene ordningen har vart, har gjennomsnittlig 12 av 19 fylkeskommuner årlig gjennomført tiltak, hver for gjennomsnittlig 2,8 mill. kroner i året.

Disse medlemmer påpeker at ordningen gjorde det mulig for fylkene å teste nye modeller for kollektivtrafikk i spredtbygde strøk, for eksempel med modeller hvor taxi tas i bruk for å bringe folk til buss/tog. Regjeringen setter strek for prosjektet med en regional veileder hvor man beskriver hvordan en kan oppnå mest mulig brukervennlig og sømløs kollektivtransport.

Fordi tilskuddsordningen gjør kollektivtransporten i distriktene mer effektiv og klimavennlig og samtidig bedrer reisemulighetene for mange i spredtbygde strøk, foreslår Senterpartiet å bevilge 20 mill. kroner til den i 2019. Det legges opp til at fylkene kan søke penger til forsøksprosjekter og igangsettingstiltak fra potten.

Ta hele Norge i bruk

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet vil føre en nærings- og arbeidslivspolitik som legger til rette for utvikling, optimisme og gode nærmiljø i alle deler av landet. Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet vil ta i bruk en rekke virkemidler for å oppnå dette. Skatte- og avgiftspolitikken, budsjettpolitikken og samarbeid mellom offentlige myndigheter og næringslivet må brukes for å nå nasjonale mål om å ta hele Norge i bruk.

Sterke kommuner og fylker er en forutsetning for god velferd

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett samlet sett styrker overføringene til kommunene og fylkeskommunene med 4,4 mrd. kroner. Dette er nødvendig for å sikre finansiering av velferdstilbudet til innbyggerne.

Disse medlemmer mener kommunene og fylkeskommunene som tjenesteprodusenter og samfunnsutviklere er grunnmuren i vårt folkestyre. Senterpartiet er motstander av kommune- og regionreformene fordi de fører til sentralisering og svekket folkestyre. Vi mener at eventuelle kommune- og fylkessammenslåinger skal være frivillige, og at det skal gjennomføres lokale folkeavstemninger før det treffes vedtak.

Kommunene

Disse medlemmer vil styrke rammeoverføringene til kommunene med drøyt 2,4 mrd. kroner, slik at det blir mulig å opprettholde og utvikle tjenestetilbudet til innbyggerne. Disse medlemmer merker seg at regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019 ikke gir kostnadsdekning for summen av oppgaver som pålegges kommunene. Bemanningsnorm for barnehager og reduksjon av kommunenes muligheter til å kreve inn ei-

endomsskatt er blant regjeringens satsinger som kommunene må dekke selv innenfor allerede stramme budsjetter.

Disse medlemmer viser til at endringene i inntektssystemet for kommunene fra 2017 har gitt store omfordelingsvirkninger som særlig rammer distriktene og små og mellomstore kommuner. Inntektssystemet ble endret bl.a. med den begrunnelse at omleggingen skulle bidra til kommunesammenslutninger. Regjeringen innførte begrepene «ufrivillige og frivillige små kommuner», og smådriftsulemper som tidligere ble kompensert gjennom et likt basistilskudd til alle kommuner, ble endret til et gradert basiskriterium basert på gjennomsnittlig reiseavstand for å nå 5 000 innbyggere.

Fylkeskommunene

Disse medlemmer er bekymret for fylkeskommunenes muligheter til å ivareta sine oppgaver innenfor de økonomiske rammene som foreslås i budsjettet. Særlig gjelder dette behovet for å øke innsatsen på vedlikehold og fornying av fylkesveinettet. Ifølge Statens vegvesen er det et årlig behov for 1,5 til 2 mrd. kroner for å opprettholde standarden på fylkesveiene. Disse medlemmer merker seg at regjeringens budsjettforslag for 2019 innebærer en nullvekst til fylkene, hvor de 100 mill. kroner fylkeskommunene får til særskilt fordeling til opprustning og fornying av fylkesveinettet, må dekkes innenfor eksisterende inntektsramme til fylkeskommunene.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår økte midler til fylkeskommunene på til sammen 2 mrd. kroner for å gi mulighet til å styrke bevilgningene til vedlikehold og fornying av fylkesveinettet og følge opp skred- og flomforebygging.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett øker rammeoverføringen til fylkeskommunene med 1,5 mrd. kroner ut over regjeringens forslag i budsjettet for 2019. Innenfor denne økningen vil Senterpartiet øke tapskompensasjonsordningen og avsetningene til båt- og ferjedrift i de fylkene som tapte stort på omleggingen i 2015.

Disse medlemmer mener kommunereformen er en sentraliseringsreform. Regjeringen presenterte reformen som en lokaldemokratireform hvor lokale prosesser og frivillighet skulle være grunnlaget for kommunenes arbeid med å vurdere ny kommunestruktur. Disse målene står i skarp kontrast til virkemidlene som er tatt i bruk gjennom økonomiske ordninger og instruering av fylkesmannsambetet til å spille en pådriverrolle for kommunesammenslåing. Presset til tross må kommunereformen oppsummeres som mislykket, sett fra regjeringens side.

Disse medlemmer mener Solberg-regjeringen er en av de mest sentraliserende regjeringene landet har hatt. Mer stat og mindre lokaldemokrati, mer konsen-

trasjon av makt og penger og mindre utjevning er regjeringens virkemidler i sin styring av samfunnsutviklingen gjennom kommunereformen og regionreformen. Senterpartiet ser det som en hovedoppgave å være motkraft til denne utviklingen.

Disse medlemmer viser til Senterpartiets alternative budsjett, hvor det foreslås en økning på 500 mill. kroner til regionale utviklingsmidler ut over regjeringens forslag. Senterpartiet vil føre en næringspolitikk som legger til rette for et livskraftig næringsliv og verdiskaping i hele landet. Fylkeskommunene er gitt en viktig rolle i arbeidet med dette gjennom sitt ansvar for regionalpolitikken og for fylkesveiene og kollektivtrafikken. Regjeringens forslag om nye, store kutt i de regionale utviklingsmidlene svekker distrikts- og regionalpolitikken. Kuttene står i sterk kontrast til regjeringens uttrykte målsettinger om å styrke fylkeskommunenes rolle som samfunnsutviklere i forbindelse med regionreformen.

Disse medlemmer mener det er beklagelig at regjeringen gjennomfører en systematisk nedbygging av distriktpolitiske virkemidler gjennom budsjettpolitikken. Samtidig er det lagt opp til reformer som sentraliserer arbeidsplasser og bosetting.

Balanse, trygghet og stabilitet

Disse medlemmer fremholder at et viktig mål med skattepolitikken er å finansiere velferdsstaten og videreutvikle sterke samfunnsinstitusjoner som gir enkeltmennesket trygghet og muligheter til selvutfoldelse og til å skape gode liv. Samtidig er det viktig å finne riktig balanse mellom behovet for fellesskapsløsninger og hensynet til å unngå unødvendig byråkrati og skattebyrder for enkeltmennesker og bedrifter.

Disse medlemmer påpeker at stabilitet og langsiktighet kanskje er den kvaliteten ved et skattesystem som er viktigst for at enkeltmennesker og bedrifter skal ha mulighet til å planlegge og utvikle sine liv og sin virksomhet på en mest mulig hensiktsmessig måte. Senterpartiet legger vekt på gode og trygge rammebetingelser for næringsliv og privatpersoner i skattepolitikken. Partiet ønsker å bruke finanspolitikken for å sikre stabil økonomisk utvikling, høy sysselsetting, bærekraftig ressursutnyttelse og gode og stabile vilkår for næringslivet på tvers av konjunktorene. Den offentlige pengebruken skal være nøktern og ansvarlig, samtidig som det skal være rom for å bruke finanspolitikken for å jevne ut konjunktorene og motvirke uønskede svingninger i økonomien.

Enklere og mindre byråkratisk

Disse medlemmer påpeker at dagens skatte- og avgiftssystem er komplisert og vanskelig å trenge inn i både for personer og virksomheter. Senterpartiet mener enkelhet og forståelighet er en kvalitet i seg selv. Det

er et demokratisk poeng at skatte- og avgiftssystemet skal være gjennomskiktig og forståelig for folk flest. Partiet vil jobbe systematisk for at skattesystemet skal bli enklere. De siste års utvikling mot mer digitaliserte og brukervennlige tjenester, for eksempel gjennom forhåndsutfylling av selvangivelsen og nye leveringsmuligheter, er en utvikling Senterpartiet ønsker velkommen. Disse medlemmer presiserer at Senterpartiet ønsker at forenklingen i rapporteringssystemene skal fortsette. Samtidig er det viktig at brukerne fortsatt får sørviss og veiledning fra Skatteetaten i sine nærmiljø. Særlig for mindre virksomheter er det uheldig når avstanden til skattekontoret og den ekspertisen som finnes der, øker. Partiet mener at mulighetene digitaliseringen gir, bør brukes til å gi folk bedre tjenester – ikke lengre reisevei.

Vekstkraftige bedrifter

Disse medlemmer minner om at navet i den norske økonomien er tusener av små og mellomstore bedrifter (SMB) som finnes over hele landet. 90 pst. av norske virksomheter har færre enn ti ansatte. De utgjør grunnfjellet i næringslivet og sørger for arbeidsplasser til tusenvis av nordmenn i hele landet. Store ideer begynner gjerne i det små, og det er også i de små bedriftene potensialet for innovasjon og nyskaping er størst.

Senterpartiet ønsker å tilrettelegge for en rik, mangfoldig og vekstkraftig SMB-sektor i fremtiden. Dette er ikke bare mulig, men helt nødvendig for at Norge skal klare å gjennomføre den omstillingen som må komme når olje- og gassproduksjonen reduseres i tiårene som kommer.

Disse medlemmer fremholder at Senterpartiet vil tilrettelegge for fremtidens næringsliv ved å gjøre det enklere å starte og drive sin egen bedrift. Nedturen i petroleumsbransjen har medført en betydelig økning i bedriftsetableringer, blant annet i Rogaland. Men potensialet for nyetableringer er stort. Dessverre vegrer mange seg for å starte for seg selv, blant annet fordi man opplever det som komplisert og risikabelt å etablere en bedrift. I Senterpartiets alternative statsbudsjett for 2019 reduseres usikkerheten ved bedriftsetablering ved å forbedre pensjonsordningen for selvstendig næringsdrivende betydelig.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet foreslår også å droppe den ekstra arbeidsgiveravgiften for finansnæringen som regjeringen har innført. Dette grepet vil sikre tusener av SMB-bedrifter fortsatt tilgang til finansiering og rådgivning fra sin lokalbank. Forskning viser at tilgangen på lån og rådgivning fra lokale banker er avgjørende for fremveksten av oppstartsbedrifter og de arbeidsplassene disse skaper.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet prioriterer også å gjeninnføre de viktige startavskrivningene som regjeringen nå foreslår å avvikle. Disse

medlemmer minner om at partiet også forbedrer andre avskrivningsordninger. Dette er viktige grep for å sikre et fortsatt høyt investeringsnivå i norsk næringsliv og for å øke produktiviteten, særlig i mindre bedrifter.

Disse medlemmer viser til at Senterpartiet også foreslår å redusere trygdeavgiften for selvstendig næringsdrivende, øke jordbruks-, fisker- og sjømannsfradragene og redusere verdsettingen av driftsmidler til 60 pst. i formuesskatten.

For å sikre likeverdige og rettferdige konkurransevilkår for gründere og arbeidstakere innen handelsnæringen vil disse medlemmer vise til at Senterpartiet dessuten foreslår å fjerne det særlige fritaket for merverdiavgift som utenlandske bedrifter i dag får på fjernsalg av varer med verdi under 350 kroner. Dette vil skape tusenvis av arbeidsplasser i Norge og innebære økte inntekter for norske bedrifter og arbeidstakere og det norske fellesskapet.

Skattelettelser til folk flest

Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet ønsker at folk flest skal få ta del i gevinstene av den effektiviseringen som digitalisering og ny teknologi innebærer for offentlig sektor og samfunnet generelt. Vi vet at forskjellene mellom fattig og rik øker, også i Norge, blant annet som følge av økt automatisering og høy innvandring. Senterpartiet ønsker å løse dette primært gjennom en aktiv og fremtidsrettet arbeidslivs- og næringspolitikk og en restriktiv innvandringspolitikk, men mener også at skattesystemet kan ha en viktig omfordelende effekt. I partiets alternative statsbudsjett reduserer Senterpartiet skatten for alle som tjener mindre enn rundt 720 000 kroner. De som har høy formue og god inntekt, må derimot bidra noe mer. Det mener Senterpartiet er rimelig og nødvendig for at fellesskapet og velferdsstaten skal være i stand til å løse viktige fellesoppgaver også i fremtiden.

Disse medlemmer minner om at velferdsstaten står overfor en rekke utfordringer. Regjeringens usolidariske arbeidslivspolitik og manglende vilje til å motvirke sosial dumping som blant annet presses frem gjennom EØS-regelverket, gjør at fagforeninger er viktigere enn noensinne for å sikre norske arbeidstakere gode arbeidsvilkår. Senterpartiet hever derfor fagforeningsfradraget til 4 000 kroner i sitt alternative budsjett. Samtidig presser økte boligpriser i sentrale områder unge familier til å bli pendlere. Pendlerne har fått massive skattekjerpelser i denne regjeringsperioden. Senterpartiet foreslår å reversere dette gjennom å styrke pendlerfradraget med mer enn en halv mrd. kroner i årets budsjett. Dette vil særlig komme lavtlønte til gode.

Flypassasjeravgiften

Disse medlemmer erkjenner at det er flertall for en flypassasjeravgift. Senterpartiet er imot avgiften

slik den nå er utformet. Den er belastende for flynæringen, rammer marginale ruter, har medført nedleggelse av Rygge, rammer distriktene og har liten eller ingen miljøeffekt.

Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet mener at en avgift må utformes på en måte som belønner fly med lave utslipp, sørger for fullstendig fly på de store flyrutene i Norge og ikke rammer distriktsrutene. Det må også tas hensyn til at ruter ut av EØS ikke er underlagt kvotesystem. Disse medlemmer vil vise til at Senterpartiet foreslår å fjerne avgiften på fly under 20 tonn i sitt alternative budsjett til en kostnad på 100 mill. kroner. I tillegg styrkes satsingen på kortbanenettet med 20 mill. kroner.

Grønne grep som virker

Disse medlemmer påpeker at regjeringen pålegger vanlige folk avgifter for å finansiere skattelettelser til de aller rikeste. Mange av avgiftene presenteres som såkalte «grønne avgifter», men uten at de har dokumentert effekt hverken på miljø eller klima. Senterpartiet går imot avgifter som straffer folk for å ha dårlig råd eller for å bo der de bor. Økningene i bensin- og dieselavgiftene som regjeringen har innført, er skadelige for næringslivet og urettferdige for folk som ikke har mulighet til å ta tog eller buss. Man får ikke et grønt skifte av en rød bunnlinje, og avstanden til nærbutikken blir ikke mindre av at man må betale mer for å komme dit. Senterpartiet reduserer derfor avgiftene med én mrd. kroner i sitt alternative budsjett. I stedet for pisk, som regjeringen hittil har brukt nesten tre ganger så ofte som gulrot, ønsker Senterpartiet å gi positive insentiver til å velge grønnere. Partiet ønsker å tilrettelegge for bruk av kollektive transportmidler for folk flest ved å satse på en storstilt utbygging av pendlerparkering ved kollektivknutepunkter og å gjeninnføre øremerkede midler til kollektivtransport i distriktene.

Disse medlemmer påpeker at Senterpartiet i sitt alternative budsjett tar et langt steg mot et grønnere Norge med små forskjeller, mangfoldige tjenester nær folk og et sterkt og vekstkraftig næringsliv.

Endringer i alternativt budsjett

Disse medlemmer påpeker at regjeringen i forhandlingene med Kristelig Folkeparti gjorde kjent anslagsendringer som innebar et større handlingsrom enn det som tidligere var kjent, selv om ett av medlemmene 2. november i svar på spørsmål Dokument 15:250 (2018–2019) fra finansministeren ikke fikk opplyst om dette. Disse medlemmer viser til at Senterpartiet ønsker å benytte dette handlingsrommet til å gjennomføre flere gode tiltak.

Anslagsendringer fra regjeringen

Dep.	Kap.	Beskrivelse	
			-2158,7
KMD	580.70	Bostøtte. Færre søknader	-90
KMD	581.76	Utleieboliger	-121
FIN	2309.01	Merhandlingsrom i tilleggsproposisjon 1–3	-145
KLD	4481.01	Oppjustert kvotepris salg av CO ₂ -kvoter	-438,7
Skatt	5501.74	Tidfesting av implementeringseffekten av ny regnskapsstandard (fradrag) for banker og finansforetak	-550
HOD	732.82	Redusert lånebehov Helse Vest RHF	-419
KLD	1428.50	Enova. Brukes til å finansiere CO ₂ -fond	-395

Nye satsinger fra Senterpartiet

Dep.	Kap.	Beskrivelse	
			2158,7
KMD	575.60	Redusert innslagspunkt ressurskrevende tjenester	325
ASD	2670.73	Øke minstepensjon for enslige alderspensjonister med 4 000 kroner fra 1. september 2019	29,3
KMD	581.70	Bostøtte, økes slik at enslige alderspensjonister med minstepensjon ikke mister bostøtte ved økt minstepensjon med 4 000 kroner	30
FD	1710.01	Grunnsikring i Forsvaret	100
KUD	340.70	Øke rammetilskuddet til kirken	10
KLD	1430.70	CO ₂ -fond	700
UD	140.01	Redusere byråkrati. Administrasjonen av utviklingshjelpen	50
UD	150.70	Øke innsatsen i Syrias nærområder	300
ASD	2661.70	Grunnstønad cøliaki	145,6
ASD	2661.74	Bilstønad gruppe 2	32
KMD	571.60	Øke rammetilskuddet til kommunene	436,8

3.1.2.4 MERKNADER FRA SOSIALISTISK VENSTREPARTI

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2019, hvor det foreslås kraftfulle grep for økt fordeling og omstilling til nullutslippssamfunnet.

*Et budsjett for små forskjeller***Velferd**

Dette medlem viser til at vi trenger modige velferdsreformer som bygger ut vår velferd. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår å prioritere økt barnetrygd og helse og skole. Barnetrygden må økes fordi det er det mest effektive grepet for å redusere fattigdommen i barnefamilier. Å sikre at alle unger får delta i fellesskapet på lik linje og få et godt utgangspunkt for voksenlivet, er en investering for framtida. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett også foreslås en politikk for en mer praktisk og variert skoledag kombinert med mer fysisk aktivitet, skolelekser og

mat. Dette vil gi en mer inkluderende skole, gi dybdelæring og forberede ungene på framtidens arbeidsliv, hvor kreativitet og læring hele livet vil være sentralt.

Et trygt arbeidsliv

Dette medlem viser til at det vil være avgjørende i kampen mot forskjellene at vi greier å legge til rette for et arbeidsliv hvor fast jobb er hovedregelen og midlertidig jobb er unntaket. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås investeringer som skaper nye arbeidsplasser og styrker unge under 25 års rett til arbeid eller utdanning. Videre foreslås det å styrke arbeidet for likelønn mellom kvinner og menn, fordi det er sentralt for å redusere ulikhetene i Norge. Arbeidstilsynet og Økokrim bør få flere midler, slik at flere lovbrudd i arbeidslivet kan avdekkes og tiltales.

Bolig

Dette medlem viser til at Norge har et skattesystem som favoriserer dem med flest og dyrest boliger. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstre-

partis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås lavere skatt på arbeid og høyere skatt på eiendom. Dette vil være et skatteskifte med god fordelings effekt. Dette medlem mener at kommunene og staten må ta en mer aktiv rolle i boligmarkedet. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor å styrke Husbanken slik at flere får mulighet til å få seg et sted å bo og en kraftig økning i bostøtten. Videre foreslås det å bygge flere studentboliger, noe som vil avhjelpe leie markedet i områdene med størst press i boligmarkedet. I tillegg foreslås det å tilføre mer ressurser til områdeløft for å bedre integrering og levekår i byer og tettsteder med særlige utfordringer.

Et omfordelende skattesystem

Dette medlem viser til at skattesystemet kan være langt mer omfordelende enn i dag, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås at de med de høyeste inntektene må betale mer skatt, mens folk med middels og lave inntekter betaler mindre. De fleste nordmenn ville betalt mindre i skatt med de forslagene som fremmes i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å øke formuesskatten og gjøre den mer progressiv, og at arveavgiften gjeninnføres for å motvirke at formuer konsentreres i noen få enkeltfamilier. Dette medlem viser til at det er viktig at formue og inntekt ikke gjemmes bort i skatteparadis. Derfor bør det gjøres langt mer for økt åpenhet om finansielle transaksjoner. Dette medlem viser til at disse tiltakene samlet vil føre til et skattesystem som fungerer for alle og sikrer velferden i årene som kommer.

Et budsjett for miljøet

Dette medlem viser til at FN's klimapanel den 8. oktober i år la fram en rapport som viser at verdens klimagassutslipp må reduseres med 50 pst. innen 2030 dersom vi skal nå Parisavtalens mål om en global oppvarming på under én og en halv grad. Rapporten viser oss også at dersom verden fortsetter som nå, er vi på vei mot fire graders oppvarming. 1,5-gradersmålet kan være tapt med dagens utslipp. 1,5 graders oppvarming betyr et isfritt Arktis og vil true om lag halvparten av alle dyr. Hetebølger og ekstremvær vil bli langt vanligere. Konsekvensene for menneskeheten vil være dramatiske.

Dette medlem viser til at tiden er i ferd med å renne ut for å nå Norges klimamål for 2020. I 2017 lå utslippene nesten fire millioner tonn over klimamålet. Det tilsvarer utslippene til 1,5 millioner fossile privatbiler eller fire sterkt forurensende gasskraftverk. Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har lagt fram en konkret plan for å nå klimamålet denne stor-

tingsperioden, og at Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett er en oppfølging av denne planen.

Dette medlem peker på at det er kjent hva som må gjøres. Nullutslippsløsninger må velges i stedet for løsninger med klimagassutslipp. Fossil energi må erstattes av fornybar energi. Vi må bruke verdens ressurser langt mer effektivt, og vi må reise og bo langt smartere. Klimarisiko må integreres i alle beslutninger. Hvert statsbudsjett må prioritere klima høyere enn det forrige. Dette medlem vil understreke viktigheten av å sette opp tempoet for den helt nødvendige omstillingen.

Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å øke bevilgningen til klimatiltak med 9 mrd. kroner i forhold til regjeringens forslag. I tillegg foreslås det å starte et grønt skatteskifte og innføre et forpliktende klimabudsjett for hele Norge, etter modell av Oslo kommune, som vil sikre at vi når målene som er satt.

Dette medlem viser til at vi må ta høyde for at klimaendringene er her allerede. Dette medlem peker på at sommeren 2018 var preget av tørke og sviktede avlinger i Norge. Høsten har vært preget av flom. Dette medlem mener derfor at vi må omstille Norge slik at vi er klare når klimaforandringenes tidsalder nå har begynt. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås en kraftig økning i bevilgningene til klimatilpasning for å verne landet mot skader.

Dette medlem viser videre til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om å øke støtten til klimakutt gjennom Enova og miljøteknologifondet. Dette vil gi mer utbygging av ladeinfrastruktur for elbiler, miljøteknologi i industrien, nullutslipp i skipsfart og energieffektivisering. Videre foreslås det å gi et stort løft til kollektiv, sykkel og gange, prioritere jernbane framfor nye motorveier og øke ambisjonene for elektrifisering av ferger i fylkene. Det foreslås å øke Norges internasjonale klimasatsing, som regnskogbevaring og klimatiltak og -tilpasning i utviklingsland. Videre foreslås det å gjøre det dyrere å forurense gjennom økt CO₂-avgift, bilavgifter som raskere faser inn elbiler, og en økt flypassasjeravgift med en klima- og distriktsprofil.

Forslag under det enkelte rammeområde

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2019 og vil her gå gjennom hovedtrekkene i forslagene under ulike rammeområder. Dette medlem viser til merknadene i den enkelte komité's budsjettinnstillinger for en grundigere omtale.

Skatter og avgifter

Mer rettferdig skatt

Dette medlem viser til forslagene til skatte- og avgiftsendringer i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett. Dette medlem peker på at for å få en mer rettferdig omfordeling og reduserte klimagassutslipp må vi ha en rød og grønn omlegging av skatte- og avgiftspolitikken. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås det derfor å senke skatten på arbeid samtidig som det foreslås skatteøkning på formue, arv og eiendom. Dette medlem viser til at dette vil omfordele makt og verdier i samfunnet, gi økt verdiskaping og føre til mer rettferdig skattlegging. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å øke miljøavgiftene og gjøre det dyrere å forurense samtidig som det blant annet foreslås skattefradrag for energieffektivisering. De fleste vil gå i pluss med helheten i disse forslagene. Det er en omlegging for de mange, ikke for de få.

Dette medlem viser til at arv er en stor kilde til ulikhet. Derfor bør arveavgiften gjeninnføres med en ny og mer omfordelende modell. Dette medlem peker videre på at dagens skattesystem for bolig er laget sånn at det er de med de dyreste boligene som får de største skattefordelene. Dette medlem viser til at det blant økonomer er bred enighet om at boligbeskatningen er moden for endring.

Dette medlem viser til at det med forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett legges fram et helhetlig forslag til skatteendringer, hvor folk med vanlige inntekter blir sittende igjen med mer av inntekten sin, mens de med høyest inntekt og formue må bidra mer. Dette medlemmet foreslår å flytte skatt fra arbeid til formue, arv og eiendom. Det er viktigere at det lønner seg å jobbe enn at det skal lønne seg å arve. Dette medlem viser til representantforslag Dokument 8:10 S (2018–2019) fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski og Audun Lysbakken om å sikre at alle, også landets rikeste, bidrar til fellesskapet gjennom gjeninnføring av en rettferdig skatt på arv.

Dette medlem viser til at velferdsordningene trues under presset fra den globale skattekonkurransen. Skattesatsen i Norge har allerede blitt redusert til 23 pst. gjennom flere omganger. Samtidig viser erfaring fra reduserte selskapskattesatser internasjonalt de siste 30 årene at det dessverre ikke løser problemet med over-skuddsflytting. Enda mer reduksjon nå blir derfor et steg i feil retning. Dette medlem viser til at den digitale økonomien vil sprengte rammene for det internasjonale skattesystemet, og at det er behov for en offensiv utvikling av det norske regelverket i møte med dette.

En miljøvennlig omlegging

Dette medlem viser til at forurensing og utslipp av klimagasser har store konsekvenser for enkeltmennesker og samfunn – både i Norge og i resten av verden. Miljøavgifter er et av virkemidlene vi bruker for å redusere miljøskadelig aktivitet og betale for å reparere skadene fra forurensingen. Dette medlem viser til at fellesskapets inntekter fra ulike bilavgifter har gått kraftig ned det siste tiåret. Dette skyldes først og fremst at biler som kjører på fossilt drivstoff, har fått lavere avgifter, særlig under regjeringen Solberg.

Dette medlem viser til at avgiftspolitikken kan brukes effektivt for å få ned utslipp. CO₂-avgiften har redusert bruken av fossil fyringsolje betydelig og gjort det mulig å senere innføre forbud. Ordningen med miljødifferensierte kjøpsavgifter på nye personbiler er en hjørnestein i omleggingen til en utslippsfri bilpark. Når kampen mot klimaendringene og mot naturødeleggelsene skal trappes opp, er det viktig at det enkleste og billigste for forbrukerne er å la være å slippe ut klimagasser. Dersom man ønsker å støtte utvalgte næringer, bør dette gjøres på andre måter enn ved å gi fritak på utslipp fra fossil energibruk. Dette medlem mener opptrapning av avgifter på forurensing og uønsket miljøatferd må gjøres gradvis, men retningen må være tydelig.

Dette medlem mener også at det er viktig å påvirke forbrukeren idet teknologivalget tas. Har man først kjøpt en fossilbil, er det vanskeligere å unngå utslipp. Dette er et godt argument for også å vurdere flere innganger til at utslippsfrie løsninger skal lønne seg, for eksempel kjøpsavgifter, og ikke utelukkende avgifter på forbruk av fossil energi. Dette medlem viser til at Grønn skattekommissjon har diskutert behovet for dette når det gjelder kjøretøy og lignende, som i dag ikke er omfattet av kjøpsavgifter. De skriver:

«Utvalget mener det bør utredes nærmere om det kan innføres en miljødifferensiert avgift ved kjøp av motoriserte utstyr som i dag ikke ilegges tilsvarende avgift. I første omgang kan det for eksempel være aktuelt med en miljødifferensiert avgift på motorer til fritidsbåter og at engangsavgiften på snøscootere miljødifferensieres.»

Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å øke avgiftene på de bilene som slipper ut mest CO₂, gjennom økt engangsavgift og ved å øke drivstoffavgiftene, for å gjøre det enda mer lønnsomt å velge nullutslippsbiler. Det foreslås videre å støtte mer opp under innfasingen av elvarebiler.

Dette medlem mener det må bli dyrere å forurense, og viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om økt CO₂-avgift. Dette medlem går videre imot regjeringens forslag om redusert elavgift. Strøm er en verdifull ressurs som vi ikke kan

sløse bort. Dette medlem peker på at det derfor heller bør innføres skattefradrag for energieffektivisering.

Dette medlem peker på at det er fullt mulig å øke miljøavgiftene samtidig som folk flest sitter igjen

med mer, og viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett er vist hvordan dette kan gjøres.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor de følgende forslagene til endring i skatt foreslås:

Skatt

Sak	Påløpt	Bokført	Kapittel	Post
Formuesskatt	11 280	9 024,00	5 501	70
- Satsen økes til 1,1 pst.				
- Verdsettelsesrabatten for aksjer og driftsmidler fjernes				
- Bunnfradraget reduseres til 1,2 mill. kroner				
- Det innføres en tilleggsats på 0,2 pst. på formue over 20 mill. kroner				
Endring skatt: Skattesats opprettholdes på 23 pst. Personfradraget økes til 68 000 kroner. Minstefradraget økes til 48 pst.	3 850	3 080,00	5 501	72
Utbytteskatten økes slik at effektiv skattesats blir 35 pst.				
Trinnskatten:				
-Trinn 1 og 2 holdes på 2018-nivå, og innslagspunktene økes til henholdsvis 200 000 og 300 000 kroner.				
-Trinn 3 og 4 økes med 3 prosentpoeng ift. 2018-nivå, og innslagspunktene beholdes nominelt på 2018-nivå.				
-Det innføres et nytt trinn 5 på inntekt over 1,5 mill. kroner med sats på 27 pst.				
Gjeninnføre fordelsbeskatning på bolig og fritidseiendom: Bunnfradrag på 2 mill. kroner, sats på 3 promille	2 130	1 704,00	5 501	72
Holde skattesats på 23 pst., selskapskatt	2 700	0	5 501	74
Holde skattesats på 23 pst., konsekvensjustering finansskatt	-700	0	5 502	71
-	-120	-120	5 502	71
-	120	120	5 501	74
Øke fagforeningsfradraget til 6 000	-490	-392	5 501	72
Skattefritak for arbeidsgiverfinansiert månedskort. Anslagsvis 2 mrd. kroner i økte inntekter for kollektivselskapene	-2 500	-1 500	5 501	72
-		-200	5 501	70
-		-300	5 700	71
Gjeninnføre skattefritak på sluttvederlag	-73	-6	5 501	70
-		-28	5 501	72
-		-11	5 700	71
-		-16	5 700	72
Naturressursskatt på vindkraftverk etter samme modell som for vannkraftverk. Inntektene går til kommuner og fylkeskommuner.	-30	-30	5 501	72
Avvikle ordningen med såkalt skatteinsentivordning for langsiktig investering i oppstartsselskap	330	260	5 501	72
Avvikle skattefavisert individuell sparing til pensjon	260	210	5 501	72
Økt jordbruksfradrag: Satsen økes til 40 pst., bunnfradrag økes til 80 000 kroner og øvre grense økes til 200 000 kroner	-100	-80	5 501	72
Økt fiskerfradrag: Øke sats til 35 pst. og øke øvre grense til 180 000 kroner	-40	-32	5 501	72
Økt sjømannsfradrag: Sats økes til 35 pst. og øvre grense økes til 100 000 kroner	-60	-48	5 501	72
Økt minstefradrag i pensjonsinntekt: Sats økes til 38 pst. og øvre grense økes til 87 000 kroner	-700	-565	5 501	72
Gå imot å lukke ordningen med skattebegrensning ved liten skatteevne for nye brukere	0	-15	5 501	72

Sak	Påløpt	Bokført	Kapittel	Post
Reversere endringene i pendlerfradraget for kost og losji som ble gjort i statsbudsjettet 2018	-800	-640	5 501	72
Fritak for skatt og arbeidsgiveravgift for arbeidsgivers betaling av ansattes trening	-310	-250	5 501	72
Skattefradrag for klimatiltak i bolig på 50 000 kroner (ENØK og fornybar)	-630	-500	5 501	72
10 pst. ekstra startavskrivninger for nyanskaffelser av, og påkostninger på, driftsmidler i saldogruppe d (maskiner, inventar mv.)	-1 840	-310	5 501	74
Fjerne jordbruksfradrag fra pelsdyrhold		7	5 501	72
Sum skatter	12 276	9 362		
Avgifter				
Reversere merverdiavgift lav sats fra 12 til 10 pst. Gjelder bl.a. kollektivtransport og reiseliv.	-700	-530	5 521	70
Mer miljøvennlig engangsavgift:	2 500	2 300	5 536	71
- nytt utslippsintervall på 0–25 g CO ₂				
- alle øvrige knekkpunkter nedjusteres med 10 gram				
- over 185 gram: satsen økes med 20 pst.				
- 115–185 gram: satsen økes med 20 pst.				
- 85–115 gram: satsen økes med 15 pst.				
- 60–85 gram: satsen økes med 15 pst.				
- 25–60 gram: CO ₂ -fradrag settes til 1 000 kroner pr. gram				
- under 25 gram: fradrag økes til 2 000 kroner per gram				
Øke NO _x -komponenten i engangsavgifta med 200 kroner per mg/km	660	600	5 536	71
Starte avvikling av rabatten i CO ₂ -komponenten for alle lette varebiler (grønne skilter). Rabatten halveres.	1 500	1 400	5 536	71
Høyest mulige vektrabatt for ladbare hybrider reduseres fra dagens 23 pst. til 20 pst.	160	150	5 536	71
Øke veibruksavgiften for bensin med 25 øre	220	200	5 538	70
Øke veibruksavgiften for diesel med 50 øre	1 250	1 150	5 538	71
Beholde el-avgift på 2018-nivå	650	490	5 541	70
Øke CO ₂ -avgiftene med 50 pst., tilsvarende 762 kroner per tonn CO ₂	3 693	3 358	5 543	70
Halvere unntaket veksthusnæringen har for naturgass og LPG	10	9	5 543	70
Reversere økningen i produktavgiften på alkoholfrie drikkevarer tilbake til 2017-nivå	-850	-780	5 556	70
Øke lav sats (Norge og EØS) til 90 kroner	245	215	5 561	70
Øke høy sats (flyvninger over 2 500 km) til 300 kroner	125	110	5 561	70
Sum avgifter	9 463	8 672		
Forslag under streken (påvirker ikke handlingsrom i budsjettet, men går direkte til oljefondet)				
Avskaffe leterefusjonsordningen	9 000	0	5 507	71
Øke CO ₂ -avgiften på sokkelen til 1 500 kroner per tonn CO ₂	2 090	1 045	5 507	71
Redusere/fjerne friinntekten	3 210	1 605	5 507	71
Sum forslag under strek	14 300	2 650		

Fordelingsvirkninger

Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås et skatteopplegg der de med inntekt under 600 000 kroner i snitt vil

få lavere skatt. Tabellen under viser fordelingsvirkningene av forslagene om endring av skattesats, inntektsskatt, boligskatt, utbytteskatt og formuesskatt.

Bruttoinntekt	Skatt på inntekt, utbytte og bolig	Formuesskatt	Sammenlagt endring i skatt	Skatteendring i pst. av bruttoinntekt
0 – 149 999	-216	499	283	0,49 %
150 000 – 199 999	-1 366	502	-864	-0,49 %
200 000 – 249 999	-2 135	599	-1 536	-0,68 %
250 000 – 299 999	-2 584	740	-1 844	-0,67 %
300 000 – 349 999	-3 143	889	-2 254	-0,69 %
350 000 – 399 999	-3 214	1 044	-2 170	-0,58 %
400 000 – 449 999	-3 317	1 043	-2 274	-0,53 %
450 000 – 499 999	-3 383	1 132	-2 251	-0,47 %
500 000 – 599 999	-3 388	1 230	-2 158	-0,39 %
600 000 – 749 999	-165	1 952	1 787	0,27 %
750 000 – 999 999	6 034	3 563	9 597	1,12 %
1 mill. – 2 mill.	22 337	9 582	31 919	2,48 %
2 mill. – 3 mill.	94 973	36 792	131 765	5,54 %
3 mill. og over	271 812	217 955	489 767	8,13 %
I alt	1 200	2 582	3 782	0,78 %

(Kilde: SSB)

Miljø

Dette medlem viser til at kampen for å bekjempe miljøproblemene krever en stor satsing på en rekke områder av statsbudsjettet i tillegg til forslagene til satsinger over Klima- og miljødepartementets budsjett.

Dette medlem viser til at høsten 2018 la FN's klimapanel fram sin siste rapport, som viser at verden står overfor en svært alvorlig klimatrussel om ikke utslippene kuttes raskt og mye. Dette medlem viser videre til at både i Norge og internasjonal skjer det et omfattende tap av naturmangfold. Hovedårsaken er nedbygging av areal, men tapet av naturmangfold truer hele vårt livsgrunnlag. I årene framover må hvert eneste statsbudsjett være et ambisiøst miljøbudsjett.

Dette medlem viser derfor til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om en kraftig økt satsing på miljø og grønn omstilling med totalt 9 mrd. kroner mer enn regjeringens forslag. Av dette er mer enn 4,5 mrd. kroner til en grønn transportrevolusjon og om lag 680 mill. kroner til å ta vare på den sårbare naturen. Dette medlem viser videre til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår et grønt skatteskitte for at de miljøvennlige løsningene skal vinne over de forurensende.

Tilpasning til klimaendringene

Dette medlem viser til at de ødeleggende klimaendringene er i gang. I Norge opplever vi mer ekstremvær. Denne sommeren var det ekstrem tørke. Minst like vanlig i framtiden blir mer styrtregn og flom, som den vi

opplevde i høst. Norge må rustes for klimaendringene. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås om lag 880 mill. kroner til klimatilpasning over flere rammeområder. Forslaget omfatter forebygging av skader fra flom og skred, støtte til kommuners arbeid med klimatilpasning og investeringer i vann og avløp gjennom en egen rentekompensasjonsordning for vann og avløp i Kommune-Norge. På Klima- og miljødepartementets budsjett foreslås det å styrke Klimasats-ordningen, som kan støtte kommunenes klimaarbeid.

Dette medlem viser til at selv om klimaendringene allerede merkes i Norge, rammes fattige land hardest, selv om de har minst skyld i at endringene skjer. Dette er bakgrunnen for at Sosialistisk Venstreparti til sammen foreslår en ekstra solidaritetsmilliard til klimatilpasning og klimatilpasning over klima- og skogsatsingen på rammeområde 13 og over bistandsbudsjettet på rammeområde 4.

Klimakutt nå

Dette medlem viser til at det haster å erstatte fossil olje og gass med fornybare og utslippsfrie alternativer. Bare nullutslipp er godt nok om vi skal redde verden fra klimatrusselen.

Dette medlem minner om at Norge har høye utslipp av klimagasser, nesten dobbelt så høye per person som nabolandet Sverige. Selv om utslippene har gått noe ned siste år, er mye av årsaken til dette Norges omfattende bruk av regnskogsødeleggende palmeolje. Nedgangen er heller ikke stor nok til å forhindre at Norge styrer mot å bryte Stortingets mål for 2020 om kutt i

klimagassutslippene. Dette medlem viser til at Norge nå må ta grep for å kaste ut palmeoljen. Det betyr at Stortingets tidligere vedtak må følges opp.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti har laget en konkret plan for hvordan Norge kan kutte utslippene sine fram mot 2020. Dette følges opp i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2019. Flere av tiltakene vil også føre til omstilling mot større utslippskutt på sikt. Det bør være et mål at Norge halverer egne utslipp fram mot 2030, og at Norge innen 2040 skal være fritt for fossile utslipp.

Dette medlem viser til at veitrafikken er en av de store kildene til klimaforurensing. Dette medlem viser derfor til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår å omprioritere penger fra motorveitbygging til satsing på til kollektiv, sykkel og gange samt gjennomføre en storstilt togsatsing. I tillegg må personbiltrafikken elektrifiseres, og Sosialistisk Venstreparti foreslår derfor i sitt alternative statsbudsjett en egen støtteordning til elbillading i borettslag og sameier samt økt satsing på hurtiglading, begge deler gjennom Enova. Kombinert med endringer i kjøpsavgiftene på nye biler ville dette betydd en storstilt elektrifisering av persontrafikken.

Dette medlem viser til at også ferger, skip og industri skal bli uavhengige av fossil energi og kutte prosessutslipp. Dette er også en del av bakgrunnen for forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om en kraftig økning til Enova med til sammen 1 mrd. kroner. Samtidig bør det bli dyrere å slippe ut klimagasser.

Dette medlem viser til at den mest miljøvennlige energien er den vi ikke bruker. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås en økt satsing på klimatiltak og energieffektivisering i husholdninger og næringsbygg og et skattefritak for enøk-tiltak i bygg.

Ta vare på vår felles natur

Dette medlem viser til at naturen renser luften vi puster i, vannet vi drikker, og jorda vi dyrker maten vår i. Den gir oss klær, medisiner og materialer. Og den har uvurderlig verdi. Vi har ingen arter å miste.

Dette medlem viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om å øke støtten til å ta vare på truet natur, til skogvern og satsingen på nasjonalparker, og styrking av Miljødirektoratet for å sikre effektiv oppfølging av dette viktige arbeidet. Det foreslås også å opprette et eget forskningsprogram for å undersøke hvorfor insekter forsvinner fra naturen, og å bevilge mer penger til arbeidet med å kartlegge og forske på norsk natur gjennom en rekke kunnskapsinstitusjoner.

Dette medlem viser til at Norge må ta vare på den umistelige rikdommen i norske elver, fjorder og hav. I Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett

ligger det derfor inne forslag om å ta vare på villaksen og øke satsingen på giftopprydding i norske fjorder, med oppstart av oppryddingen i Hammerfest havn. Det foreslås også en økning til den planlagte handlingsplanen for å redde sjøfuglen langs kysten. I tillegg foreslås det en forsterket innsats for å bekjempe plastforsøpling langs hele kysten.

Dette medlem viser til at naturen også gir oss mulighet til friluftsliv. Å ferdes fritt ved sjøen, på fjellet og i skogen gir oss stor glede. Derfor foreslås det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett økt støtte til friluftaktiviteter i hele landet. Videre foreslås det å øke støtten til miljøorganisasjonene.

Barnehage og skole for alle

Dette medlem viser til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om en barnehage og skole som gir alle barn like gode muligheter for å lære, lykkes og trives. Ved å ivareta barndommens egenverdi og bidra til å utjevne sosiale forskjeller legger barnehagetilbudet og skolehverdagen grunnlaget for et godt liv, videre utdanning og aktiv deltakelse i samfunnet og arbeidslivet. Sosialistisk Venstreparti vil bygge videre på den norske barnehagemodellen og den inkluderende fellesskolen som er tilpasset barns forutsetninger og behov. Nok voksne med god barnefaglig kompetanse er nøkkelen til gode barnehager. En god barnehage er en barnehage der alle barn blir sett hver dag og får omsorg og oppmuntring.

Dette medlem mener den nasjonale bemanningsnormen må fullfinansieres og styrkes ytterligere. Første steg i en slik opptrapping vil være å stille krav om at minimum 50 pst. av de ansatte i barnehagen skal ha barnehagelærerutdanning, og at minimum 25 pst. skal ha relevant fagbrev for arbeid med barn. Gjennom å styrke finansieringen av barnehagelærerutdanningen styrkes kompetansen hos og rekrutteringen av flere barnehagelærere. Alle barn bør få muligheten til å gå i barnehagen, uavhengig av foreldrenes inntekt. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås at maksimalprisen for foreldrebetalingen reduseres med 100 kroner per måned i forhold til regjeringens forslag fra 1. august 2019, til 2 940 kroner per måned. Dette medlem peker på at behovsprøving av velferdsordninger er byråkratiske og stigmatiserende og heller ikke når fram til alle som trenger det. I stedet for å satse på behovsprøving bør barnehagen være billigst mulig for alle og på sikt gjøres gratis.

Dette medlem mener skolen i større grad må tilpasses barns egne forutsetninger og behov enn det som er tilfellet i dag. Alle barn må få like gode muligheter til å nå sitt læringspotensial gjennom å få oppdage og utvikle et mangfold av sine talent. I stedet for en teoritung og ensrettet skole bør vi bygge opp en heldagsskole.

Dette medlem peker på at heldagsskolen handler om å bruke skoledagen til det beste for elevene. Det betyr en skoledag med større vekt på kreativitet og kunnskap heller enn testing. Det betyr mer tid til praktiske og estetiske fag, og fysisk aktivitet hver dag, i tillegg til sunn og gratis skolemat.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å innføre en ekstra time i et av de praktiske og estetiske fagene, øke tiden til leksehjelp på skolen slik at elevene kan få hjelp av lærer og ha leksefri når de kommer hjem, og innføre tilbud om en gratis og frivillig kulturskoletime for elevene på 1.–4. trinn. På ungdomstrinnet foreslås det å starte innføringen av gratis og sunn skolemat. I tillegg foreslås det å bevilge 100 mill. kroner til økt fysisk aktivitet for alle. Skolen trenger dessuten nok lærere som kan legge til rette for dybdeløring og praktisk og variert undervisning. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås økt finansiering av den nasjonale lærernormen for økt lærertetthet og en offensiv tiltakspakke for å rekruttere og beholde flere lærere. Dette medlem mener at flere lærere og en heldagsskole som ivaretar barn og unges helhetlige behov, er framtidens viktigste reform for økt kunnskap, sosial utjevning og god folkehelse. Den nye skoledagen gir også en bedre familiehverdag. Heldagskolen er en skoledag bedre tilpasset livet folk lever i dag.

Høyere utdanning og forskning

Dette medlem viser til at om vi skal ha sterke forsknings- og utdanningsinstitusjoner, må ansatte og studenter ha gode betingelser. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning i basisbevilgningen til universiteter, høyskoler og forskningsinstitutter. Dette øker studiekvaliteten og gir institusjonene økt handlingsrom og tillit.

Dette medlem viser til at det er bred enighet om at alle skal ha lik rett til utdanning. En forutsetning for dette er at studentene har trygge rammer for studiene. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke studiestøtten til 1,3 G og satse på arbeid for psykisk helse blant studenter. Det foreslås også å gå imot regjeringens forslag om å endre stipendordningen for studenter.

Helse og omsorg

Dette medlem mener vi må ha et samfunn med god folkehelse og et godt helsetilbud til alle. Sunn mat, fysisk aktivitet og rettferdig tilgang til naturen øker livskvaliteten og forbedrer folkehelsen. Dette medlem mener alle skal ha tilgang på trygge og raskt tilgjengelige

helsetjenester uavhengig av størrelsen på lommeboka og uansett hvor i landet de bor.

Forebygging

Dette medlem viser til at å forebygge er bedre og billigere enn å reparere. God forebygging begynner tidlig, og innsatsen må holdes oppe hele livet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å prioritere midler til skolefrukt på barneskolen, skolemat på ungdomsskolen og en times fysisk aktivitet på barne- og ungdomstrinnet. Dette medlem viser til at mye av forebyggingen skjer i kommunene, samt videre til forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om å øremerke midler til helsestasjonene og skolehelsetjenestene, og jordmødre i kommunene, for å sikre at disse tiltakene blir prioritert. Dette medlem vil også understreke hvor viktig frivillig arbeid er i det forebyggende arbeidet, og mener dette må prioriteres. Særlig gjelder dette med en stadig aldrende befolkning.

Sykehus

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning på 1,6 mrd. kroner til de regionale helseforetakene. I dette ligger forslag om å sikre et tryggere og bedre fødetilbud, at flere ansatte får heltidsstillinger, oppløring av flere nye leger og innføre en stor satsing på IKT-sikkerhet og digitalisering i helsevesenet. Dette medlem viser til at sykehusene er blitt rammet hardt av ostehøvelkutt over flere år. Kuttene til helseforetakene rammer pasientene, blant annet gjennom et dårligere fødetilbud. Samtidig ser dette medlem at bruken av innsatsstyrt finansiering, kvalitetsindikatorer og fritt behandlingsvalg at byråkratiet og detaljstyringen øker, og at det faglige skjønnnet blir overstyrt. Dette medlem mener at vi må bort fra skjemavelde og overdreven målstyring, og mener innsatsstyrt finansiering må avvikles og i stedet innføre rammefinansiering for å sikre gode prioriteringer.

Tannhelse

Dette medlem viser til at helsevesenet skal ta vare på hele oss, også tennene. Ingen bør måtte utsette tannlegebesøk på grunn av dårlig råd. Det er på tide med en tannhelsereform. På sikt bør ingen måtte betale mer enn 2 500 kroner i tannlegeutgifter per år. Dette medlem mener den beste måten å starte arbeidet med en tannhelsereform på er ved å utvide det offentlige tannhelsetilbudet for å gi gratis offentlig tannhelsetilbud fram til fylte 20 år, og deretter betraktelig billigere fram til fylte 30 år. Dette medlem mener også gratis tannhelsesjekk for de eldre over 75 år bør gjeninnføres.

Rus og psykiatri

Dette medlem peker på at rusavhengige i dag ikke har et rettferdig helsetilbud, og at sykdom og uhelse skal møtes med hjelp og behandling, ikke med straff og moralisering. En ny rusomsorg, der rusavhengige får rettferdighet og hjelp i stedet for straff, vil gi et bedre og mer effektivt tilbud. Dette medlem mener at ettervern for mennesker med rusavhengighet skal være en integrert del av spesialisthelsetjenesten. Spesialisthelsetjenesten bør ha ansvaret for oppfølging etter døgnbehandling. Det bør komme rutiner for oppfølging på plass i spesialisthelsetjenesten, slik at overgangen mellom behandling og rehabilitering viskes ut. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås midler til nye brukerstyrte plasser for frihet og trygghet i hverdagen for de sykeste, samtidig som kommunene får mer penger til åpne lavterskeltilbud. I tillegg foreslås det å sette av midler til en helhetlig opptrappingsplan for barn og psykisk helse over kommunebudsjettet.

Eldreomsorgen

Dette medlem viser til at i tiårene fremover vil andelen eldre i befolkningen øke kraftig. Derfor må det settes i gang et forpliktende og langsiktig arbeid for at eldre skal ha en verdig alderdom. En god eldreomsorg handler om valgfrihet for de eldre, dagaktivitetstilbud, nok ansatte i eldreomsorgen og et eldreombud som sikrer de eldre klageadgang dersom tjenestetilbudet ikke er godt nok. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås grep for at kommunene får økt handlingsrom, at tilskudd til frivillige som bidrar til forebyggende arbeid i oppfølging av eldre, økes, og at det gis et tilskudd til eldreombud.

Arbeid og sosial

Dette medlem understreker at et trygt arbeidsliv og brede velferdsordninger er nøkkelen til et samfunn med små forskjeller. Å ha jobb gir økonomisk trygghet og mulighet til å ha makt over eget liv. Det er derfor alvorlig både for landet og for innbyggerne at arbeidsløsheten er for høy. God arbeidsmarkedspolitik handler både om å sikre folk muligheten til økonomisk trygghet når man står uten jobb, og å stimulere til jobbskaping i offentlig og privat sektor for å sikre at folk har en jobb å gå til.

Et inkluderende arbeidsliv

Dette medlem viser til at det fortsatt er veldig mange arbeidsløse i Norge. Dette medlem viser videre til at regjeringen har foreslått å kutte i tiltaksplasser i Nav. Dette medlem mener det er feil medisin. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en betydelig satsing

på flere arbeidsmarkedstiltak. Videre foreslås det tiltak for å styrke folks mulighet til å komme inn i, og beholde, trygge jobber. Et inkluderende arbeidsliv må ha plass og muligheter til ulike typer arbeidstakere. I dag er det lange køer for mange av dem som har behov for varig tilrettelagt arbeid. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning på 500 flere varig tilrettelagte arbeidsplasser (VTA) enn i regjeringens forslag til budsjett.

Unge i arbeidslivet

Dette medlem viser til at for mange unge står utenfor arbeid, utdanning eller aktivitet. Det må satses mer på opplæringstiltak i Nav som gir folk kompetanse de kan benytte i arbeidslivet. Alle som har behov for det, må få tett og individuell oppfølging av Nav. For å få til dette må Nav være tilgjengelig for folk som trenger tett oppfølging. Da må de ansatte i Nav ha tid og mulighet til å følge opp på en ordentlig måte. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å gå mot regjeringens kutt i Nav.

Dette medlem minner om at med tusenvis av arbeidsløse unge trenger Nav mer ressurser for å kunne følge opp ungdommene. I dag er ventetiden for hjelp altfor lang, og de ansatte i Nav rapporterer om for knapp tid til å kunne følge opp hver enkelt bruker tett. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en ungdomsgaranti som skal sikre unge under 25 år arbeid, aktivitet eller kvalifisering innen tre måneder.

Mer trygghet for barnefamilie

Dette medlem viser til at barnetillegget for uføre er redusert, noe som gjør at familier med en vanskelig økonomisk situasjon har fått enda mindre å leve av. Det går særlig ut over barna som vokser opp i familier som i utgangspunktet har en stram økonomi. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås å reversere kuttet regjeringen har innført, i tillegg til å øke barnetrygden og styrke bostøtten. Barnetrygden er et viktig virkemiddel for å bekjempe fattigdom. I mange kommuner regnes barnetrygden inn som inntekt ved utmåling av sosialhjelp. En økning i barnetrygden vil dermed ikke treffe noen av dem som trenger det mest, men i stedet føre til mindre utgifter for kommunene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås at barnetrygden holdes utenfor ved utmåling av sosialhjelp, og foreslår også å sette av penger for å kompensere kommunene for denne endringen.

Trygge jobber

Dette medlem viser til at det er behov for et arbeidsliv med trygge rammer, medbestemmelse og små lønnsforskjeller. Økt bruk av konkurranseutsetting og anbud har ført til press på lønns- og arbeidsvilkårene i

en rekke sektorer. I en situasjon med stor arbeidsinnvandring fra EØS-området må samfunnet sørge for et gjennomorganisert arbeidsliv og sterkere styring fra myndighetenes side. Useriøse aktører bidrar til at svart arbeid vokser fram, andelen fagorganiserte synker og EØS-avtalen begrenser arbeidstakernes makt og rettigheter i Norge. Samtidig svekker regjeringen arbeidsmiljøloven og arbeidstakernes vern.

Dette medlem mener det er behov for å beskytte tilkjempede rettigheter i arbeidslivet ved å kreve norsk lønn i Norge og anstendige arbeidsvilkår for alle arbeidere. Nøkkelen til bedre kontroll og mer seriøsitet i arbeidslivet er økt fagorganisering og at Arbeidstilsynet har tilstrekkelig med ressurser.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning av innsatsen for å gjenvinne kontroll og trygghet i det norske arbeidslivet. Det foreslås derfor en styrking av Arbeidstilsynet og etablering av flere a-krimsentre.

Dette medlem peker på at det er viktig å øke organisasjonsgraden, og viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås at fradraget for fagforeningskontingenten økes. Dette medlem peker på at det er et paradoks at regjeringen øker fradraget for kontingent til arbeidsgiversiden på linje med indeksreguleringen samtidig som fradraget for kontingent på arbeidstakersiden står nominelt på samme nivå.

Likestilling i arbeidslivet

Dette medlem viser til at Norge har høy andel kvinner i arbeidslivet, men at arbeidslivet fremdeles er kjønnsdelt både når det gjelder yrkesvalg og stillingsandeler. Kvinner, og særlig de med kort utdanning, er overrepresentert når det gjelder deltidsarbeid og midlertidige ansettelser. Denne skjevheten bidrar til å opprettholde lønnsforskjeller og begrenser kvinners og menns valgfrihet ikke bare i arbeidsmarkedet, men også i familieliv og utdanning.

Dette medlem minner om at skal kvinner og menn få like muligheter, må vi ta politiske grep for å rette opp skjevhetene. Det bør gjennomføres en gradvis arbeidstidsreduksjon, med sekstimersdagen med full lønnskompensasjon som mål. Et avgjørende skritt på veien er å gjennomføre langsiktige forsøk med forkortet arbeidstid. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås flere forsøk med seks timers arbeidsdag, og en tiltakspakke for heltidskultur, med til sammen 92 mill. kroner i økt bevilgning.

Kommunal og forvaltning

Dette medlem peker på at en god kommuneøkonomi betyr trygghet for de mange. Kommunene har ansvar for barnehager, skole, barnevern, eldreomsorg

og bosetting av flyktninger, og mye mer. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å styrke kommunene og fylkeskommunene med til sammen 4,6 mrd. kroner. 2 mrd. kroner av dette er frie midler. I tillegg foreslås det en rekke tiltak som vil påvirke kommuneøkonomien positivt, blant annet styrket kommunalt barnevern og økning i regionale utviklingsmidler.

Dette medlem viser til merknadene om skole over, og til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås økninger til kommunene for å følge dette opp.

Dette medlem peker på at kommunene særlig må være i stand til å ta vare på dem som trenger det aller mest, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å prioritere et bedre helsetilbud gjennom satsing på psykisk helse, skolehelsetjeneste og fødselsomsorg.

Dette medlem viser til at kommunene har fått en stadig større egenandel for å dekke utgiftene til dem som trenger aller mest hjelp, gjennom ordningen for å kompensere såkalte «særlig ressurskrevende» tjenester. Når kommunene må ta en større andel av utgiftene, innskrenker det kommunenes handlingsrom. Dette kan gå utover tjenestene til de mest sårbare, samt andre deler av kommunens virksomhet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning på 325 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag for å senke innslagspunktet for kommunenes egenandel.

Opprustning av fylkene

Dette medlem mener at fylkene bør styrkes økonomisk fordi de er viktige for å sikre nærhet til beslutninger, og de kan se en større helhet. I regjeringens forslag til budsjett får fylkene en reell nedgang i midler. Dette medlem mener at fylkene bør arbeide for at alle skal ha tilgang til høyere utdanning. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å legge inn mer penger til desentralisert høyere utdanning og opprusting av utstyret til dem som går på yrkesfag.

Klimatilpasning og klimatiltak i hele landet

Dette medlem mener at klimakampen også må tas lokalt, i kommunene og fylkene. Det er nødvendig å sette av mer penger ut over regjeringens forslag for å komme i gang med det grønne skiftet i kommunene. Dette medlem viser derfor til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett er foreslått 200 mill. kroner til kollektivtrafikk i fylkeskommunene og 200 mill. kroner i tilskudd til el-ferger.

Dette medlem viser til at klimaet har endret seg så mye at vi må tilpasse oss. Dette medlem viser derfor til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative bud-

sjett er foreslått en kraftig opptrapping for klimatilpassning i kommunene på til sammen 350 mill. kroner.

En sterk distriktpolitikk

Dette medlem mener det er sentralt å bygge sterke lokalsamfunn både i bygd og i by. For å få til dette må folk ha mulighet til å bo, arbeide og drive næringsvirksomhet i hele landet. Tilskudd til bedrifter og lokalsamfunn i distriktene gir ifølge regjeringens egne rapporter flere arbeidsplasser, høyere fortjeneste for de bedriftene som mottar tilskuddene, god samfunnsutvikling og flere skatteinntekter. Dette styrker også lokaldemokratiet ved at de folkevalgte i fylkeskommunene kan prioritere midlene. Dette medlem vil peke på at på tross av dette har regjeringen mer enn halvert disse regionale tilskuddene siden 2014. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor satsingen på ulike regionale tilskudd for næringsutvikling foreslås økt med 413 mill. kroner.

Bolig og bomiljø

Dette medlem mener at alle har rett til et trygt hjem. Det er likevel slik at boutgiftene har økt mye de siste årene, samtidig med at mange flere har dårlig råd. Bolig er en kilde til økte forskjeller. Flere tusen færre får bostøtte nå enn for få år siden, og de som får, får dekket en mindre del av boutgiftene sine. Bostøtte skal sørge for at også de mest vanskeligstilte kan få et trygt sted å bo. I dag er det et økende gap mellom hvor høye boutgiftene er, og hva folk får utbetalt i bostøtte. Bostøtten dekker mindre av bokostnadene enn tidligere, og uføre får ikke samme dekning som før uførereformen. Å øke bostøtten er et effektivt tiltak for å redusere fattigdom og for å gi trygghet for hus og hjem. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det foreslås å øke bostøtten med 300 mill. kroner.

Dette medlem viser til at også de som ikke kan kjøpe bolig, skal ha rett til et trygt sted å bo. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å bygge ca. 200 flere kommunale boliger og å øke lånerammen i Husbanken til 23 mrd. kroner, slik at også de som ikke får hjelp av foreldre, kan få startlån til å kjøpe egen bolig, og slik at det kan gis mer lån til å bygge boliger for vanskeligstilte.

Flyktninger, asyl og integrering

Dette medlem viser til at flyktningkrisen i verden er svært alvorlig. Det er landene i nærområdene som tar imot flest flyktninger, og som har den største belastningen. I realiteten stengte grenser i Europa og innstramminger i Norge gjør at det er få asylsøkere som kommer til Norge. Kommunene har både bygget opp kapasitet og kompetanse til å gjennomføre integrering

og bosetting. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det er foreslått at Norge, i solidaritet med nærområdene, bør ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger gjennom FN-systemet.

Dette medlem viser videre til at mennesker på flukt, og spesielt barn, er sårbare, også på asylmottak i Norge. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås at alle barn på asylmottak skal ha barnehageplass. I dag har mange på norske asylmottak ikke nok penger til god og sunn mat, etter regjeringens kutt i 2015. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det foreslås å øke støtten slik at også de på asylmottak kan kjøpe nok og sunn mat.

Integrering

Dette medlem vil understreke at god integrering forutsetter at de som kommer til Norge, får lære norsk, får mulighet til å delta i samfunnet og komme i arbeid. Det er derfor avgjørende å øke satsingen på tiltak som Jobbsjansen, som får kvinner ut i jobb, og på frivillige som jobber med integrering. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke bevilgningen til Jobbsjansen med 30 mill. kroner. Dette medlem vil peke på hvor viktig det er med forebygging av radikalisering og sosial kontroll, og viser til forslaget i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett om 20 flere minoritetsrådgivere. Områdesatsinger har hatt stor suksess, blant annet i Groruddalen, og er et effektivt tiltak for integrering. Dette medlem vil derfor vise til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor det er foreslått en økning til dette på 50 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag til dette formålet.

Næring

Dette medlem viser til at i løpet av de neste tiår må Norge vri verdiskapingen bort fra det som skaper klimautslipp. Det må bygges ut nye næringer som ikke forurenser, og som bygger på fornybare kilder. Norsk velferd og velstand er avhengig av at vi klarer dette skiftet. Selv om utfordringen er stor, har Norge særdeles gode forutsetninger for å klare dette. Norge har store naturressurser, et rikt hav, store skoger, god tilgang på energi og kompetente arbeidere.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å vri virkemidlene bort fra næringer som forurenser, og over til næringer som er fremtidsrettede. Det foreslås endringer i petroleumsskatten, samtidig som det foreslås økt avskrivning av industrimaskiner, for å øke investeringsviljen i landindustrien. Videre foreslås det å vri virkemidlene i Innovasjon Norge bort fra petroleum og mot forny-

bare kilder og avvikle offentlig finansiert forskning innen petroleum.

Dette medlem viser videre til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å forsterke ordninger som Enova og Miljøteknologiordningen og øke Innovasjon Norges støtte til bioøkonomi. Det foreslås også å legge til rette for at den verdensledende kompetansen og teknologien i petroleumsnæringen overføres til andre næringer.

Dette medlem viser til at med fremveksten av neste generasjons industriteknologi, digitalisering, robotisering og automatisering er det ikke lenger slik at industrien leverer best der det er lave lønnskostnader. Snarere gjør den nye teknologien at land som Norge, med mye kraft og høykompetente arbeidstakere, kan bygge mer industri. Dette medlem peker på at Norge må henge med i digitaliseringen av tjenester og produksjon og tilrettelegge for utvikling av norsk IT-næring. Dette medlem viser derfor til forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås et nytt digitaliseringsprogram i Innovasjon Norge for å legge til rette for digitalisering av staten.

Dette medlem viser for øvrig til egne merknader om distriktpolitikk og næringsutvikling over.

Transport

Dette medlem peker på at effektiv og miljøvennlig transport er helt avgjørende for at folk skal komme seg rundt i hverdagen, og for at Norge skal klare å kutte utslipp og bekjempe klimaendringene.

Dette medlem viser til at transportsektoren står for om lag en tredel av alle klimagassutslipp i Norge, og at disse skal halveres innen 2030. For å få til dette må det foretas en radikal omfordeling av samferdselsbudsjettet. Dette medlem viser på denne bakgrunn til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å bruke over 4,5 mrd. kroner mer på miljøvennlig transport i forhold til regjeringens forslag. Dette gjøres ved å foreslå en omprioritering fra miljøfiendtlige motorveiprojekter. I tillegg foreslås det å intensivere arbeidet med å fase ut det fossile drivstoffet både på vei, til sjøs og på skinner.

Jernbane til persontransport og gods

Dette medlem peker på at jernbanen binder byer og landsdeler sammen, som erstatning for firefelts motorveier og fly. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en togsatsing som gir om lag 2 mrd. kroner mer til jernbanen. Disse midlene foreslås brukt på blant annet å planlegge InterCity raskere, elektrifisere Trønderbanen, sette i gang pilotprosjekt med hydrogentog, ta igjen vedlikeholdsetterslepet og å gjøre billettene billigere for studenter. InterCity-strekninger på jernbanen må byg-

ges slik at de kan inngå som del av en framtidig høyhastighetsbane.

Dette medlem viser til at nordmenn flyr ti ganger mer enn gjennomsnittet i Europa. Flytrafikken må på sikt erstattes med lyntog mellom de store byene i Norge. En ny lyntogutredning med føringer og forutsetninger som er bedre enn den gamle, må derfor på plass.

Dette medlem viser til at det skjer en massiv økning av antall trailere på norske veier. Godstransport på jernbanen sakter akterut, og fraktselskapene sliter med å få overskudd. Riksrevisjonen har påpekt at Stortingets mål om å få gods fra vei til bane ikke blir nådd med de rammebetingelsene som eksisterer. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en ny støtteordning for gods på bane. Det er viktig for klimaet og for trafikksikkerheten.

Øvrig kollektiv, sykkel og gange

Dette medlem peker på at norske byer og tettsteder må bli mindre bilbaserte og mer framkommelige og trivelige for folk. Færre må trenge bilen til jobb, barnehage og skole. Dette forutsetter en satsning på kollektivtrafikk, sykkel og gange. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning i støtten til store kollektivinvesteringer. I tillegg foreslås det å utvide statens tilbud om byvekstavtaler og kollektivstøtte til flere byer. Totalt foreslås det å øke støtten til kollektivtiltak med 1,7 mrd. kroner. Det foreslås også et krafttak for sykkelveier, både på riks- og fylkesveier, med et forslag om en økning på 400 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag.

Elektrisk transport på alle felt

Dette medlem viser til at selv med en storstilt kollektivsatsing vil mange fremdeles trenge bil. Elektriske biler har etter hvert stor rekkevidde og kommer i så mange varianter, at de er reelle alternativer både som privat- og varebiler. Dette medlem viser til at det er et mål for Sosialistisk Venstreparti at ni av ti nye biler som selges i 2021, er nullutslippsbiler. Med forslagene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett vil vi være i rute for å nå dette målet. Det foreslås å vri bilavgiftene slik at det lønner seg å velge utslippsfritt, og det foreslås å sette av penger til å bygge flere ladestasjoner, særlig i borettslag og sameier.

Dette medlem viser til at elektrisk drevne ferger også er på full fart inn i trafikk i Norge. Det samme gjelder elektriske lastebiler og anleggsmaskiner. Gjennom regler, avgiftspolitik og støttetiltak kan vi fremskynde omstillingen av hele transportsektoren mot nullutslipp. Dette medlem viser til at det i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett foreslås å kompensere fylkeskommunene for de økte utgiftene en overgang til nullutslippsferger innebærer. Dette foreslås gjort gjen-

nom øremerkede midler i overføringen til fylkeskommunene på 200 mill. kroner.

Trygge bruksveier og bredbånd til alle

Dette medlem peker på at nye motorveier skaper mer privatbilisme og økte klimagassutslipp, i tillegg til at de er arealkrevende og dyre. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å prioritere kollektivtransport i hele landet. I tillegg foreslås det å satse på utbedring av eksisterende vei og trafikksikring av riks- og fylkesveier i distriktene. Dette medlem peker på at rask nettilgang for alle er viktig for bosetting og næringsutvikling i hele landet, og viser derfor til forslag i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett om å trappe opp støtten til bredbåndutbygging med 100 mill. kroner.

Justis

Dette medlem viser til at det er viktig med et trygt samfunn hvor alle har like rettigheter og alle har lik tilgang på rettsvesenet om de opplever urettferdighet eller å bli offer for kriminalitet. Norsk kriminalitet er i endring. Det blir mindre vinningskriminalitet, narkotika og vold i det offentlige rom. Men det er en stor økning i anmeldelser av vold og mishandling i nære relasjoner. Dette er forbrytelser som i hovedsak rammer kvinner og barn.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å prioritere bedre beskyttelse mot vold, overgrep og seksualforbrytelser. Det foreslås videre å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller i justispolitikken, for på den måten å sørge for at alle har like sjanser i rettssystemet. Det foreslås videre å gjenreise kriminalomsorgen, slik at flere blir gode samfunnsborgere etter soning.

Politi

Dette medlem viser til at politiet mangler kapasitet og evne til å prioritere det nye kriminalitetsbildet. Altfor mange blir utsatt for voldtekt og overgrep uten at politiet klarer å oppklare sakene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås et taktskifte i etterforskningen av slike saker, gjennom øremerkede ressurser og økt kapasitet i alle politidistrikt. Det foreslås også å styrke ordningen med Barnehus.

Domstolene

Dette medlem peker på at norske domstoler de siste årene har fått redusert kapasitet som følge av regjeringens osthøvelkutt som følge av den såkalte ABE-reformen. Dette medlem peker på at dette fører til at domstolene blir en flaskehals. Det er allerede eksempler på at ofre ikke får saken sin avklart, og at tiltalte må sitte lenge i varetekt. Dette svekker rettssikkerheten. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative

statsbudsjett, hvor det foreslås å reversere kutt i drift og styrke bevilgningen til domstolene.

Kriminalomsorg

Dette medlem viser til at fengslene i løpet av de siste årene har fått kraftige budsjettkutt. Dette går ut over kriminalomsorgen, svekker rehabiliteringen av innsatte og forverrer arbeidsforholdene til ansatte. Dette medlem peker på at det er blitt flere voldsepisoder samt mer innlåsing og isolasjon av innsatte. Rehabilitering forhindrer ny kriminalitet, og dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å sette av 100 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag til fengslene for å styrke bemanningen.

Fri rettshjelp

Dette medlem peker på viktigheten av at alle skal ha tilgang til rettssystemet og få hjelp når de trenger det for å ivareta sine rettigheter. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en økning til fri rettshjelp for å sikre gode nok advokater samt å prisjustere inntektsgrensene slik at det ikke er færre som får rettshjelp.

Kultur

Dette medlem mener at kultur gjør livet rikere, skaper fellesskap og utfordrer oss i hverdagen. Et bredt og mangfoldig kulturliv der alle har mulighet til å delta, krever at vi har gode, langsiktige og forutsigbare ordninger for de som lager, formidler og opplever kunst og kultur. Hvor du bor i landet, eller hvor stor lommeboka di er, skal ikke påvirke tilgangen til gode kulturopplevelser eller muligheten til å være utøvende kunstner.

Dette medlem peker på at å sikre et kulturliv for alle basert på kvalitet, forutsetter at det satses mer på kultur. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å bevilge over 900 mill. kroner mer i forhold til regjeringens forslag til kulturformål. Den foreslåtte økningen er første ledd i en opptrapping til at 1 pst. av statsbudsjettet brukes til kultur.

Sats på bibliotekene

Dette medlem viser til at folkebibliotekene er den offentlige tjenesten som brukerne er mest fornøyd med, og de siste årene har vi sett stor utvikling og nyskaping hos bibliotekene. Samtidig er det store forskjeller på tilbudet i landet, og mange bibliotek sliter med nok midler til drift og innkjøp. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, der det legges opp til et løp der det settes av 1 mrd. kroner til bibliotekene over 5 år, med 250 mill. kroner i 2019. Av disse midlene er 200 mill. kroner foreslått satt av som øremerkede midler til kommunene for å legge til rette for langvarig drift.

Mediemangfold og ytringsfrihet

Dette medlem viser til at vi er inne i en tid der det stadig lanseres nye plattformer å ytre seg på, og at det fører til at kampen om virkelighetsbeskrivelsen blir stadig viktigere. Dette medlem vil understreke at det i et slikt landskap er avgjørende å bidra til å sikre mediemangfoldet og en sterk og uavhengig presse, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å styrke pressestøtten, sette av midler til tiltak for å bevare lokalavisene og prioritere gravende journalistikk og kritisk presse.

En trygg og sikker inntekt for kunstnere

Dette medlem viser til at hvis vi skal ha et samfunn med bredt og mangfoldig kulturliv, må det også være mulig å leve som kunstner. Uten noen til å produsere kunsten vil kulturlivet stagnere. Lønnsgapet mellom kunstnere og andre yrkesgrupper har økt over flere år, og flere kunstnere og kulturarbeidere lever under fattigdomsgrensa. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke satsene for kunstnerstipend, honorarer og vederlag, og hvor det foreslås 100 nye kunstnerhjempler. Videre foreslås det at ordninger som danse- og skuespilleralliansen utvides til nye grupper.

Nasjonale institusjoner

Dette medlem viser til at sterke institusjoner opprettholder et nyskapende og kreativt kulturliv og sikrer tilgang til kultur av høy kvalitet for flere. I løpet av de siste fem årene har institusjonene hatt en realnedgang i inntekter tilsvarende 70 mill. kroner, noe som går ut over kulturtilbudet. Dette medlem viser til at når institusjonene får stadig nye ostehøvelkutt, går det ut over kvalitet og innhold. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å sette av til sammen 65 mill. kroner til institusjonene.

Gode kulturopplevelser for alle

Dette medlem mener at alle bør ha tilgang på gode kulturtilbud, og at det må bli enklere å drive lokale kulturtilbud og -organisasjoner. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å styrke den kulturelle grunnmuren. Det foreslås å sette av 115 mill. kroner til Norsk kulturfond. Disse friske midlene foreslås fordelt til å satse mer på teater, visuell kunst, litteratur, musikk, film, dans og festivaler – både i det frie feltet, for den frivillige kulturen og for de etablerte. Det foreslås videre å sette av midler til en ordning som sikrer barn og ungdom billig tilgang på kulturtilbud.

Frivilligheten bygger landet

Dette medlem peker på at frivilligheten er en grunnstein i samfunnet, og de utallige dugnadstimen

er som legges ned i hele landet, løfter samfunnet videre. Dette medlem mener en opptrapping til full momskompensasjon for frivillige organisasjoner og økte midler til kulturtiltak for barn og unge vil legge til rette for fortsatt høy grad av frivillig arbeid, og viser til prioriteringene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett.

Et nasjonalt forsvar

Dette medlem ønsker et sterkt nasjonalt forsvar med balanse mellom forsvarsgrenene. Dette medlem viser til at det dyre kampflykjøpet fortrengr andre satsinger i Forsvaret, og viser videre til det fagmilitære rådet, som i forkant av kampflybestillingen konkluderte med at antallet kampfly ikke kunne underskride 27–42 kampfly for å kunne betegnes som «det minste kompetansebærende kampflyvåpenet». Dette medlem mener kapasiteten til å forsvare Norge og forvalte de norske havområdene skal ligge til grunn for Forsvarets prioriteringer, og at Norge trenger et forsvarlig flyvåpen for å hevde suverenitet i våre store havområder og sikre god beredskap, men at dette ikke betyr 52 fly. Dette medlem mener at en ansvarlig forsvarspolitik for framtida må innebære å kjøpe færre kampfly til fordel for landmakt og sjøforsvar, og vil gå imot en ny bestilling av seks nye F-35-kampfly.

Dette medlem foreslår å styrke landmakten ved å øke støtten til Hæren, inkludert prosjektmidler til utredning av stridsvogner, midler til å beholde 2. bataljon på Skjold som infanteribataljon og beholde minst ni helikopter på Bardufoss. Dette medlem viser til at Sjøforsvaret og Kystvakten er sentrale for suverenitetshevde og beredskap i Nord-Norge og i Norges store havområder. Dette medlem foreslår derfor å styrke Sjøforsvaret og Kystvakten, blant annet med flere seilingsdøgn i nord.

Utenriks

Dette medlem viser til at det er en skjev fordeling av makt og rikdom i verden. Dette medlem mener utviklingspolitikken må brukes strategisk på tiltak som motvirker global ulikhet og bekjemper de farlige klimaendringene.

Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor bistandsbudsjettet foreslås økt. Dette innebærer en økt satsing på tiltak mot global ulikhet, på humanitært arbeid og fredsarbeid, kvinners rettigheter og en global klimamilliard.

Dette medlem viser til rapporten fra FNs klimapanel som kom i oktober i år, og ga en alvorlig påminning om at med dagens utslipp styrer vi mot minst tre grader global oppvarming. Det vil gjøre verden farligere for alle. Samtidig rammer klimakrisen de fattigste hardest, selv om de har bidratt minst til problemet.

Dette medlem mener at regjeringens forslag til budsjett mangler en storstilt satsing på å bekjempe klimakrisen og på å beskytte oss mot de farlige klimaødeleggelsene som allerede har startet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett, hvor støtte til klimatilpasning, skogpenger, fornybar energi og tiltak mot miljøkriminalitet foreslås økt.

Dette medlem viser til at selv om ekstrem fattigdom er i ferd med å bli utryddet, så øker ulikheten i verden. Siden 1980 har 50 pst. av den totale økonomiske veksten tilfalt kun én pst. av de aller rikeste, og elitene gjemmer sine verdier i skatteparadiser samtidig som utviklingsland går glipp av store verdier og trenger hjelp til å øke sine skatteinntekter. Dette medlem mener at vi trenger en aktiv og progressiv politikk for å bekjempe ulikhet i verden, og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke støtten til Skatt for utvikling-programmet. Videre foreslås det en styrking av arbeid i FN som omhandler gjeld, arbeid for en konvensjon mot skatteparadiser og kapitalflukt og ILOs arbeid med å skape et regulert arbeidsliv for arbeidstakere i hele verden.

Dette medlem mener at et fritt organisasjonsliv er avgjørende for å få til fordeling. Sterke sivilsamfunn hever stemmen på vegne av de som ikke har makt og penger, og gjør at også de fattige og marginaliserte blir hørt. Dette medlem foreslår å øke støtten til sivilsamfunnet, som har stått på stedet hvil i lang tid tross gode resultater.

Dette medlem mener at Norges viktige rolle som pådriver for nedrustning og det humanitære initiativet mot atomvåpen er neglisjert av regjeringen, og foreslår derfor å trappe opp Norges arbeid for en atomvåpenfri verden og å gjenopprette støtten til fredsansjonene.

Dette medlem viser til at den humanitære situasjonen i verden er svært utfordrende, og rekordmange er på flukt. I møte med de største krisene er de humanitære organisasjonene og FN underfinansiert. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke humanitær bistand. Dette medlem viser også til USAs kutt i skole- og helsetjenester til palestinske flyktninger gjennom UNRWA og foreslår en betydelig økning til UNRWA som motsvar på dette.

Dette medlem viser til at seksuelle og reproduktive rettigheter er under økende press i hele verden. USAs såkalte munnkurvregel gjør at organisasjoner som arbeider med abort og seksuell og reproduktiv helse, må slutte med det eller miste pengestøtte. Kvinneorganisasjoner er allerede underfinansiert verden over. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å øke kvinnebistanden både gjennom sivil samfunn og FN.

Barn, familie og likestilling

Barnefattigdom

Dette medlem viser til at antallet barn i fattige familier i Norge øker og i dag er på over 100 000. Dette er en av de verste konsekvensene av de økende forskjellene mellom folk. Å vokse opp i fattigdom i Norge handler blant annet om barn som ikke har mulighet til å delta på lik linje med andre barn rundt seg. Risikoen for å falle utenfor og bli ekskludert er større for barn fra familier med lavinntekt. At barn ikke kan delta i det sosiale fellesskapet fordi foreldrene ikke har råd til å betale for en plass i skolefritidsordningen eller andre fritidsaktiviteter, er vanskelig for barna som rammes, men også alvorlig for oss som samfunn.

Dette medlem peker på at den beste investeringen et samfunn kan gjøre, er å sikre at barn får en trygg og god oppvekst. En god barndom har betydning for hele livet, til og med i generasjoner. For å unngå at dagens fattige barn ikke skal bli morgendagens fattige voksne, må det tas et krafttak for å redusere fattigdom og sørges for at alle barn får være en del av fellesskapet.

Dette medlem viser til at barnetrygden har stått stille på samme beløp siden 1996. Om barnetrygden hadde blitt regulert i takt med prisstigningen de to siste tiårene, ville vi hatt om lag 20 000 færre barn som vokser opp i fattige familier. Dette medlem viser derfor til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås samlet over 2 mrd. kroner for å sette i gang en opptrapping av den universelle barnetrygden og øke satsen for foreldrepenger. Dette medlem peker på at dette er to treffsikre virkemidler for å sikre at færre barn vokser opp i fattigdom. Dette medlem viser videre til forslagene under omtalen av skolepolitikken i merknadene over.

Seksuell trakassering

Dette medlem viser til at den såkalte metoo-kampanjen det siste året har bidratt til å avdekke en svært usunn kultur i særlig medie-, kultur- og musikkbransjen. Den har synliggjort hvilke konsekvenser seksuell trakassering får for enkeltmennesker, og særlig for unge kvinner. Det å bli utsatt for andres ubehagelige adferd er en alvorlig hendelse for den det gjelder, men det gir også usikkerhet og utrygghet for flere som frykter det samme. Dette medlem peker på at det spesielt hindrer kvinners frihet og muligheter i hverdagen å stadig måtte ta forholdsregler og være redd for å bli utsatt. Det store omfanget, som bekreftes av tilgjengelig statistikk og forskning, viser dessverre at dette er et omfattende samfunnsproblem som må bekjempes både på hver enkelt arbeidsplass og skole og gjennom politiske tiltak for å hindre seksuell trakassering fra å utfolde seg, beskytte dem som rammes, og endre strukturene som lar det skje.

Det t e m e d l e m viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett, hvor det foreslås å styrke innsatsen mot seksuell trakassering samt å ta et krafttak for å redusere vold og overgrep mot kvinner.

Oversikt over budsjettprioriteringene

Det t e m e d l e m viser til merknadene i den enkelte komité's budsjettinnstilling for en grundigere omtale

av prioriteringene i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2019. Alle beløp i tabellen under er endringer i forhold til regjeringens forslag, inkludert forslagene i tilleggsprosessjonene, og er oppgitt i mill. kroner.

Rammeområde 1: Statsforvaltning

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Redusere apanasjen for å ta ut utgifter til drift og utvikling av de private eiendommene	-5	1	1
Redusere utgiftene til Det kongelige hoff på nivå med 2017, inkludert en reduksjon på 10 mill. kroner til mer utsatt rehabilitering av de kongelige eiendommene som ikke ligger under Statsbygg	-16,5	1	50
Redusere apanasjen ved å ta ut utgifter til drift og utvikling av de private eiendommene	-5	2	1
Kutt i Statsministerens kontor	-3	20	1
Kutt i statsrådet	-5	21	1
Ikke bevilge økning på 5,3 mill. kroner til økte lønnsutgifter hos Regjeringsadvokaten	-5,3	24	1
Omdisponering av 5 mill. kroner fra regionreform til vergemålsordningen. Skal legges til kap. 469 post 1	-5	525	1
Prisjustering av tilskudd til de politiske partiene	12	577	70
Sum utgifter	-32,8		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 1	32,8		

Rammeområde 2: Familie og forbruker

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Nasjonal holdningskampanje mot voldtekt rettet mot unge	10	840	21
Bedre finansiering incest- og voldtektssenter	10	840	61
Drift av BUA utstyrssentral	1	840	61
Krafttak for krisesentrene	20	840	70
Voldsforebygging	5	840	70
Drift av Fellesskap mot seksuelle overgrep	1,4	840	70
Avvikle kontantstøtten fra 1. juli og erstatte med ventestøtte på 6 000 kroner (2018-sats)	-625	844	70
Overføre kontantstøttebudsjettet til kommuneramma fra 1. juli for innføring av kommunal ventestøtte	-275	844	70
Øke barnetrygden med 100 kroner til 1 070 kr/mnd. Fra 1. mars	1250	845	70
Innføre søskentillegg på 25 pst. fra og med barn nr. 3, med et tak på maks 3 søskentillegg per familie. Tillegg på 265 kr/mnd. Fra 1. mars	347	845	70
Utvide småbarnstillegget til også å gis til enslige forsørgere med barn mellom 3 og 18 år som kvalifiserer til dagens tillegg for barn under tre år	33	845	70
Øke småbarnstillegget for enslige forsørgere for barn 0–3 år med 50 pst.	7,4	845	70
Program mot seksuell trakassering	12,5	846	21
Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	10	846	60
Økning for frivillige barne- og ungdomsorganisasjoner, bl.a. LNU	5	846	70

Styrke tryggheten for ansatte i barnevernet	3	854	21
Økt bemanning kommunalt barnevern	230	854	60
Økt støtte til Landsforeningen for barnevernsbarn	4,5	854	71
Styrket statlig barnevern	50	855	1
Starte overføringen av enslige mindreårige til barnevernet	106,5	856	1
Tiltak mot sosial kontroll	5	858	1
Lavterskeltilbud seksuell trakassering – Diskrimineringsnemnda	5	870	1
Tilskudd likestilling, inkludert Norges kvinnelobby	10	871	70
Tilskudd til FRI	5	871	72
Tilskudd Skeiv Verden	1,5	871	72
Tilskudd til Skeiv Ungdom	1,2	871	72
Styrke likestillingssentrene	15	871	73
Forskning på diskriminering av skeive	5	873	50
Styrke Likestillings- og diskrimineringsombudet	5	873	50
Selvstendig uttaksrett fedrekvote	60	2 530	70
Utvidet foreldreperm for premature barn	0	2 570	70
Sum utgifter	1 319		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 2	-1 319		

Rammeområde 3: Kultur

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Forsterke merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjoner	80	315	70
Støtte til LNU Kultur og annen frivillighet for barn og unge	5	315	72
Styrke frivilligsentralene	5	315	78
Nasjonalt digitalt mediebudsjett for bibliotekene	20	320	55
Foreningen !les og Leser søker bok flyttes inn på statsbudsjettet	-11,1	320	55
Ny basisfinansieringsordning for visuell kunst	5	320	55
Styrke Norsk kulturfond, til egen fordeling av kulturfondet på postene literaturformål inkludert innkjøpsordningen, allmenne kulturformål, kulturvern inkludert immaterielt kulturvern, økt støtte til musikkfestivaler, arrangørstøtte for musikk, scenekunstformål og visuell kunst	115	320	55
Øremerket satsing på kunstkritikk under Norsk kulturfond	8	320	55
Redusert bevilgning Kreativt Norge	-2	320	55
Styrke assistentordningen for kunstnere	5	321	50
100 nye hjemler kunstnerstipend	30	321	73
Arbeidsstipend og honorarprøveordning for kuratorer	3	321	73
Garantiinntekt og langvarig stipendøkning	5	321	74
Økning vederlagsordning forfattere	5	321	75
Utvide og gjøre utstillingshonorar for visuelle kunstnere permanent	10	321	75
Tilskudd til utstillingsvederlag for kunstnere	10	321	75
Økte honorarer for musikkensembler og kor	5	321	75
Opera- og kulturhus i Kristiansund	20	322	70
Norsk skogfinsk museum	5	322	70
Styrke nasjonale institusjoner	40	323	70
Styrke regionale institusjoner	15	323	71
Styrke region- og distriktsopera	10	323	73
Beaivváš nytt bygg	8	323	73
Styrke Skuespiller- og dansealliansen	5	323	78
Utrede opprettelse av en musikkallianse for å styrke musikeres rettigheter	1	323	78
Økning til Avant Garden	1	323	78
Østfoldteateret	5	323	78

Det Norske Blåseensemble	3	323	78
Regionale kompetansesentre for dans	10	323	78
Styrke en sjangernøytral musikkutstyrsordning	20	323	78
Ny støtteordning for fri dans og scenekunst (for aktører som Stella Polaris, Studium Actoris, Grenland Friteater m.fl. og viderekomne dansekompanier)	8	323	74 (ny)
Teksting av teater	0,4	325	78
Norsk publikumsutvikling	1,5	325	78
Norsk kulturforum	1	325	78
Nasjonalt støtteordning for aktivitets- og kulturtilbud til barn og unge	30	325	73 (ny)
Tilskudd til Norges Døveforbunds kulturaktiviteter	2	326	73
Landssammenslutningen for nynorsk kommuner ved nynorskavisene Framtida.no og Framtidajunior.no	1,2	326	73
Nynorskrobot i Nynorsk pressekontor	1	326	73
Foreningen !les (flyttet fra Kulturrådet)	4,8	326	75
Reversere kutt til Kristent Arbeid Blant Blinde og svaksynte (KABB)	2	326	78
Norsk forfattersentrum	2	326	78
Leser søker bok (flyttet fra Kulturrådet)	6,6	326	78
Kompetanseutvikling for bibliotekene	30	326	77(ny)
Drift og vedlikehold av Hestmanden	4,7	328	70
Senja naturhus og museum	2	328	70
Midt-Troms museum	2	328	70
Fullføring av Bååstedetprosjektet over to år, tilbakeføring av samisk kulturarv	6	328	70
Nynorsk kultursentrum, Vinje-senteret, drift og utstilling	1,8	328	70
Kistefosmuseet	2	328	78
Regionale prosjektmidler for visuell kunst	10	328	78
Forprosjekt Nøstetangen	2,5	328	78
Norwegian Arts Abroad	4	328	78
Museumsrabatt for barn og unge	15	328	75 (ny)
Utviklingsmidler til private arkiv	3	329	78
Digitalt arkiv for scenekunst (Sceneweb.no)	0,5	329	78
Styrking av konsulentordningen for ikke-kommersiell film	5	334	1
Økt støtte til filmfestivaler	5	334	1
Teksting av dubbet barnefilm	0,4	334	21
Styrke Filmfondet	20	334	50
Øke støtten til regionale filmsentre	5	334	73
Øke støtten til regionale filmfond	10	334	73
Internasjonalt Samisk Filminstitutt	5	334	78
Ta igjen for vedlikeholdsetterslep på Filmparken på Jar	4	334	78
Øke mediestøtten	20	335	71
Styrke innovasjonsordningen for lokalaviser	9	335	71
Nynorsk avissenter	0,35	335	73
Indeksøkning samisk dagspresse	2	335	75
Støtteordning for likestillingstiltak på kulturfeltet	10	335	76 (ny)
Støtteordning for gravende journalistikk	8	335	78 (ny)
Tilskudd nye utgifter ved utvidelse av privatkopieringsordningen	5	337	70
Støtte til musikk og scenekunst i kirkene	2,5	340	70
Fortidsminneforeningens museum	2	1 429	21
Samisk kulturminnearbeid	10	1 429	50
Kulturminnearbeid i kommunene	7	1 429	60
Tilskudd til automatisk fredede og andre arkeologiske funn	10	1 429	70
Tilskudd til vernede hus	8	1 429	71

Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10	1 429	72
Vedlikehold av stavkirker og steinkirker	10	1 429	73
Norsk kulturminnefond	10	1 432	50
Sum utgifter	763,15		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 3	-763,15		

Rammeområde 4: Utenriks

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Kultur og næringsfremme	15	115	70
Økt støtte til humanitært arbeid	50	150	70
Tiltak mot miljøkriminalitet: Tjuvfiske	25	151	71
Tiltak mot miljøkriminalitet: Ulovlig hogst	25	151	71
Ny post: Arbeid med kjernefysisk nedrustning og ikke-spredning, Norges arbeid med det humanitære initiativet mot atomvåpen	40	151	71
Ny post: Opplysningsarbeid for fred, støtteordningen gjenopprettes og styrkes	10	151	71
Kutte satsing på bistand til sikkerhetsformål	-150	151	72
Støtte til ILOs arbeid for et regulert arbeidsliv	5	151	74
Støtte til palestinske flyktninger som følge av Trumps kutt i bistand til Palestina	70	159	70
Redusere økning til ODA-godkjente land på Balkan	-100	159	71
Omdisponere fra helsesatsing til kvinneorganisasjoner	-250	160	70
Skatt for utvikling	120	161	72
Støtte til FNs skattekomité for arbeid mot en konvensjon mot skatteparadis	5	161	72
Næringsutvikling	-150	162	70
Klimatilpasning i jordbruket	150	162	71
Fornybar energi	300	162	72
Norfund	-281	162	75
Det grønne fondet, støtte til klimatilpasning i fattige land	200	163	70
Utlysning av egne midler til små og mellomstore kvinneorganisasjoner	80	164	70
Øremerket innsats mot vold mot kvinner	50	164	70
Øremerket innsats for helhetlig seksualundervisning	50	164	70
UN Women	10	164	71
Arbeid for kvinners rettigheter gjennom FNs befolkningsfond UNFPA	60	164	72
Støtte til sivilt samfunn	100	170	70
Verdensbanken	-143	172	70
Regionale banker og fond	-47	172	71
Strategisk samarbeid multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner	-60	172	72
Nyvinnsarbeid på gjeldsfeltet gjennom UNCTAD	5	172	73
ODA-godkjente flyktningutgifter	7,9	179	21
Sum utgifter	196,9		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 4	-196,9		

Rammeområde 5: Justis

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Sørge for at domstolene har tilstrekkelige ressurser til nok dommere, teknisk utstyr og andre investeringer	40	410	1

Økte midler til drift av fengslene for å sikre flere ansatte, bedre rehabilitering og tryggere omgivelser	100	430	1
Bevare fengselsavdelingen på Osterøy også i 2019	12,3	430	1
Opptrapping av hjelp til psykisk syke i fengsler med opprettelsen av ressursteam i flere fengsel og utvidet tid for helsepersonell	20	430	1
Øke tilskudd til organisasjoner innenfor kriminalomsorgen til blant annet Røde Kors Nettverk etter soning, Røverradion, WayBack og Røverhuset	6,3	430	70
Ikke gjennomføre forsøk med velferdsobligasjoner	-10	430	70
Opprette grupper i flere politidistrikt som arbeider spesifikt mot hatkriminalitet	20	440	1
Opprette grupper i flere politidistrikt som arbeider spesifikt med vold i nære relasjoner	20	440	1
Øke satsingen på barnehus for å få gjennomført flere avhør av barn og andre som trenger tilrettelegging	15	440	1
Øremerkede midler til Økokrim for å bekjempe økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet	10	440	1
Ikke gjennomføre forsøk med elektrosjokkvåpen	-3,5	440	1
Redusere bevilgningen til PU	-40	440	1
Redusere innkjøp av nye biler i politidistriktene, våpen og annet utstyr	-40	440	1
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)	10,3	440	1
Styrke ROSA-prosjektet	4	440	70
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)	2,3	444	1
Styrke vergemålsordningen	15	469	1
Begynne opptrapping av fri rettshjelp. Øke reisegodtgjørelse til advokater og sakkyndige slik at de som bor i distriktene, også får reell tilgang på fri rettshjelp	34,6	470	1
Prisjustere inntektsgrensene for hvem som kan få fri rettshjelp	129	470	1
Styrke Gatejuristens prosjekt Ung Økonomi	0,4	470	72
Øke driften til kontoret for voldsoffererstatning slik at de får behandlet flere søknader	3	473	1
Styrke tilskuddsordning til kommuner for forebygging av radikaliserings	5	474	60
Sum utgifter	353,7		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 5	-353,7		

Rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger) – IMDi	12,7	290	1
Sørge for at det er 20 flere minoritetsrådgivere til de videregående skolene hvor dette er ønskelig	22	290	1
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)— integreringstilskudd	158	291	60
Øke områdesatsing i Oslo, Drammen, Bergen og Trondheim - kommunale innvandreriltak	20	291	62
Øke Jobbsjansen, et tilbud til innvandrerkvinner for å komme i arbeid	30	291	62
Ikke starte prosjekt hvor det skal utvikles økonomiske incentivordninger i introduksjonsprogrammet	-8	291	62
Øke områdesatsing i Oslo, Drammen, Bergen og Trondheim, øke tilskuddet til frivillige organisasjoner for integreringsarbeid	5	291	71
Øke støtten til Fargespill	1	291	71
Øke støtten til SEIF – selvhjelp for innvandrere	1	291	71

Øke støtten til Antirasistisk Senter	3	291	71
Kutte støtten til Human Rights Service	-1,335	291	71
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger) - opplæring norsk og samfunn	10,7	292	60
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)	31,9	490	1
Ikke øke tilbakekall av oppholdstillatelser i UDI	-4,3	490	1
Reduserte kostnader ved å fjerne instruks G-14 om tilbakekall av oppholdstillatelser eller nye tilbakekall av statsborgerskap	-10	490	1
Reduserte kostnader ved lavere prioriteringer av tilbakekall av statsborgerskap, retur m.m.	-30	490	1
Ikke øke tilskudd på post om tilbakekall av oppholdstillatelser	-4,1	490	1
Starte overføring av omsorgen for enslige mindreårige til barnevernet	-28	490	21
Ikke innføre betalingskort på asylmottak som fjerner mulighetene for å ta ut kontanter	-5,3	490	21
Utsette deler av investeringen med nytt ankomstsenter	-10	490	30
Sikre barnehageplass til alle barn på asylmottak	26,5	490	60
Starte overføringen av enslige mindreårige til barnevernet	0,5	490	60
Øke stønadene til dem som bor på asylmottak, slik at de har nok til å kjøpe mat	17,1	490	70
Fjerne grensen om at barnefamilier på asylmottak kun kan få 10 000 kroner i støtte til mat og nødvendig utstyr uavhengig av hvor mange barn de har.	1,1	490	70
Starte overføring av omsorgen for enslige mindreårige til barnevernet	-1,5	490	70
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)	3,5	490	73
Ta imot til sammen 5 000 overføringsflyktninger (kvoteflyktninger)	4,4	490	75
Reduserte kostnader ved å fjerne instruks G-14 om tilbakekall av oppholdstillatelser eller nye tilbakekall av statsborgerskap	-2	491	1
Reduserte kostnader ved lavere prioritering av tilbakekall av statsborgerskap, retur m.m.	-10	491	1
Øke de bedriftsrettede låne- og tilskuddsrammene for å styrke bedrifter direkte	203	550	62
Øke tilskuddene til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn som skal bidra til næringsliv, tilflytting og å utvikle kommunene	190	550	64
Øke tilskuddene til de bedriftsrettede programmene i distriktene, som næringshageprogrammer, mentortjeneste for gründere og bioøkonomiordningen	20	550	70
Øke tilskuddet til Sametinget	5	560	50
Øke bostøtten	300	581	70
Øke tilskuddet til flere utleieboliger	50	581	76
Øke tilskudd til boligsosiale tiltak	10	581	78
Gjøre gamle bygninger mer tilgjengelige, øke tilskuddet til å bygge heis	25	581	79
Øke områdesatsing i Oslo, Drammen, Bergen og Trondheim, øke midlene til byutvikling	25	590	72
Sum utgifter	1 061,865		
Økte renteinntekter til Husbanken som følge av økt utlånsramme	7	5615	80
ODA-godkjente utgifter, reiseutgifter	4,4	3 490	3
ODA-godkjente utgifter, gjenbosetting	3,5	3 490	6
Sum inntekter	14,9		
Sum rammeområde 6	-1 046,965		

Rammeområde 7: Arbeid og sosial

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Tilskudd til forsøk med sekstimersdag	50	601	50
Tiltakspakke for heltidskultur	42	601	50
Styrke Nav ved å reversere regjeringens ABE-kutt	57,5	605	1
Midler ut av rammen tilbake til fra boligsosialt tilskudd	8,9	621	63
En reell ungdomsgaranti med rett til tiltak og sterkere oppfølging i Nav.			
2 000 tiltaksplasser	350	634	76
1 000 nye tiltaksplasser for ledige	132	634	76
500 flere VTA-plasser som første ledd i en flerårig opptrappingsplan	58	634	77
Opptrappingsplan for styrking av Arbeidstilsynets arbeid mot kriminalitet og sosial dumping og etablere to nye a-krimsentre	60	640	1
Pilotprosjekt i Arbeidstilsynet om HMS i helse- og omsorgsykker i lys av belastning, arbeidsvilkår og arbeidstid	5	640	1
HELT MED. Arbeid for personer med utviklingshemming	5	872	72
Opprettholde 49 uker med fritak fra lønnsplikt under permittering	80	2 541	70
Gjeninnføre barnetillegget for uføre	41	2 655	70
Grunnstønad: Tilskudd til glutenfri kost	60	2 661	70
Grunnstønad: Tilskudd til glutenfri kost	15	2 661	70
Styrke bilstønadsordningen	45	2 661	74
Sum utgifter	1 009,4		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 7	-1 009,4		

Rammeområde 8: Forsvar

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Redusere nybygg hos Forsvarsbygg	-108	1 710	47
Styrke Cyberforsvaret	50	1 720	1
Kutte utgifter knyttet til amerikanske soldater i Norge	-80	1 720	1
Hæren, inkludert prosjektmidler til utredning av stridsvogner, beholde 2. bataljon på Skjold som infanteribataljon og beholde helikopter på Bardufoss	500	1 731	1
Sjøforsvaret, inkludert flere seilingsdøgn i nord	150	1 732	1
Forsinke innfasing av kampfly	-210	1 761	45
Kystvakten	150	1 790	1
Trekke norske styrker ut fra operasjoner i Irak, Baltikum og Afghanistan	-467	1 792	1
Beholde 5 fullverdige korps i Forsvarets musikk	15	1 795	1
Sum utgifter	0		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 8	0		

Rammeområde 9: Næring

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Reversere kutt i sjømattiltak, som Sett sjøbein og Fiskesprell	2,5	900	77
Gå imot utflagging av Color Line, konsekvensjustering	35	909	73
Legge ned Regelrådet	-7	915	1
Innovasjon Norges program for bioøkonomi	100	2 421	50
Digistat	50	2 421	50
Elektrifisering av kysten – låneprogram for innkjøp av elsjark og/eller tiltak i sjark for hybridisering	60	2 421	50
Miljøteknologiordninga	300	2 421	76

Katapult	40	2 426	71
Sum utgifter	580,5		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 9	-580,5		

Rammeområde 10: Fiskeri

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Pilotprosjekt for grønn teknologi i oppdrett, Hardangerfjorden	5	917	1
Reversere kutt til velferdsstasjoner innenfor fiskeriene	2,2	919	71
Støtte trygghetsopplæring for fiskere	2,1	919	72
Etablere verdiskapingsprogram i fiskeriene	10	919	75
Styrke føringstilskudd og verdiskapingsprogram i fiskeriene	13,5	919	75
Reversere kutt i næringsiltak i fiskeriene	12,5	919	75
Sum utgifter	45,3		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 10	-45,3		

Rammeområde 11: Landbruk

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Full stilling Norecopa – alternativer til dyreforsøk	1	1 112	50
Styrke Mattilsynets arbeid for dyrevelferd i blant annet oppdrettsnæring og svinenæring	10	1 115	1
Styrke Mattilsynets arbeid mot smittespredning av importert fôr	5	1 115	1
Reversere kutt til NIBIO	7,5	1 136	50
Kartleggingsprosjekt for å få oversikt over jord som ligger brakk	2	1 136	50
Styrke Norsk senter for økologisk landbruk	2	1 138	72
Klimarådgiving på gårdsnivå	20	1 142	75
Utviklingsfondet for skogbruket	4	1 149	51
Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-17	1 149	71
Gjeninnføre energiflisordningen	35	1 149	73
Avvikle miljøskadelige subsidier i skogbruket	-19	1 149	73
Sum utgifter	50,5		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 11	-50,5		

Rammeområde 12: Olje og energi

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Kutt i statlig oljeleting	-82	1 810	21
Kutt i Petoros satsing i nordområdene	-59	1 815	70
Flom- og skredsikring. Klimatilpasning	100	1 820	22
Flom- og skredsikring. Klimatilpasning	100	1 820	60
Utjevning av nett-tariffer	20	1 820	73
Telemarkskanalen	2	1 820	74
Oppstartsstøtte demonstrasjonspark havvind, inkluderer også 500 millioner i tilsagnsfullmakt	80	1 830	31
Kutt i petroleumsforskning	-300	1 830	50
Sum utgifter	-139		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 12	139		

Rammeområde 13: Miljø

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Tilskudd miljøorganisasjoner	10	1 400	70
Støtte til nasjonale og internasjonale tiltak	1,5	1 400	76
Styrke miljøkompetansen i kommunene	40	1 400	77 (ny)
Miljøovervåking	20	1 410	21
Nytt program for insektovervåking	5	1 410	21
Utarbeide økologisk grunnkart	40	1 410	22
Forskning om havbunnen	10	1 410	23
Miljøforskningsinstituttene	10	1 410	50
GenØk – Senter for biosikkerhet	7	1 410	72
Styrke kunnskapen om arter, Artsdatabanken	30	1 411	70
Miljødirektoratet	15	1 420	1
Laksetrapp Vefsna	5	1 420	22
Støttetiltak for bedre vannmiljø	60	1 420	22
Vern av verdifull natur og nasjonalparker	50	1 420	34
Skogvern	200	1 420	35
Restaurering av myr og annen våtmark	12	1 420	38
Rydde opp i gamle miljøgifter, Hammerfest	46	1 420	39
Støtte kommuners arbeid med klimatiltak og klimatilpasning	60	1 420	61
Kamp mot plastforsøpling	50	1 420	71
Forebyggende tiltak rovdyr	20	1 420	73
Friluftslivsaktiviteter	90	1 420	78
Handlingsplan sjøfugler	10	1 420	82
Tilskudd til truede arter og naturtyper	30	1 420	82
Runde miljøsenter	2	1 420	85
Skogvernsenter Trillemarka	4	1 420	85
Fossesenter Gaular	5	1 420	85
Ny ordning for støtte til utfasing av gamle vedovner	30	1 420	62 (ny)
Kutte klimagassutslipp gjennom Enova. Støtteordning for lading elbil, støtte til enøk i bygg, støtte til klimatiltak i industri og skip, hydrogensatsing	1 200	1 428	50
Klima- og skogsatsingen	300	1 482	73
Sum utgifter	2 362,5		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 13	-2 362,5		

Rammeområde 15: Helse

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Tilskudd	8,00	701	70
Pasient- og brukerombud	10,00	709	1
Spesielle driftsutgifter	10,00	714	21
Folkehelse	321,00	714	71
Andre tilskudd	100,00	714	79
Særskilte tilskudd	83,00	732	70
Kvalitetsbasert finansiering	-552,116	732	71
Helse Sør-Øst	20 821,378	732	72
Helse Vest	7 301,003	732	73
Helse Midt-Norge	5 562,669	732	74
Helse Nord	4 944,594	732	75
Innsatsstyrt finansiering	-37 843,728	732	76

Habilitering og rehabilitering	20,00	733	21
Utviklingsområder innen psykisk helsevern og rus	3,00	734	72
Folkehelseinstituttet	20,00	745	1
Omsorgstjeneste	-1 482,84	761	65
Tilskudd til mat til eldre. Tilskudd til frivillige organisasjoner	155,00	761	70
Allmennlegetjenester	25,00	762	63
Tilskudd	6,00	762	70
Psykisk helse og rusarbeid	25,00	765	21
Brukere og pårørende	20,00	765	71
Tannhelsetjenester	795,00	770	70
Norges forskningsråd mv.	8,00	780	50
Legemidler	1 283,2	2 751	70
Allmennlegehjelp	50,00	2 755	70
Sum utgifter	1 693,16		
Sum inntekter	0,00		
Sum rammeområde 15	-1 693,16		

Rammeområde 16: Utdanning og forskning

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Fjernundervisning samisk språk	5	222	1
Rosa kompetanse barnehage og skole	2	225	75
Forandringsfabrikken: Mitt liv oppvekst	1,8	225	75
Tiltakspakke for yrkesfag	200	226	21
Styrket seksualundervisning. Seksuell helse, grenser og overgrep	20	226	21
Økt fysisk aktivitet i skolen	100	226	21
Økt kvalitet og deltakelse i SFO/AKS	80	226	21
Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen	10	226	21
Rekrutteringspakke for flere lærere	80	226	21
Flere lærere med spesialpedagogisk kompetanse	30	226	21
Lærerspesialistordningen	-120	226	21
Innsparing tvungen kompetanseheving av allmennlærere	-500	226	22
Kapitaltilskudd til privatskoler	-64,165	228	82
Folkehøgskole, videreføre mentorordning	2,85	253	70
Røros folkehøgskole	3	253	70
Sjunkhatten folkehøgskole	2,5	253	70
Kategoriheving barnehagelærerutdanningen	68,4	260	50
Akutthjelp til vikingskipene	23,4	260	50
Nasjonal satsing på tegnspråk	21,3	260	50
NTNU- bygging av et helse- og sosialfagsenter	35	260	50
Økt basisfinansiering	179	260	50/70
Tillegg for økt basisfinansiering	21	260	50/70
Psykisk helse for studenter	20	270	74
Totalt 3 000 studentboliger	54	270	75
Nasjonal konkurransearena i høyere utdanning	-25	280	50
Senter for forskningsdrevet innovasjon (SFI-ordningen)	40	285	53
FRIPO	50	285	52
Kompetanseoverføring fra oljenæringa til andre næringer	40	920	50
Reversere endring stipend for studenter	254,6	2 410	50
Øke studiestøtten til 1,3 G	131,7	2 410	50
Økt utstyrsstipend for elever	50	2 410	70
Økt rentestøtte	3,2	2 410	72
Sum utgifter	819,585		

Sum inntekter	0
Sum rammeområde 16	-819,585

Rammeområde 17: Transport og kommunikasjon

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Økt tilskudd til opplæring i trafikksikkerhet (Trygg Trafikk)	5	1 300	71
Kjøp av innenlands flyreise, kompensasjon til kortbanenett for økt flyavgift	190	1 310	70
Gjøre kollektivtrafikken universelt utformet, inkludert innkjøp av ramper for rullestoler til tog og utvikling av talegjenkjenningssystem for kollektivtrafikken	30	1 320	30
Gang- og sykkelveier langs riksveiene	200	1 320	30
Stoppe store motorveiprosjekt	-500	1 320	30
Kutte planlegging og grunnverv av riksveier, inkludert Fergefri E39	-200	1 320	30
Utbedringstiltak vei	100	1 320	30
Bedre ras- og skredsikring av riksveier	100	1 320	31
Rentekompensasjonsordning for fylkene	50	1 320	61
Bedre ras- og skredsikring av fylkesveier	200	1 320	62
Tilskudd til gang- og sykkelveier i kommunene	200	1 320	63
Kutte forslaget om lavere bompenger	-531,4	1 320	73
Legge ned Nye Veier og stoppe deres motorveiprosjekter	-3 700	1 321	70
Styrke ordningen med ungdomskort i fylkene	100	1 330	60
Utvide den nasjonale TT-ordningen til å gjelde i alle fylker	40	1 330	60
Øke belønningsordningene for bedre kollektivtransport i byene	400	1 330	61
Øke statens andel til 70 pst. av store kollektivprosjekt i byene (Bussveien på Nord-Jæren, Metrobuss i Trondheim, Bybane til Fyllingsdalen og Fornebubanen i Oslo)	615	1 330	63
Flere byer og tettsteder enn i dag skal få bymiljøavtaler for større satsing på kollektiv, sykkel og gange. F.eks: Bodø, Tønsberg, Moss, Hamar, Molde, Lillehammer, Gjøvik, Sandefjord	500	1 330	64
Øke kapasiteten på nattog på Dovrebanen og Bergensbanen	60	1 352	70
Pilotprosjekt med hydrogentog i Norge	20	1 352	70
Pålegge 50 pst. studentrabatt på NSBs enkeltbilletter og 30-dagersbilletter	200	1 352	70
Satsing for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet på jernbanen og bedre internettilgangen på togstrekninger med dårlig dekning i dag	500	1 352	71
Miljøstøtteordning for gods på bane	200	1 352	71
Planlegging av jernbane (inkludert forsert planlegging av indre og ytre Intercity som Tønsberg–Larvik, Åkersvika–Brummundal, Rudshøgda tømmerterminal, reguleringsplan Stokke–Sandefjord, økt planlegging Oslo–Hamar, Hamar–Lillehammer (400 mill.) og igangsetting av planlegging av sammenkobling Vestfoldbanen og Sørlandsbanen (50 mill.), KVVU av Tromsbanen (5 mill.), planlegging av Tinnosbanen (5 mill.), KVVU Oslo–Stockholm (5 mill.) og Oslo–Gøteborg (5 mill.), unversell utforming av Nationaltheatret, Skøyen og Asker stasjon og midler til å starte ny lyn-togutredning mellom de store byene i Norge	600	1 352	72
Investeringer i nye jernbanestrekninger (Midlene vil blant annet gå til å starte opp elektrifisering av Trønderbanen (200 mill.))	400	1 352	73
Nye havneanlegg og vedlikehold	30	1 360	30
Tilskudd til fiskerihavneanlegg	50	1 360	60
Økt tilskudd for å overføre gods fra vei til sjø	30	1 360	72
Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	50	1 360	73
Øke støtten til bredbåndsutbygging	100	1 380	71

Sum utgifter	38,6
Sum inntekter	0
Sum rammeområde 17	-38,6

Rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Avslutte forsøk med statlig eldreomsorg. Kostnaden er kompensert over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett. Ikke en del av kommunerammen	1 482,84	571	60
Regionsentertilskudd	-200	571	65
Tid til å gjøre leksene på skolen med hjelp fra lærer	90	571	60
En ekstra time praktiskeestetisk fag	90	571	60
Gratis og frivillig kulturskoletime 1.–4. trinn	90	571	60
Veiledningsordning for nyutdannede lærere i skole og barnehage	40	571	60
Lærernorm for grunnskolen	100	571	60
Styrket barnehagelærernorm 50 pst.	192	571	60
Finansiering bemanningsnormen	436	571	60
Redusere maksprisen i barnehagen med 100 kroner til 2 940 kr/mnd	129,86	571	60
Flere barnehageplasser på grunn av økt etterspørsel og å erstatte kontantstøtten med ventestøtte fra 1. juli. Ventestøtte på 6 000 kroner (2018-sats)	342	571	60
Kontantstøtten omgjøres til kommunal ventestøtte og flyttes til kommunebudsjettene	275	571	60
Styrke kommunenes oppfølging av vanskeligstilte familier når barnetrygd ikke skal beregnes som inntekt ved utmåling av sosialhjelp	410	571	60
Økt bemanning, rett til hele stillinger	300	571	60
Klimatilpasning i kommuner	250	571	60
Rentekompensasjon til kommuner for investering i vann og avløp. Innføres fra 1. juli	100	571	60
Rusomsorg	-200	571	60
Habilitering/rehabilitering	-100	571	60
Flytte ansvaret for utskrivningsklare pasienter over fra kommunene tilbake til helseforetakene	-185	571	60
Skolehelsetjeneste grunnskole	-200	571	60
Boligsosialt tilskudd ut av rammen og inn på ASD kap. 621 post 63	-8,9	571	60
Opptrapping lavterskel psykisk helsevern	300	571	60
Styrke ordningen med brukerstyrt personlig assistanse	50	571	60
Nasjonalt bibliotekløft	200	571	60
Øremerke opptrapping på rusfeltet	200	571	60
Øremerke habilitering/rehabilitering	200	571	60
Øke storbytilskuddet	50	571	60
2. linje barnevern i Oslo, kompensasjon etter underregulering	100	571	60
Skolehelsetjeneste grunnskole	200	571	60
Øke stillinger til helsestasjon, jordmødre og skolehelsetjeneste	300	571	60
Økt satsing på kollektivtrafikk i fylkeskommunene	200	572	60
Tilskudd til fylkenes tilrettelegging for desentralisert høyere utdanning	50	572	60
Rett til opplæring for ungdom som har fått avslag på asylsøknad	11,1	572	60
Opprettholde VGS i distriktene	100	572	60
Fylkeskommunenes arbeid med å styrke gjennomføringen i yrkesfag	100	572	60
Opprusting utstyrsparken på yrkesfag	100	572	60
Tilskudd til elferger	200	572	60
Skolehelsetjeneste VGS	100	572	60
Senke innslagspunktet for refusjon for ressurskrevende tjenester	325	575	60

Sum utgifter	6 219,9
Sum inntekter	0
Sum rammeområde 18	-6 219,9

Rammeområde 19: Tilfeldige utgifter og inntekter

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Departementer, direktorater og helseforetak pålegges mindre bruk av eksterne konsulenter	-400	2 309	1
Omprioritere endring i tilleggsprop. 3	-145	2 309	1
Sum utgifter	-545		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 19	545		

Rammeområde 20: Stortinget, finansadministrasjon mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Satsing i Skatteetaten på avdekking av skattejuks	25	1 618	1
Sum utgifter	25		
Sum inntekter	0		
Sum rammeområde 20	-25		

Lånetransaksjoner mv.

Sak	Beløp	Kapittel	Post
Øke lånerammen til Husbanken til 23 mrd. kroner	490	2 412	90
Sum utgifter	490		
Økte inntekter på avdrag til Husbanken som følge av økt utlånsramme	7	5 312	90
Statslånemidler (konsekvens av forslag)	483	5 999	90
Sum inntekter	490		
Sum Låne transaksjoner	0		

3.1.2.5 MERKNADER FRA MILJØPARTIET DE GRØNNE

Dette medlem viser til Miljøpartiet De Grønnes alternative statsbudsjett for 2019 for en bredere omtale av partiets alternative budsjett. Der foreslås bl.a. følgende satsinger (beløp er angitt som endring sammenliknet med regjeringens forslag):

Utenriksdepartementet

Dette medlem vil sikre en mer rettferdig og fredelig verden. Både gjennom økt bistand, klimatilpassningstiltak og fredsarbeid vil Miljøpartiet De Grønne sikre at både Norge og resten av verdenssamfunnet bekjemper klodens største problemer.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Utenriksdepartementets budsjett:

1 pst. av brutto nasjonalinntekt til klimatiltak i utviklingsland	34 000 mill. kroner
Kraftig satsing på flyktningiltak i nærområdene	1000 mill. kroner
Satsing på Norge som Fairtrade-nasjon	10 mill. kroner
Øker støtten til nedrusting og ikke-spredning, inkludert konvensjonen for biologiske våpen og ICAN	114 mill. kroner
Oppretter et fond for livet i havet	200 mill. kroner
Øker støtten til nordområdetiltak, samarbeid med Russland og nedrustning	22 mill. kroner
Går for en satsing på småskala fornybar energi	300 mill. kroner
Økt støtte til helsepersonell i utviklingsland	100 mill. kroner
Forbedrer de multilaterale finansstrukturene, inkludert ansvarlig utlån	50 mill. kroner
Øker støtten til sivilt samfunn	155 mill. kroner
Setter av 200 mill. kroner over fire år til gjenoppbygging i Sinjar	50 mill. kroner

Kunnskapsdepartementet

De tte medlem vil sikre kunnskapens egenverdi, og omstillingen til et grønt samfunn vil nødvendigvis kreve en satsing på forskning og utdanning. Samtidig må utdanningssystemet også ta vare på dem som sliter, og gi dem muligheten til å blomstre.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Kunnskapsdepartementets budsjett:

Oppretter 1500 nye studieplasser i fornybar energi, bioøkonomi, IT etc.	85 mill. kroner
Bygger 800 flere studentboliger enn regjeringen	54 mill. kroner
Øker studiestøtten og binder den til 1,3 G over 11 måneder	138 mill. kroner
Reverserer regjeringens straffing av studenter som ikke finner det de passer best til på første forsøk	256,4 mill. kroner
Ruster opp utearealer og skolekjøkken, samt oppretter et ekskursjonsfond	35 mill. kroner
Styrker praktiske, estetiske og IT-fag	52 mill. kroner
Støtter lokale mobbeombud	20 mill. kroner
Innfører gratis barnehage for lavinntektsfamilier	180 mill. kroner
Styrker forskning på bioprospektering, tang og tare, miljøeffektive produkter etc.	403 mill. kroner
Går for en kvalitetsheving i PP-tjenesten	200 mill. kroner

Kulturdepartementet

De tte medlem viser til at overgangen til et grønnere samfunn også er en overgang til et samfunn der kultur og opplevelser får større plass både i økonomien og i folks bevissthet. Kultur uttrykker og skaper tilhørighet og livskvalitet og bidrar til forståelse av både individ og samfunn. Kultur bidrar til identitet, forsoning, frem-

skritt og utvikling, mens kulturarven vår har egenverdi som kilde til kunnskap og opplevelser. En fellesnevner for mange av våre forslag er at Miljøpartiet De Grønne prioriterer å løfte mangfoldet av små aktører og prosjekter fremfor å kun øke bevilgningene til de største institusjonene.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Kulturdepartementets budsjett:

Øke støtten til frivillighet	
– Øker støtten til rekrutteringsportalen frivillig.no, så den totalt mottar 3 mill. kroner. Portalen er et folkehelseiltak og bidrar til økt rekruttering til frivillige organisasjoner på helse- og omsorgsfeltet	2 mill. kroner
– Øke momskompensasjonen til frivillige organisasjoner. Gjennom momskompensasjonsordningen får over 23 000 lokale lag og foreninger over hele landet kompensert sine momsutgifter. Ordninger treffer bredt og ubyråkratisk	150 mill. kroner
Senke terskelen for å realisere flere kunst- og kulturprosjekter, blant annet ved støtte konsertarrangører, leie av lokaler o.l. Ved å øke momskompensasjonen for frivillige organisasjoner bidrar MDG også til å styrke økonomien til mange av aktørene som organiserer kultur over hele landet	
– 50 mill. kroner til utlån/billig utleie av øvingslokaler i kommunene. Kommuner som får til vekselbruk av kulturhus mellom det lokale og det profesjonelle kulturlivet, skal premieres gjennom ordningen	50 mill. kroner
– Øke støtten til arrangører av både konserter og scenekunst	30 mill. kroner
Gjøre kultur av høy kvalitet tilgjengelig også til dem som ikke oppsøker slik kultur	
– Øke støtten til den kulturelle spaserstokken	15 mill. kroner
– Styrke kvaliteten i kunst- og kulturundervisning i grunnskolen	15 mill. kroner

Gjøre det enklere å være utøvende kunstner enn det som er tilfelle i dag, ved at flere sikres stabile økonomiske rammebetingelser over tid		
– Belønningsordning som premierer institusjoner som lager kunstprosjekter i samarbeid med frie kunstnere		20 mill. kroner
– 100 flere hjemler for arbeidsstipend. Stipendet gir kunstnere mulighet til å videreutvikle kunsten sin og ha kunstnerisk aktivitet som sitt hovedvirke. Stipendet skal også kunne gis til omskolering til annen kunstnerisk virksomhet		27 mill. kroner
– Etablere en ny basisfinansieringsordning for det visuelle kunstfeltet		7 mill. kroner
Støtte samisk kultur og dagspresse		
– Styrke arbeidet med samisk kulturminnearbeid		4,5 mill. kroner
– Øke tilskuddet til samisk dagspresse. Bevilgningen til samisk dagspresse må i årene fremover opptrappes ytterligere for å sette dem bedre i stand til å fylle sitt viktige samfunnsoppdrag med bred informasjon, debatt og kritisk journalistikk i en ny teknologisk hverdag. Både Ávvir og Ságat trenger et økonomisk løft for å kunne ansette flere journalister rundt omkring i Sápmi for å styrke bredden og omfanget i den redaksjonelle dekningen		5 mill. kroner

Justis- og beredskapsdepartementet

Dette medlem vil sørge for at Norge står godt rustet mot klimaendringene, sikrer likhet for loven uav-

hengig av inntekt, og at kampen mot økonomisk kriminalitet, menneskehandel, overgrep mot barn, miljø- og dyrekriminalitet får de ressursene de trenger.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Justis- og beredskapsdepartementets budsjett:

Sikrer et førstelinjetilbud for rettshjelp i hele landet, øker inntektsgrensen og sikrer det for asylbarn og prostituerte.		312 mill. kroner
Styrker sivilforsvaret og brannhelikoptertjenesten for å øke beredskapen i krisesituasjoner.		53 mill. kroner
Styrker politiets arbeid mot menneskehandel, inkludert menneskehandelsteam.		30 mill. kroner
Styrker økokrim, inkludert deres kapasitet på miljø/dyrekriminalitet.		110 mill. kroner.
Oppretter øko- og miljøteam i alle politidistrikter og utvider dyrepoliti til alle politidistrikter.		65 mill. kroner
Styrker kapasiteten i alle politidistrikt til å bekjempe seksuelle overgrep mot barn.		20 mill. kroner
Øker forskningen på forebygging av kriminalitet og samfunnssikkerhet/beredskap.		30 mill. kroner
Styrker konfliktrådets arbeid med gjenopprettende prosesser.		10 mill. kroner
Øker beredskapen mot IT-trusler.		20 mill. kroner

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Dette medlem vil skape lokalmiljøer i alle norske byer, bygder og tettsteder der folk kan leve, bo, handle, reise og jobbe grønnere. Lokalmiljøet er en del av løsningen på miljøutfordringene. Miljøpartiet De Grønne prioriterer derfor en stor bærekraftssatsing med lokal forankring og gjennomføring på totalt 12 mrd.

kroner, for å sette norske kommuner og fylker i stand til å investere i det grønne skiftet og gjennomføre egen politikk for bærekraftige lokalsamfunn og regioner. Miljøpartiet De Grønne gir norske kommuner og fylker handlingsrom til å bli lokale motorer for bærekraft og nye grønne arbeidsplasser.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett:

3 mrd. kroner i økte frie inntekter til kommunene		3 000 mill. kroner
KMD gis i oppdrag å inspirere og støtte kommunene i deres arbeid med å gjennomføre det grønne skiftet og styrke lokaldemokratiet. FNs bærekraftsmål skal innføres som planramme i alle kommuner, kommunale etater og fylker (se liste med oppgaver under kap. 500 post 21)		50 mill. kroner
MDG innfører krav om klimabudsjett og klimaregnskap i alle kommuner, fylkeskommuner og statlige departement		100 mill. kroner
Støtteordning for forsøk med kortere arbeidstid på kommunale arbeidsplasser		100 mill. kroner

Alle nærområder i hele Norge kan søke inntil 300 000 kroner til omstillingsinitiativer for lokal bærekraft, av samme type som «Bærekraftige liv» i barneskolekretsen Landås i Bergen.	300 mill. kroner
MDG oppretter en støtteordning på 100 mill. kroner for kommuner til etablering av delingsordninger	100 mill. kroner
Tilskuddsordning for offentlige innkjøp som er mer klima- og miljøsmarte	500 mill. kroner
MDG styrker innsatsen for bærekraftig byutvikling, blant annet med en støtteordning til bilfrie hjertesoner rundt byskoler i hele landet	600 mill. kroner
Elbil uten å være rik. Miljøpartiet De Grønne gir lavinntektspersoner mulighet til å nyte elbilfordelene, med støtte til leasing og leie av opp til 10 000 elbiler på veien i 2019	137 mill. kroner
MDG øker lærlingtilskuddet med 10 000 kroner per lærling	200 mill. kroner

Arbeids- og sosialdepartementet

De tte medlem viser til at ulikheten i Norge øker. Tall fra Nav viser at antall fattige i Norge har økt fra 7,7 til 9,3 pst. fra 2011 til 2015. I Oslo bor 17,6 pst. av alle barn i familier med vedvarende lav inntekt. Mangel på

arbeid er en av hovedårsakene til de økende forskjellene. Miljøpartiet De Grønne vil derfor prioritere å få flere i arbeid, samtidig som dette medlem målretter tiltak inn mot barnefattigdom og de mest vanskeligstilte familiene.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Arbeids- og sosialdepartementets budsjett:

Ulikhetene i Norge øker, fattigdommen har økt fra 7,7 til 9,3 pst. i perioden 2011 til 2015. Samtidig øker antallet barn som vokser opp i fattige familier. MDG øker støtten til sosiale tjenester og inkludering, en post som har blitt kuttet over flere år.	65 mill. kroner
Det opprettes 2 500 nye tiltaksplasser. Antallet som har vært uten jobb i mere enn 6 md. er fremdeles høyt, og tiltaksplassene må fremdeles opprettholdes på et høyere nivå enn regjeringen foreslår.	330 mill. kroner
Det opprettes 2 000 nye tiltaksplasser for personer som trenger varig tilrettelagt arbeid, personer som i dag mottar uføretrygd. Dette bidrar til å legge til rette for en forutsigbar deltakelse i arbeidslivet for flere.	234 mill. kroner
Rettighetsfestingen skulle sikre at mennesker med funksjonsnedsettelse som trenger mer enn 25 timer assistanse i uka, og er under 67 år, får brukerstyrt personlig assistanse, BPA. Det ble beregnet at 14 500 personer var i denne gruppa i 2015. Det er fremdeles få som er klar over, og/eller benytter seg av denne ordningen. En stor del av målgruppen opplever sågar at de ikke har tilgang til et fullverdig BPA-tilbud i kommunen. Dette til tross for at rettighetsfestingen skulle være et viktig bidrag til likeverd, likestilling og deltakelse i samfunnet. Det er i dag 316 flere personer som har BPA enn da rettigheten trådte i kraft 1. januar 2015. Det tilsvarer 3 300 personer med BPA totalt. MDG øker derfor tilskuddet til BPA.	500 mill. kroner
Minstepensjonen for enslige pensjonister økes.	333 mill. kroner
Gift og samboende pensjonister har fått betydelige økte overføringer fordi avkortningen av pensjonen til denne gruppen er redusert til 90 pst. MDG reverserer regjeringens endring.	-4081 mill. kroner
Endringene i barnetillegget for uføre som ble gjennomført i statsbudsjettet for 2015 reverseres. Kuttet rammer særlig familier med mange barn.	41 mill. kroner
MDG øker bevilgningen til frivillige organisasjoners arbeid for vanskeligstilte, og støtte til sosialt entreprenørskap som retter sin virksomhet mot bekjempelse av fattigdom og sosial eksklusjon.	15 mill. kroner
MDG styrker Nav for å sikre bedre oppfølging av brukere som følges opp av veileder.	86 mill. kroner
MDG ønsker å nedsette et utvalg bestående av arbeidslivets parter for å fremme forslag om hvordan redusere arbeidstiden.	5 mill. kroner
Et utvalg nedsettes for å vurdere innretning og utprøving av borgerlønn	5 mill. kroner

Helse- og omsorgsdepartementet

De tte medlem viser til at helseutgiftene per innbygger i Norge vokser. Dette skyldes hovedsakelig prisøkning, og at befolkningen blir eldre, med økt behov for

helse- og omsorgstjenester. Norge har en økende utbredelse av livsstilssykdommer, usunt kosthold og psykiske plager forårsaket av prestasjons- og forbrukspress. Miljøpartiet De Grønne foreslår derfor en samlet politikk i

dette budsjettet for bedre folkehelse i form av satsing på fysisk aktivitet, sunnere kosthold, mindre forurensning og bedre psykisk helse.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Helse- og omsorgsdepartementets budsjett:

Trapper opp satsingen på rusarbeid og øremerker hele ordningen.	1 443 mill. kroner
Øker overføringen til regionale helseforetak for å øke investeringene og kompetansehevingen.	500 mill. kroner
Finansierer gratis frukt og grønt i grunnskolen.	480 mill. kroner
Øker støtten til psykisk helse i skolen.	17 mill. kroner
Oppretter et nasjonalt astma- og allergiprogram etter modell fra Finland.	25 mill. kroner
Øker støtten til Livsglede for eldre-sertifiseringen slik at den omfatter alle kommunale helse- og omsorgsinstitusjoner.	180 mill. kroner
Innfører en norm på én helsesøster pr. 500 elever i grunnskole/videregående.	226 mill. kroner
Styrker seksualundervisningen og starter et forsøk med landsdekkende og langtidsvirkende prevensjon også for de under 16.	10 mill. kroner
Innfører statlig finansiering av psykologtjeneste for studenter.	50 mill. kroner
Oppretter et fond for utvikling av medisiner, slik at helsefaglige og ikke-kommersielle hensyn legges mer vekt på.	100 mill. kroner

Barne- og likestillingsdepartementets budsjett

Dette medlem viser til at barnefattigdommen i Norge øker. Siden 2001 har antall fattige barn i Norge blitt tredoblet. Dette er uakseptabelt i et moderne demokrati med de ressursene Norge har. Miljøpartiet De

Grønne foreslår derfor en rekke tiltak for å hjelpe familier med små ressurser. Miljøpartiet De Grønne vil styrke likestillingen og sørge for bedre fordeling til noen av de fattigste familiene.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Barne- og likestillingsdepartementets budsjett:

Erstatter engangsstønaden med foreldrepenger på 2 G for alle som ikke er studenter.	1130 mill. kroner
Innfører selvstendig opptjeningsrett for far og tredeler foreldrepermisjonen.	215 mill. kroner
Utvider småbarnstillegget for enslige til 18 år, øker det for enslige med barn 0–3 år, øker barnetrygden generelt og går for en behovsprøvd barnetrygd som øker støtten til de fattigste på bekostning av de rikere.	508 mill. kroner
Styrker likestillings- og diskrimineringsombudet og likestillingssentrene.	14,5 mill. kroner
Tiltaksordningen for bedre levekår for LHBTQ+- personer styrkes, inkludert økte driftsmidler.	6 mill. kroner
Øker støtten til incest- og voldtektssentrene.	25 mill. kroner
Overfører ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere til barnevernet og øker posten.	15 mill. kroner
Sikrer bedre tilgang til fritidstilbud for fattige barn.	116 mill. kroner
Innfører en merkeordning som synliggjør miljøbelastningen til alle produkter.	4 mill. kroner
Styrker forbrukerombudet med mer kapasitet.	10 mill. kroner

Nærings- og fiskeridepartementet

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne vil satse målrettet på verdiskaping i sektorer der Norge har konkurransefortrinn, som fornybar energi, bioøkonomi, marine- og maritime næringer og velferdsteknologi. Dette medlem foreslår en rekke virkemidler for å øke kompetansen, stimulere til investeringer og bygge opp markeder for grønne løsninger.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Nærings- og fiskeridepartementets budsjett:

Etter modell fra Enova vil MDG starte opp BIONOVA for å systematisere innovasjonen og øke kommersialiseringer av biobasert verdiskapning. Et eksempel på hva BIONOVA kan støtte er kommersialisering av alternative proteinkilder til soya i dyrefôr.	100 mill. kroner
MDG oppretter et nasjonalt senter for sirkulærøkonomi. Senteret skal ha ansvaret for å sette bransjestandarder for resirkulerte råstoffer, sikre forskning, foreslå implementering av nye forretningsmodeller, gi støtte til kommersialisering av nye og forbedrede løsninger for materialgjenvinning, og etablere produsentansvarsordninger for produkter. Senteret skal også disponere en tilskuddsordning som stimulerer til å velge resirkulerte produkter.	300 mill. kroner
Støtteordning for bedrifter som ønsker å forsøke seg med kortere arbeidstid i privat sektor.	100 mill. kroner
En modernisering av offentlig sektor krever innovative løsninger. Aktiv leverandørutvikling tjener både næringslivet og det offentlige.	20 mill. kroner
MDG foreslår å styrke det nasjonale programmet for leverandørutvikling for å gi råd til offentlige innkjøpere og etablere møteplasser mellom offentlige virksomheter og potensielle leverandører (LUP).	
MDG foreslår å styrke programmet for innovasjonskontrakter for ytterligere satsing på innovativt offentlig innkjøp.	
MDG foreslår å øke garantirammen for byggelånsgarantier for skip fra verft i Norge med 2 mrd. kroner. Det stilles som krav at skipene skal bygges med null- eller lavutslippsteknologi.	2 000 mill. kroner
MDG foreslår å opprette et garantifond for fornybarinvesteringer i utviklingsland etter modell fra den eksisterende u-landsordningen i GIEK. Fondet skal utstede garantier til fornybarinvesteringer fra norske og utenlandske investorer i utviklingsland.	2 000 mill. kroner
MDG foreslår å opprette et nytt såkornfond for helse- og velferdsteknologi.	250 mill. kroner
Satsingen på pilot- og demonstrasjonsprosjekter innenfor miljøteknologi styrkes.	250 mill. kroner
Støtten til ordningen for Ungt entreprenørskap som er viktig for å få flere unge til å starte egen virksomhet økes.	5 mill. kroner
En «regulatorisk sandkasse» for fintech selskap foreslås opprettet. Målet er å stimulere til fintech-innovasjon, ved å ha en nøytral testarena hvor nye løsninger kan testes i samarbeid med myndigheter og næringsliv.	5 mill. kroner
Det foreslås å etablere et nytt program for innovasjon i skogindustrien gjennom en fem-årig satsing.	150 mill. kroner
Svalbard trenger nye næringsveier for å erstatte kulldriften. Utvikling av nye prosjekter for ny næringsvirksomhet på Svalbard støttes.	50 mill. kroner
De neste 10 årene er det behov for 5 mrd. kroner for å dekommisjonere Halden-reaktoren og etablering av et nytt, midlertidig lager for brukt atombrensel og håndtering av det ustabile norske atombrenselet. Regjeringen bevilger 280 mill. kroner i år, med sikte på at det vil dekke behovet.	220 mill. kroner
En overgang til lukkede oppdrettsanlegg er nødvendig, og MDG foreslår å etablere en ordning med investeringsstøtte til oppdrettere som går over til lukkede anlegg. Maksimal støttesats settes til 40 pst. av investeringen.	500 mill. kroner
MDG ønsker et spleiselag med oppdrettsnæringen for å utvikle og investere i løsninger som bedrer fiskevelferden. Det må iverksettes et systematisk arbeid for å bedre forholdene, som for eksempel motstrømsanlegg som gir fisken et mer tilpasset miljø.	120 mill. kroner

Landbruks- og matdepartementet

De tte medlem viser til at jordens klima er under sterk endring. Etter hvert som været blir våtere og villere, vil avlingene bli usikre og variere stort fra år til år. Påvirkningen klimaet har på matproduksjonen vår, er en større sikkerhetstrussel enn Putin, Trump og terror. Norge vil få dårligere matsikkerhet med mindre vi greier å for-

hindre at klimaendringene forverres. Norge må få et mye mer klimatilpasset landbruk. Dette må skje samtidig som vi kutter våre utslipp. Med de klimaendringene som kommer, er vi nødt til å øke selvforsyningsgraden. Den beste måten å gjøre det på, er å sikre at vi har et variert landbruk og at vi tar vare på de små og mellomstore brukene. I snitt ble det lagt ned 2,6 gårdsbruk hver dag i

2016. Siden 2006 har det blitt over 10 000 færre gårdsbruk i Norge, og siden 2002 har nesten 21 000 bruk blitt borte. Stordriftsfavoriseringen fører til at mer tungdrevet matjord gror igjen, og setter effektivitet foran dyre-

velferd. Miljøpartiet De Grønne vil snu utviklingen og mener at et spredt norsk landbruk gir bedre matsikkerhet.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Landbruks- og matdepartementets budsjett:

Jordbruksoppgjøret	
Miljøpartiet De Grønne foreslår å fjerne bunnfradraget for å tilrettelegge for de minste brukene. Samtidig ønsker vi å innføre et høyt tak på areal, for å stimulere til små og mellomstore bruk.	240 mill. kroner
– MDG vil øke den samlede rammen for oppgjøret og de direkte tilskuddene vesentlig. Midlene vil brukes til blant annet: styrking av små bruk gjennom investeringsmidler til små bruk; beitetilskudd, utmarksbeite; nye beiteforme; gjeting, blanding av dyreslag etc.; omsstillingsbidrag i ulvesone; omstillingsbidrag pelsdyr; økt omleggingstilskudd for økologiske gårder; stimulere til en bruksstruktur i samsvar med lokalt ressursgrunnlag, ved å sette rimelig tilgang på lokale fôrressurser som krav for å motta støtte til store nyinvesteringer over jordbruksoppgjøret	350 mill. kroner
– MDG reverserer kuttet i velferdsordninger, som er viktige for å sikre helsa og livskvalitet for både bønder og husdyr	30 mill. kroner
Miljøpartiet De Grønne satser på dyrevelferd med en økning på totalt 91 mill. kroner	
– Pelsdyr – vi vil legge ned pelsdyroppdrett i Norge og ser ingen grunn til at næringen skal motta subsidier i form av skattefradrag	7 mill. kroner
– Eget dyretilsyn som erstatter Mattilsynets arbeid med dyrevelferd	
– Støtteordning til spydspissløsninger for bedre dyrevelferd i landbruket	2 mill. kroner
– Støtte investering i og drift av mobile slakterier i hele landet	30 mill. kroner
– Fremme alternativer til dyreforsøk gjennom Norecopa	20 mill. kroner
– Styrke veterinærdekningen over hele landet	6 mill. kroner
– Midler til dyrevelferdstiltak for de besetningene som ikke kan bruke gårdens beite/beiterett	30 mill. kroner 3 mill. kroner
Satse på økologisk landbruk	
– Fjerne kontrollgebyret for økologisk landbruk (tapte inntekter for staten)	13 mill. kroner
– Etablerer program for å øke bruken av økologiske produkter i offentlige kantiner	15 mill. kroner
– Eget program for agroøkologisk forskning under NIBIO	10 mill. kroner
– Økt jordbruksfradrag til økologisk produksjon på 20 000 kroner	1 mill. kroner
Mattrygghet og beredskap	
– MDG vil starte arbeidet med å etablere offentlig beredskapslagring av korn	50 mill. kroner
– MDG foreslår økte bevilgninger til gjennomføringen av den nasjonale handlingsplanen mot antibiotikaresistens	5 mill. kroner
Kunnskapsutvikling på matområdet	
– 5 mill. kroner til utvikling av matmerking (jf. eget representantforslag) som gjør det lettere for forbrukerne å velge miljø- og dyrevennlig, og til utvikling av merking som viser antibiotikabruk i produksjonen, også for importvarer.	5 mill. kroner
– MDG ønsker en styrking av Veterinærinstituttet og setter av 5 mill. kroner til mer forskning på dyrevelferd og dyrevelferdsindikatorer	5 mill. kroner
– Økt støtte til rådet for dyreetikk	0,5 mill. kroner
MDG vil støtte drift av matsentraler i store byer for å følge opp bærekraftsmålene	14 mill. kroner
Sentre for hjemløse dyr i de største byene	25 mill. kroner

Klimatilpasninger og kompensasjon i landbruket. Landbruket har en viktig rolle i kutting av klimagassutslipp, samtidig som ekstremvær som følge av klimaendringer gjør landbruket mer utsatt. Vi ønsker å gi landbruket	
– Veiledning og støtte til å kutte utslipp. Vi ønsker en ordning hvor bønder kan få rådgivning for hvordan de kan kutte utslipp fra egen drift	20 mill. kroner
– Et klimafond, hvor en kan søke både om støtte til klimatilpasningstiltak og om kompensasjon ved tapt inntekt grunnet ekstremvær. Fondet kan også brukes til økt likviditet. Årets sesong har vært vanskelig for mange, men hvor vanskelig dette reelt sett blir, er ikke klart ennå. Likviditetsproblemene vil typisk komme i 2019 og 2020.	200 mill. kroner
MDG foreslår å fjerne bunnfradraget	
– Med regjeringens forslag for 2019 er bunnfradraget i jordbruksfradraget 63 500 kroner, øvre grense i jordbruksfradraget et 166 400 kroner, og satsen over bunnfradraget er 38 pst. Vi foreslår at bunnfradraget settes til 80 000 kroner, øvre grense til 200 000 kroner og satsen til 45 pst.	115 mill. kroner
MDG foreslår å sette av midler til trebasert innovasjon for å øke trebruken i Norge	60 mill. kroner

Samferdselsdepartementet

Dette medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne vil bort fra det ekstremt bilbaserte fokuset i norsk samferdselspolitikk og vil ha en dramatisk omlegging til

jernbane, skip, kollektiv, sykkel og gange. Det enorme fokuset på bil og fly må reduseres, og alle må gis muligheten til å reise miljøvennlig og enkelt.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Samferdselsdepartementets budsjett:

Øker satsingen på gange, sykkel og kollektiv massivt	5 050 mill. kroner
Ruster opp jernbanen kraftig med utbygginger, planlegging, flere avganger, elektrifisering, hydrogenog-forsøk Tromsbanen, høyhastighetstog, mer gods på bane, vedlikehold etc.	2 000 mill. kroner
Kommer i gang med forsøk med el- og hydrogenfly, og går imot vekst i flytrafikken	185 mill. kroner
Massiv satsing på skred/flomsikring av fylkes-/riksveier	500 mill. kroner
Kutter kollektivprisene med 20 pst. og gjør det gratis for barn opp til skolealder	1 800 mill. kroner
Starter full omlegging til elferger	50 mill. kroner
Fjerner statsstøtten til reduserte bompengerpriser	-531 mill. kroner
Tredobler støtteordningen for å få mer godstransport fra vei over på sjø	154,8 mill. kroner
Kraftig økning av TT-ordningen, og inkluderer 6 ekstra fylker	50 mill. kroner
Øker satsingen på bredbåndsutbygging.	100 mill. kroner

Klima- og miljødepartementet

Dette medlem viser til at samme dag som regjeringen la fram sitt statsbudsjett for 2019, kom det internasjonale klimapanelet, IPCC, med en spesialrapport om påvirkningen en temperaturøkning på 1,5 grader har på kloden. Konsekvensene er store og dramatiske. I dag forsvinner mangfoldet av liv på jorda mer enn tusen ganger raskere enn det som er naturlig. Antallet ville dyr, fisk og sjøfugl er halvert de siste 40 årene. Utryddelsen av arter og ødeleggelsen av naturområder pågår også i Norge. Ifølge Det internasjonale naturpanelet, IPBS, er det en klar sammenheng mellom natur og klima. Naturlige økosystemer vil både gi færre klimagassutslipp og er bedre rustet til å håndtere konsekvensene av et villere og våtere klima. Så mye som 10 pst. av verdensøkonomien går tapt til naturendringer, mens investeringer i restaurering og bevaring av naturen gir tilbake 10 ganger investeringen. Miljøpartiet De Grønne

vil derfor prioritere å verne de uberørte områdene Norge har, og restaurere nok til å skape bærekraftige økosystemer for arter. Dette er bra for miljøet, og avgjørende for menneskene som skal leve på jorda i framtida. En villere, rikere og mer robust natur gjør oss bedre rustet mot klimaendringer, gir større naturopplevelser og mer livskvalitet og aktivitet for millioner.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Klima- og miljøverndepartementets budsjett:

Enova	1 000 mill. kroner
MDG foreslår å sette av 1 mrd. kroner for å støtte prosjekt som privatpersoner kan søke om for å redusere sitt klimaavtrykk. Støtten kan gå til:	
– Solceller	
– Energieffektiviseringstiltak	
– energirådgivning i hjemmet	
– elsykler	
– ladestasjoner i borettslag	
MDG foreslår å elektrifisere kysten. Elektrifisering av kystflåten, landstrøm, hydrogenstasjoner fra fornybar energi, øremerket satsing på omlegging til utslippsfri fiskeflåte og oppdrettsnæring.	3 000 mill. kroner
MDG foreslår å øke rammen for å støtte industriens omlegging til lavutslippsløsning	350 mill. kroner
Sikre utbygging av 1 000 hurtigladere	300 mill. kroner
Støtte til utbygging av havvind	500 mill. kroner
Oppstart av et nytt biogassprogram som bl.a. skal støtte opprettelse av biogassanlegg	250 mill. kroner
<hr/>	
Områdesatsing i byer	
– MDG foreslår en storsatsing på bærekraftige lokalmiljøer med økt biomangfold, flere grøntområder og attraktive sosiale byrom etter modell fra blant annet Groruddalssatsingen. Miljø, livskvalitet og møteplasser er sentrale målsettinger.	80 mill. kroner
Plast	
– Etablere «Fishing for litter» til en landsdekkende og permanent belønningsordning som gir fiskere incentiver til å levere avfall.	30 mill. kroner
– MDG foreslår å øke bevilgningen til regjeringens etablerte tilskuddsordning.	50 mill. kroner
– MDG foreslår å sette av 3 mill. kroner til utredninger av en profesjonell ryddetjeneste for marint avfall	3 mill. kroner
– innføring av produsentansvar for fiskeriutstyr	
– andre løsninger som sikrer at utstyr som brukes i fiskerivirksomhet, returneres til land	
– MDG foreslår å etablere en tilskuddsordning for å støtte tiltak som reduserer utslipp av mikroplast. Vi vil blant annet støtte forsøksordninger med andre materialer enn gummigranulat i kunstgressbaner, eller tiltak som kan redusere mikroplastutslipp fra bildekk, tekstiler, maling og andre større utslippskilder. Mange kommuner og idrettslag ønsker å bidra i dette arbeidet, og vi ønsker å senke terskelen ved at staten blir med på spleiselaget. Ordningen kan ev. samkjøres med tilskuddsordningen mot marin forsøpling.	35 mill. kroner

Friluftformsål. SSB-rapport 2015 viser at helseutgiftene har økt med 50 mrd. kroner på 3 år. Mer friluftsliv kan skape store gevinster. Vi foreslår en innsatspakke der tilskuddet til friluftaktivitet økes med totalt 98 mill. kroner.

– 30 mill. kroner til tilrettelegging av friluftslivsområder.	30 mill. kroner
– 10 mill. kroner til stisatsing, som er et hovedtiltak i handlingsplanene for friluftsliv.	15 mill. kroner
– 5 mill. kroner til skjærgårdstjenesten.	5 mill. kroner
– 30 mill. kroner til aktivitetstiltak, hvorav 5 mill. kroner til aktivitetstiltak for innvandrere (Omsøkt 2017; 21 mill. kroner).	30 mill. kroner
– 10 mill. kroner til nasjonal turportal; styrke friluftslivsorganisasjoner og friluftsråd med 10 mill. kroner.	10 mill. kroner
– 3 mill. kroner til politiprojekt med kommunale aktivitetsråd.	3 mill. kroner
– MDG foreslår 100 pst. FNF-stillinger i hvert fylke 3,5 mill. kroner.	3,5 mill. kroner
– 13 mill. kroner (3 mill. kroner rette opp kutt og 10 mill. kroner økning) til Sikring (kjøp og avtaler) av friluftslivsområder.	13 mill. kroner
– Styrking av den naturlige skolesekken, med sikte på at alle skoler skal delta.	
Naturrestaurering	
– Økt forskning på hvilke konsekvenser arealinngrep får for biomangfoldet.	15 mill. kroner
– Vi vil etablere et program for restaurering og reetablering av våtmarker, naturskog og andre viktige naturtyper, og ha som mål at 15 pst. av forringede økosystemer skal restaureres innen 10 år.	95 mill. kroner
– Flere friluftsområder må beskyttes for å sikre nærnaturen i pressområder mot bit-for-bit-nedbygging. Forslag kan sees i sammenheng med MDGs forslag om å etablere en nærnaturlov.	60 mill. kroner
– I 2019 ønsker vi å komme i gang med å verne resten av Norges villmarkspregede områder og etablere en nærnaturlov som gir «markavern» i flere viktige friluftsområder.	80 mill. kroner
– MDG vil få på plass nasjonalparker på Lofotodden, Prekestolen og Østmarka, sette i gang en ny nasjonalparkplan og kartlegge mulighetene for å etablere store sammenhengende nasjonalparker på tvers av landegrensene, særlig på Nordkalotten.	25 mill. kroner
– MDG øker bevilgningene til skogvern med sikte på å nå målet om at 10 pst. av den produktive skogen skal vernes i løpet av en tiårsperiode.	300 mill. kroner
Økologisk grunnkart	
– MDG ønsker å styrke regjeringens satsing på økologisk grunnkart.	35 mill. kroner
Utvikling av klimabudsjett	
– MDG ønsker å gjøre regjeringen rustet til å legge fram et klimabudsjett i tråd med klimaloven § 6, og setter av midler til å utvikle et hensiktsmessig verktøy for det formål.	5 mill. kroner
Klimakompetanse i kommunene	
– Kommunal klimakompetanse. Hovedregelen bør være at alle kommuner bør ha minst én ansatt miljørådgiver. De miljømessige utfordringene henger ikke nødvendigvis sammen med antallet innbyggere.	300 mill. kroner
Bedre støtte til kulturminnevern i privat og frivillig regi	
– Betydelig satsing på bygningsvern, fartøyvern, kulturlandskap og bevaring av håndverkstradisjoner.	40 mill. kroner
– Stavkirkene har en særstilling i norsk historie og kulturarv, og vi foreslår derfor å etablere et program for vedlikehold av stavkirker og istandsetting av steinkirker.	10 mill. kroner
– Støtte til autorisasjon av Urnes verdensarvsenter.	1,5 mill. kroner

Forsvarsdepartementet

De tte medlem viser til at Miljøpartiet De Grønne vil bevare et troverdig forsvar av Norge, men mener samtidig at en viktig prioritering er å unngå krig i utgangspunktet. Samtidig vil mye av arbeidet med å holde Norge trygt måtte gjøres i andre departementer gjen-

nom beredskap (Justisdepartementet) og nedrustning/fredsarbeid (Utenriksdepartementet).

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Forsvarsdepartementets budsjett:

Styrker heimevernet som en viktig defensiv del av Forsvaret som bistår i krisesituasjoner.	100 mill. kroner
Styrker kystvaktens arbeid med miljøovervåkning, søk og redning.	100 mill. kroner
Ønsker ikke amerikanske soldater på permanent rotasjon og kutter den bevilgningen.	-120 mill. kroner

Olje- og energidepartementet

De t t e m e d l e m viser til at Miljøpartiet De Grønne vil gradvis trappe ned dagens oljeaktivitet. Det er nødvendig både for fremtidens klima, men også for å ta hensyn til de markedsendringer som vil komme de nærmeste årene som følge av mer ambisiøse klimamål og virkemidler.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under Olje- og energidepartementets budsjett:

MDG foreslår å etablere et fond for CCS som skal bidra til finansiering av CCS ved Klemetsrud gjenvinningsanlegg og Norcem Cement i Brevik.	3 000 mill. kroner
Etter tørkesommer med påfølgende flom kutter regjeringen i bevilgningene til flom- og skredforebygging. NVE opplyser at de trenger 2,5 mrd. kroner til fysiske sikringstiltak de neste årene. MDG foreslår å øke bevilgningen for å sikre mot flom og skred.	500 mill. kroner
Bevilgningen til leting etter olje i Barentshavet Nord kuttes, et ekstremt sårbart og risikofyllt område.	-82 mill. kroner
MDG vil foreslå en gradvis nedtrapping av investeringene i olje- og gassvirksomheten og reduserer derfor investeringene gjennom statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten.	-4000 mill. kroner
Petoros aktivitet foreslås lagt til SDØE. Samtidig kuttes bevilgningen som følge av effektivisering grunnet lavere aktivitet på sokkelen.	-58 mill. kroner
Oljedirektoratet effektiviseres som følge av lavere aktivitet.	-60 mill. kroner
MDG foreslår å avvikle letefusjonsordningen. Det er stor usikkerhet til hvor mye dette vil utgjøre på årets budsjett – og vi har derfor ikke lagt inn midler som antas å spares på denne posten. I 2015 betalte staten 16,5 mrd. kroner ut til oljeselskaper som refusjon for deres leteutgifter. I 2015 ble derfor overføringene til Statens pensjonsfond over 16 mrd. kroner lavere enn det de ville vært uten denne subsidieringen til oljeselskapene for mer leting.	
MDG foreslår å øke inntektene til SDØE og derigjennom oljefondet ved å avvikle lete- og feltutviklingen.	1 750 mill. kroner
Dagens prissystem for nettselskapene fungerer ikke optimalt. MDG avventer ytterligere forbedringer av denne. I mellomtiden foreslår vi at ordningen med utjevningstariffer videreføres.	10 mill. kroner
Dobling av CO ₂ -avgiften på sokkelen.	5 000 mill. kroner
Introduksjon en ny avgift på produsert vann i petroleumsvirksomheten for å gi insentiver til redusert utslipp av dette til sjøen. Det foreslås 10 kr/m ³ .	1 035 mill. kroner

Skatter

De t t e m e d l e m viser til at i store deler av den vestlige verden har de økonomiske og sosiale forskjellene mellom folk økt dramatisk de siste tiårene. Mange vanlige folk har opplevd stagnert eller redusert levestandard, mens de rikeste har økt sine inntekter og formuer. Denne utviklingen svekker tilliten mellom folk og ikke minst fremtidstroen til store grupper som opplever at de har færre muligheter enn sine foreldre. De siste årene har vi sett tendenser til at det samme skjer i Norge. Den

sittende regjeringen har redusert skattene med 25 mrd. kroner, og foreslår å kutte dem ytterligere i årets budsjett. Miljøpartiet De Grønne vil bekjempe denne utviklingen.

Formuesskatten er et viktig tiltak for å forebygge og begrense ulikhet i samfunnet. Samtidig kan den kan slå uheldig og urettferdig ut for enkelte som har lav inntekt og begrenset mulighet til å betjene en høy formuesskatt. Dette gjelder ikke minst gründere og eiere av småbedrifter i etableringsfasen. De t t e m e d l e m foreslår derfor

å endre innretningen på formuesskatten. Bunnfradraget økes slik at færre må betale, samtidig som fordelings-effekten forsterkes ved at det foreslås innført en «trinnskatt» i formuesskatten med høyere satser på de største formuene. Samtidig reverseres regjeringens forslag om skatterabatt på aksjer og driftsmidler. Denne kategorien utgjør i realiteten mesteparten av de verdiene som omfattes av formuesskatt. Å innføre en skatterabatt blir derfor en upresis og generell skattelette til grupper med stor formue. Dette medlem mener økt bunnfradrag er et mer målrettet grep for å begrense de negative effektene av formuesskatten.

Dette medlem ønsker en skattepolitikk som både forebygger fremveksten av ulikheter og reduserer

de ulikhetene som allerede er skapt. Derfor foreslås omfordelingsgrep gjennom både inntektsskatten og formuesskatten i dette statsbudsjettet. Dette medlem vil

- innføre en mer rettferdig inntektsskatt, som øker skatten for de som har mest og reduserer den for de som har minst.
- innføre en mer rettferdig formuesskatt der de største formuene beskattes hardere, samtidig som bunnfradraget i skatten økes, slik at flere vanlige folk slipper formuesskatt.
- gjennomføre en skattepolitikk for en mangfoldig og desentralisert næringsstruktur: målrettede skatteutt mot småbedrifter, jordbruk og fiskeri.

En sterkere omfordeling fra dem som har mest til dem som har minst gjennom skattesedelen. Dette medlem går imot regjeringens forslag til skattepakke ved reduksjon av satsen fra 23 til 22 pst. Vi øker personfradraget til 72 000 kroner. Alle med inntekter under 600 000 kroner får lavere skatt med vårt forslag.	4 520 mill. kroner
Det innføres en trinnskatt også for skatt på formue. De med høyest formuer betaler mer i skatt. Samtidig økes bunnfradraget til 1,7 mill. kroner. Verdsetningsrabatten på aksjer og driftsmidler fjernes.	1 034 mill. kroner
Dette medlem foreslår å begrense subsidieringen av boliglån og foreslår et tak på 3,88 mill. kroner for fradrag for renter på lån.	1 600 mill. kroner
Dette medlem ser ingen grunn til at staten skal subsidiere dyre forbrukslån og foreslår derfor å fjerne retten til fradrag for renter på forbrukslån. Trolig ikke provenymessig effekt i 2019.	0
Oljesektorens skattesubsidier foreslås fjernet gjennom raske avskrivninger og investeringsfradrag. Provenyeffekten fremover vil bli på 12,5 mrd kroner, men det første årets effekt er lavere.	4 080 mill. kroner
Det forventes at økt satsing på økonomisk kriminalitet, og arbeid for å skattlegge multinasjonale selskap som i dag flytter inntektene sine til skatteparadis, vil gi økt skatteinngang.	500 mill. kroner
Dette medlem foreslår å styrke norske verft og skipsindustri ved å endre avskrivningsreglene.	-40 mill. kroner
Gjør det mer lønnsomt å velge elektriske næringskjøretøy ved å redusere avskrivningen for fossile næringskjøretøy.	110 mill. kroner
Bedrer lønnsomheten i fiskerinæringen og øker fiskerfradraget til 200 000 kr samtidig som dette medlem foreslår å øke satsen til 35 pst.	-68 mill. kroner
Det foreslås å øke satsen og beløpsgrensen for fradrag i sjømannsfradraget.	-54 mill. kroner
Det foreslås å etablere en Miljøfunnordning med skattefradrag for miljøinvesteringer i alle sektorer.	-150 mill. kroner
Skattefinansiert individuell pensjonssparing foreslås avvirket.	270 mill. kroner
Endrer aksje- og opsjonsbeskatning for å gjøre det lettere for oppstartsselskap.	-920 mill. kroner
Bedret skattefradagsordning for investeringer i oppstartsselskaper.	-150 mill. kroner
Det foreslås innført rett til minstefradrag for selvstendig næringsdrivende som alternativ til fradrag for kostnader.	-700 mill. kroner
Det foreslås innført en avgift på handel med aksjer og obligasjoner for å redusere spekulasjoner.	2 640 mill. kroner

Avgifter

Dette medlem viser til at et ekte grønt skattesifte innebærer å bruke avgiftssystemet aktivt for å styre valgene våre i en ønsket og mer miljøvennlig retning. Norges elbilsatsing har hatt stor suksess fordi skattene

og avgiftene har vært brukt for å gjøre det mer lønnsomt å velge utslippsfrie biler.

Det må bli dyrere å forurense både luft, hav og jord, og det må bli billigere å ta miljøvennlige og sunne valg som å velge klimavennlig transport og å spise mer frukt

og grønnsaker. Dette tar Miljøpartiet De Grønne på alvor og foreslår endringer i skattesystemet som bidrar til dette.

Den vestlige verden har et materielt forbruk som tilsvarer ressursene til nesten tre jordkloder dersom alle skulle ha levd som oss. Mange av produktene vi har rundt oss medfører store klimagassutslipp å produsere, og råvareuttakene innebærer en stor miljøbelastning.

En sirkulær økonomi må gjøre det dyrere å introdusere nye råvarer og premiere gjenbruk og reparasjoner. Miljøpartiet De Grønne foreslår derfor en introduksjon av en særskatt som spesielt skal skattlegge bruk av jomfruelige og miljøskadelige komponenter i produkter. Målet er at Norge på sikt skal få et avgiftssystem som reflekterer produkters økologiske fotavtrykk.

Et utdrag av Miljøpartiet De Grønnes forslag under avgifter:

Fjerne momsen på frukt og grønt.	-3 000 mill. kroner
Fjerne momsen på økologisk mat, med unntak av økologisk kjøtt som får halv moms (12,5 pst.).	-380 mill. kroner
Fjerne momsen for kollektivreiser samtidig som vi reduserer den laveste satsen for mva. fra 12 til 10 pst. Dette er «moroskatten» – avgift på reiseliv, transport og lignende.	-1 730 mill. kroner
Fjerne moms på gjenbruk og reparasjon av klær og sko, husholdnings- og fritidsvarer.	-500 mill. kroner
Fjerne moms på gjenbruk og reparasjoner av elektronikk.	-200 mill. kroner
Økt moms på kjøtt fra 15 til 20 pst.	1 000 mill. kroner
Sjokolade og godteri har i dag samme lave momssats som mat. Mat gis lavere sats av fordelingshensyn og fordi det er ønske om lavere pris på mat. MDG ser ikke grunn til at den lave momsen for mat også omfatter godteri og sjokolade og foreslår derfor å øke momsen for disse varene.	1 900 mill. kroner
Fjerne mva.-fritak for netthandel under 350 kroner. Dette fritaket har en negativ konkurransevridende effekt for norske virksomheter og arbeidsplasser. Provenyeffekten er anslått basert på bl.a. rapport utarbeidet av Menon.	1 000 mill. kroner
MDG ønsker en flyseteavgift i stedet for dagens flypassasjeravgift da dette vil gi større incentiver til å kjøre med fulle fly. Avgiften differensieres på utenlandsflyvninger og innenlandsflyvninger samtidig som avgiften differensieres også innenlands. Dette for ikke å gjøre det uforholdsmessig dyrt for de som ikke har togtilbud.	8 260 mill. kroner
Øke CO ₂ -avgiften på mineralolje til flytrafikken til 1 000 kroner per tonn, samtidig som dette medlem foreslår å fjerne fritaket for mineraloljeavgift for flytrafikken. Anslått CO ₂ -reduksjon av de to tiltakene er mellom 190 000–230 000 tonn CO ₂ .	2 150 mill. kroner
Øke momsen for flytrafikken fra lav sats 15 pst. til høy sats 25 pst.	1 625 mill. kroner
Momsfritak for elektriske motorbåter, elektriske båt batterier og elektriske småfly.	-10 mill. kroner
Avvikle taxfree-salget på tobakk og alkohol.	1 500 mill. kroner
Øke tobakksavgiften med 15 pst.	680 mill. kroner
Opptrapping over 2 år av CO ₂ -avgiftskomponenten i engangsavgiften for varebiler for å likestille varebiler og personbiler.	1 200 mill. kroner
Øke elavgiften med 2 øre.	980 mill. kroner
Redusere vekstfradraget for ladbare hybridbiler til 10 pst.	750 mill. kroner
Fjerne ladbare hybriders fritak for CO ₂ -komponenten i engangsavgiften for utslipp under 70g/km og øke avgiften ellers med 20 pst. for alle intervaller.	3 100 mill. kroner
Doble NO _x -komponenten i engangsavgiften.	230 mill. kroner
Reversere reduksjon i engangsavgiften for snøscootere og motorsykler (120 mill. kroner), båt motoravgift (180 mill. kroner) og campingtilhengere (80 mill. kroner).	380 mill. kroner
Innføre en klimabelønningsordning og dele ut inntektene fra økte bensin- og dieselaavgifter for personbiltransport. Inntektene deles ut igjen med like mye per hode og betales ut en gang per år – over skatteseddelen. (Null provenyeffekt – inntektene deles ut igjen.)	0 kroner
Innføre en klimabelønningsordning for næringslivstransport. Øke bensin- og dieselaavgiften og sette de økte inntektene inn på et fond som enten forvaltes av Enova eller av næringslivet selv. (Null provenyeffekt-inntektene settes på et fond).	0 kroner
Fjerne fritak for grunnavgift på mineralolje for fiskebåter og flytrafikk.	1 950 mill. kroner

Innføre en særavgift for produkter med stor miljøbelastning.	7 000 mill. kroner
De tte medlem ber regjeringen utforme en modell for skattlegging av oppdrettsanlegg fordi disse påfører villaks og sjørret store skader. Skattleggingen bør utformes slik at det gir insentiv til redusert miljøbelastning fra oppdrettsanlegg.	900 mill. kroner
Reversere regjeringens kutt i avgift på sjokolade og sukkervarer samtidig som vi øker den rene sukkeravgiften med 40 pst.	900 mill. kroner
Innføre en materialavgift på materialbruk som graderes etter innholdet av nytt ikke-fornybart råstoff. Gir ingen provenyeffekt.	
Innføre en avgift på 10 kr per kg på all fossil plastemballasje.	1 100 mill. kroner
Flytrafikk nyter godt av redusert momssats. Foreslås å øke denne til generell sats for moms.	1 625 mill. kroner
Øker CO ₂ -avgiften til 600 kr tonnet, samtidig som fritak fjernes for veksthus og for fiske og fangst i nærfarvann. Anslag for effekt for bensin og diesel til landtransport er tatt ut.	1 258 mill. kroner
Avgiftsfritaket for LPG og LNG til gods- og passasjertransport for innenriks sjøfart- og til offshorefartøy gjeninnføres. Avgiften straffer redere som har investert i skip med lavere utslipp.	-380 mill. kroner
Deponering av gruveavfall har negative effekter på naturen, og det foreslås derfor etablert en miljøavgift for å gi insentiver til redusert deponering.	500 mill. kroner

De tte medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå å øke byggelånsgarantiordningen for skip fra verft i Norge med 2 mrd. kroner. Det forutsettes at byggelånsgarantiene kun skal nyttes til bygging av skip med null- eller lavutslippsteknologi.»

«Stortinget ber regjeringen etablere et garantifond for fornybarinvesteringer etter modell av den eksisterende u-landsordningen i GIEK. Det settes av en garantiramme på 2 mrd. kroner i 2019.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at Finanstilsynet gjennomfører en stresstest av klimarisiko i norske finansinstitusjoner.»

«Stortinget ber regjeringen stille krav til alle fylkeskommuner om å levere klimabudsjett for budsjettene for 2020.»

«Stortinget ber regjeringen utforme en modell for avgift på lakselus i oppdrettsnæringen som gir en anslått provenyeffekt på 900 mill. kroner.»

«Stortinget ber regjeringen øke det maksimale fradraget i skatteinsentivordningen for oppstartsselskaper til 650 000 kroner per år.»

«Stortinget ber regjeringen innarbeide i Enovas mandat et mål om fullelektrifisering av dagens fiskemerder innen 2023.»

«Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for gradvis nedtrapping av dagens oljevirkosomhet. Nedtrappingstakten må koordineres med en forutsetning

om å nå klimaforliket i 2020 og over 40 pst. reduksjon i de totale norske utslippene i 2030.»

«Stortinget ber regjeringen etablere en nasjonal støtteordning for kjøp av elsykler.»

3.1.2.6 MERKNADER FRA RØDT

Komiteens medlem fra Rødt viser til Rødts helhetlige alternative statsbudsjett, som består av forslag som reduserer forskjellene, styrker fellesskapet, kutter utslipp og sikrer verdiskaping i hele landet. Det er et budsjett som tar opp kampen mot sosial dumping, begrenser profitt i velferden og sikrer et selvstendig nasjonalt forsvar. Det er et feministisk og solidarisk budsjettforslag. Samlet består budsjettforslaget av brutto økte utgifter på 39,4 mrd. kroner og reduserte utgifter på 11,2 mrd. kroner. Netto økte utgifter på 28,2 mrd. kroner finansieres av økte skatter på til sammen 26,8 mrd. kroner, på blant annet høye inntekter, aksjeutbytter, store formuer og luksusarv. 75 pst. av befolkningen tjener under 600 000 kroner, og denne gruppa vil ikke få økte skatter med den foreslåtte modellen. Derimot kuttes skatt på fagforeningsmedlemskap, på kost og losji og på sluttvederlag. I tillegg foreslås det noen økte miljøavgifter, samtidig som merverdiavgift på miljøvennlig forbruk reduseres, nettoeffekten er en avgiftsøkning på 1,4 mrd. kroner bokført. Det helhetlige budsjettforslaget innebærer ikke økte overføringer fra oljefondet.

De tte medlem viser til at skatter og avgifter har blitt redusert med netto 27 mrd. kroner siden 2013, og at Rødts alternative statsbudsjett foreslår skatteøkninger som veier opp for disse mindreinntektene til fellesskapet.

De tte medlem mener at regjeringa legger til rette for en ny rikmannsstand i Norge, med skatteutt som

prioriterer privat rikdom framfor offensive velferdsreformer som kommer fellesskapet til gode. Rødts alternative budsjett består av en rekke gjennomtenkte, gjennomregna og gjennomførbare tiltak som viser at en annen retning er mulig allerede i 2019. Økende forskjeller, kutt i velferdstjenestene og manglende miljøpolitikk er ikke en nødvendighet som skjer av seg selv, men resultatet av bevisst politikk.

Dette medlem viser til at Rødt er et sosialistisk parti med visjoner for samfunnet som går langt forbi neste års statsbudsjett, men som samtidig er opptatt av å vise de mange store og små skrittene som på kort sikt er mulig å ta mot et bedre samfunn.

Det er mulig å redusere forskjellene

Dette medlem viser til at samfunn bygget på samarbeid og likeverd er mer rettferdige enn samfunn basert på kapitalistisk konkurranse, og at fremveksten av Forskjells-Norge er vår største utfordring. Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en rekke tiltak for å redusere forskjellene. Blant de viktigste forslagene er å øke den universelle barnetrygden med 2 352 kroner i året, noe som medfører en økt utgift på 2 462 mill. kroner bokført i 2019. Men en generell økning i barnetrygda vil ikke ha effekt for 50 000 av de barna som trenger det mest. Dette er de barna som i dag har foreldre som mottar sosialstønad, men hvor kommunen inkluderer barnetrygden i inntektsgrunnlaget. I praksis betyr det at disse familiene ikke får barnetrygd, i motsetning til alle andre familier i Norge. Dette medlem mener en slik forskjellsbehandling må opphøre, og foreslår derfor 410 mill. kroner i en pott som skal kompensere kommunene for endret praksis. Dette medlem viser til omtale i Prop. 1 S (2018–2019) av Stortingets vedtak nr. 525 av 6. mars 2018. Stortingsflertallet ba regjeringen utrede hvorvidt barnetrygden bør holdes utenfor ved beregning av sosialhjelp, og fremme sak for Stortinget på egnet måte. I omtalen framgår det at en slik utredning ikke vil komme, og at vedtaket ansees oppfylgt.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at kommuner holder barnetrygden utenfor beregningen av sosialstønad, og sette av midler til kompensasjon for dette i revdert nasjonalbudsjett for 2019.»

Dette medlem viser videre til forslag om å øke minstepensjonen med 6 000 kroner i året for både samboende og enslige, øke barnetillegget i uføretrygden, styrke bostøtteordninga og øke alle satsene i sosialstønad med 25 pst. Til sammen vil disse forslagene sikre en mer anstendig inntekt til grupper som lenge har vært en salderingspost.

Dette medlem viser til egne merknader under kap. 2.1.2.7, hvor økende ulikhet er nærmere omtalt, hvor det framgår at spesielt økt konsentrasjon av formuer og eierskap på få hender fører til en skjev maktfordeling i samfunnet. Dette medlem mener at slike dynastitendenser som vi ser i Norge i dag, må få konsekvenser for den økonomiske politikken, og viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en dynastiskatt. Denne dynastiskatten har som formål å begrense økende ulikhet hvor makt og rikdom går i arv, og består av tre elementer: En ny progressiv modell for formuesskatt, økt skatt på aksjeutbytter og en progressiv arveskatt med høyt bunnfradrag. Forslaget blir nærmere omtalt i Innst. 3 S (2018–2019). I tillegg foreslås det å redusere lønna for stortingspolitikere, regjeringsmedlemmer og statsminister for å sikre at de som forvalter fellesskapets ressurser, ikke blir en lønnselite langt fra folk flest. Det foreslåtte lønnsnivået er på henholdsvis 8 G, 10 G og 14 G. Et lavere lønnsnivå for politikere må følges opp av lavere lønnsnivå for direktører og andre høye stillinger i statlige etater og foretak, og det foreslås derfor en lønnsreform med formål om å redusere forekomsten av høye lederlønninger i slike organisasjoner.

Det er mulig å styrke fellesskapet

Dette medlem viser til at velferdsstaten er et spleiselag der vi løser viktige oppgaver i fellesskap, slik som helse, omsorg, utdanning og viktig infrastruktur. Dette har vært mulig fordi velferden har vært et felles prosjekt for alle sosiale lag, hvor man har gitt etter evne og fått etter behov. Dette medlem mener at denne regjeringa svekker fellesskapet gjennom store skatte-kutt som gjør det vanskeligere å finansiere gode tjenester i hele landet, slik at velferdsordningene i stadig større grad blir et individualisert tjenestetilbud hvor kvaliteten avgjøres av størrelsen på lommeboka. Samtidig har den såkalte avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE) i fem år gitt målløse osthøvelkutt som truer viktige tjenester i offentlig sektor. Dette medlem vil påpeke at denne politikken er en villet omforming av selve samfunnet – bort fra etterkrigstidens Samholds-Norge, i retning av et Markeds-Norge.

Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det istedenfor satses på nye offensive velferdsreformer som styrker fellesskapet. Ett av forslagene er en tannhelsereform som vil gi over 1 million nordmenn billigere tannlegeregning allerede til neste år. Forslaget innebærer 3 mrd. kroner i økte utgifter i 2019, for å blant annet utvide den offentlige tannhelsetjenesten som drives av fylkeskommunene, samt å innføre 40 pst. refusjon av utgifter over 2 000 kroner. For å hindre at penger bevilget til felles velferd går til økte mellomlegg hos de private leverandørene, foreslås det samtidig et pristak på behandlinger som skal gi refusjons-

rett. Å utvide offentlig helsevesen til å også omfatte tenene er en viktig styrking av fellesskapet.

Dette medlem foreslår videre å innføre gratis barnehage ett årskull av gangen, slik at femåringer får gratis barnehage allerede i 2019. Dette forslaget medfører økte utgifter på 912 mill. kroner. I tillegg foreslås det å styrke sykehusene med til sammen 1,5 mrd. kroner samt å legge om finansieringen fra såkalt innsatsstyrt finansiering til basisfinansiering. Dette for å sikre at sykehusene styres etter faglige og medisinske vurderinger og ikke stykker opp behandlinger for å maksimere inntjeningen. Hele regjeringens ABE-kutt for 2019 foreslås reversert for å unngå nedbygging av offentlige tjenester og forvaltning, slik som domstoler, kriminalomsorg og miljøforvaltning.

Dette medlem er opptatt av at kommunene trenger bedre økonomiske rammer fordi de står for mange av de viktigste tjenestene i hverdagen vår. Det er de som har ansvar for at barn får den utdanninga de skal ha, at eldre blir tatt vare på, og at veier ryddes og avfall hentes. Når kommunene har trang økonomi, går det ut over velferden i hele landet. Dette medlem er bekymret over at kommunene har fått stadig mer ansvar uten at det har fulgt tilstrekkelig finansiering med, som for eksempel i forbindelse med samhandlingsreformen og bemanningsnormen i barnehagene. Det største enkeltforslaget i Rødts alternative statsbudsjett består i å øke overføringen av frie midler til kommunene med 8 mrd. kroner. Dette er en solid økning som gjør det mulig med bedre velferdstjenester for folk flest, bedre arbeidsforhold for de ansatte og et reelt lokaldemokrati.

Det er mulig å kutte utslipp og ta vare på naturen

Dette medlem viser til at de godt over tusen mrd. som fordeles i statsbudsjettet, er et av de viktigste virkemidlene i klimapolitikken. Penger som brukes på feil måte, bidrar både til å øke utslippene direkte og beslaglegger samtidig ressurser som kunne vært brukt på nødvendige klimatiltak. Dette medlem vil påpeke at den nyeste rapporten fra FNs klimapanel slår fast at vi må gjennomføre raske og vidtrekkende endringer i alle sektorer av samfunnet dersom Parisavtalens mål om å begrense oppvarmingen til 1,5 grader skal nås. Da har vi ikke tid til nok et statsbudsjett hvor klimapolitikken er fraværende. Dette medlem viser til forslag i Rødts alternative statsbudsjett om å kutte 4,8 mrd. kroner i investeringer til store kapasitetsøkende motorveier og istedenfor bruke disse ressursene på jernbane, kollektiv, sykkel og gange, havner og nødvendige sikkerhetstiltak på veiene. I tillegg foreslås det å øke flypassasjeravgiften, øke CO₂-avgiften og redusere prisene på alle NSBs togbilletter med 20 pst. For å sikre at elbillading blir tilgjengelig der folk bor, settes det av penger til utbygging av la-deinfrastruktur i borettslag og sameier. Elektrifisering

på sjøen styrkes ved økt støtte til utbygging av landstrøm i havner og tilskudd til elektriske ferger.

Dette medlem viser videre til forslag om å redusere merverdiavgiften på reparasjoner av tekstiler, husholdningsartikler og elektronikk for å gjøre det lettere å reparere det man har istedenfor å hele tiden kjøpe nytt. Det foreslås også å redusere merverdiavgiften på kollektivtransport, kino, museer og overnatting.

For dette medlem er det viktig å understreke at miljø er mer enn klima, og at det å ta vare på naturmangfold er viktig for å sikre livsgrunnlaget. Halvparten av våre truede arter lever i skogen, og vi er helt avhengig av at viktige skogsområder vernes i raskt tempo. Rødts alternative statsbudsjett inneholder forslag om blant annet økte bevilgninger til frivillig skogvern, økt støtte til restaurering av myr, tiltak for bedring av vannmiljø, kartlegging av verdifull natur og opprydding i eksisterende forurensning.

Det er mulig å satse på verdiskaping i hele landet

Dette medlem vil minne om at det største norske bidraget til å kutte i globale klimagassutslipp til være å sørge for en rettferdig omstilling av vår egen petroleumsindustri. Dette medlem mener at oljearbeiderne, som har skapt store verdier for fellesskapet, ikke skal måtte ta kostnadene ved den nødvendige omstillinga alene. På samme måte som aktiv næringspolitikk sørget for å bygge opp industri da Norge ble en oljenasjon, må de samme virkemidlene brukes for å hindre ei omstilling til arbeidsledighet. Norge har store fornybare naturressurser i hav, vind, jord, skog og fossefall, og sammen med høykompetent arbeidskraft er dette grunnlaget for verdiskaping for framtida.

Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det foreslås en rekke næringspolitiske tiltak som skal sikre verdiskaping og arbeidsplasser basert på naturressurser i hele landet. Det innebærer blant annet å styrke miljøteknologiordningen, å sette av mer penger til industriltak gjennom Enova, gi støtte til bygging av en demonstrasjonspark for flytende havvind og å sette i gang en storstilt opprustning av vannkraft for å både øke energiproduksjonen og skape arbeidsplasser. Dette medlem viser videre til at fylkeskommunene spiller en viktig rolle i å utvikle industripolitikk og gode forhold for næring, og at de regionale utviklingsmidlene har vært et viktig virkemiddel for å få til dette. Det foreslås derfor å øke de regionale utviklingsmidlene.

Dette medlem vil understreke at grunnlaget for verdiskaping finnes landet rundt, og at bedrifter er avhengig av god infrastruktur for å kunne frakte innsatsfaktorer inn og ferdige produkter ut fra produksjonsstedene. Derfor foreslås det å øke bevilgningene til gode og trygge fylkesveier, nye og bedre havneanlegg, bredbånd i distriktene og tilskudd for gods på bane og sjø. Samtidig er det avgjørende å ta vare på naturressursene som

danner grunnlag for verdiskaping, derfor foreslås det økt tilskudd til jordvern, miljøtiltak som sikrer økosystemene i fjordene og klimatilak i landbruket. Å sikre rekruttering til fiskeriene og at fiskeressursene leveres langs kysten, er spesielt viktig for å opprettholde arbeidsplasser i fiskeindustrien.

Dette medlem vil også påpeke at avgiftspolitikken har mye å si for arbeidsplasser landet rundt, og viser til forslag i Rødts alternative statsbudsjett om å fjerne fritak for toll og merverdiavgift på import under 350 kroner, samt å reversere avgiftsøkning på alkoholfrie drikkevarer tilbake til 2017-nivå. Dette for å sikre at lokal produksjon ikke taper i konkurranse mot privat import fra utlandet.

Det er mulig å bekjempe sosial dumping

Dette medlem viser til at et arbeidsliv med faste jobber og ordna forhold er en av bærebjelkene i den norske modellen, og at dette i dag trues av sosial dumping og arbeidslivskriminalitet. En sterk fagbevegelse og målrettet innsats for å avdekke og straffe useriøse aktører er helt nødvendig for å snu utviklingen. Det handler ofte om å oppdatere lover og tette svakheter i regelverket, men også i et budsjett kan man ta viktige grep. Dette medlem viser derfor til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det er foreslått å øke fagforeningsfradraget til 7 000 kroner, øke bevilgningene til Arbeidstilsynet øremerket oppsøkende tilsyn, sette av midler til regionale verneombud i flere sektorer og styrke a-krimsentrene.

Dette medlem mener sosial dumping og arbeidslivskriminalitet også handler om maktforhold på den enkelte arbeidsplass, og i arbeidslivet og samfunnet generelt. Høy arbeidsledighet og svekkede permisjonsrettigheter gjør at arbeidstakere står svakere i møte med sine arbeidsgivere. Det foreslås derfor å opprette flere tiltaksplasser for arbeidsledige, flere VTA-tiltaksplasser og reversere endringene regjeringa foreslår i permitteringsregeleverket.

Det er mulig med et uavhengig forsvar

Dette medlem viser til at Norge de siste 20 årene har tatt drastiske skritt vekk fra å være en fredsnasjon til å bli en krigsnasjon underlagt USA og NATO. Enorme summer er sløst bort på katastrofale USA-leda kriger, deriblant Libya og Afghanistan. Dette medlem mener dette har gjort både Norge og verden mer utrygg, samtidig som våre defensive forsvarskapasiteter har blitt skadelidende.

Dette medlem viser til sin motstand mot NATO og ønsker på sikt å bygge et nordisk forsvarssamarbeid som alternativ, og viser til Rødt sitt alternative budsjett, der vi stryker hver krone fra budsjettet for deltakelse i USA-leda krig i utlandet; stanser innkjøpet av kampflyet F-35 og fjerner alle bevilgninger til USAs militærbaser i Norge. Dette medlem viser til at dette frigjør betyde-

lige summer og ressurser som Rødt vil bruke på å bygge opp et robust og utholdende nasjonalt forsvar ved å styrke Hæren, Heimevernet, Sjøforsvaret og Kystvakten.

Kampflyet F-35 fra Lockheed Martin er Norges dyreste skattefinansierte investering noensinne, og har etter dette medlems mening vært en skandale fra dag én. Med skyhøye innkjøps- og driftskostnader vil F-35 gå på bekostning av resten av Forsvaret i flere tiår framover. Flyet er etter dette medlems mening ikke produsert for forsvar av eget luftrom, men vil binde Norge enda tettere til USAs aggressive militærstrategi.

Dette medlem viser til at Rødt vil si opp de inngåtte kontraktene for kjøp av F-35, og kutter derfor hele investeringskostnaden knyttet til disse flyene i sitt alternative budsjett. Fordi det er usikkert når og hvordan disse midlene reelt vil bli tilgjengelig, plasseres midlene på et ventefond i påvente av kontraktsoppsigelse. Dette medlem viser til at Rødt i 2019-budsjettet frigjør midler ved å kutte i bygg og anlegg knytta til kampflyprogrammet, midler som brukes på å styrke norsk forsvar, og at man vil gå imot regjeringas forslag til bestillingsfullmakt på seks nye fly.

Dette medlem viser til at Rødt bevilger mer penger for å styrke Norges selvstendige forsvarsevne ved å gi mer til Heimevernet, Hæren, Sjøforsvaret og Kystvakten. Dette medlem viser også til at Rødt setter av midler til innfasing av nye våpensystemer tilpassa norsk territorialforsvar, eksempelvis mobilt luftvern og kystvern.

Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett kutter i bevilgningene til krigsoperasjoner i utlandet. Dette er kriger som etter dette medlems mening hovedsakelig tjener USAs og NATOs interesser, men som verken hjelper lokalbefolkninga eller Norges trygghet. Vi stryker også alle bevilgninger til amerikanske militærbaser i Norge. Disse basene bryter med Norges lange tradisjon for å begrense USAs militære tilstedeværelse i landet, skader etter dette medlems mening Norges selvstendighet og bidrar til økt spenningsnivå som blant annet øker presset inn mot norske grenseområdet.

Det er mulig å lage et solidarisk budsjett

Det er dette medlems ønske å erstatte den globale kapitalismen med et demokratisk sosialistisk alternativ, noe som vil kreve en radikal omlegging av Norges utenrikspolitikk. Interessene til flertallet, arbeidsfolk, fattige og undertrykte må etter dette medlems mening gå foran inntjeninga til finanseliter og multinasjonale selskaper og stormaktsinteressene til gamle og nye imperialismakter. Dette medlem viser til Rødts alternative budsjett, som inneholder en rekke tiltak som vil gjøre Norge til en aktiv aktør for fred og global omfordeling, og som støtter de kreftene som kjemper for fred, sjølråderett, demokrati og kvinnefrigjøring.

Norges utenrikspolitikk framstår i dette medlems øyne som mer opptatt av USAs geopolitiske interesser enn av fred. Dette medlem viser til at Rødt kutter i bidrag til krigsalliansen NATO og øremerker i stedet betydelige midler til fredsarbeid i Norge og verden. Norge har etter dette medlems mening en klar egeninteresse av å bidra til en lov- og regelbasert verdensorden, hvor konflikter løses med fredelige midler, ikke ved at den militært sterkeste tvinger gjennom sin vilje på bekostning av militært svakere stater.

Dette medlem viser til Rødts alternative budsjett, som vil gi norske freds- og atomnedrustningsorganisasjoner, deriblant fredsprisvinner ICAN og Norges Fredsråd, øremerkede midler som kan sikre langsiktig drift til fredsbevegelsen, styrke fredsforskningen og støtte opp om fredsarbeid både i Norge og internasjonalt.

Dette medlem mener alvor med at Norge bør bruke én pst. av BNI på bistand, og ser bort fra regjeringas tilsnikelse med å telle over en halv mrd. brukt på flyktningtiltak i Norge som bistand. Dette medlem viser til at Rødt i sitt alternative budsjett plusser på disse midlene ekstra til bistandsformål, blant annet som øremerkede midler til flyktninger fra Palestina og Vest-Sahara og gjenoppbygging av Kobane i Syria.

Dette medlem viser til at Rødt ønsker en omlegging av bistandspolitikken som skal sikre at bistanden virkelig bidrar til omfordeling, fattigdomsbekjempelse, organisert arbeidsliv og kvinne- og urfolksrettigheter på en bærekraftig, klimavennlig måte. Dette krever etter dette medlems mening at Norge øker bevilgningene til hovedsatsingsområder som klima, nødhjelp og gjeldslette og kutter i bevilgninger med nyliberalistisk slagside, som næringslivsbistand og støtte til Verdensbanken.

Et feministisk budsjett er mulig

Dette medlem viser til regjeringens manglende bevilgninger til forebygging av seksuell trakassering etter metoo-kampanjen. Dette medlem vil minne om at krisesentrene har huset over 100 000 kvinner og barn de siste 25 årene, men opplever likevel økonomisk ustabilitet. 1 av 10 kvinner blir utsatt for voldtekt, og over 8 pst. av kvinner har vært utsatt for alvorlig vold fra partner. Det er etter dette medlems mening ikke holdbart, og dette medlem viser til Rødts alternative budsjett, som prioriterer dette området blant annet

med midler som sikrer statlig finansiering av krisesentrene, gir mer til kvinneorganisasjoner, øker bevilgningene til forebygging av voldtekt og seksuell trakassering, styrker tiltak mot vold mot kvinner, og som gir et trygt tilbud til kvinner som blir utsatt for vold og overgrep.

Profittfri velferd er mulig

Dette medlem mener at det skal være offentlige og ideelle aktører som driver barnevern, ikke profittmotiverte kommersielle selskaper, for å sørge for at penger bevilget til barnevernsbarn går til barna, ikke privat berikelse. Dette medlem viser til Rødts alternative budsjett, der det foreslås å styrke bemanningen i kommunalt barnevern og å øke tilskuddet til langsiktig utviklingsarbeid for å øke kompetansen og kunnskapsnivået i barnevernet. Videre foreslås det å bevilge midler til at enslige mindreårige asylsøkere mellom 15–18 år også skal under barnevernets omsorg.

Dette medlem viser til at regjeringens budsjettforslag legger opp til at flere private aktører skal tilby tjenester innen helsesektoren, blant annet gjennom å gjøre det mer lønnsomt for sykehusene å kjøpe eksterne tjenester ved å øke kompensasjonen for merverdiavgift. Dette medlem viser til Rødts alternative budsjett, som foreslår en omlegging av finansieringen av de regionale helseforetakene som kutter innsats- og kvalitetsstyrt finansiering til fordel for økte basisbevilgninger for å hindre en oppstyking av helsevesenet som legger til rette for konkurranse.

Kultur for hele landet

Dette medlem viser til at kunst og kultur spiller en viktig rolle i samfunnet, og at kulturpolitikken må sikre de økonomiske rammene for et fritt og uavhengig kulturliv landet rundt. Det er i den breie frivillige kultursektoren folk flest deltar, både som publikum og utøvere. Dette medlem viser til Rødts alternative statsbudsjett, hvor det er foreslått å øke støtteordninger som sikrer utstyr og øvingslokaler landet rundt, og for helårsrangører som utgjør en viktig grunnstein i lokalmiljøene. Videre vises det til forslag om å øke antallet stipendhjempler, øke stipendsatsene og styrke Norsk kulturfond for å sikre gode økonomiske rammevilkår for de som skal skape og formidle kunst, samt forslag om økt pressestøtte og en metoo-pott for kulturlivets organisasjoner.

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019

Tiltak på rammeområde 1: Statsforvaltning	Beløp	Kapittel	Post
Reversere økning i apanasje Kongen og Dronningen	-3,0	1	1
Reversere økning i utgifter til Det kongelige hoff	-4,7	1	50
Reversere økningen i apanasje til kronprinsfamilien	-2,5	2	1
Redusere lønna for statsråder til 10 G og for statsministeren til 14 G	-7,0	21	1

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Eiendommer til kongelige formål – utsatt oppussing av stallbygningen	-10,0	531	45
Sum Rammeområde 1: Statsforvaltning	-27,2		
Tiltak på rammeområde 2: Familie og forbruker	Beløp	Kapittel	Post
Sikre krisesentertilbud også for utsatte grupper	10,0	840	21
Styrke incest- og voldtektssentrene	20,0	840	61
Nasjonal holdningskampanje mot voldtekt rettet mot ungdom	10,0	840	70
Sikre statlig finansiering av krisesentrene	350,0	840	65
Familievern (ABE)	1,7	842	1
Fjerne kontantstøtta: Innføre ventestøtte for barn som ikke har barnehageplass	-463,0	844	70
Øke barnetrygda med 2 352 kr i året, samt øke småbarnstillegget	2 462,5	845	70
Barne- og ungdomstiltak i større byer	20,0	846	60
Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	80,0	846	61
Fylkesnemda for barnevern og sosiale saker (ABE)	1,1	853	1
Styrke tryggheten for ansatte i barnevernet	3,0	854	21
Økt bemanning for forebyggende arbeid i kommunalt barnevern	20,0	854	60
Økt støtte til Landsforeningen for barnevernsbarn	4,0	854	71
Tilskudd til forskning og kompetanseutvikling i barnevernet	5,0	854	72
Statlig barnevern: Kutte bruken av kommersielle leverandører – overføre til egenregi	500,0	855	1
Statlig barnevern (ABE)	18,8	855	1
Statlig barnevern: Kutte bruken av kommersielle leverandører – overføre til egenregi	-500,0	855	22
Økt bevilgning til omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere	5,0	856	1
Overføre ansvaret for enslige mindreårige asylsøkere 15 – 18 år til barnevernet	155,0	856	1
Barnevernets omsorgssenter for EMA (ABE)	1,1	858	1
Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (ABE)	1,3	858	1
Forebyggende tiltak seksuell trakassering og seksuelle overgrep	10,0	871	21
Styrke likestillingssentrene	15,0	871	73
Støtte til kvinneorganisasjoner	10,0	871	70
Økt støtte til LHBTI-organisasjoner	10,0	871	72
Økt grunnbevilgning til LDO	10,0	873	50
Øke engangsstønad ved fødsel og adopsjon til 75 000 kroner	100,0	2 530	71
ODA: Barnevernets omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere	110,1	3 856	4
Sum Rammeområde 2: Familie og forbruker	2 970,6		
Tiltak på rammeområde 3: Kultur	Beløp	Kapittel	Post
Styrke frivillighetssentralene	5,0	315	78
Norsk kulturfond: Økning på posten for musikkformål	10,0	320	55
Norsk kulturfond: Økning på posten for visuell kunst	20,0	320	55
Norsk kulturfond: Støtte til tidsskrift og kritikk	10,0	320	55
Norsk kulturfond: Arrangørstøtteordningen for helårsarrangører	20,0	320	55
Norsk kulturfond: Utvide innkjøpsordninga for litteratur med et "kulturfond for skolene"	20,0	320	55
Norsk kulturfond: Friske midler	15,0	320	55
Ny basisfinansiering for visuell kunst	7,0	320	55
Norsk kulturfond (ABE)	4,9	320	55
Statsstipend	2,7	321	71
Arbeidsstipend	64,4	321	73
Langvarige stipend	19,7	321	74

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Kunstnerøkonomi: Utstillingshonorarer	20,0	321	75
Musikk- og scenekunst – nasjonale institusjoner (ABE)	7,0	323	70
Musikk- og scenekunst – region/landsdelsinstitusjoner (ABE)	4,1	323	71
Kordirigentordningen	1,0	323	78
Aktivitetsmidler kor	1,5	323	78
Skuespiller- og dansealliansen	5,0	323	78
Utvide musikerutstysordningen til en generell kulturutstysordning	30,0	323	78
Tilskuddsordning for ungdomsstyrte kunst- og kulturprosjekter utenfor de faste kulturinsitusjonene	60,0	325	73
Støtte til Balansekunst	3,0	325	78
metoo-pott for kulturlivet for å gjennomføre tiltak mot seksuell trakassering	10,0	325	78
Språk-, litteratur- og biblioteksformål (ABE)	3,0	326	1
Museum og visuell kunst (ABE)	8,8	328	70
Nytt tilskudd: Tilbakeføring av samiske gjenstander fra museer i Oslo til samiske museum	5,5	328	78
Samisk kunstmuseum – oppdatering byggeprogram	1,0	328	78
Norsk Skogfinsk Museum	5,0	328	78
Kunstsentrene i Norge (regionale)	10,0	328	78
Økt støtte Norsk Industriarbeidermuseum	4,0	328	70
Arkivformål (ABE)	1,9	329	1
Styrke filmfondet	22,0	334	50
Økt pressestøtte	20,0	335	71
Økt støtte til samisk dagspresse	2,0	335	75
Nynorsk avissenter	2,0	335	73
Kulturminner: Tilskudd til automatisk fredede og arkeologiske kulturminner	10,0	1429	70
Kulturminner: Tilskudd til tekniske og industrielle kulturminner	10,0	1429	72
Kulturminner: Tilskudd til verdensarven	8,0	1429	79
Sum Rammeområde 3: Kultur	453,5		

Tiltak på rammeområde 4: Utenriks	Beløp	Kapittel	Post
UD: Øremerket tilskudd til arbeid mot skatteparadiser	75,0	100	1
Kutte i kongefamiliens offisielle reiser til utlandet til 2016-nivå	-2,3	104	1
Forskning på fred og kjernefysisk nedrustning	24,3	118	75
Ny uavhengig utredning om norsk tilslutning til FN-traktaten om forbud mot kjernevåpen	0,3	118	72
Gjennopprette og finansiere egen post til opplysningsarbeid for fred i Norge	15,0	118	72
Kutte støtten til Oslo Freedom Forum	-2,0	118	74
Øke støtte til nødhjelp og humanitær bistand og styrke lokale aktørers rolle i bistandsarbeidet	257,0	150	70
Fred og forsoning	20,0	151	70
Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning	15,0	151	71
Sårbare stater og regioner	15,0	151	72
Norske humanitære prosjekter i saharawiske flyktningeleire i Algerie	5,0	159	70
Støtte til gjenoppbygging av Kobane	15,0	159	70
Øke støtten til palestinske flyktninger (UNRWA)	180,0	159	70
Regionbevilgning Afrika	50,0	159	75
Regionbevilgning Asia	25,0	159	76
Regionbevilgning Latin-Amerika	25,0	159	77

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Øke bevilgning til Kunnskapsbanken og faglig samarbeid, øremerkes			
"Skatt for utvikling"	50,0	161	72
Øke bevilgning til matsikkerhet og landbruk, og klimatilpasset landbruk i utviklingsland			
	150,0	162	71
Kutte i næringslivsbistand gjennom Norfund til 2014-nivå			
	-468,8	162	75
Øke bevilgning til Miljø og klima			
	350,0	163	70
Likestilling			
	40,0	164	70
UN Women			
	30,0	164	71
FNs befolkningsfond (UNFPA)			
	30,0	164	72
Øke støtte til sivilt samfunn, herunder fagbevegelsen			
	174,0	170	70
Kutte kjernebidrag Verdensbanken			
	-300,0	172	70
Øke bevilgninger til gjeldslette			
	50,0	172	73
Flytte utgifter til flyktninger i Norge fra bistandsbudsjettet			
	-556,5	179	21
Sum Rammeområde 4: Utenriks	266,1		

Tiltak på rammeområde 5: Justis	Beløp	Kapittel	Post
Justis- og beredskapsdepartementet (ABE)	2,4	400	1
Øke bevilgning til domstolene	25	410	1
Domstolene (ABE)	12,3	410	1
Bevare 1390 fengselsplasser med lavere sikkerhetsnivå	76,7	430	1
Kriminalomsorgen (ABE)	23,3	430	1
Styrke a-krimsentrene – økt bevilgning politiet	20	440	1
Skatteparadis: Styrking av Økokrim	40	440	1
Økt støtte til politidistriktene	25	440	1
Øke støtten til ROSA-prosjektet	5	440	1
Kvoteflyktninger: Registrering politiet	10,3	440	1
Politidirektoratet (ABE)	85,5	440	1
Politihøgskolen (ABE)	3,1	442	1
Kvoteflyktninger: PST	2,3	444	1
Direktoratet for samfunnsikkerhet – DSB (ABE)	3,8	451	1
Redningshelikoptertjenesten (ABE)	3,4	454	1
Særskilte straffesaksutgifter (ABE)	5,8	466	1
Støtte til Norsk Lovtidend slik at Lovdata Pro blir gratis for alle	30,5	467	1
Øke inntektsgrense for fri rettshjelp	35	470	1
Fri rettshjelp (ABE)	3,4	470	1
Øke støtten til rettshjelpstiltak som JURK, Gatejuristen m.fl.	20	470	72
Økt kapasitet på kontoret for voldsoffererstatning	15	473	1
ODA: Vergemåls-/representasjonsordning	4,2	3469	1
ODA: Fri rettshjelp	5,1	3470	2
Sum Rammeområde 5: Justis	457,1		

Tiltak på rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig	Beløp	Kapittel	Post
Kvoteflyktninger: IMDi, drift (saksbehandling og kulturorienteringsprogram)	12,7	290	1
Kvoteflyktninger: Integreringstilskudd	158,0	291	60
Kvoteflyktninger: Opplæring i norsk og samfunnskunnskap	10,6	292	60
Antirasistisk senter	2,0	291	70
Stiftelsen Fargespill	1,0	291	70
Human Rights Service	-1,3	291	70
Reverserer økt bevilgning til UDIs arbeid med tilbakekallelse av statsborgerskap	-4,1	490	1
Utlendingsdirektoratet – asylmottak (ABE)	5,0	490	1

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Kvoteflyktninger: UDI, drift	31,9	490	1
Utlendingsdirektoratet – asylmottak (ABE)	5,1	490	21
Økt støtte til veiledningstiltak for aupairer	5,0	490	71
Kvoteflyktninger: Gjenbosetting – støttetiltak	3,5	490	73
Kvoteflyktninger: Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	4,4	490	75
Kutte i midler til Utlendingsnemnda for tilbakekalling av statsborgerskap	-10,0	491	1
Regionale utviklingsmidler: Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene	35,0	550	62
Regionale utviklingsmidler: Inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn	110,0	550	64
Regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og tilgang til kompetanse	104,0	553	60
Regionale utviklingsmidler: Omstillingsprogrammer ved akutte endringer i arbeidsmarkedet	51,0	553	65
Økte overføringer til Sametinget	20,0	560	50
Bostøtte: Utvide kompensasjonsordningen til å gjelde de som har blitt uføre etter 1. januar 2015	230,0	581	70
Bostøtte: Øke dekningsprosenten til 75 pst.	52,0	581	70
Områdesatsing Groruddalen	15,0	590	65
ODA: Tilskudd til integreringsprosjekter i mottak	10,9	3291	4
ODA: Norskopplæring i mottak	24,2	3292	1
ODA: UDI/Retur asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger	1,8	3490	1
ODA: UDI/Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	13,3	3490	3
ODA: UDI/Statlige mottak – oppholdsutgifter	279,1	3490	4
ODA: UDI/Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv.	11,9	3490	6
ODA: UDI: Tolk og oversettelse	14,6	3490	7
ODA: Internasjonalt migrasjonsarbeid og reintegrering i hjemlandet	61,5	3490	8
Sum Rammeområde 6: Innvandring, regional utvikling og bolig	1 258,1		
Tiltak på rammeområde 7: Arbeid og sosial	Beløp	Kapittel	Post
Sekstimersdagen – tilskudd til prøveprosjekter	50,0	601	50
Økt bevilgning til Arbeids- og velferdsetaten for å følge opp flere tiltaksplasser i egenregi	72,0	605	1
Arbeids- og velferdsetaten (reversere ABE-kutt)	57,5	605	1
Styrke a-krim-sentrene – økt bevilgning Nav	20,0	605	1
1500 ekstra tiltaksplasser for ordinære arbeidsledige	163,2	634	76
1000 ekstra tiltaksplasser for arbeidsledige med nedsatt arbeidsevne	108,8	634	76
500 ekstra tiltaksplasser for varig tilrettelagt arbeid (VTA)	44,7	634	77
Ekstrabevilgning til Arbeidstilsynet for å sikre økt tilsyn	40,0	640	1
Arbeidstilsynet (reversere ABE-kutt)	3,2	640	1
Regionale verneombud – pilotprosjekt med regionale verneombud i flere sektorer	5,0	640	21
Reversere innkorting av permitteringstid, beholde 49 ukersgrensa	80,0	2541	70
Øke overgangsstønad 2,5 G	233,0	2620	70
Øke varigheten til overgangsstønad	130,0	2620	70
Reversere kuttet i barnetillegget for uføre	41,0	2655	70
Øke barnetillegget i uføretrygden til 0,45 G	225,0	2655	70
Reversere deler av kuttet i stønad til personer med cøliaki	60,0	2661	70
Øke alderspensjonen med 6000 kr i året for både enslige og gifte minstepensjonister	638,0	2670	73
Sum Rammeområde 7: Arbeid og sosial	1 971,4		
Tiltak på rammeområde 8: Forsvar	Beløp	Kapittel	Post
Forsvarsdepartementet (ABE)	4,0	1700	1

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Kutte tilskudd til NATOs driftsbudsjetter	-333,3	1700	78
Forsvarsbygg (ABE)	19,5	1710	1
Felleskapasiteter i Forsvaret (ABE)	74,1	1720	1
Nasjonal sikkerhetsmyndighet (ABE)	1,3	1723	1
Styrke Hæren	100,0	1731	1
Kutte amerikansk base i Indre Troms	-21,7	1731	1
Innfasing av reservister i Hæren	450,0	1731	1
Beholde 2. bataljon på Skjold	250,0	1731	1
Kutte utgifter til forhåndslagring av militært materiell (MCPN-N)	-90,0	1731	1
Hæren (ABE)	22,5	1731	1
Styrke Sjøforsvaret	200,0	1732	1
Sjøforsvaret (ABE)	14,8	1732	1
Kutte utgifter til forhåndslagring for USAs luftvåpen (Collocated Operating Bases)	-6,0	1733	1
Luftforsvaret (ABE)	27,3	1733	1
Øke soldater i Heimevernet til 45000, samt engangsinvestering i våpen og utrustning	243,0	1734	1
Øke øvingsdøgn i Heimevernet	236,4	1734	1
Kutte amerikansk base Værnes	-43,3	1734	1
Heimevernet (ABE)	5,3	1734	1
Forsvarsmateriell (ABE)	7,9	1760	1
Styrking av norsk territorialforsvar	1 094,4	1760	45
Kutte Norges tilskudd til NATOs fellesprogram for sikkerhet	-95,1	1760	75
Ventefond for kampflybevilgning i påvente av kontraktsoppsigelse. Kan overføres.	7 009,5	1760	76
Kutte i administrasjon og innfasing av kampfly	-191,5	1761	1
Kutte bygg og anlegg til F-35	-1 176,4	1761	47
Kutte investeringer i nye kampfly	-7 009,5	1761	45
Styrke Kystvakten	50,0	1790	1
Kutte militære operasjoner i utlandet	-666,5	1792	1
Sum Rammeområde 8: Forsvar	176,7		
Tiltak på rammeområde 9: Næring	Beløp	Kapittel	Post
Reversere kutt i sjømatiltak	3,0	900	77
Ny rekrutteringsordning rettet mot ungdomsskoleelever for å øke rekrutteringa til fiskeriene	2,0	900	77
Stoppe utflagging av Color Line (forskriftsendring NIS)	35,0	909	73
Miljøteknologiordninga – generell styrking	100,0	2421	76
Miljøteknologiordninga – miljøtiltak i oppdrettsnæringa	100,0	2421	76
Sum Rammeområde 9: Næring	240,0		
Tiltak på rammeområde 10: Fiskeri	Beløp	Kapittel	Post
Overføre deler av oppdrettsavgifta til kommuner og fylkeskommuner	100,0	919	60
Reversere kutt i velferdsordninger for fiskere	3,2	919	71
Reversere kutt i sikkerhetsopplæring for fiskere	3,3	919	73
Økt føringstilskudd og andre næringstiltak i fiskeriene	31,8	919	75
Sum Rammeområde 10: Fiskeri	138,2		
Tiltak på rammeområde 11: Landbruk	Beløp	Kapittel	Post
Forskning på antibiotikaresistens og andre sykdommer som kan true på grunn av endret klima	3,0	1112	50
Styrke Mattilsynets arbeid mot smittespredning fra dyrefør	5,0	1115	1

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Reversere kutt til NIBIO	7,6	1136	50
Støtte til oppstart av beredskapslagring av korn	10,0	1142	46 (NY)
Oppfølging av jordvernstrategi	5,0	1142	65 (NY)
Utvalgte kulturlandskap	5,0	1150	50
Redusere subsidier til veibygging og hogst i bratt terreng i gammel naturskog	-60,0	1150	50
Øke tilskudd til drenering, miljø- og klimatiltak i landbruket	60,0	1150	50
Metodeutvikling og kartlegging av gammelskog	20,0	1150	50
Sum Rammeområde 11: Landbruk	55,6		

Tiltak på rammeområde 12: Olje og energi	Beløp	Kapittel	Post
Kutte geologisk kartlegging av Barentshavet nord	-82,0	1810	21
Stoppe utviklingen av nye felt i nordområdene, Petoro AS	-58,7	1815	70
Styrke flom- og skredforebygging	200,0	1820	22
Reversere økning til ACER-myndigheten RME	-1,5	1820	26
Igangsette rehabilitering av eksisterende vannkraftverk	200,0	1820	46
Tilskudd til implementering av miljødesign ved revisjon av vannkraft-konsesjoner	50,0	1820	75
Kutte i petroleumsforskning tilknyttet aktivitet i Arktis mm.	-100,0	1830	50
Sum Rammeområde 12: Olje og energi	207,8		

Tiltak på rammeområde 13: Miljø	Beløp	Kapittel	Post
Frivillige miljøorganisasjoner og allmenntilgjengelige miljøstiftelser	8,0	1400	70
Miljøovervåking og miljødata, særlig vanntiltak	20,0	1410	21
Tiltak mot fremmede arter	20,0	1410	21
Kunnskap om klima og miljø (ABE)	1,4	1410	21
Økologisk grunnkart	45,0	1410	22
Kunnskap om klima og miljø (ABE)	0,9	1410	50
Kunnskap om klima og miljø (ABE)	1,4	1410	51
Miljødirektoratet (ABE)	3,0	1420	1
Miljødirektoratet (ABE)	1,3	1420	21
Statlige vannmiljøtiltak	46,0	1420	22
Økt innsats mot Gyrodactylus salaris	20,0	1420	22
Miljødirektoratet (ABE)	1,3	1420	22
Tiltak i verneområder	20,0	1420	31
Skogvern	200,0	1420	35
Restaurering av myr og annen våtmark	12,0	1420	38
Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing, Miljødirektoratet	50,0	1420	61
Oppryddingstiltak bl.a. i Hammerfest og Ålesund	84,0	1420	69
Tilskudd vannmiljøtiltak	32,0	1420	70
Marin forsøpling	10,0	1420	71
Flere utvalgte kulturlandskap	5,0	1420	81
Trua arter og naturtyper	30,0	1420	82
Enova – energieffektivisering (ENØK) i bygg	50,0	1428	50
Enova – Styrke støtteordning til landstrøm i norske havner	50,0	1428	50
Enova – Klimatiltak i industrien	200,0	1428	50
Enova – Opprette støtteordning for utbygging av elbil-lading i borettslag og sameier	200,0	1428	50
Enova – Oppstartsstøtte demonstrasjonspark for flytende havvind	550,0	1428	50
Sum Rammeområde 13: Miljø	1 661,3		

Tiltak på rammeområde 15: Helse	Beløp	Kapittel	Post
--	--------------	-----------------	-------------

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Kompetansenettverket KomUT for å forbedre elektroniske helsetjenester i kommunene	8,0	701	70
Reversere kutt i kommunale folkehelseiltak	1,5	714	60
Reversere kutt i tilskudd frivillig rusforebyggende innsats	5,0	714	70
Gratis prevensjon opp til 24 år	42,0	717	70
Avvikle kvalitetsbasert finansiering	-552,1	732	71
Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF	25 573,8	732	72
Basisbevilgning Helse Vest RHF	8 947,3	732	73
Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF	6 725,7	732	74
Basisbevilgning Helse Nord RHF	5 720,6	732	75
Avvikle innsatsstyrt finansiering	-37 843,7	732	76
Avvikling av nøytral mva. for regionale helseforetak	-7 030,6	732	80
Opptrappingsplan habilitering og rehabilitering	20,0	733	21
Kommunale kompetansetiltak for å få flere helsefagarbeidere	3,0	761	60
Camphill Landsbystiftelse: Økte pensjonskostnader etter inngått tariffavtale	3,3	761	72
Økt støtte til forebyggende helsetjenester	5,8	762	60
Rusmestringsenheter i fengselshelsetjenesten	15,0	762	61
Styrket seksualitetsundervisning i skolen	5,0	762	65
Fullfinansierte overgrepsmottak	75,0	762	70
Reversere kutt til seksuell helse	0,7	762	73
Opptrappingsplan mot vold og overgrep	25,0	765	21
Økt bevilgning til forskning på kvinnehelse	30,0	780	50
Tannhelse: Egenandelstak på 2000 kr, 40 pst. refusjon over dette beløpet	2 480,0	2711	72
Tannhelse: Utvide aldersgrensa for gratis tannhelse fra 18 til og med 25 år	500,0	2711	72
Tannhelse: Oppjustere takster i tråd med prisvekst	26,3	2711	72
Tannhelse: Ikke fjerne takst 604f tannregulering	25,0	2711	72
Reversere kutt i næringsmidler til pasienter med sjeldne sykdommer	6,0	2751	70
Reversere kutt i medisinsk forbruksmateriell	36,2	2751	72
Redusere egenandelstak 1 med 100 kroner	126,0	2752	70
Redusere egenandelstak 2 med 100 kroner	28,0	2752	71
Reversere kutt i jordmorhjelpa	20,0	2755	72
Sum Rammeområde 15: Helse	5 027,8		

Tiltak på rammeområde 16: Utdanning og forskning	Beløp	Kapittel	Post
Fjernundervisning samisk språk	5,0	222	1
Rosa kompetanse i barnehage og skole	2,0	225	75
Kompetanseløft for lærere i seksualitetsundervisninga	20,0	226	22
Tilskudd for svømmeopplæring i barnehagene	20,0	231	70
500 nye fagskoleplasser	17,8	240	60
Flere studieplasser for utdanning av helsesykepleiere (tidl. helsesøstre)	20,0	260	50
Løfte barnehagelærerutdanninga til samme finansieringskategori som grunnskolelærerutdanninga	68,4	260	50
Akutte tiltak for å bevare vikingskipene	23,5	260	50
Statlige universitet og høyskoler (ABE)	171,4	260	50
Private høyskoler	7,7	260	70
1800 ekstra studentboliger, totalt 4000	121,3	270	75
Regionale forskningsfond, tilskudd til forskning	27,3	287	60
Havforskningsinstituttet – kunnskapsløft for havet	60,0	923	22
Forskning på sterile varianter av oppdrettsfisk – Nofima	25,0	928	72
500 nye fagskoleplasser	5,7	2410	50
Reversere endringene i stipender for studenter	256,4	2410	50

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Øke utstyrstipendet for elever på VGS med 25 pst.	63,8	2410	70
ODA: Tiltak i grunnopplæringen	19,7	3225	4
Sum Rammeområde 16: Utdanning og forskning	935,1		

Tiltak på rammeområde 17: Transport og kommunikasjon	Beløp	Kapittel	Post
Kutte nye OPS-prosjekter	-500,0	1320	29
Flytte vedlikehold av tunneler fra OPS-prosjekter til Statens vegvesen	-400,0	1320	29
Trafikksikkerhetstiltak på riksveier	100,0	1320	30
Økt tilskudd for gang- og sykkelsti langs riksveier	120,0	1320	30
Flytte vedlikehold av tunneler fra OPS-prosjekter til Statens vegvesen	400,0	1320	30
Kutte store veiprojekter under riksveiinvesteringer som ikke har startet opp	-193,0	1320	30
Skredsikringstiltak på riksveier	100,0	1320	31
Skredsikringstiltak på fylkesveier	150,0	1320	62
Økt tilskudd til gang- og sykkelveier i kommunene	150,0	1320	63
Opprette støtteordning for fylkeskommunal satsing på elektriske ferjer	200,0	1320	65
Stoppe motorveiutbygging og legge ned Nye Veier AS	-4 800,0	1321	70
Styrke belønningsordning for bedre kollektivtransport mv. i byområdene	350,0	1330	61
Øke bidrag til store kollektivprosjekter i byene, som Bybanen i Bergen og Fornebubanen i Oslo	570,0	1330	63
Flere mellomstore byer og tettsteder inn i tilskuddsordning for utbygging av kollektivtransport	500,0	1330	64
Tilskudd til fylkeskommuner for ekspressbusser og buss-til-tog	50,0	1330	66
Reversere kutt i reiseplanlegger og elektronisk billettering	16,4	1330	76
Redusere prisen på alle NSB-billetter med 20 pst.	720,0	1352	70
Opprette bonusordning for langdistansetog	20,0	1352	70
Jernbanepakke: Ta igjen vedlikeholdsetterslepet på jernbanen	450,0	1352	71
Jernbanepakke: Økt planleggingskapasitet for å få fortgang i nye utbygginger	400,0	1352	72
Jernbanepakke: Forsere arbeidet med konseptvalgutredning av dobbeltspor på Ofotbanen	7,0	1352	72
Jernbanepakke: Utrede mulighet for hydrogentog på Nordlandsbanen	18,0	1352	72
Jernbanepakke: Økte investeringer som kan settes igang i 2019	480,0	1352	73
Jernbanepakke: Opprette miljøstøtteordning for godstransport på bane	200,0	1352	76
Havner: Nye anlegg og mer vedlikehold	60,0	1360	30
Havner: Tilskudd for overføring av gods fra vei til sjø	50,0	1360	72
Havner: Tilskudd til effektive og miljøvennlige havner	80,0	1360	73
Styrke tilskuddsordningen til bredbåndsutbygging	200,0	1380	71
Sum Rammeområde 17: Transport og kommunikasjon	-501,6		

Tiltak på rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunene mv.	Beløp	Kapittel	Post
Øke frie overføringer til kommunene	8 000,0	571	60
Øke satsene for sosialstønad med 25 pst.	1 580,0	571	60
Holde barnetrygden utenfor beregningsgrunnlaget for sosialstønad	410,0	571	60
Gratis barnehage for 5-åringer (fra 1.8.19)	912,0	571	60
Ikke øke maksprisen for barnehage for øvrige alderstrinn med 50 kroner (fra 1.8.19)	50,6	571	60
Fjerne kontantstøtta: Behov for 3400 ekstra barnehageplasser	337,0	571	60
Satsing på skolebiblioteker	50,0	571	60
Styrke skolehelsetjenesten i barneskolen	150,0	571	60
Opptrappingsplan for rusfeltet	100,0	571	60
Økt finansiering av andrelinjebarnevernet i Oslo	40,0	571	60

Rødts forslag sammenlignet med regjeringens forslag til statsbudsjett for 2019			
Frie overføringer til fylkeskommunene	400,0	572	60
Fond for opprusting av verksteder på yrkesfag	100,0	572	60
Øke lærlingetilskuddet med 3000 kr	60,0	572	60
Økt vedlikehold av fylkesveier	500,0	572	60
Ressurskrevende tjenester – redusere innslagspunktet med 50 000 kr	325,0	575	60
Øke potten for informasjonstiltak for å øke valgdeltakelsen	5,0	578	70
Sum Rammeområde 18: Rammeoverføringer til kommunen mv.	13 019,6		
Tiltak på rammeområde 19: Tilfeldige utgifter	Beløp	Kapittel	Post
Reversere resterende ABE-kutt som ikke er omtalt under de ulike rammeområdene	356,5	2309	01
AKL-reform (Avkonsulentifisering og Lederlønnskutt-reform for statlige virksomheter og foretak)	-300,0	2309	01
Sum Rammeområde 19: Tilfeldige utgifter og inntekter	56,5		
Tiltak på rammeområde 20: Finansadministrasjon	Beløp	Kapittel	Post
Redusere lønn for stortingsrepresentanter til 8 G	-29,0	41	1
a-krimsentrene – Styrke Skatteetaten	20,0	1618	1
Skatteetaten: Styrking av kamp mot skatteunndragelser	40,0	1618	1
Tilskudd til organisasjoner som jobber med gjeldsproblematikk, åpenhet og skattepolitikk i Norge	20,0	1600	72
Sum Rammeområde 20: Finansadministrasjon	51,0		
Tiltak på rammeområde 21: Skatter, avgifter og toll	Beløp	Kapittel	Post
Mer progressiv inntektsskatt	-12 317,0	5501	70
Økt skatt på utbytte	-5 280,0	5501	70
Fjerne skjermingsfradraget	-480,0	5501	70
Øke fagforeningsfradraget til 7000 kr	570,0	5501	70
Mer progressiv formuesskatt	-8 476,0	5501	70
Reversere endringer kost/losji	640,0	5501	70
Øke særfradraget for enslige forsørgere	40,0	5501	70
BSU: Begrense maksimalt sparingsnivå	-390,0	5501	70
Rentefradrag: Begrense til lån på 50 G per person	-1 030,0	5501	70
Fjerne skattefritak for individuell pensjonssparing (IPS)	-210,0	5501	70
Gjeninnføre skattefritak på sluttvederlag	5,2	5501	71
Ikke lukke ordningen med skattebegrensning	15,0	5501	72
Gjeninnføre skattefritak på sluttvederlag	27,2	5501	72
Gjeninnføre skattefritak på sluttvederlag	10,5	5700	71
Gjeninnføre skattefritak på sluttvederlag	15,7	5700	72
Fjerne momsfratak for import av varer under 350 kr	-650,0	5521	70
Redusere laveste mva.-sats fra 12 til 10 pst.	530,0	5521	70
Fjerne mva. på reparasjoner	700,0	5521	70
Redusere fritaket for hybridbiler (km-grense + vektreduksjon)	-500,0	5536	71
Fjerne redusert el-avgift for kryptovalutautvinning	-28,0	5541	70
Økt CO ₂ -avgift med 20 pst. – kap. 5508 lengre ned	-1 400,0	5543	70
Reversere økning i brusavgift til 2017-nivå	780,0	5556	70
Reversere kutt i avgiftssats fra 85 til 75 kroner for korte reiser	-145,0	5561	70
Oppdrettsavgift på 25 øre/kg – direkte til miljøtiltak	-320,0	5574	76
Avgift på deponering av gruveavfall	-375,0	5578	74
Sum Rammeområde 21: Skatter, avgifter og toll	-28 267,5		

3.2 Oversikt over forslagene til rammevedtak

Oversikt over forslag til netto rammebeløp fra de respektive partier. Avvik fra regjeringens forslag i parentes. Alle tall i 1 000 kroner.

Komité	Nr.	Prop. 1 S med Tillegg 1–3	H, FrP, V, KrF	A	Sp	SV	MDG	R	
Kommunal- og forvaltningskomiteen	1	Statsforvaltning mv.	10 296 899	10 306 899 (+10 000)	10 361 899 (+65 000)	9 855 299 (-441 600)	10 264 099 (-32 800)	10 461 899 (+165 000)	10 269 673 (-27 226)
Familie- og kulturkomiteen	2	Familie og forbruker	46 173 892	47 602 292 (+1 428 400)	45 930 792 (-243 100)	46 338 892 (+165 000)	47 492 892 (+1 319 000)	47 990 092 (+1 816 200)	49 144 449 (+2 970 557)
	3	Kultur mv.	15 450 948	15 644 548 (+193 600)	16 147 448 (+696 500)	15 726 648 (+275 700)	16 214 098 (+763 150)	16 190 748 (+739 800)	15 904 475 (+453 527)
Utenriks- og forsvarskomiteen	4	Utenriks	40 500 426	40 492 026 (-8 400)	40 717 426 (+217 000)	39 174 326 (-1 326 100)	40 697 326 (+196 900)	42 656 585 (+2 156 159)	40 766 505 (+266 079)
Justiskomiteen	5	Justis	35 660 267	35 759 167 (+98 900)	36 297 967 (+637 700)	36 232 167 (+571 900)	36 013 967 (+353 700)	36 372 967 (+712 700)	36 117 368 (+457 101)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	6	Innvandring, regional utvikling og bolig	19 795 807	19 629 807 (-166 000)	20 347 737 (+551 930)	20 207 807 (+412 000)	20 842 772 (+1 046 965)	23 215 269 (+3 419 462)	21 053 872 (+1 258 065)
Arbeids- og sosialkomiteen	7	Arbeid og sosial	451 817 608	452 120 308 (+302 700)	453 158 508 (+1 340 900)	452 164 478 (+346 870)	452 827 008 (+1 009 400)	450 536 508 (-1 281 100)	453 788 978 (+1 971 370)
Utenriks- og forsvarskomiteen	8	Forsvar	52 932 195	52 842 195 (-90 000)	53 300 195 (+368 000)	54 047 695 (+1 115 500)	52 932 195 (0)	52 662 195 (-270 000)	53 108 895 (+176 700)
Næringskomiteen	9	Næring	6 739 615	6 448 215 (-291 400)	6 920 615 (+181 000)	6 818 215 (+78 600)	7 320 115 (+580 500)	9 049 615 (+2 310 000)	6 979 615 (+240 000)
	10	Fiskeri	1 015 924	1 028 424 (+12 500)	1 065 924 (+50 000)	1 038 424 (+22 500)	1 061 224 (+45 300)	1 670 924 (+655 000)	1 154 157 (+138 233)
	11	Landbruk	18 624 198	18 632 098 (+7 900)	18 737 098 (+112 900)	18 780 598 (+156 400)	18 674 698 (+50 500)	19 835 198 (+1 211 000)	18 679 754 (+55 556)
Energi- og miljøkomiteen	12	Olje og energi	-102 518 537	-102 530 537 (-12 000)	-102 293 537 (+225 000)	-102 338 137 (+180 400)	-102 657 537 (-139 000)	-104 914 537 (-2 396 000)	-102 310 737 (+207 800)
	13	Miljø	6 320 927	5 991 727 (-329 200)	6 541 727 (+220 800)	5 183 667 (-1 137 260)	8 683 427 (+2 362 500)	15 459 336 (+9 138 409)	7 982 227 (+1 661 300)
Kontroll- og konstitusjonskomiteen	14	Kontroll og konstitusjon	701 700	701 700 (0)	701 700 (0)	643 600 (-58 100)	701 700 (0)	701 700 (0)	701 700 (0)
Helse- og omsorgskomiteen	15	Helse	208 733 468	208 540 768 (-192 700)	211 397 768 (+2 664 300)	207 826 969 (-906 499)	210 426 628 (+1 693 160)	210 676 478 (+1 943 010)	213 761 219 (+5 027 751)
Utdannings- og forskningskomiteen	16	Utdanning og forskning	76 642 408	77 267 508 (+625 100)	77 913 308 (+1 270 900)	76 940 103 (+297 695)	77 461 993 (+819 585)	79 149 474 (+2 507 066)	77 577 493 (+935 085)
Transport- og kommunikasjonskomiteen	17	Transport og kommunikasjon	69 878 922	69 803 922 (-75 000)	71 499 322 (+1 620 400)	70 489 672 (+610 750)	69 917 522 (+38 600)	69 353 322 (-525 600)	69 377 322 (-501 600)
Kommunal- og forvaltningskomiteen	18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	181 701 746	181 808 746 (+107 000)	185 031 746 (+3 330 000)	186 475 946 (+4 774 200)	187 921 646 (+6 219 900)	184 105 586 (+2 403 840)	194 721 368 (+13 019 622)

Komite	Nr.		Prop. 1 S med Tillegg 1–3	H, FrP, V, KrF	A	Sp	SV	MDG	R
Finanskomiteen	19	Tilfeldige utgifter og inntekter	4 195 000	3 966 600 (-228 400)	2 143 770 (-2 051 230)	3 278 744 (-916 256)	3 650 000 (-545 000)	6 395 000 (+2 200 000)	4 251 450 (+56 450)
	20	Stortinget, finansadministrasjon mv.	36 507 087	36 502 087 (-5 000)	36 529 087 (+22 000)	36 551 187 (+44 100)	36 532 087 (+25 000)	36 507 087 (0)	36 558 087 (+51 000)
	21	Skatter, avgifter og toll	-1 194 587 353	-1 195 400 353 (-813 000)	-1 205 312 353 (-107 250 000)	-1 198 699 353 (-4 112 000)	-1 215 271 353 (-20 684 000)	-1 238 685 833 (-44 098 480)	-1 222 955 853 (-28 368 500)
	22	Utbytte mv.	-39 910 752	-40 485 752 (-575 000)	-40 465 752 (-555 000)	-40 064 552 (-153 800)	-39 910 752 (0)	-40 923 252 (-1 012 500)	-39 910 752 (0)
	23	Statens pensjonsfond utland	53 327 605	53 327 605 (0)	53 327 605 (0)	53 327 605 (0)	58 204 245 (+4 876 640)	-71 533 639 (+18 206 034)	53 278 735 (-48 870)

4. Budsjettets inntekter og utgifter etter art

4.1 Sammendrag

Det vises til Prop. 1 S (2018–2019) Gul bok for artsgruppering av budsjettets inntekter og utgifter.

4.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

5. Utviklingstrekk på utvalgte områder i perioden 2009–2019

5.1 Sammendrag

Det vises til Prop. 1 S (2018–2019) for omtale av utviklingstrekk i perioden 2009–2019.

5.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

6. Budsjettkonsekvenser 2020–2022

6.1 Sammendrag

Det vises til Prop. 1 S (2018–2019) Gul bok for fremskrivinger for perioden 2020–2022.

6.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

7. Gjennomføringen av inneværende års budsjett

7.1 Sammendrag

Det vises til Prop. 1 S (2018–2019) Gul bok for oversikt over gjennomføringen av inneværende års budsjett basert på anslag for regnskap for 2018 og oversikt over statsregnskapet per 30. juni 2018.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

8. Statens lånebehov

8.1 Sammendrag

Det vises til Prop. 1 S (2018–2019) Gul bok for omtale av statens lånebehov i 2019.

8.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at forslag til vedtak vil bli behandlet i Innst. 5 S (2018–2019).

9. Omtale av særskilte saker

9.1 Avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen

9.1.1 Sammendrag

Regjeringen bygger sin politikk på en effektiv bruk av fellesskapets ressurser. For å hente ut dette potensialet må det stilles klare, forutsigbare krav om mindre byråkrati og mer igjen for skattebetalernes penger. Regjeringen innførte derfor fra budsjettåret 2015 avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen) som en fast del av budsjettarbeidet. I Jeløyplattformen viser regjeringen til at offentlig sektor må vise omstillingsevne og -vilje, og at tiltak for å effektivisere og avbyråkratisere offentlig sektor må gjennomføres. Reformen gir insentiver til mer effektiv statlig drift og skaper handlingsrom til å finansiere satsinger, blant annet på viktige områder som trygghet og beredskap, helse, samferdsel og kunnskap.

Det vises til proposisjonen for nærmere omtale.

9.1.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til disse medlemmers merknader under pkt. 2.1.2.2.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen over flere år har gjennomført retningsløse ostehøvelkutt i offentlig sektor. Dette har ført til store kutt på viktige områder som syke-

hus, høyere utdanning, kriminalomsorgen, domstolene og Nav.

Det te med le m viser til Dokument 8:137 S (2017–2018), Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Elisabeth Kaski, Gina Barstad, Freddy André Øvstegård, Petter Eide, Karin Andersen og Solfrid Lerbrekk om en fullstendig gjennomgang av uprioriterte ostehøvelkutt i velferd og offentlig sektor, av regjeringen omtalt som avbyråkratisering og effektivisering, tilhørende Innst. 397 S (2017–2018), og de forslagene som ble fremmet der om å få en oversikt over konsekvensene av den såkalte ABE-reformen. Det te med le m viser til at forslagene ble nedstemt av Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet.

Det te med le m viser videre til budsjettspørsmål nr. 267 fra Sosialistisk Venstreparti, hvor det bes om en fullstendig oversikt over alle budsjettposter som er endret som følge av ABE-reformen, med en oversikt over størrelsen på ABE-kuttene sortert etter departement. Det te med le m har merket seg at regjeringen ikke er i stand til å gi en slik oversikt.

Det te med le m viser til egne merknader i Innst. 2 S (2018–2019) for nærmere omtale av konsekvensene av kuttene under det enkelte rammeområde.

Komiteens medlem fra Miljøpartiet De Grønne viser til at regjeringen viderefører avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen (ABE-reformen) også i 2019. Miljøpartiet De Grønne er som regjeringen opptatt av en effektiv stat. Men å gjennomføre ostehøvelkutt – som regjeringen nå har gjort siden 2015 – kan bidra til det motsatte. Miljøpartiet De Grønne er opptatt av at reformer for å sikre en mer effektiv stat må gjennomføres, men kan vanskelig se at gevinstene kan hentes ut før reformene og tiltakene er gjennomført. Regjeringen velger å foreslå å kutte i forskjellige etater og offentlige tjenestetilbud uten å gjøre prioriteringer og gi signaler om hvilke oppgaver som eventuelt skal nedprioriteres.

Det te med le m motsetter seg derfor regjeringens forslag til ostehøvelkutt i årets budsjett. Det te med le m foreslår en økning på 1,7 mrd. kroner under kap. 2309 som forutsettes allokert til de områder som i budsjettet for 2019 har fått pålagt ABE-kutt.

Komiteens medlem fra Rødt viser til at regjeringen har kuttet rundt 10 mrd. kroner i form av mer eller mindre tilfeldige ostehøvelkutt i statlig sektor de siste årene, til store protester fra de ansattes organisasjoner. Det te med le m slutter seg til målet om effektiv pengebruk i offentlig sektor, men mener at det er uholdbart å anta at økt produktivitet bare kan vedtas i form av et årlig kutt i bevilgningene. Slike kutt risikerer etter dette med le m s mening snarere å gå ut over statlig virksomheters utførelse av lovpålagte oppgaver.

Det te med le m viser til sitt alternative budsjett, der hele regjeringens ABE-kutt for 2019 foreslås reversert for å unngå nedbygging av offentlige tjenester og forvaltning, slik som sykehus, arbeidsformidling, domstoler, kriminalomsorg og miljøforvaltning. Reverseringen er lagt inn direkte på mange av områdene der beløpene er oppgitt eksplisitt i budsjettdokumentene. Den resterende differansen til totalsummen på 1,7 mrd. kroner er ført som en økt bevilgning under kap. 2309.

9.2 Områdegjennomganger

9.2.1 Sammendrag

Regjeringen har tatt i bruk områdegjennomganger som et verktøy for systematisk fordypning av utvalgte områder. Områdegjennomganger (på engelsk «spending reviews») benyttes i mange land for å legge til rette for systematisk gjennomgang og forbedring av ressursbruken, og OECD har anbefalt at også Norge tar i bruk dette virkemiddelet. Flere OECD-publikasjoner har fremhevet at områdegjennomganger kan bidra til en mer systematisk gjennomgang av ressursbruken i en sektor eller virksomhet.

Områdegjennomganger skal legge til rette for å identifisere effektiviseringsgevinster og for bedre målretting av regler og tiltak. I tillegg kan det identifiseres utgifter som kan nedprioriteres f.eks. fordi ordninger er blitt utdaterte eller har stor overlapp med andre og mer effektive virkemidler. Det kan være i en sektor, på tvers av sektorer, i enkeltvirksomheter eller på tvers av virksomheter. Formålet er å forberede strukturtiltak som kan gi fremtidig budsjettmessig handlingsrom og/eller bedre ressursbruk i form av bedre måloppnåelse.

Gjennomgangene er knyttet til den årlige budsjettprosessen, men kan gjelde endringer som ligger lenger frem enn neste års budsjett. Områdegjennomganger erstatter ikke ordinære budsjetttiltak eller annet nødvendig arbeid med strukturtiltak, men er en metodikk som gir mulighet for større fordypning og grundigere vurderinger enn det normalt er rom for innenfor den ordinære budsjettprosessen. Gjennomgangene kan gjennomføres som interne utredninger eller med ekstern bistand avhengig av tematikk.

For å opparbeide kunnskap og erfaring med bruk av områdegjennomganger har regjeringen lagt vekt på å se på et bredt utvalg av tema og sektorer og benytte ulike metodikker og kompetansemiljøer. Frem til nå har regjeringen igangsatt åtte områdegjennomganger, hvorav fem er ferdigstilt. Det gjelder gjennomgangene av Norges forskningsråd, av miljøforvaltningen, av støtteordninger i klimapolitikken, av tilskuddsordninger rettet mot kommunesektoren, og av Statens vegvesen. I tillegg er tre nye områdegjennomganger igangsatt av hhv. bygg- og eiendoms politikken i statlig sivil sektor, av aktører og virkemidler for næringsfremme i utlandet og av det næringsrettede virkemiddelapparatet.

Områdegjennomgangene som har vært gjennomført så langt, har bidratt til verdifull innsikt og informasjon om utgiftsområder som kan effektiviseres, målrettes bedre og/eller prioriteres annerledes, og som ikke har vært avdekket tidligere på annen måte. Fremover vil regjeringen derfor iverksette flere områdegjennomganger som kan brukes som beslutningsunderlag for strukturelle endringer i offentlig sektor.

9.2.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

9.3 Tydeliggjøring av innholdet i mellomværendet med statskassen

9.3.1 Sammendrag

I Gul bok 2018 ble det informert om forestående høringsprosess med forslag til normering av regler for regnskapsmessig håndtering av mellomværendet med statskassen og for refusjoner mellom statlige virksomheter.

Mellomværendet viser om en statlig virksomhet eller regnskapsførende statlig ordning har penger til gode fra statskassen eller skylder penger til statskassen. Statsbudsjettet og statsregnskapet følger som hovedregel kontantprinsippet. Mellomværendet med statskassen er et uttrykk for enkelte, tillatte unntak fra kontantprinsippet. Hva som kan inngå i mellomværendet, er imidlertid ikke tydelig regulert i økonomiregelverket i dag.

Forslag til normerte regler ble sendt på høring til departementene og Riksrevisjonen høsten 2017. Det ble ved utsendelsen lagt til grunn at med mindre høringen tilsa noe annet, tok man sikte på at oppdaterte retningslinjer skulle fastsettes i 2018.

Direktoratet for økonomistyring har på oppdrag fra Finansdepartementet i 2018 gjennomgått høringssvarene og har fulgt opp overfor departementer og enkeltvirksomheter. Høringen har gitt noen gode, supplerende innspill som det har vært nødvendig å vurdere nærmere før en definerer hva som kan inngå i mellomværendet.

Etter høringen har Finansdepartementet kommet til at iverksettingstidspunktet for regulering av mellomværendet og for refusjoner først bør skje med virkning fra budsjettåret 2020, ettersom det for noen virksomheter vil være behov for enkelte budsjett- og regnskapstekniske tilpasninger. Det vil følgelig være hensiktsmessig med noe tid for implementering.

Finansdepartementet legger opp til å varsle forvaltningen om regelverksendringene i et rundskriv høsten 2018 med sikte på at disse formelt inntas i det statlige økonomiregelverket våren 2019 med virkning fra budsjettåret 2020. Endringene vil ha enkelte mindre budsjettmessige konsekvenser som vil bli innarbeidet og omtalt i budsjettforslaget for 2020.

9.3.2 Komiteens merknader

Komiteen tar omtalen til orientering.

10. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet:

Forslag 1

Rammevedtak

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.....	10 361 899 000
2 Familie og forbruker.....	45 930 792 000
3 Kultur mv.....	16 147 448 000
4 Utenriks.....	40 717 426 000
5 Justis.....	36 297 967 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig.....	20 347 737 000
7 Arbeid og sosial.....	453 158 508 000
8 Forsvar.....	53 300 195 000
9 Næring.....	6 920 615 000
10 Fiskeri.....	1 065 924 000
11 Landbruk.....	18 737 098 000
12 Olje og energi.....	-102 293 537 000
13 Miljø.....	6 541 727 000
14 Kontroll og konstitusjon.....	701 700 000
15 Helse.....	211 397 768 000
16 Utdanning og forskning.....	77 913 308 000

Nr. Betegnelse	Kroner
17 Transport og kommunikasjon	71 499 322 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	185 031 746 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter	2 143 770 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.....	36 529 087 000
21 Skatter, avgifter og toll	-1 205 312 353 000
22 Utbytte mv.....	-40 465 752 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	-53 327 605 000

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen evaluere ABE-reformen og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utrede en avgift som effektivt ekskluderer biodrivstoff med høy avskogingsrisiko (som palmeolje), og legge fram et forslag i forbindelse med revidert statsbudsjett i 2019, med ikrafttredelse 1. juli 2019.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen i løpet av første halvår 2019 legge til rette for at det gratis og enkelt kan leveres inn marint avfall i havner fra ordningen «Fishing for Litter».

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede om de kommunale pensjonskassene skal være skattepliktige, og legge fram sak for Stortinget på egnet måte.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 9**Forslag 6*

Stortinget ber regjeringen utrede endringer i merverdiavgiftsloven som sikrer at helsepersonell må inkludere merverdiavgift hvis de utfører alternativ behandling.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt noen av medlemmene i de organisasjoner som i dag er registrert i registeret for alternative behandlere, kan anses å yte helsehjelp, og komme tilbake til Stortinget med et lovforslag som gjør det mulig for disse å få fritak fra merverdiavgiftsloven.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen om at ordningen med nøytral merverdiavgift i helseforetakene avvikles.

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning mv.	9 855 299 000
2	Familie og forbruker.....	46 338 892 000
3	Kultur mv.....	15 726 648 000
4	Utenriks	39 174 326 000
5	Justis.....	36 232 167 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig.....	20 207 807 000
7	Arbeid og sosial.....	452 164 478 000
8	Forsvar	54 047 695 000
9	Næring.....	6 818 215 000
10	Fiskeri.....	1 038 424 000
11	Landbruk.....	18 780 598 000
12	Olje og energi.....	-102 338 137 000
13	Miljø	5 183 667 000
14	Kontroll og konstitusjon.....	643 600 000
15	Helse	207 826 969 000
16	Utdanning og forskning.....	76 940 103 000

Nr.	Betegnelse	Kroner
17	Transport og kommunikasjon	70 489 672 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.....	186 475 946 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 278 744 000
20	Stortinget, finansadministrasjon mv.....	36 551 187 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 198 699 353 000
22	Utbytte mv.	-40 064 552 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		-53 327 605 000

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen tilpasse forhandlingsmandatet knyttet til forhandlingene om et CO₂-fond for næringstransporten til å omfatte et fond i tråd med næringslivets behov og etter modell av NO_x-fondet, slik at forhandlingene kan sluttføres og fondet etableres og bli operativt i løpet av 2019 i tråd med Stortingets tidligere vedtak.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 12**Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen sørge for at det forelegges Stortinget hva som er bevilgningsbehovet knyttet til etablering og administrasjon av et CO₂-fond for næringstransporten i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2019.

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1	Statsforvaltning mv.....	10 264 099 000
2	Familie og forbruker.....	47 492 892 000
3	Kultur mv.....	16 214 098 000
4	Utenriks.....	40 697 326 000
5	Justis	36 013 967 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig.....	20 842 772 000
7	Arbeid og sosial	452 827 008 000
8	Forsvar	52 932 195 000
9	Næring.....	7 320 115 000
10	Fiskeri	1 061 224 000
11	Landbruk.....	18 674 698 000
12	Olje og energi.....	-102 657 537 000
13	Miljø	8 683 427 000
14	Kontroll og konstitusjon	701 700 000
15	Helse.....	210 426 628 000
16	Utdanning og forskning.....	77 461 993 000
17	Transport og kommunikasjon	69 917 522 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	187 921 646 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 650 000 000
20	Stortinget, finansadministrasjon mv.....	36 532 087 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 215 271 353 000
22	Utbytte mv.	-39 910 752 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		-58 204 245 000

Forslag fra Miljøpartiet De Grønne:*Forslag 13**Rammevedtak*

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.....	10 461 899 000
2 Familie og forbruker.....	47 990 092 000
3 Kultur mv.....	16 190 748 000
4 Utenriks.....	42 656 585 000
5 Justis.....	36 372 967 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig.....	23 215 269 000
7 Arbeid og sosial.....	450 536 508 000
8 Forsvar.....	52 662 195 000
9 Næring.....	9 049 615 000
10 Fiskeri.....	1 670 924 000
11 Landbruk.....	19 835 198 000
12 Olje og energi.....	-104 914 537 000
13 Miljø.....	15 459 336 000
14 Kontroll og konstitusjon.....	701 700 000
15 Helse.....	210 676 478 000
16 Utdanning og forskning.....	79 149 474 000
17 Transport og kommunikasjon.....	69 353 322 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.....	184 105 586 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter.....	6 395 000 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.....	36 507 087 000
21 Skatter, avgifter og toll.....	-1 238 685 833 000
22 Utbytte mv.....	-40 923 252 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	-71 533 639 000

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen foreslå å øke byggelånsgarantiordningen for skip fra verft i Norge med 2 mrd. kroner. Det forutsettes at byggelånsgarantiene kun skal nyttes til bygging av skip med null- eller lavutslippsteknologi.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen etablere et garantifond for fornybarinvesteringer etter modell av den eksisterende u-landsordningen i GIEK. Det settes av en garantiramme på 2 mrd. kroner i 2019.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen sikre at Finanstilsynet gjennomfører en stresstest av klimarisiko i norske finansinstitusjoner.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen stille krav til alle fylkeskommuner om å levere klimabudsjett for budsjettene for 2020.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen utforme en modell for avgift på lakselus i oppdrettsnæringen som gir en anslått provenyeffekt på 900 mill. kroner.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen øke det maksimale fradraget i skatteincentivordningen for oppstartsselskaper til 650 000 kroner per år.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen innarbeide i Enovas mandat et mål om fullelektrifisering av dagens fiskemerder innen 2023.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen legge frem en plan for gradvis nedtrapping av dagens oljevirkosomhet. Nedtrappingstakten må koordineres med en forutsetning om å nå klimaforliket i 2020 og over 40 pst. reduksjon i de totale norske utslippene i 2030.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen etablere en nasjonal støtteordning for kjøp av elsykler.

Forslag fra Rødt:*Forslag 23**Rammevedtak*

Nr. Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.....	10 269 673 000
2 Familie og forbruker.....	49 144 449 000
3 Kultur mv.....	15 904 475 000
4 Utenriks.....	40 766 505 000
5 Justis.....	36 117 368 000
6 Innvandring, regional utvikling og bolig.....	21 053 872 000
7 Arbeid og sosial.....	453 788 978 000
8 Forsvar.....	53 108 895 000
9 Næring.....	6 979 615 000
10 Fiskeri.....	1 154 157 000
11 Landbruk.....	18 679 754 000
12 Olje og energi.....	-102 310 737 000
13 Miljø.....	7 982 227 000
14 Kontroll og konstitusjon.....	701 700 000
15 Helse.....	213 761 219 000
16 Utdanning og forskning.....	77 577 493 000
17 Transport og kommunikasjon.....	69 377 322 000
18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.....	194 721 368 000
19 Tilfeldige utgifter og inntekter.....	4 251 450 000
20 Stortinget, finansadministrasjon mv.....	36 558 087 000
21 Skatter, avgifter og toll.....	-1 222 955 853 000
22 Utbytte mv.....	-39 910 752 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland	-53 278 735 000

Forslag 24

Stortinget ber regjeringen sørge for at kommuner holder barnetrygden utenfor beregning av sosialstønad, og sette av midler til kompensasjon for dette i revidert nasjonalbudsjett for 2019.

11. Komiteens tilråding

Komiteen viser til Meld. St. 1 (2018–2019), Prop. 1 S (2018–2019) og Prop. 1 S (2018–2019) Tillegg 1–3 og råar Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Rammevedtak

Nr.	Betegnelse	Kroner
1 Statsforvaltning mv.....		10 306 899 000
2 Familie og forbruker.....		47 602 292 000
3 Kultur mv.....		15 644 548 000
4 Utenriks.....		40 492 026 000

Nr.	Betegnelse	Kroner
5	Justis	35 759 167 000
6	Innvandring, regional utvikling og bolig.....	19 629 807 000
7	Arbeid og sosial	452 120 308 000
8	Forsvar	52 842 195 000
9	Næring.....	6 448 215 000
10	Fiskeri	1 028 424 000
11	Landbruk.....	18 632 098 000
12	Olje og energi.....	-102 530 537 000
13	Miljø	5 991 727 000
14	Kontroll og konstitusjon	701 700 000
15	Helse.....	208 540 768 000
16	Utdanning og forskning.....	77 267 508 000
17	Transport og kommunikasjon	69 803 922 000
18	Rammeoverføringer til kommunesektoren mv.	181 808 746 000
19	Tilfeldige utgifter og inntekter	3 966 600 000
20	Stortinget, finansadministrasjon mv.....	36 502 087 000
21	Skatter, avgifter og toll	-1 195 400 353 000
22	Utbytte mv.....	-40 485 752 000
Sum før lånetransaksjoner og overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland		-53 327 605 000

II

Stortinget ber regjeringen senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 redegjøre for erfaringer med innføring av bemanningsnormen i barnehagen.

III

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 gi en helhetlig vurdering av støtteordningene for studenter med barn, herunder vurdere forholdet til tilgrensende ordninger som foreldrepenger.

IV

Stortinget ber regjeringen avklare arbeidsdelingen mellom Nav og tiltaksarrangører for å sikre forutsigbarhet for aktørene. En avklaring bør komme i statsbudsjett for 2020.

V

Stortinget ber regjeringen gjennomgå dagens statlige ordninger for forebygging og reparasjon av skader på kommunal og fylkeskommunal infrastruktur i lys av økt forekomst av flom og ras.

VI

Stortinget ber regjeringen gjennom Norges klimafinansiering i utviklingsland støtte opp om omlegging fra kullkraft til nye fornybare energikilder.

VII

Stortinget ber regjeringen vurdere om rådgivning for effektive særavgifter bør inkluderes i Skatt for utvikling-programmet i NORADs kunnskapsbank, og melde tilbake til Stortinget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019.

VIII

Stortinget ber regjeringen i styringsdialogen med de regionale helseforetakene vektlegge behovet for at pasientrettighetene til personer med sjeldne sykdommer ivaretas ved overføring av medikamentordningen til de regionale helseforetakene.

IX

Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere barnehospice i Kristiansand som en pilot for videre å kunne styrke kompetansen og den palliative omsorgen for barn.

X

Stortinget ber regjeringen vurdere opprettelsen av et profesjonelt kringkastingskor i tilknytning til NRK som etter modell av Kringkastingsorkesteret skal ha institusjonelle forutsetninger til å drive stabil kunstnerisk virksomhet på høyt nivå.

XI

Stortinget ber regjeringen i styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet vektlegge arbeidsforberedende trening (AFT-tiltaket).

XII

Stortinget ber regjeringen om å etablere en tydelig strategi for hvordan Norges helsebistand bør innrettes for også å fange opp forskyvningen i den globale sykdomsbyrden fra smittsomme til ikke-smittsomme sykdommer.

XIII

Stortinget ber regjeringen utrede ulike modeller for, og komme tilbake med en vurdering av, en garantiordning for fornybar energi i utviklingsland, og redegjøre for dette senest i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2019.

XIV

Stortinget ber regjeringen komme tilbake i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2019 med en ny vurdering av størrelsen på kompensasjonsordningen for bortfall av eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner, basert på resultatet av kommunenes retaksering.

XV

Stortinget ber regjeringen utrede de økonomiske konsekvensene av å dekke de ideelle organisasjoners historiske pensjonskostnader for kommunal og fylkeskommunal sektor med sikte på at de dekkes av kommunene og fylkeskommunene. Utredningen bør også se på om dekningen bør gå gjennom å utvide den søknadsbaserte tilskuddsordningen som det er enighet om å etablere i budsjettavtalen for 2019.

XVI

Stortinget ber regjeringen om at forurensningen på statens grunn må håndteres i forbindelse med salget av statens eiendom på Rausand i Nesset kommune i Møre og Romsdal, og at det legges til rette for at gruvesjakter og avfallsdeponier på områdene sikres samtidig.

XVII

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan man kan utjevne nettleien for alle forbrukere gjennom et

mest mulig effektivt organisert strømnett. Utredningen skal omfatte virkemidler som frimerkeprinsippet, utjevning av ikke-påvirkbare faktorer og for øvrig tiltak som bedrer konkurransen og bidrar til likere priser og en sikker strømforsyning til lavest mulig kostnad for strømkundene. Stortinget ber regjeringen komme tilbake med dette som en egen sak.

XVIII

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 fremme forslag om å fjerne avgiftsfritaket for varesendinger fra utlandet av mindre verdi (350-kronersgrensen) fra 1. januar 2020. I utformingen av regelverket må man se hen til EUs vedtatte ordning med avgiftsfri grense, som skal iverksettes fra 2021.

XIX

Stortinget ber regjeringen utforme et helhetlig forslag til virkemidler og avgifter i biodrivstoffpolitikken for å utelukke biodrivstoff med høy avskogingsrisiko både innenfor og utenfor omsetningskravet. Disse rammebetingelsene skal legges frem i forbindelse med statsbudsjettet for 2020 og innføres fra 1. januar 2020.

XX

Stortinget ber regjeringen gjennomføre en utredning med sikte på at BPA utformes slik at ordningen bidrar til å oppnå likeverd, like muligheter uansett bosted, likestilling og samfunnsdeltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne, gode arbeidsforhold for assistentene og bærekraft i ordningen.

XXI

Stortinget ber regjeringen foreslå mulige endringer av fergeavløsningsordningen slik at kapitalkostnader i mer fleksibel grad enn i dag kan dekkes av staten for fylkesveisamband.

XXII

Meld. St. 1 (2018–2019) – Nasjonalbudsjettet 2019 – vedlegges protokollen.

Oslo, i finanskomiteen, den 27. november 2018

Henrik Asheim

leder og ordfører

VEDLEGG 1**Oversikt over regjeringens forslag til statsbudsjett 2019 fordelt på rammeområder***Rammeområde 1 Statsforvaltning, under kommunal- og forvaltningskomiteen*

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 1 (i tusen kroner)		
1	H.M. Kongen og H.M. Dronningen	423 832
2	H.K.H. Kronprinsen og H.K.H. Kronprinsessen.....	10 065
20	Statsministerens kontor	121 200
21	Statsrådet.....	190 200
24	Regjeringsadvokaten.....	120 200
502	Tariffavtalte avsetninger	208 100
510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.....	886 380
525	Fylkesmannsembetene	2 055 846
530	Byggeprosjekter utenfor husleieordningen	2 453 072
531	Eiendommer til kongelige formål	121 448
532	Utvikling av Fornebuområdet.....	6 097
533	Eiendommer utenfor husleieordningen	47 686
540	Direktoratet for forvaltning og IKT	649 013
545	Datatilsynet	57 672
546	Personvernemnda	2 325
577	Tilskudd til de politiske partier.....	460 251
2445	Statsbygg.....	4 096 927
Sum utgifter rammeområde 1		11 910 314
Inntekter rammeområde 1 (i tusen kroner)		
3021	Statsrådet.....	100
3024	Regjeringsadvokaten.....	19 000
3510	Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon.....	89 706
3525	Fylkesmannsembetene	167 804
3533	Eiendommer utenfor husleieordningen	2 383
3540	Direktoratet for forvaltning og IKT	91 246
5445	Statsbygg.....	1 242 976
5446	Salg av eiendom, Fornebu.....	200
Sum inntekter rammeområde 1		1 613 415
Sum netto rammeområde 1		10 296 899

Rammeområde 2 Familie og forbruker, under familie- og kulturkomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 2 (i tusen kroner)		
800	Barne- og likestillingsdepartementet	160 854
840	Tiltak mot vold og overgrep	233 876
841	Samliv og konfliktløsning	35 410
842	Familievern	582 551
843	Adopsjonsstøtte	12 525
844	Kontantstøtte	1 800 890

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
845	Barnetrygd.....	14 830 000
846	Familie- og oppveksttiltak.....	660 032
847	EUs ungdomsprogram.....	8 431
848	Barneombudet.....	21 968
853	Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker.....	230 440
854	Tiltak i barne- og ungdomsvernet.....	1 089 598
855	Statlig forvaltning av barnevernet.....	6 910 253
856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.....	141 429
858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.....	295 632
860	Forbrukerrådet.....	155 094
862	Stiftelsen Miljømerking i Norge.....	10 630
865	Forbrukerpolitiske tiltak.....	19 671
867	Sekretariatet for Markedsrådet og Forbrukerklageutvalget.....	14 122
868	Forbrukertilsynet.....	33 485
870	Sekretariatet for Diskrimineringsnemnda.....	19 006
871	Likestilling og ikke-diskriminering.....	57 099
873	Likestillings- og diskrimineringsombudet.....	43 843
2530	Foreldrepenge.....	20 378 000
Sum utgifter rammeområde 2		47 744 839
Inntekter rammeområde 2 (i tusen kroner)		
3842	Familievern.....	736
3847	EUs ungdomsprogram.....	2 364
3855	Statlig forvaltning av barnevernet.....	1 457 236
3856	Barnevernets omsorgssenter for enslige mindreårige asylsøkere.....	110 127
3858	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.....	484
Sum inntekter rammeområde 2		1 570 947
Sum netto rammeområde 2		46 173 892

Rammeområde 3 Kultur mv., under familie- og kulturkomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 3 (i tusen kroner)		
300	Kulturdepartementet.....	169 977
315	Frivillighetsformål.....	1 829 968
320	Norsk kulturråd.....	1 208 106
321	Kunstnerformål.....	556 605
322	Bygg og offentlige rom.....	361 607
323	Musikk og scenekunst.....	2 917 507
325	Allmenne kulturformål.....	358 989
326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål.....	850 112
328	Museum og visuell kunst.....	1 856 915
329	Arkivformål.....	423 521
334	Filmformål m.m.	825 490
335	Medieformål.....	585 708
337	Kompensasjon for kopiering til privat bruk.....	49 170
339	Pengespill, lotterier og stiftelser.....	87 272
340	Den norske kirke.....	2 211 400

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
341	Tilskudd til trossamfunn m.m.....	386 210
342	Kirkebygg og gravplasser	149 859
1429	Riksantikvaren.....	692 728
1432	Norsk kulturminnefond	116 320
Sum utgifter rammeområde 3		15 637 464
Inntekter rammeområde 3 (i tusen kroner)		
3300	Kulturdepartementet.....	85
3320	Norsk kulturråd	5 000
3322	Bygg og offentlige rom	31 136
3323	Musikk og scenekunst.....	28 356
3325	Allmenne kulturformål	5 717
3326	Språk-, litteratur- og bibliotekformål.....	26 613
3329	Arkivformål	26 205
3334	Filmformål m.m.	12 503
3335	Medieformål	4 238
3339	Inntekter fra spill, lotterier og stiftelser.....	16 547
3342	Kirkebygg og gravplasser	24 165
4429	Riksantikvaren.....	5 951
Sum inntekter rammeområde 3		186 516
Sum netto rammeområde 3		15 450 948

Rammeområde 4 Utenriks, under utenriks- og forsvarskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 4 (i tusen kroner)		
100	Utenriksdepartementet.....	2 310 941
103	Regjeringens representasjon	49 043
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	9 991
115	Norgesfremme	58 821
116	Internasjonale organisasjoner	1 605 201
117	EØS-finansieringsordningene.....	2 777 000
118	Utenrikspolitiske satsinger.....	538 190
140	Utenriksdepartementet.....	1 757 475
141	Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad).....	302 039
144	Norsk senter for utvekslingssamarbeid (Norec)	195 449
150	Humanitær bistand	5 396 700
151	Fred, sikkerhet og globalt samarbeid.....	2 042 790
152	Menneskerettigheter	680 157
159	Regionbevilgninger.....	3 099 243
160	Helse.....	3 885 686
161	Utdanning, forskning og faglig samarbeid	3 788 279
162	Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi.....	3 279 416
163	Klima, miljø og hav	1 489 509
164	Likestilling	1 002 219
170	Sivilt samfunn	2 078 471
171	FNs utviklingsarbeid	1 316 700
172	Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette.....	2 124 500

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
179	Flyktningtiltak i Norge	556 462
480	Svalbardbudsjettet	360 484
1361	Samfunnet Jan Mayen	59 700
Sum utgifter rammeområde 4		40 764 466
Inntekter rammeområde 4 (i tusen kroner)		
3100	Utenriksdepartementet	257 940
4361	Samfunnet Jan Mayen	6 100
Sum inntekter rammeområde 4		264 040
Sum netto rammeområde 4		40 500 426

Rammeområde 5 Justis, under justiskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 5 (i tusen kroner)		
45	Norges nasjonale institusjon for menneskerettigheter	25 000
61	Høyesterett	112 195
400	Justis- og beredskapsdepartementet	561 842
410	Domstolene	2 609 299
414	Forlikråd og andre domsutgifter	266 576
430	Kriminalomsorgen	4 778 527
432	Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter	246 704
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	19 709 159
442	Politihøgskolen	629 942
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	890 983
445	Den høyere påtalemyndighet	259 057
446	Den militære påtalemyndighet	8 909
448	Grensekommisæreren	5 636
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	774 460
452	Sentral krisehåndtering	26 398
453	Sivil klareringsmyndighet	31 927
454	Redningshelikoptertjenesten	3 785 162
455	Redningstjenesten	415 045
456	Nød- og beredskapskommunikasjon	627 043
460	Spesialenheten for politisaker	47 451
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	1 183 838
467	Norsk Lovtidend	4 340
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	17 179
469	Vergemålsordningen	402 675
470	Fri rettshjelp	662 141
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning	196 779
473	Statens sivilrettsforvaltning	372 579
474	Konfliktråd	171 216
475	Bobehandling	112 471
Sum utgifter rammeområde 5		38 934 533
Inntekter rammeområde 5 (i tusen kroner)		
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	5 483
3410	Domstolene	288 551

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
3430	Kriminalomsorgen.....	117 615
3432	Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter	1 058
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	2 089 376
3442	Politi høyskolen.....	35 150
3444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST).....	20 000
3445	Den høyere påtalemyndighet	3 000
3451	Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap	179 458
3454	Redningshelikoptertjenesten.....	26 627
3456	Nød- og beredskapskommunikasjon	493 879
3469	Vergemålsordningen.....	4 183
3470	Fri rettshjelp.....	9 180
3473	Statens sivilrettsforvaltning	5
3474	Konfliktråd	701
Sum inntekter rammeområde 5		3 274 266
Sum netto rammeområde 5		35 660 267

Rammeområde 6 Innvandring, regional utvikling og bolig, under kommunal- og forvaltningskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 6 (i tusen kroner)		
290	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	264 480
291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	11 789 840
292	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 526 555
490	Utlendingsdirektoratet	2 014 612
491	Utlendingsnemnda.....	297 952
500	Kommunal- og moderniseringsdepartementet.....	646 033
550	Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene.....	671 814
553	Omstillingsdyktige regioner	491 551
554	Kompetansesenter for distriktutvikling	32 753
560	Samiske formål	509 526
563	Internasjonalt reindriftssenter	9 110
567	Nasjonale minoriteter	48 516
581	Bolig- og bomiljøtiltak	4 257 216
585	Husleietvistutvalget.....	29 874
587	Direktoratet for byggkvalitet	155 724
590	Planlegging og byutvikling.....	102 847
595	Statens kartverk.....	1 139 541
2412	Husbanken	420 086
Sum utgifter rammeområde 6		24 408 030
Inntekter rammeområde 6 (i tusen kroner)		
3291	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	10 875
3292	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	24 185
3490	Utlendingsdirektoratet	391 102
3563	Internasjonalt reindriftssenter	2 988
3585	Husleietvistutvalget.....	1 472
3587	Direktoratet for byggkvalitet	44 137

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
3595	Statens kartverk.....	755 081
5312	Husbanken	73 383
5615	Husbanken	3 309 000
Sum inntekter rammeområde 6		4 612 223
Sum netto rammeområde 6		19 795 807

Rammeområde 7 Arbeid og sosial, under arbeids- og sosialkomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 7 (i tusen kroner)		
600	Arbeids- og sosialdepartementet.....	215 613
601	Utredningsvirksomhet, forskning m.m.	272 840
604	Utviklingstiltak i arbeids- og velferdsforvaltningen.....	423 500
605	Arbeids- og velferdsetaten	12 048 320
606	Trygderetten	78 770
611	Pensjoner av statskassen.....	17 500
612	Tilskudd til Statens pensjonskasse	2 574 000
613	Arbeidsgiveravgift til folketrygden.....	25 000
614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse.....	29 000
615	Yrkesskadeforsikring.....	91 000
616	Gruppelivsforsikring	206 000
621	Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering.....	363 435
634	Arbeidsmarkedstiltak.....	8 949 990
635	Ventelønn	12 000
640	Arbeidstilsynet.....	656 200
642	Petroleumstilsynet	315 600
643	Statens arbeidsmiljøinstitutt.....	124 875
646	Pionerdykkere i Nordsjøen	3 300
648	Arbeidsretten, Riksmekleren m.m.	23 300
649	Treparts bransjeprogrammer	2 900
660	Krigspensjon.....	218 000
664	Pensjonstrygden for sjømenn	37 000
666	Avtalefestet pensjon (AFP).....	2 490 000
667	Supplerende stønad til personer over 67 år	345 000
872	Nedsatt funksjonsevne.....	275 712
2470	Statens pensjonskasse.....	104 949
2540	Stønad under arbeidsledighet til fiskere og fangstmenn.....	85 000
2541	Dagpenger.....	10 307 000
2542	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs mv.	890 000
2620	Stønad til enslig mor eller far.....	2 905 900
2650	Sykepenger	42 043 660
2651	Arbeidsavklaringspenger	32 324 600
2655	Uførhet.....	93 077 000
2661	Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.	10 131 365
2670	Alderdom	232 098 000
2680	Etterlatte	1 985 300
2686	Stønad ved gravferd	196 000
Sum utgifter rammeområde 7		455 947 629

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Inntekter rammeområde 7 (i tusen kroner)		
3605	Arbeids- og velferdsetaten	66 670
3614	Boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	23 000
3615	Yrkesskedeforsikring	118 000
3616	Gruppelivsforsikring	98 000
3634	Arbeidsmarkedstiltak	200
3635	Ventelønn mv.	8 000
3640	Arbeidstilsynet	45 356
3642	Petroleumstilsynet	78 700
5470	Statens pensjonskasse	55 645
5607	Renter av boliglånsordningen i Statens pensjonskasse	963 000
5701	Diverse inntekter	2 416 650
5704	Statsgaranti for lønnskrav ved konkurs	230 000
5705	Refusjon av dagpenger	26 800
Sum inntekter rammeområde 7		4 130 021
Sum netto rammeområde 7		451 817 608

Rammeområde 8 Forsvar, under utenriks- og forsvarskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 8 (i tusen kroner)		
42	Ombudsmannsnemnda for Forsvaret	7 300
1700	Forsvarsdepartementet	1 389 604
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	6 787 196
1716	Forsvarets forskningsinstitutt	193 830
1720	Felleskapasiteter i Forsvaret	9 239 465
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	316 418
1731	Hæren	5 566 035
1732	Sjøforsvaret	4 409 630
1733	Luftforsvaret	5 292 845
1734	Heimevernet	1 394 798
1735	Etterretningstjenesten	2 005 584
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	10 965 650
1761	Nye kampfly med baseløsning	8 377 432
1790	Kystvakten	1 157 875
1791	Redningshelikoptertjenesten	866 848
1792	Norske styrker i utlandet	990 316
Sum utgifter rammeområde 8		58 960 826
Inntekter rammeområde 8 (i tusen kroner)		
4700	Forsvarsdepartementet	25 745
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	4 157 109
4720	Felleskapasiteter i Forsvaret	517 737
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet	11 895
4731	Hæren	91 984
4732	Sjøforsvaret	55 089
4733	Luftforsvaret	109 679
4734	Heimevernet	5 766

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
4760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold.....	238 126
4790	Kystvakten.....	1 139
4791	Redningshelikoptertjenesten.....	774 747
4792	Norske styrker i utlandet.....	39 115
4799	Militære båter.....	500
Sum inntekter rammeområde 8		6 028 631
Sum netto rammeområde 8		52 932 195

Rammeområde 9 Næring, under næringskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 9 (i tusen kroner)		
900	Nærings- og fiskeridepartementet.....	1 079 605
902	Justervesenet.....	129 991
903	Norsk akkreditering.....	54 100
904	Brønnøysundregistrene.....	736 351
905	Norges geologiske undersøkelse.....	261 070
906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.....	83 928
907	Norsk nukleær dekommisjonering.....	23 419
909	Tiltak for sysselsetting av sjøfolk.....	2 050 000
910	Sjøfartsdirektoratet.....	420 750
911	Konkurransetilsynet.....	110 450
912	Klagenemndssekretariatet.....	22 007
915	Regelrådet.....	11 000
922	Rømvirksomhet.....	1 301 801
924	Internasjonalt samarbeid og utviklingsprogrammer.....	16 000
929	Institutt for energiteknikk.....	187 000
930	Design og arkitektur Norge.....	65 043
935	Patentstyret.....	258 400
936	Klagenemnda for industrielle rettigheter.....	8 000
940	Internasjonaliseringstiltak.....	91 739
950	Forvaltning av statlig eierskap.....	162 938
1473	Kings Bay AS.....	30 270
2421	Innovasjon Norge.....	2 319 802
2426	Siva SF.....	214 865
2429	Eksportkredittordningen.....	115 323
2460	Garantiinstituttet for eksportkreditt.....	0
Sum utgifter rammeområde 9		9 753 852
Inntekter rammeområde 9 (i tusen kroner)		
3900	Nærings- og fiskeridepartementet.....	275
3902	Justervesenet.....	49 290
3903	Norsk akkreditering.....	49 155
3904	Brønnøysundregistrene.....	614 259
3905	Norges geologiske undersøkelse.....	79 601
3906	Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard.....	884
3910	Sjøfartsdirektoratet.....	284 757
3911	Konkurransetilsynet.....	306

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
3912	Klagenemndssekretariatet	1 430
3935	Patentstyret	102 324
3936	Klagenemnda for industrielle rettigheter	716
3961	Selskaper under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning.....	1 940
5325	Innovasjon Norge.....	68 500
5326	Siva SF	7 000
5329	Eksportkredittordningen.....	20 000
5460	Garantiinstituttet for eksportkreditt.....	14 600
5612	Renter fra Store Norske Spitsbergen Kulkompani AS	2 900
5613	Renter fra Siva SF.....	16 300
5629	Renter fra eksportkredittordningen	1 700 000
Sum inntekter rammeområde 9		3 014 237
Sum netto rammeområde 9		6 739 615

Rammeområde 10 Fiskeri, under næringskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 10 (i tusen kroner)		
917	Fiskeridirektoratet	486 250
919	Diverse fiskeriformål	553 564
Sum utgifter rammeområde 10		1 039 814
Inntekter rammeområde 10 (i tusen kroner)		
3917	Fiskeridirektoratet	23 890
Sum inntekter rammeområde 10		23 890
Sum netto rammeområde 10		1 015 924

Rammeområde 11 Landbruk, under næringskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 11 (i tusen kroner)		
1100	Landbruks- og matdepartementet.....	180 259
1112	Kunnskapsutvikling og beredskap m.m. på matområdet.....	97 976
1115	Mattilsynet.....	1 367 446
1136	Kunnskapsutvikling m.m.	227 909
1138	Støtte til organisasjoner m.m.	40 873
1139	Genressurser, miljø- og ressursregistreringer	29 059
1140	Høstbare viltressurser	95 791
1142	Landbruksdirektoratet.....	471 105
1148	Naturskade – erstatninger.....	182 600
1149	Verdiskapings- og utviklingstiltak i landbruket	134 705
1150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	15 920 523
1151	Til gjennomføring av reindrifftsavtalen	123 100
1161	Myndighetsoppgaver og sektorpolitiske oppgaver på statsgrunn	24 335
Sum utgifter rammeområde 11		18 895 681

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Inntekter rammeområde 11 (i tusen kroner)		
4100	Landbruks- og matdepartementet.....	1 071
4115	Mattilsynet.....	204 578
4136	Kunnskapsutvikling m.m.	18 081
4140	Høstbare viltressurser.....	4 500
4142	Landbruksdirektoratet.....	43 203
4150	Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	50
Sum inntekter rammeområde 11		271 483
Sum netto rammeområde 11		18 624 198

Rammeområde 12 Olje og energi, under energi- og miljøkomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 12 (i tusen kroner)		
1800	Olje- og energidepartementet.....	243 346
1810	Oljedirektoratet.....	505 000
1815	Petoro AS.....	358 700
1820	Norges vassdrags- og energidirektorat	1 101 100
1830	Forskning og næringsutvikling	845 500
1840	CO2-håndtering	669 500
2440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	27 000 000
2490	NVE Anlegg	0
Sum utgifter rammeområde 12		30 723 146
Inntekter rammeområde 12 (i tusen kroner)		
4800	Olje- og energidepartementet.....	2 083
4810	Oljedirektoratet.....	145 500
4820	Norges vassdrags- og energidirektorat	194 000
5440	Statens direkte økonomiske engasjement i petroleumsvirksomheten	132 900 000
5490	NVE Anlegg	100
Sum inntekter rammeområde 12		133 241 683
Sum netto rammeområde 12		-102 518 537

Rammeområde 13 Miljø, under energi- og miljøkomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 13 (i tusen kroner)		
1400	Klima- og miljødepartementet.....	656 082
1410	Kunnskap om klima og miljø	946 710
1411	Artsdatabanken.....	69 793
1412	Meteorologiformål.....	486 448
1420	Miljødirektoratet.....	4 233 127
1422	Miljøvennlig skipsfart.....	12 557
1423	Radioaktiv forurensning i det ytre miljø	27 040
1425	Fisketiltak.....	16 796
1428	Reduserte klimagassutslipp, energiomlegging, energi- og klimateknologi.....	3 064 450

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
1471	Norsk Polarinstitutt.....	320 128
1472	Svalbards miljøvernfond.....	19 658
1474	Fram – Nordområdesenter for klima- og miljøforskning.....	52 823
1481	Klimakvoter.....	204 809
1482	Internasjonale klima- og utviklingstiltak.....	3 180 582
Sum utgifter rammeområde 13		13 291 003
Inntekter rammeområde 13 (i tusen kroner)		
4400	Klima- og miljødepartementet.....	2 258
4411	Artsdatabanken.....	417
4420	Miljødirektoratet.....	137 107
4471	Norsk Polarinstitutt.....	87 272
4481	Salg av klimakvoter.....	6 743 022
Sum inntekter rammeområde 13		6 970 076
Sum netto rammeområde 13		6 320 927

Rammeområde 14 Kontroll og konstitusjon, under kontroll- og konstitusjonskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 14 (i tusen kroner)		
43	Stortingets ombudsmann for forvaltningen.....	88 900
44	Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.....	51 200
51	Riksrevisjonen.....	563 900
Sum utgifter rammeområde 14		704 000
Inntekter rammeområde 14 (i tusen kroner)		
3051	Riksrevisjonen.....	2 300
Sum inntekter rammeområde 14		2 300
Sum netto rammeområde 14		701 700

Rammeområde 15 Helse, under helse- og omsorgskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 15 (i tusen kroner)		
700	Helse- og omsorgsdepartementet.....	240 961
701	E-helse, helseregistre mv.....	667 573
702	Beredskap.....	28 659
703	Internasjonalt samarbeid.....	51 832
704	Helsearkivet.....	84 700
709	Pasient- og brukerombud.....	74 021
710	Vaksiner mv.....	336 375
712	Bioteknologirådet.....	9 762
714	Folkehelse.....	435 291
717	Legemiddeltiltak.....	70 287
732	Regionale helseforetak.....	159 182 450
733	Habilitering og rehabilitering.....	152 382
734	Særskilte tilskudd til psykisk helse og rustiltak.....	208 879

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
737	Historiske pensjonskostnader	30 000
740	Helsedirektoratet.....	1 375 552
741	Norsk pasientskadeerstatning	255 295
742	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.....	162 431
744	Direktoratet for e-helse	364 586
745	Folkehelseinstituttet	1 198 797
746	Statens legemiddelverk.....	318 252
747	Statens strålevern.....	117 162
748	Statens helsetilsyn	159 164
749	Statens undersøkelseskommisjon for helse- og omsorgstjenesten	40 433
761	Omsorgstjeneste	8 825 717
762	Primærhelsetjeneste	1 028 548
765	Psykisk helse og rusarbeid	2 242 703
769	Utredningsvirksomhet mv.....	17 991
770	Tannhelsetjenester.....	327 486
780	Forskning	336 212
781	Forsøk og utvikling mv.	136 875
783	Personell	274 687
2711	Spesialisthelsetjeneste mv.	5 800 320
2751	Legemidler mv.....	11 380 900
2752	Refusjon av egenbetaling.....	6 257 200
2755	Helsetjenester i kommunene mv.....	7 266 600
2756	Andre helsetjenester	743 000
2790	Andre helsetiltak.....	244 000
Sum utgifter rammeområde 15		210 447 083
Inntekter rammeområde 15 (i tusen kroner)		
3701	E-helse, helseregistre mv.....	200 097
3703	Internasjonalt samarbeid	2 089
3710	Vaksiner mv.....	96 065
3714	Folkehelse	2 412
3732	Regionale helseforetak.....	789 000
3740	Helsedirektoratet.....	259 610
3741	Norsk pasientskadeerstatning	24 404
3742	Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten.....	2 418
3745	Folkehelseinstituttet	184 787
3746	Statens legemiddelverk.....	122 193
3747	Statens strålevern.....	28 982
3748	Statens helsetilsyn	1 558
Sum inntekter rammeområde 15		1 713 615
Sum netto rammeområde 15		208 733 468

Rammeområde 16 Utdanning og forskning, under utdannings- og forskningskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 16 (i tusen kroner)		
200	Kunnskapsdepartementet.....	401 654
201	Analyse og kunnskapsgrunnlag.....	40 671

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
220	Utdanningsdirektoratet.....	655 315
221	Foreldreutvalgene for grunnsopplæringen og barnehagene.....	15 633
222	Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester.....	110 526
225	Tiltak i grunnsopplæringen	1 271 202
226	Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen.....	4 470 257
227	Tilskudd til særskilte skoler.....	204 426
228	Tilskudd til frittstående skoler mv.....	5 005 395
229	Norges grønne fagskole – Vea.....	28 021
230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem.....	771 276
231	Barnehager	831 142
240	Fagskoler.....	767 214
241	Felles tiltak for fagskolesektoren.....	29 599
252	EUs utdannings- og ungdomsprogram	656 136
253	Folkehøyskoler.....	891 530
254	Tilskudd til voksenopplæring	228 388
255	Tilskudd til freds- og menneskerettssentre	104 642
256	Kompetanse Norge	72 842
257	Kompetansepluss	177 723
258	Tiltak for livslang læring	247 369
260	Universiteter og høyskoler.....	37 170 985
270	Internasjonal mobilitet og sosiale formål for studenter.....	662 779
280	Felles enheter.....	914 930
281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler.....	505 761
284	De nasjonale forskningsetiske komiteene.....	18 962
285	Norges forskningsråd.....	4 878 074
287	Forskningsinstitutter og andre tiltak	483 789
288	Internasjonale samarbeidstiltak.....	2 675 593
920	Norges forskningsråd.....	2 198 200
923	Havforskningsinstituttet	1 196 056
926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	283 133
928	Annen marin forskning og utvikling.....	164 651
1137	Forskning og innovasjon	592 147
2410	Statens lånekasse for utdanning.....	13 529 970
Sum utgifter rammeområde 16		82 255 991
Inntekter rammeområde 16 (i tusen kroner)		
3220	Utdanningsdirektoratet.....	7 291
3222	Statlige videregående skoler og fjernundervisningstjenester.....	8 033
3225	Tiltak i grunnsopplæringen	19 734
3229	Norges grønne fagskole – Vea.....	3 058
3230	Statlig spesialpedagogisk støttesystem.....	57 942
3256	Kompetanse Norge	8 573
3280	Felles enheter.....	611
3281	Felles tiltak for universiteter og høyskoler.....	10
3288	Internasjonale samarbeidstiltak.....	5 698
3923	Havforskningsinstituttet	419 163
3926	Havforskningsinstituttet, forskningsfartøy	85 836
5310	Statens lånekasse for utdanning.....	140 438
5617	Renter fra Statens lånekasse for utdanning	4 857 196
Sum inntekter rammeområde 16		5 613 583
Sum netto rammeområde 16		76 642 408

Rammeområde 17 Transport og kommunikasjon, under transport- og kommunikasjonskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 17 (i tusen kroner)		
541	IT-politikk	15 358
542	Internasjonalt IT-samarbeid.....	51 203
1300	Samferdselsdepartementet	314 011
1301	Forskning og utvikling mv.	195 000
1310	Flytransport	717 400
1311	Tilskudd til regionale flyplasser.....	31 000
1313	Luftfartstilsynet.....	229 900
1314	Statens havarikommisjon for transport.....	76 700
1320	Statens vegvesen.....	31 677 800
1321	Nye Veier AS.....	5 431 900
1323	Vegtilsynet	19 000
1330	Særskilte transporttiltak.....	3 983 000
1352	Jernbanedirektoratet	25 437 000
1353	NSB AS	490 300
1354	Statens jernbanetilsyn	94 100
1357	Mantena AS.....	390 400
1360	Kystverket.....	2 608 600
1362	Senter for oljevern og marint miljø	27 300
1370	Posttjenester	617 400
1380	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.....	673 750
Sum utgifter rammeområde 17		73 081 122
Inntekter rammeområde 17 (i tusen kroner)		
4300	Samferdselsdepartementet	2 700
4313	Luftfartstilsynet.....	141 100
4320	Statens vegvesen.....	831 700
4330	Særskilte transporttiltak.....	14 200
4331	Infrastrukturfond.....	2 053 000
4352	Jernbanedirektoratet	98 600
4354	Statens jernbanetilsyn	14 700
4360	Kystverket.....	12 300
4380	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet.....	600
5619	Renter av lån til Avinor AS	30 300
5624	Renter av Svinesundsforbindelsen AS.....	3 000
Sum inntekter rammeområde 17		3 202 200
Sum netto rammeområde 17		69 878 922

Rammeområde 18 Rammeoverføringer til kommunesektoren mv., under kommunal- og forvaltningskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 18 (i tusen kroner)		
571	Rammetilskudd til kommuner	137 005 889
572	Rammetilskudd til fylkeskommuner	34 624 331
573	Kommunereform.....	50 000
575	Ressurskrevende tjenester	9 897 112

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
578	Valgdirektoratet	112 945
579	Valgutgifter	11 469
Sum utgifter rammeområde 18		181 701 746
Inntekter rammeområde 18 (i tusen kroner)		
Sum inntekter rammeområde 18		0
Sum netto rammeområde 18		181 701 746

Rammeområde 19 Tilfeldige utgifter og inntekter, under finanskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 19 (i tusen kroner)		
2309	Tilfeldige utgifter.....	4 495 000
Sum utgifter rammeområde 19		4 495 000
Inntekter rammeområde 19 (i tusen kroner)		
5309	Tilfeldige inntekter	300 000
Sum inntekter rammeområde 19		300 000
Sum netto rammeområde 19		4 195 000

Rammeområde 20 Stortinget, finansadministrasjon mv., under finanskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 20 (i tusen kroner)		
41	Stortinget.....	1 595 800
1600	Finansdepartementet.....	494 400
1602	Finanstilsynet.....	415 400
1605	Direktoratet for økonomistyring.....	523 400
1610	Tolletaten	1 617 800
1618	Skatteetaten	6 947 400
1620	Statistisk sentralbyrå	866 400
1632	Kompensasjon for merverdiavgift.....	26 780 000
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	6 600 000
1650	Statsgjeld, renter mv.	10 532 900
Sum utgifter rammeområde 20		56 373 500
Inntekter rammeområde 20 (i tusen kroner)		
3041	Stortinget.....	10 400
4600	Finansdepartementet.....	400
4602	Finanstilsynet.....	12 500
4605	Direktoratet for økonomistyring.....	51 600
4610	Tolletaten	52 300
4618	Skatteetaten	2 244 300
4620	Statistisk sentralbyrå	281 100
5351	Overføring fra Norges Bank.....	12 000 000

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
5491	Avskrivning på statens kapital i statens forretningsdrift	1 574 406
5603	Renter av statens kapital i statens forretningsdrift.....	93 507
5605	Renter av statskassens kontantbeholdning og andre fordringer	3 545 900
Sum inntekter rammeområde 20		19 866 413
Sum netto rammeområde 20		36 507 087

Rammeområde 21 Skatter, avgifter og toll, under finanskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 21 (i tusen kroner)		
Sum utgifter rammeområde 21		0
Inntekter rammeområde 21 (i tusen kroner)		
5501	Skatter på formue og inntekt.....	263 900 000
5502	Finansskatt	3 485 000
5507	Skatt og avgift på utvinning av petroleum	157 700 000
5508	Avgift på utslipp av CO ₂ i petroleumsvirksomhet på kontinentalsokkelen.....	5 600 000
5509	Avgift på utslipp av NO _x i petroleumsvirksomheten på kontinentalsokkelen	2 000
5511	Tollinntekter	3 300 000
5521	Merverdiavgift.....	310 000 000
5526	Avgift på alkohol	14 200 000
5531	Avgift på tobakkvarer mv.....	6 600 000
5536	Avgift på motorvogner mv.	25 830 000
5538	Veibruksavgift på drivstoff	16 607 000
5541	Avgift på elektrisk kraft.....	11 000 000
5542	Avgift på mineralolje mv.....	1 970 000
5543	Miljøavgift på mineralske produkter mv.	8 706 000
5547	Avgift på helse- og miljøskadelige kjemikalier.....	2 000
5548	Miljøavgift på visse klimagasser	370 000
5549	Avgift på utslipp av NO _x	54 000
5550	Miljøavgift på plantevernmidler	65 000
5551	Avgifter knyttet til mineralvirksomhet	3 000
5555	Avgift på sjokolade- og sukkervarer mv.....	1 500 000
5556	Avgift på alkoholfrie drikkevarer mv.	3 050 000
5557	Avgift på sukker mv.	210 000
5559	Avgift på drikkevareemballasje	2 170 000
5561	Flypassasjeravgift.....	2 040 000
5562	Totalisatoravgift.....	135 000
5565	Dokumentavgift	9 700 000
5568	Sektoravgifter under Kulturdepartementet	102 912
5571	Sektoravgifter under Arbeids- og sosialdepartementet	122 120
5572	Sektoravgifter under Helse- og omsorgsdepartementet.....	294 170
5574	Sektoravgifter under Nærings- og fiskeridepartementet.....	478 780
5576	Sektoravgifter under Landbruks- og matdepartementet	253 901
5577	Sektoravgifter under Samferdselsdepartementet.....	1 041 400
5578	Sektoravgifter under Klima- og miljødepartementet	708 670
5580	Sektoravgifter under Finansdepartementet.....	418 400

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
5582	Sektoravgifter under Olje- og energidepartementet	166 000
5583	Særskilte avgifter mv. i bruk av frekvenser	302 000
5700	Folketrygdens inntekter	342 500 000
Sum inntekter rammeområde 21		1 194 587 353
Sum netto rammeområde 21		-1 194 587 353

Rammeområde 22 Utbytte mv., under finanskomiteen

Kap.	Formål	Prop. 1 S med Tillegg 1–3 (2018–2019)
Utgifter rammeområde 22 (i tusen kroner)		
Sum utgifter rammeområde 22		0
Inntekter rammeområde 22 (i tusen kroner)		
5611	Aksjer i NSB AS	225 000
5616	Kommunalbanken AS	481 000
5622	Aksjer i Avinor AS	512 500
5625	Renter og utbytte fra Innovasjon Norge	364 500
5631	Aksjer i AS Vinmonopolet	41 202
5652	Statskog SF – renter og utbytte.....	24 750
5656	Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets forvaltning	21 085 500
5680	Statnett SF	443 000
5685	Aksjer i Equinor ASA	16 620 000
5692	Utbytte av statens kapital i Den nordiske investeringsbank.....	112 700
5693	Utbytte av aksjer i diverse selskaper mv.....	600
Sum inntekter rammeområde 22		39 910 752
Sum netto rammeområde 22		-39 910 752

VEDLEGG 2

Finansministeren

Stortinget
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato
2 .11.2018

**Meld. St. 1 (2018–2019) Nasjonalbudsjettet 2019 og Prop. 1 S (2018–2019)
Statsbudsjettet 2019 (Gul bok) – Rettebrev**

Det vises til Meld. St. 1 (2018–2019) *Nasjonalbudsjettet 2019* og Prop. 1 S (2018–2019) *Statsbudsjettet 2019 (Gul bok)*.

Feil i Meld. St. 1 (2018–2019) Nasjonalbudsjettet 2019:

Kapittel 3.1.4, side 57

I tabell 3.5 står det at fondsverdien er anslått til 10 299,9 mrd. kroner i 2024 og 10 915,3 mrd. kroner i 2025.

De riktige anslagene er **11 299,9** mrd. kroner i 2024 og **11 915,3** mrd. kroner i 2025.

Kapittel 3.4.2, side 71

I femte avsnitt står det:

«Over 90 pst. av husholdningenes gjeld er med pant i bolig»

Det skulle stått:

«**Om lag 85 pst.** av husholdningenes gjeld er med pant i bolig»

Kapittel 5.4.2, side 134

I tabell 5.4, andre linje under overskriften «Transport vei» står det: «Årsavgift for lastebiler og trekkbiler».

Årsavgift er erstattet med trafikksikringsavgift fra 2018, og for 2018 er det skattesanksjonen for lastebiler og trekkbiler i trafikksikringsavgiften som vises.

Kapittel 5.4.3, side 136

I tabell 5.5 skal de fire nederste linjene under overskriften Næringsmiddelindustri, handels- og servicenæringen ha følgende innhold:

«			
– Unntak for merverdiavgift for tannhelsetjenester	2 100		2 200
– Nullsats i merverdiavgiftssystemet for elbiler mv.....	4 000		5 600
– Fritak fra engangsavgiften for elbiler	1 400		1 600
– Fritak fra trafikksikringsavgift fra 2018 ¹	300		500

¹ Årsavgift er erstattet med trafikksikringsavgift fra 2018. Skatteutgiften i 2017 gjelder fordelen med lav sats i årsavgiften for elbiler.

»

Kapittel 5.4.3, side 136

I tabell 5.5, første linje under overskriften «Kultur og idrett» står det: «Nullsats i merverdiavgiften for aviser»

Det skal stå:

«Nullsats i merverdiavgiften for aviser **og nyheter**».

Feil i Prop. 1 S (2018–2019) Statsbudsjettet 2019 (Gul bok):Kapittel 4.5, side 57

I første avsnitt står det:

«Foreløpige anslag tilsier at den offentlige innsatsen i forskning og utvikling er på 41,6 mrd. kroner i 2019 når Skattefunn inkluderes. Dette utgjør 1,14 pst. av anslått BNP i 2019.»

Det skal stå:

«Foreløpige anslag tilsier at den offentlige innsatsen i forskning og utvikling er på **41,8** mrd. kroner i 2019 når Skattefunn inkluderes. Dette utgjør **1,15** pst. av anslått BNP i 2019.»

Medhilsen

Siv Jensen

VEDLEGG 3**Budsjettavtalen fordelt på kapittel og post. Alle tall i tusen kroner.**

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
Utgifter (i tusen kroner)				
100		Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	2 274 824	2 264 824 (-10 000)
118		Utenrikspolitiske satsinger		
	21	Spesielle driftsutgifter	88 532	85 532 (-3 000)
	72	Nedrustning, ikke-spredning og kjernefysisk sikkerhet mv.	32 621	38 621 (+6 000)
151		Fred, sikkerhet og globalt samarbeid		
	71	Globale sikkerhetsspørsmål og nedrustning	332 700	282 700 (-50 000)
152		Menneskerettigheter		
	70	Menneskerettigheter	515 157	535 157 (+20 000)
159		Regionbevilgninger		
	70	Midtøsten og Nord-Afrika	472 807	447 807 (-25 000)
	71	Europa og Sentral-Asia	755 674	675 674 (-80 000)
	72	Afghanistan	584 500	574 500 (-10 000)
	76	Asia	110 328	80 328 (-30 000)
	77	Latin-Amerika	160 350	130 350 (-30 000)
160		Helse		
	70	Helse	3 555 186	3 570 186 (+15 000)
	71	Verdens helseorganisasjon (WHO)	200 500	225 500 (+25 000)
161		Utdanning, forskning og faglig samarbeid		
	70	Utdanning	2 734 456	2 764 456 (+30 000)
	71	Forskning	192 109	182 109 (-10 000)
162		Næringsutvikling, landbruk og fornybar energi		
	71	Matsikkerhet og landbruk	991 966	1 091 966 (+100 000)
	72	Fornybar energi	1 122 000	1 142 000 (+20 000)
163		Klima, miljø og hav		
	70	Miljø og klima	983 642	973 642 (-10 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
170		Sivilt samfunn		
	70	Sivilt samfunn	2 078 471	2 128 471 (+50 000)
171		FNs utviklingsarbeid		
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	605 000	615 000 (+10 000)
	72	Andre tilskudd (FN)	201 700	196 700 (-5 000)
172		Multilaterale finansinstitusjoner og gjeldslette		
	72	Strategisk samarbeid	195 000	180 000 (-15 000)
179		Flyktningtiltak i Norge		
	21	Spesielle driftsutgifter	556 462	550 062 (-6 400)
225		Tiltak i grunnsopplæringen		
	60	Tilskudd til landslinjer	230 867	231 367 (+500)
	61	Tilskudd skoleturer	0	15 000 (+15 000)
	75	Grunntilskudd	80 787	85 287 (+4 500)
226		Kvalitetsutvikling i grunnsopplæringen		
	21	Spesielle driftsutgifter	1 146 268	1 154 168 (+7 900)
	22	Videreutdanning for lærere og skoleledere	1 625 098	1 600 098 (-25 000)
	61	Tilskuddsordning Mentorordning for nye lærere	0	60 000 (+60 000)
	63	Tidlig innsats i skolen gjennom økt lærerinnsett på 1.–10. trinn	1 538 587	1 823 587 (+285 000)
228		Tilskudd til frittstående skoler mv.		
	70	Frittstående grunnskoler	2 502 183	2 517 183 (+15 000)
	71	Frittstående videregående skoler	1 661 353	1 674 753 (+13 400)
231		Barnehager		
	60	Tilskudd til bemanningsnorm i barnehage	102 800	262 800 (+160 000)
253		Folkehøyskoler		
	70	Tilskudd til folkehøyskoler	885 626	898 926 (+13 300)
258		Tiltak for livslang læring		
	21	Spesielle driftsutgifter	212 844	213 844 (+1 000)
	70	Lister kompetanse	0	1 000 (+1 000)
260		Universiteter og høyskoler		
	50	Statlige universiteter og høyskoler	35 606 697	35 632 697 (+26 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
	70	Private høyskoler	1 564 288	1 578 488 (+14 200)
281		Felles tiltak for universiteter og høyskoler		
	1	Driftsutgifter	200 742	195 742 (-5 000)
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	14 282	9 282 (-5 000)
287		Forskningsinstitutter og andre tiltak		
	57	Basisbevilgning til samfunnsvitenskapelige forskningsinstitutter	207 444	217 444 (+10 000)
291		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	117 053	134 953 (+17 900)
315		Frivillighetsformål		
	70	Merverdiavgiftskompensasjon til frivillige organisasjo- ner	1 557 600	1 607 600 (+50 000)
	79	Til disposisjon	9 040	10 340 (+1 300)
	86	Tilskudd til internasjonale idrettsarrangementer i Norge	38 120	43 120 (+5 000)
322		Bygg og offentlige rom		
	70	Nasjonale kulturbygg	285 600	290 600 (+5 000)
323		Musikk og scenekunst		
	73	Region- og distriktsopera	62 085	63 585 (+1 500)
	78	Ymse faste tiltak	322 890	325 390 (+2 500)
325		Allmenne kulturformål		
	78	Ymse faste tiltak	48 215	52 215 (+4 000)
326		Språk-, litteratur- og bibliotekformål		
	78	Ymse faste tiltak	63 455	66 955 (+3 500)
328		Museum og visuell kunst		
	70	Det nasjonale museumsnettverket	1 741 130	1 747 630 (+6 500)
	78	Ymse faste tiltak	115 785	116 785 (+1 000)
329		Arkivformål		
	78	Ymse faste tiltak	10 205	11 705 (+1 500)
334		Filmformål m.m.		
	73	Regional filmsatsing	90 855	92 355 (+1 500)
335		Medieformål		
	71	Produksjonstilskudd	313 000	318 000 (+5 000)
	75	Tilskudd til samiske aviser	28 770	33 770 (+5 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
340		Den norske kirke		
	70	Rammetilskudd til Den norske kirke	2 114 900	2 184 900 (+70 000)
	71	Tilskudd til Sjømannskirken – Norsk kirke i utlandet	96 500	101 900 (+5 400)
341		Tilskudd til trossamfunn m.m.		
	70	Tilskudd til tros- og livssynssamfunn	371 700	384 600 (+12 900)
	75	Tilskudd til private kirkebygg	0	5 000 (+5 000)
342		Kirkebygg og gravplasser		
	60	Rentekompensasjon – kirkebygg	55 341	37 641 (-17 700)
	70	Tilskudd til sentrale tiltak for kirkebygg og gravplasser	20 470	40 470 (+20 000)
410		Domstolene		
	1	Driftsutgifter	2 530 629	2 540 629 (+10 000)
430		Kriminalomsorgen		
	1	Driftsutgifter	4 539 696	4 559 896 (+20 200)
	70	Tilskudd	24 741	29 441 (+4 700)
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	1	Driftsutgifter	17 967 648	18 016 648 (+49 000)
	70	Tilskudd	62 383	72 383 (+10 000)
445		Den høyere påtalemyndighet		
	1	Driftsutgifter	259 057	262 057 (+3 000)
474		Konfliktråd		
	70	Tilskudd	12 142	14 142 (+2 000)
490		Utlendingsdirektoratet		
	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	4 511	10 511 (+6 000)
	70	Stønader til beboere i asylmottak	74 278	75 378 (+1 100)
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak og vei- ledning for au pairer	14 113	19 113 (+5 000)
	72	Internasjonalt migrasjonsarbeid og assistert retur og reintegrering i hjemlandet	78 469	72 069 (-6 400)
491		Utlendingsnemnda		
	1	Driftsutgifter	291 582	293 582 (+2 000)
500		Kommunal- og moderniseringsdepartementet		
	50	Forskningsprogrammer	94 000	84 000 (-10 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
550		Omstillingsdyktig næringsliv og lokalsamfunn i distriktene		
	73	Merkur-programmet	49 708	59 708 (+10 000)
571		Rammetilskudd til kommuner		
	60	Innbyggertilskudd	131 734 299	131 519 299 (-215 000)
572		Rammetilskudd til fylkeskommuner		
	60	Innbyggertilskudd	33 566 319	33 563 319 (-3 000)
575		Ressurskrevende tjenester		
	60	Toppfinansieringsordning	9 897 112	10 222 112 (+325 000)
577		Tilskudd til de politiske partier		
	70	Sentrale organisasjoner	314 082	324 082 (+10 000)
580		Bostøtte		
	70	Bostøtte	0	-90 000 (-90 000)
581		Bolig- og bomiljøtiltak		
	70	Bostøtte	2 888 591	2 918 591 (+30 000)
	76	Utleieboliger	831 464	710 464 (-121 000)
595		Statens kartverk		
	30	Geodesiobservatoriet	22 600	5 600 (-17 000)
605		Arbeids- og velferdsetaten		
	1	Driftsutgifter	11 657 125	11 671 125 (+14 000)
612		Tilskudd til Statens pensjonskasse		
	1	Driftsutgifter	4 262 000	4 253 000 (-9 000)
621		Tilskudd til sosiale tjenester og sosial inkludering		
	63	Sosiale tjenester og tiltak for vanskeligstilte	146 750	156 750 (+10 000)
634		Arbeidsmarkedstiltak		
	77	Varig tilrettelagt arbeid	1 459 405	1 503 905 (+44 500)
701		E-helse, helseregistre mv.		
	21	Spesielle driftsutgifter	488 181	468 181 (-20 000)
708		Nasjonalt eldreombud		
	1	Driftsutgifter	0	14 000 (+14 000)
709		Pasient- og brukerombud		
	1	Driftsutgifter	74 021	70 021 (-4 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
714		Folkehelse		
	21	Spesielle driftsutgifter	147 098	150 098 (+3 000)
	60	Kommunale tiltak	98 013	93 013 (-5 000)
	70	Rusmiddeltiltak mv.	120 477	130 477 (+10 000)
732		Regionale helseforetak		
	70	Særskilte tilskudd	828 059	874 059 (+46 000)
	72	Basisbevilgning Helse Sør-Øst RHF	53 579 738	53 571 938 (-7 800)
	73	Basisbevilgning Helse Vest RHF	18 784 161	18 781 461 (-2 700)
	74	Basisbevilgning Helse Midt-Norge RHF	14 272 545	14 270 445 (-2 100)
	75	Basisbevilgning Helse Nord RHF	12 728 492	12 726 592 (-1 900)
	82	Investeringslån	5 631 381	5 212 381 (-419 000)
737		Historiske pensjonskostnader		
	70	Tilskudd	30 000	48 000 (+18 000)
761		Omsorgstjeneste		
	21	Spesielle driftsutgifter	179 641	188 641 (+9 000)
	73	Særlige omsorgsbehov	23 975	24 375 (+400)
762		Primærhelsetjeneste		
	60	Forebyggende helsetjenester	333 458	453 458 (+120 000)
	63	Allmennlegetjenester	185 723	210 723 (+25 000)
	74	Stiftelsen Amatheia	20 969	24 569 (+3 600)
765		Psykisk helse og rusarbeid		
	21	Spesielle driftsutgifter	107 523	112 523 (+5 000)
	71	Brukere og pårørende	159 385	164 385 (+5 000)
	72	Frivillig arbeid mv.	358 742	406 142 (+47 400)
	73	Utviklingstiltak mv.	154 677	157 177 (+2 500)
840		Tiltak mot vold og overgrep		
	70	Tilskudd til voldsføbyggende tiltak mv.	78 291	84 291 (+6 000)
842		Familievern		
	1	Driftsutgifter	343 022	363 022 (+20 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
	70	Tilskudd til kirkens familieverntjeneste mv.	208 461	213 461 (+5 000)
845		Barnetrygd		
	70	Tilskudd	14 830 000	15 872 000 (+1 042 000)
846		Familie- og oppveksttiltak		
	60	Barne- og ungdomstiltak i større bysamfunn	36 560	41 560 (+5 000)
	61	Nasjonal tilskuddsordning mot barnefattigdom	291 985	311 985 (+20 000)
	70	Barne- og ungdomsorganisasjoner	151 098	156 098 (+5 000)
854		Tiltak i barne- og ungdomsvernet		
	71	Utvikling og opplysningsarbeid mv.	28 658	36 058 (+7 400)
855		Statlig forvaltning av barnevernet		
	1	Driftsutgifter	3 836 242	3 841 242 (+5 000)
856		Barnevernets omsorgssenter for enslige, mindreårige asylsøkere		
	1	Driftsutgifter	141 429	156 429 (+15 000)
858		Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet		
	1	Driftsutgifter	280 076	305 076 (+25 000)
871		Likestilling og ikke-diskriminering		
	73	Likestillingsentre	13 340	15 340 (+2 000)
872		Nedsatt funksjonsevne		
	70	Funksjonshemmedes organisasjoner	219 358	224 358 (+5 000)
	72	Funksjonshemmedes levekår og livskvalitet	12 197	17 397 (+5 200)
909		Tiltak for sysselsetting av sjøfolk		
	73	Tilskudd til sysselsetting av sjøfolk	2 050 000	1 785 000 (-265 000)
919		Diverse fiskeriformål		
	71	Tilskudd til velferdsstasjoner	0	2 500 (+2 500)
	75	Tilskudd til næringstiltak i fiskeriene	16 800	26 800 (+10 000)
920		Norges forskningsråd		
	50	Tilskudd til forskning	2 198 200	2 223 200 (+25 000)
923		Havforskningsinstituttet		
	1	Driftsutgifter	639 800	644 800 (+5 000)
1138		Støtte til organisasjoner m.m.		
	70	Støtte til organisasjoner	32 500	39 500 (+7 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
	72	Stiftelsen Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK)	7 068	7 968 (+900)
1142		Landbruksdirektoratet		
	60	Tilskudd til veterinærdekning	150 471	180 471 (+30 000)
1148		Naturskade – erstatninger		
	71	Naturskade – erstatninger	182 600	152 600 (-30 000)
1300		Samferdselsdepartementet		
	71	Tilskudd til trafikksikkerhetsformål mv.	64 000	69 000 (+5 000)
1311		Tilskudd til regionale flyplasser		
	71	Tilskudd til ikke-statlige flyplasser	31 000	45 000 (+14 000)
1320		Statens vegvesen		
	22	Drift og vedlikehold av riksveier	6 731 800	6 631 800 (-100 000)
	31	Skredsikring riksveier	1 093 400	1 043 400 (-50 000)
	36	E16 over Filefjell	179 700	85 700 (-94 000)
1330		Særskilte transporttiltak		
	60	Utvidet TT-ordning for brukere med særskilte behov	139 200	184 200 (+45 000)
1360		Kystverket		
	30	Nyanlegg og større vedlikehold	358 500	378 500 (+20 000)
	34	Kompensasjon for økt arbeidsgiveravgift	40 200	25 200 (-15 000)
1380		Nasjonal kommunikasjonsmyndighet		
	71	Tilskudd til bredbåndsutbygging	99 750	199 750 (+100 000)
1400		Klima- og miljødepartementet		
	1	Driftsutgifter	288 584	291 084 (+2 500)
	21	Spesielle driftsutgifter	106 508	109 008 (+2 500)
	51	Den naturlige skolesekken	7 904	9 904 (+2 000)
	76	Støtte til nasjonale og internasjonale miljøtiltak	97 382	98 882 (+1 500)
1410		Kunnskap om klima og miljø		
	22	Miljøkartlegging	90 579	100 579 (+10 000)
1420		Miljødirektoratet		
	1	Driftsutgifter	689 287	694 287 (+5 000)
	61	Tilskudd til klimatiltak og klimatilpassing	158 230	208 230 (+50 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
	71	Marin forsøpling	65 290	70 290 (+5 000)
	75	Utbetaling for vrakpant og tilskudd til kjøretøy og fritidsbåter	690 992	640 992 (-50 000)
	77	Diverse organisasjoner og stiftelser m.m.	14 416	15 416 (+1 000)
	81	Naturarv og kulturlandskap	62 011	67 011 (+5 000)
1428		Reduserte klimagassutslipp, energiomlegging, energi- og klimateknologi		
	50	Overføring til Klima- og energifondet	3 064 450	3 164 450 (+100 000)
1429		Riksantikvaren		
	70	Tilskudd til automatisk fredede og andre arkeologiske kulturminner	52 164	56 864 (+4 700)
1481		Klimakvoter		
	22	Kvotekjøp, generell ordning	200 000	175 000 (-25 000)
1610		Tolletaten		
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	95 200	90 200 (-5 000)
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	47	Nybygg og nyanlegg	2 616 032	2 546 032 (-70 000)
1732		Sjøforsvaret		
	1	Driftsutgifter	4 409 630	4 389 630 (-20 000)
1840		CO₂-håndtering		
	70	Administrasjon, Gassnova SF	126 000	114 000 (-12 000)
2309		Tilfeldige utgifter		
	1	Driftsutgifter	4 495 000	4 266 600 (-228 400)
2410		Statens lånekasse for utdanning		
	50	Avsetning til utdanningsstipend	7 167 192	7 170 492 (+3 300)
	90	Økt lån og rentegjeld	28 584 104	28 594 604 (+10 500)
2421		Innovasjon Norge		
	76	Miljøteknologi	581 900	565 500 (-16 400)
2530		Foreldrepenger		
	70	Foreldrepenger ved fødsel	19 220 000	19 174 000 (-46 000)
	71	Engangsstønad ved fødsel og adopsjon	610 000	927 000 (+317 000)
2541		Dagpenger		
	70	Dagpenger	10 307 000	10 253 000 (-54 000)
2650		Sykepenger		

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1-3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
	73	Tilskudd til tilretteleggingstiltak mv.	293 660	268 660 (-25 000)
2661		Grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv.		
	70	Grunnstønad	1 561 600	1 761 600 (+200 000)
	74	Tilskudd til biler	814 900	846 900 (+32 000)
2670		Alderdom		
	73	Særtilllegg, pensjonstillegg mv.	6 078 000	6 158 000 (+80 000)
2751		Legemidler mv.		
	70	Legemidler	9 331 800	9 310 800 (-21 000)
2752		Refusjon av egenbetaling		
	70	Egenandelstak 1	5 243 200	5 214 200 (-29 000)
2790		Andre helsetiltak		
	70	Bidrag	244 000	254 900 (+10 900)
		Sum utgifter	1 852 351 253	1 854 192 053 (+1 840 800)
Inntekter (i tusen kroner)				
3490		Utlendingsdirektoratet		
	1	Assistert retur fra Norge for asylsøkere med avslag, ODA-godkjente utgifter	1 845	-4 555 (-6 400)
4481		Salg av klimakvoter		
	1	Salgsinntekter	6 743 022	7 181 722 (+438 700)
5325		Innovasjon Norge		
	50	Tilbakeføring fra landsdekkende innovasjonsordning	5 000	15 000 (+10 000)
5501		Skatter på formue og inntekt		
	70	Trinnskatt, formuesskatt mv. fra personlige skattytere	74 700 000	74 882 000 (+182 000)
	72	Fellesskatt mv. fra personlige skattytere	105 600 000	105 610 000 (+10 000)
	74	Selskapsskatter mv. fra upersonlige skattytere utenom petroleum	83 600 000	84 106 000 (+506 000)
5502		Finansskatt		
	71	Skatt på overskudd	1 435 000	1 479 000 (+44 000)
5536		Avgift på motorvogner mv.		
	71	Engangsavgift	14 600 000	14 641 000 (+41 000)
5541		Avgift på elektrisk kraft		
	70	Avgift på elektrisk kraft	11 000 000	11 010 000 (+10 000)
5625		Renter og utbytte fra Innovasjon Norge		
	85	Utbytte, lavrisikolåneordningen	100 000	125 000 (+25 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S med Tillegg1–3	Budsjettfor- lik H, FrP, V, KrF
5656		Aksjer under Nærings- og fiskeridepartementets for- valtning		
	85	Utbytte	21 085 500	21 635 500 (+550 000)
5700		Folketrygdens inntekter		
	71	Trygdeavgift	150 700 000	150 714 000 (+14 000)
	72	Arbeidsgiveravgift	191 800 000	191 806 000 (+6 000)
		Sum inntekter	1 852 351 253	1 854 181 553 (+1 830 300)
		Sum netto	0	10 500 (+10 500)

